Herbertas
Džordžas
Velsas

# NEMATOMAS ŽMOGUS

Iš anglų k. vertė
KARОLIS VAIRAS-RAČKAUS AS

VILNIUS
„VYTURYS"
1986

H. G. Wells THE INVISIBLE MAN,
M., „PROGRESS PUBLISHERS", 1981

ANTRAS LEIDIMAS

$V \frac{4703000000—034}{M\ 856(08)—86}$ 128—86

# NEMATOMAS ŽMOGUS

# I skyrius

## NEPAŽĮSTAMOJO PASIRODYMAS

Nepažįstamasis pasirodė vasario mėnesio pradžioje, šaltą žiemos dieną. Siautė vėjas ir pūga — paskutinė šių metų pūga. Jis, matyt, atėjo pėsčias iš Bremblhersto geležinkelio stoties; stora pirštine apmautoje rankoje jis laikė nedidelį juodą lagaminėlį. Žmogus buvo apsimuturiavęs nuo galvos iki kojų. Platūs jo fetrinės skrybėlės kraštai dengė visą veidą, kyšojo tik blizgantis nosies galiukas; pečiai ir krūtinė buvo apsnigti, panašiai kaip ir lagaminėlis. Vos vilkdamas sušalusias ir pavargusias kojas, jis įėjo į smuklę „Karieta ir arkliai" ir sviedė lagaminėlį ant grindų.

— Ugnies! — sušuko jis.— Būkite gailestingi! Kambarį ir ugnies!

Nusikratęs sniegą, jis nusekė paskui misis Hol į erdvią svetainę susitarti dėl sąlygų. Pasikalbėjimas buvo trumpas. Numetęs jai du soverenus, nepažįstamasis apsigyveno.

Misis Hol pakūrė židinį ir paliko svečią vieną, norėdama pati paruošti jam pietus. Susilaukti žiemos metu Aipinge nuomininko, netgi tokio, kuris nesidera, buvo negirdėtas laimikis, ir misis Hol nusprendė pasirodyti verta tokios netikėtai tekusios laimės.

Kai kumpis gerai apkepė, šeimininkė, pavaišinusi apsnūdusios išvaizdos tarnaitę Milę keliais piktais žodžiais (kurie, matyt, turėjo kiek sužadinti jos energiją), nunešė į svetainę staltiesę, indus bei stiklines ir ėmė ruošti ypatingai šaunų stalą. Židinyje linksmai tratėjo ugnis, bet svečias, be galo stebindamas šeimininkę, vis dar tebebuvo su skrybėle ir apsiaustu. Jis stovėjo atgręžęs jai nugarą, žiūrėdamas pro langą į krintantį sniegą.

Jo rankos, vis dar su pirštinėmis, buvo sunertos už nugaros, ir jis atrodė kažko susimąstęs. Šeimininkė pastebėjo, kad tirpstąs sniegas nuo jo pečių laša ant kilimo.

— Duokite man, sere, savo apsiaustą ir skrybėlę,— prašnekino ji svečią,— aš juos nunešiu į virtuvę ir pakabinsiu pradžiūti.

— Nereikia,— neatsigręždamas atsiliepė jis.

Jai pasirodė, kad gerai nenugirdo atsakymo, ir jau buvo beketinanti pakartoti savo prašymą.

Nepažįstamasis atgręžė galvą ir per petį pasižiūrėjo į ją.

— Aš pasiliksiu taip, kaip esu,— pareiškė jis.

Dabar šeimininkė pastebėjo, kad jis dėvi didelius mėlynus tinklinius akinius ir augina tankias žandenas, dengiančias veidą.

— Gerai, sere,— atsakė ji,— kaip jums patinka. Kambarys bematant prišils.

Nepažįstamasis nieko neatsakė ir vėl atgręžė jai nugarą. Misis Hol, matydama, kad pokalbis nesiseka, skubiai užtiesė stalą ir išėjo iš kambario. Sugrįžusi ji rado jį vis dar tebestovintį prie lango lyg akmens statulą; jo apykaklė buvo pakelta, šlapi skrybėlės kraštai, palenkti žemyn, visiškai dengė veidą ir ausis. Padėjusi ant stalo kiaušinienę, ji beveik sušuko:

— Prašau pusryčių, sere!

— Dėkoju,— tuoj pat atsakė jis, bet nepasijudino iš vietos, kol ji, išėjusi iš kambario, uždarė duris. Paskui jis ūmai apsigręžė ir greitai priėjo prie stalo.

Sugrįžusi į virtuvę, šeimininkė išgirdo ritmiškai besikartojantį garsą. Čirkšt, čirkšt, čirkšt,— čirškėjo šaukštas į lėkštę.

— Ak, ta mergšė! — tarė misis Hol.— O aš irgi pamiršau! Ak tu kuitena! — Ir pati ėmė trinti garstyčias, išbarusi keliais smarkiais žodžiais Milę už nepaprastą jos nerangumą. Ji pati suspėjusi iškepti kiaušinienę su kumpiu, paruošti stalą, padaryti visa, kas reikalinga, o Milė — tai tau ir padėjėja! — palikusi svečią be garstyčių. O jis ką tik dabar atvyko ir, matyt, ketina čia ilgiau pagyventi. Pamurmėjusi misis Hol pridėjo pilną garstyčinę ir, kiek iškilmingai pastačiusi ją ant juodo paauksinto arbatinio padėklo, nunešė į svetainę.

Ji pasibeldė ir tuojau pat įėjo. Jai pasirodžius, nepažįstamasis staiga subruzdo, ir ji tepamatė, kad kažkas baltas švystelėjo po stalu. Atrodė, lyg jis kažką būtų paėmęs nuo grindų. Ji pastatė garstyčinę ant stalo ir dar pastebėjo, kad apsiaustas ir skrybėlė kabo ant kėdės priešais židinį, o ant plieninių grotelių stovi pora peršlapusių pusbačių.

Grotelės, žinoma, aprūdys. Misis Hol ryžtingai prisiartino prie židinio ir tvirtu tonu pareiškė:

— Dabar, aš manau, galima paimti jūsų daiktus ir išdžiovinti.

— Palikite skrybėlę,— kimiu balsu tarė svečias. Atsigręžusi ji pamatė, kad jis išsitiesęs sėdi kėdėje ir žiūri į ją.

Valandėlę ji stovėjo išplėtusi akis, netekusi žado.

Apatinę veido dalį jis buvo prisidengęs kažkuo baltu — servetėle, atsivežta su savim,— negalėjai matyti nei jo burnos, nei smakro. Todėl ir jo balsas skambėjo taip kimiai. Bet ne tai nustebino misis Hol. Nepažįstamojo kakta nuo pat mėlynų akinių krašto buvo aprišta baltu tvarsčiu, o kitas tvarstis dengė jo ausis, tad neuždengta liko tiktai smaili rausva nosis. Ta nosis buvo tokia pat rausva ir blizgėjo, kaip ir tą valandą, kai nepažįstamasis čia atvyko. Jis vilkėjo rudos spalvos aksominę striukę; aukšta, juoda, drobe pamušta apykaklė buvo pakelta. Tankūs juodi plaukai, netvarkingai išlindę iš po sukryžiuotų tvarsčių, kyšojo pluoštais, todėl nepažįstamojo veidas atrodė labai keistai. Šita apmuturiuota ir sutvarstyta galva taip nustebino misis Hol, kad ji valandėlę stovėjo visa nustėrusi.

Jis neatitraukė servetėlės nuo veido ir, vis prilaikydamas ją pirštinėta ranka, tebežiūrėjo į šeimininkę pro nepermatomus mėlynų akinių stiklus.

— Palikite skrybėlę,— neaiškiai tardamas žodžius, pakartojo jis iš po baltos servetėlės.

Misis Hol, atsipeikėjusi nuo išgąsčio, padėjo skrybėlę atgal ant kėdės prie židinio.

— Aš nežinojau, sere. . .— ištarė ji,— kad. . .— ir suglumusi nutilo.

— Dėkoju jums,— atsakė jis sausai, žiūrėdamas čia į ją, čia į duris.

— Aš tuojau pat viską išdžiovinsiu, sere,— pareiškė ji ir išėjo iš kambario, išsinešdama drabužius. Tarpduryje ji vėl pažvelgė į aptvarstytą jo galvą ir nepermatomus akinius; jis vis dar tebelaikė servetėle prisidengęs burną. Išeidama iš kambario, ji truputį virpėjo, ir jos veidas iškalbingai bylojo apie didžiausią sumišimą.— Savo gyvenime. . .— sušnibždėjo ji.— Na sakykit jūs man! — Ji tyliai

sugrįžo į virtuvę ir net nepaklausė Milę, ko ji ten dabar kniūsiasi.

Tuo tarpu nepažįstamasis klausėsi tolstančių šeimininkės žingsnių. Prieš pradėdamas iš naujo valgyti, jis smalsiai pažvelgė į langą. Paskui padėjo servetėlę ir kiek užvalgė; pagaliau atsistojo ir, laikydamas rankoje servetėlę, priėjo prie lango ir nuleido užuolaidą iki baltos užuolaidėlės, dengiančios apatinę lango dalį. Kambaryje pasidarė prietema. Kiek aprimęs, jis grįžo prie stalo ir valgė toliau.

— Vargšas, jis susižeidė arba jam padarė operaciją, ar kas kita atsitiko,— tarė misis Hol,— visas suraišiotas, net baisu pažiūrėti!

Ji įmetė anglies į krosnį, pastatė ožį drabužiams džiauti ir ant jo ištiesė svečio apsiaustą.

— O tie akiniai! Sakytumei, koks naras, o ne žmogus.— Ant ožio galo ji pakabino jo šaliką.— O veidą dangsto skarmalu! Ir kalba pro jį! Gal ir burną jam skauda!

Staiga ji apsigręžė, matyt, kažką atsiminusi.

— O dieve! — sušuko ji.— Mile! Nejaugi blyneliai dar neiškepė!

Kai misis Hol įžengė į svetainę nuimti stalo, ji dar kartą įsitikino, kad jos spėjimas teisingas — nepažįstamojo burna buvo subjaurota arba sužalota kokio nelaimingo atsitikimo. Nepažįstamasis rūkė pypkę ir visą laiką, kol ji buvo kambaryje, nė karto neatitraukė šilkinės skarelės, dengiančios apatinę jo veido dalį, ir nepaėmė į burną kandiklio. Ir visiškai ne dėl to, kad būtų užmiršęs pypkę, nes misis Hol pastebėjo, kaip jis vis dirsčioja į smilkstantį tabaką. Nepažįstamasis sėdėjo kertėje, atgręžęs nugarą į nuleistą lango užuolaidą. Pasisotinęs ir sušilęs, jis, matyt, jautėsi geriau, ir jo kalba jau nebuvo tokia kapota bei suirzusi. Prie rausvo ugnies atšvaito ir didžiuliai jo akiniai tarytum atgijo.

— Bremblhersto stotyje palikau šiokį tokį bagažą,— tarė jis.— Ar negalėtumėt pasiųsti ką nors jo atgabenti?

Išklausęs jos atsakymą, jis ypatingai mandagiai linktelėjo aptvarstytą savo galvą.

— Tiktai rytoj! — tarė jis.— Argi negalima anksčiau?— Ir labai nusiminė, išgirdęs, kad negalima.— Jokiu būdu ne-

galima?— vėl pakartojo jis.— O gal vis dėlto atsirastų žmogus, kuris nuvažiuotų su vežimu į stotį?

Misis Hol mielai atsakinėjo į jo klausimus, tikėdamasi šitaip įtraukti jį į pokalbį.

— Kelias į stotį labai status,— tarė ji ir, pasinaudodama proga, pridūrė:— Pernai ant to kelio apvirto vežimas. Ir keleivis, ir vežėjas užsimušė. Ar daug reikia nelaimei įvykti? Viena akimirka — ir baigta, ar ne tiesa, sere?

Bet svečią nebuvo lengva įtraukti į pašnekesį.

— Tiesa,— atsakė jis ramiai, žiūrėdamas pro nepermatomus savo akinius.

— Bet pasveikti ne taip lengva, ar ne tiesa? Štai, sakysim, mano seserėnas Tomas dalgiu persipjovė ranką — suklupo ir persipjovė,— tai ar tikėsite, gerbiamasis, tris mėnesius vaikščiojo su aptvarstyta ranka. Nuo to sykio aš negaliu apsakyti, kaip bijau dalgio.

— Taip, žinoma, visai suprantama,— tarė svečias.

— Vienu tarpu net bijojome, kad jam teks daryti operaciją, taip buvo blogai.

Svečias triukšmingai nusijuokė, tarytum sulojo.

— Taip jam buvo blogai?— pakartojo jis.

— Taip, sere. Ir tatai anaiptol nebuvo juokinga tiems, kuriems teko jį slaugyti. Pavyzdžiui, kad ir man, sere, nes sesuo gana turėjo vargo su savo mažaisiais. Vis aprišk, vis nurišk tą jo ranką, taigi jeigu jau leisite, sere...

— Duokit man, gerbiamoji, degtukų,— staiga nutraukė ją svečias.— Mano pypkė užgeso.

Misis Hol užsikirto. Žinoma, iš jo pusės vis dėlto nemandagu taip staiga nutraukti jos kalbą, po to, kai ji jam viską papasakojo. Valandėlę ji rūsčiai žiūrėjo į jį, bet, prisiminusi du soverenus, nuėjo atnešti degtukų.

— Labai dėkoju,— tarė jis, kai ji padėjo degtukus ant stalo, ir, atgręžęs jai nugarą, ėmė vėl žiūrėti pro langą. Matyt, jam buvo nemalonu klausytis apie operacijas ir tvarsčius. Ji nusprendė nebegrįžti prie tos temos, tačiau šiurkšti nepažįstamojo laikysena supykdė ją, ir Milei tą popietę teko gerokai.

Svečias išbuvo svetainėje ligi ketvirtos valandos, neduodamas nė mažiausios progos užeiti pas jį. Beveik visą

tą laiką kambaryje buvo labai tylu; turbūt jis sėdėjo prie baigiančio degti židinio ir rūkė pypkę, o gal šiaip snaudė.

Tačiau, jeigu koks smalsuolis būtų pasiklausęs, būtų išgirdęs, kaip jis pažarstė anglis, o paskui kokias penkias minutes vaikštinėjo po kambarį, kalbėdamasis pats su savim. Paskui vėl atsisėdo, ir po juo sugirgždėjo kėdė.

## II skyrius

### PIRMIEJI TEDŽIO HENFRIO ĮSPŪDŽIAI

Ketvirtą valandą, kai jau beveik visai sutemo ir misis Hol jau drąsinosi užeiti pas gyventoją ir paklausti, ar jam nereikia arbatos, į smuklę įžengė laikrodininkas Tedis Henfris.

— Koks bjaurus oras, misis Hol! — tarė jis,— o aš dar su lengvais pusbačiais.

Už lango snigo vis tirščiau.

Misis Hol pritarė jo žodžiams ir, pamačiusi jo rankose lagaminėlį su įrankiais, staiga nudžiugo.

— Žinote ką, jeigu jau čia atvykote, tai gal malonėsite patikrinti laikrodį svetainėje. Jis eina gerai ir muša kaip reikia, bet valandų rodyklė vis rodo tik šeštą valandą ir jokiu būdu nenori toliau pajudėti.

Ir, rodydama laikrodininkui kelią, ji žengė svetainės link, pasibeldė į duris ir įėjo į vidų.

Svečias — kaip ji spėjo pastebėti, atidarydama duris — sėdėjo kėdėje priešais židinį ir, rodosi, snaudė. Aptvarstyta jo galva buvo nusvirusi į šoną. Kambaryje švietė tik rausva židinio liepsna. Misis Hol viskas pasirodė rausva, keista ir neaišku, juoba kad neseniai ji uždegė lempą prie smuklės baro ir jos akys buvo apžilpusios. Akimirksnį jai pasivaideno baisi, plačiai prasižiojusi įnamio burna per visą apatinę veido dalį. Tai buvo akimirksnio įspūdis — balta aptvarstyta galva, didžiuliai akiniai akių vietoje ir po jais plati, prasižiojusi tarytum žiovaujančio žmogaus burna. Bet štai jis pajudėjo, išsitiesė kėdėje ir pakėlė ranką. Ji atidarė duris iki galo, kambaryje pasidarė šviesiau. Tada ji geriau įsižiūrėjo ir pamatė, kad jo veidas prideng-

tas šaliku, panašiai kaip anksčiau servetėle. Ji nusprendė, kad visa, kas jai pasivaideno, buvo tik šešėlių žaismas.

— Gal leisite, sere, laikrodininkui apžiūrėti laikrodį?— tarė šeimininkė atsipeikėjusi.

— Apžiūrėti laikrodį?— paklausė jis, mieguistai dairydamasis aplinkui. Paskui, lyg pabudęs iš miego, pridūrė:— Prašau!

Misis Hol nuėjo atnešti lempos, o svečias pakilo iš kėdės ir pasirąžė. Atsirado lempa, ir misteris Tedis Henfris, įžengęs į kambarį, atsidūrė akis į akį su aptvarstytu žmogum. Jis, anot jo paties žodžių, buvęs „pritrenktas".

— Labas vakaras,—tarė nepažįstamasis, žiūrėdamas į jį „nelyginant jūrų vėžys", anot Tedžio,— toks palyginimas, matyt, atėjo jam į galvą dėl tamsių akinių.

— Tikiuosi,—tarė misteris Henfris,— aš jums netrukdysiu?

— Nė kiek,— atsakė svečias.— Nors aš maniau,— pridūrė jis, kreipdamasis į šeimininkę,— kad šis kambarys atiduotas naudotis tik man vienam.

— Aš pagalvojau, sere,— atsakė šeimininkė,— kad jums bus geriau, jeigu laikrodis...

— Žinoma,— nutraukė ją nepažįstamasis,— žinoma, bet apskritai aš norėčiau būti vienas ir nemėgstu, kai kas mane trukdo. Bet aš džiaugiuosi, kad laikrodis bus pataisytas,—tarė jis, pastebėjęs, kad misteris Henfris stabtelėjo ir nesiryžta eiti toliau. Jis jau buvo beketinąs atsiprašyti ir pasišalinti, bet svečio žodžiai jį nuramino.

Svečias atgręžė nugarą į židinį ir sunėrė užpakalyje rankas.

— Kai laikrodis bus sutaisytas,— pareiškė jis,— aš išgersiu arbatos. Bet pirmiau tegu būna sutaisytas laikrodis.

Misis Hol jau ketino išeiti iš kambario,— šį kartą ji visiškai nebandė užmegzti kalbos, nes nenorėjo būti šiurkščiai nutraukta misteriui Henfriui girdint,— bet staiga nepažįstamasis paklausė, ar ji padariusi ką nors jo bagažui atgabenti. Ji atsakė, jog tuo reikalu kalbėjusis su laiškanešiu, ir bagažas būsiąs atgabentas rytoj rytą.

— Jūs esate tikra, kad anksčiau negalima?— paklausė jis.

— Esu visiškai tikra,— gana šaltai atsakė ji.

— Aš turėjau jums iš karto pasakyti, kas toks esu, bet taip buvau išvargęs ir visiškai sušalęs, kad tiesiog negalėjau kalbėti. Aš, matote, esu tyrinėtojas...

— Ak, taip,— pratarė misis Hol, kuriai tie žodžiai padarė kuo didžiausią įspūdį.

— Mano bagaže yra įvairūs įrankiai bei aparatai.

— Net labai naudingi dalykai, sere,— įterpė misis Hol.

— Ir aš nekantriai laukiu, kada galėsiu toliau vykdyti savo tyrinėjimus.

— Žinoma, sere.

— Atvažiuoti į Aipingą,— kalbėjo jis iš lėto, lyg parinkdamas žodžius,— mane paskatino... m-m... troškimas tylos ir ramybės. Aš nenoriu, kad kas mane trukdytų, kai dirbu. Be to, nelaimingas atsitikimas...

„Taip aš ir maniau",— tarė sau misis Hol.

— ... verčia mane būti vieną. Matote, mano akys kartais taip nusilpsta ir taip baisiai ima skaudėti, kad man tenka ištisas valandas būti tamsiame kambaryje. Taip atsitinka kartas nuo karto. Dabar, žinoma, to nėra. Bet kai mane ištinka priepuolis, tai nors ir menkiausias trukdymas arba į kambarį įėjęs svetimas žmogus man yra didžiausia kančia... Aš manau, kad geriausia bus iš anksto jus įspėjus.

— Žinoma, sere,— tarė misis Hol.— Išdrįsčiau jus paklausti...

— Tai viskas, ką aš norėjau jums pasakyti,— nutraukė ją svečias, lyg kirste nukirsdamas jos žodžius.

Misis Hol užsičiaupė ir savo klausimus bei užuojautas nusprendė atidėti patogesniam laikui.

Šeimininkė išėjo, o svečias pasiliko bestovįs prie židinio, piktai žiūrėdamas į laikrodį taisantį misterį Henfrį (taip vėliau pasakojo pats misteris Henfris). Jis pasistatė arčiau savęs lempą, ir žalias gaubtuvas sutelkė stiprią lempos šviesą ant jo rankų ir mechanizmo dalių, šešėlyje palikdamas beveik visą kambarį. Kai jis pakeldavo galvą, jo akyse mirguliuodavo įvairiaspalvės dėmės. Būdamas iš prigimties smalsus, misteris Henfris išėmė mechanizmą — to visiškai nereikėjo daryti,— norėdamas užtęsti darbą ir, ko gero, įtraukti nepažįstamąjį į pokalbį. Bet šis stovėjo tylėdamas, nejudėdamas iš vietos. Jis stovėjo taip tyliai,

kad tatai ėmė veikti misterio Henfrio nervus. Jam net atrodė, kad kambaryje tėra jis vienas. Bet, kilstelėjęs akis, prieš kurias ėmė mirgėti žalios dėmės, pilkšvoje prieblandoje jis pamatė nejudančią figūrą su aptvarstyta galva, žiūrinčią į jį pro tamsius akinius. Vaizdas buvo toks šiurpus, kad valandėlę jiedu stovėjo kaip sustingę, žiūrėdami vienas į antrą. Paskui misteris Henfris nuleido akis. Kokia nejauki padėtis! Reikėtų prabilti apie ką nors. Gal pasakyti, kad oras ne pagal metų laiką šaltas?

Jis vėl kilstelėjo akis, tarytum dairydamasis taikinio parengiamajam šūviui.

— Oras. . .— pradėjo jis.

— Ar jūs greit baigsite ir eisite sau iš čia?— tarė sustingusi figūra, matyt, vos sulaikydama įtūžį.— Juk jums tereikėjo pritaisyti prie ašies valandų rodyklę, o jūs čia beprasmiškai krapštotės.

— Tuojau, sere... dar valandėlę... Aš išleidau iš akių. . .— Ir misteris Henfris, greit baigęs darbą, pasišalino, vis dėlto jausdamas stiprų apmaudą širdyje.

— Po velnių! — murmėjo sau vienas misteris Henfris, žengdamas apsnigta gatve.— Juk reikia kada nors patikrinti laikrodį. . . Tik pamanykite, jau nė pažvelgti į jį negalima. Velniai jį griebtų... Matyt, negalima. Taip apsitvarstė ir apsimuturiavo, lyg slapstytųsi nuo policijos.

Ties Glisono kampu jis pamatė Holą, neseniai vedusį „Karietos ir arklių" smuklės šeimininkę, pas kurią apsigyveno nepažįstamasis. Holas grįžo iš Siderbridžo stoties, į kurią Aipingo omnibusu vežiojo atsitiktinius keleivius. Iš to, kaip jis laikė vadžias, buvo aišku, kad Siderbridže Holas jau buvo įkaušęs.

— Kaip gyvuoji, Tedi? — paklausė jis, privažiavęs Henfrį.

— Pas jus apsigyveno kažkoks įtartinas tipas,— tarė Tedis.

Džiaugdamasis proga pasikalbėti, Holas patempė vadžias.

— Ką sakai?— paklausė jis.

— Jūsų smuklėje apsigyveno kažkoks įtartinas tipas,— pakartojo Tedis.— Dievaži! — Ir jis ėmė guviai pasakoti Holui apie tą keistą įnamį.— Jis atrodo lyg iš maskarado

išėjęs. Jei tai būtų mano namas, aš, žinoma, panorėčiau savo nuomininką pažinti iš veido,— kalbėjo jis.— Bet moterys taip pasitiki kiekvienu nepažįstamu žmogum. Jis apsigyveno pas jus, Holai, net nepasakęs savo pavardės.

— Nejaugi?— paklausė Holas, nepasižymėjęs sugebėjimu tuoj viską suvokti.

— Sakau tau,— patvirtino Tedis.— Jis išsinuomojo kambarį visai savaitei. Kad ir kas jis būtų, jūs negalėsite jo nusikratyti anksčiau kaip už savaitės. Ir jis sakė turįs didelį bagažą, kurį reikia rytoj atgabenti. Tikėkimės, kad tos dėžės ne akmenų prikrautos.

Ir jis papasakojo Holui, kaip vienas nepažįstamas su tuščiais lagaminais apgavęs jo tetą Hastingse. Apskritai tas pasikalbėjimas su Tedžiu sukėlė Holui kažkokį neaiškų įtarimą.

— Na, judinkis, seni,— paragino Holas savo arklį.— Reikia padaryti tvarką.

O Tedis, išliejęs apmaudą, toliau žingsniavo jau daug geriau nusiteikęs.

Tačiau, grįžus namo Holui, teko ne tvarką daryti, o išklausyti aibes priekaištų, kam taip ilgai užtrukęs Siderbridže, o į nedrąsius savo klausimus dėl naujojo įnamio jis susilaukė tik keleto šiurkščių, bet neaiškių atsakymų. Vis dėlto įtarimo sėkla, Tedžio pasėta Holo širdyje, leido savo daigus.

— Jūs, moterys, nieko neišmanote,— tarė misteris Holas, pasiryžęs tinkama proga smulkiau sužinoti, kas toks tas įnamis.

Ir kai nepažįstamasis nuėjo į savo miegamąjį, o tai įvyko apie pusę dešimtos, misteris Holas, labai karingai nusiteikęs, įžengė į svetainę ir ėmė uoliai apžiūrinėti savo žmonos baldus, tarytum norėdamas parodyti, kad čia šeimininkas yra jis, o ne atvykėlis. Jis paniekinamai žvilgtelėjo į nepažįstamojo užmirštą popieriaus lapą su matematiniais skaičiavimais. Eidamas gulti, misteris Holas patarė žmonai gerai apžiūrėti nepažįstamojo bagažą, kuris rytoj turėjo būti atvežtas iš stoties.

— Susimildamas, nesikišk ne į savo reikalus,— nutraukė jį misis Hol.— Verčiau pasirūpink savimi, o aš ir be tavęs apsieisiu.

Misis Hol pyko ant savo vyro dar ir todėl, kad svečias iš tikrųjų buvo kažkoks keistuolis, o jos pačios širdis buvo nerami. Naktį ji staiga pabudo, nes jai prisisapnavo baltos galvos didžiulėmis akimis, panašios į griežčius, kurios vilkosi paskui ją ant ilgų, ištįsusių kaklų. Tačiau, būdama protinga moteris, ji nuslopino savo baimę, apsivertė ant kito šono ir vėl užmigo.

## III skyrius

### TŪKSTANTIS IR VIENAS BUTELIS

Taigi vasario devintą dieną, prasidėjus atodrėkiui, Aipinge nežinia iš kur atsirado keistas nepažįstamasis. Kitą dieną, per polaidį ir pabjurimą, į smuklę buvo atgabentas jo bagažas. Ir bagažas buvo ne visai paprastas. Tiesa, abu lagaminai niekuo nesiskyrė nuo tų, kuriais paprastai naudojasi keleiviai, bet be jų buvo dar dėžė knygų — didelių storų knygų, kurių dalis buvo ne spausdintos, o parašytos ypatingai neįskaitoma rašysena, ir tuzinas jei ne daugiau pintinių, dėžių ir dėžučių, prikrautų įvairiausių į šiaudus įvyniotų daiktų. Holas, pasiskubinęs pavartyti šiaudus, pareiškė, kad tai esą stikliniai buteliai. Holui beplepant su vežėju Ferensaidu, kuriam šis norėjo padėti sunešti daiktus į vidų, pro duris išėjo nepažįstamasis su giliai užmaukšlinta skrybėle, su apsiaustu, pirštinėmis ir šaliku ant kaklo. Jis išėjo iš namo ir nė nedirstelėjo į Ferensaido šunį, tingiai uostinėjantį Holo kojas.

— Neškite dėžes į kambarį,— tarė nepažįstamasis.— Aš ir taip jų ilgai laukiau.

Tai pasakęs, jis nulipo nuo priebučio ir priėjo prie vežimo galo, tartum norėdamas pats savo rankomis neštis nedidelę pintinę.

Ferensaido šuo, jį pamatęs, piktai suurzgė ir pasišiaušė; kai tik žmogus nulipo nuo priebučio laiptelių, šuo prišoko ir grybštelėjo jį už rankos.

— Šalin! — sušuko Holas, atšokęs į šalį, nes visada labai bijojo šunų, o Ferensaidas suriko:

— Gult! — ir čiupo botagą.

Jiedu matė, kaip šuns dantys grybštelėjo nepažįstamajam už rankos, išgirdo kojos spyrį, šuo pašoko ir įsikibo nepažįstamajam į kojas, purkštelėjo perplėštos kelnės. Tuo tarpu Ferensaido botagas šmaukštelėjo šuniui, kurs, sucypęs iš skausmo ir apmaudo, palindo po vežimu. Viskas įvyko vienu akimoju. Niekas nieko nekalbėjo, bet visi šaukė. Nepažįstamasis greit dirstelėjo į perplėštą pirštinę ir kelnes, padarė judesį, lyg norėdamas pasilenkti, paskui apsigręžė ir tekinas užbėgo į priebutį. Jie girdėjo, kaip jis nuskubėjo koridorium, užkulniais bildindamas į kilimais neišklotus laiptus, vedančius į jo miegamąjį.

— Ak tu, gyvuly neraliuotas! — išsiplūdo Ferensaidas, laikydamas botagą rankoje ir lipdamas iš vežimo, o tuo tarpu šuo iš po ratų įdėmiai sekė jį.— Eik šen! — sušuko Ferensaidas.— Bus blogiau, jeigu neisi.

Holas stovėjo išsižiojęs, visiškai suglumęs.

— Jis jam įkando,— tarė Holas.— Eisiu pažiūrėti, kas jam atsitiko.— Ir jis nusekė paskui nepažįstamąjį. Koridoriuje jis pasitiko misis Hol ir pasakė jai:— Mūsų gyventoją apkandžiojo Ferensaido šuo.

Jis užlipo laiptais; nepažįstamojo kambario durys buvo praviros, Holas jas atidarė iki galo ir be ypatingų ceremonijų įėjo į kambarį, skubėdamas pareikšti savo užuojautą.

Lango užuolaida buvo nuleista, ir kambarys skendo patamsyje. Holas spėjo pamatyti kažkokį neapsakomai keistą daiktą, panašų į ranką be riešo, pakeltą aukščiau galvos, ir veidą iš trijų didelių miglotų dėmių baltame fone, labai panašų į pablyškusią gėlę našlaitę. Paskui stiprus smūgis į krūtinę jį išbloškė į koridorių, durys užsitrenkė prie pat jo nosies, ir jis išgirdo, kaip spragtelėjo spynoje raktas. Viskas įvyko taip staiga, kad Holas nieko nespėjo suvokti. Tik kažkokių neaiškių šešėlių šmėžčiojimas, smūgis ir skausmas krūtinėje. Ir štai jis atsidūrė tamsioje aikštelėje priešais duris, klausdamas save, ką gi pagaliau jis matė.

Netrukus jis įsimaišė į būrelį žmonių, susirinkusių gatvėje prie smuklės. Čia buvo ir Ferensaidas, kurs jau kelintą kartą nuo pradžios pasakojo visą atsitikimą; ir misis Hol, tvirtinanti, kad Ferensaido šuo neturis jokios teisės

kandžioti jos įnamį; čia atsirado ir tos gatvės krautuvės savininkas Hakstersas, labai susidomėjęs įvykiu; ir Sendis Vodžersas iš kalvės, didžiai susimąsčiusiu veidu klausęsis Ferensaido pasakojimo. Visi jie, net ir subėgusios moterys bei vaikai, kiekvienas skubėjo įterpti kokią nors kvailystę, pavyzdžiui: „Pabandytų jis man įkąsti", „Nereikia laikyti tokių šunų", „O kodėl jis jam įkando?", ir panašiai.

Misteris Holas žiūrėjo į juos nuo priebučio, klausėsi jų kalbų ir jam pačiam ėmė rodytis, kad nieko nepaprasto viršuje jis negalėjo matyti,— ko gero, jam tik taip pasivaideno. Be to, ir žodžių jam būtų trūkę savo patirtiems įspūdžiams apsakyti.

— Jis man pasakė, kad jam nieko nereikia,— atsakė Holas į žmonos klausimą.— Aš manau, kad jo daiktus reikia sunešti į vidų.

— Reikėtų tučtuojau aprišti žaizdą,— tarė misteris Hakstersas,— ypač, jeigu prasidėjo uždegimas.

— Aš nušaučiau tą šunį,— pareiškė viena moteris.

Staiga šuo vėl piktai suurzgė.

— Duokite šen daiktus,— pasigirdo piktas balsas, ir tarpduryje pasirodė apsimuturiavęs nepažįstamasis, pasistatęs apykaklę ir žemai nulenkęs skrybėlės kraštus.— Juo greičiau sunešite mano daiktus, juo geriau,— pridūrė jis. Vieno nežinomo žiūrovo teigimu, jis jau buvo spėjęs pakeisti pirštines ir kelnes.

— Ar smarkiai apkandžiojo, sere? — paklausė Ferensaidas.— Man labai nemalonu, kad mano šuo. . .

— Menkniekis,— atsakė nepažįstamasis,— net neįdrėskė. Verčiau paskubėkite su mano daiktais.

Čia jis, misterio Holo tvirtinimu, tyliai nusikeikė.

Kai tik jo nurodymu į svetainę buvo įnešta pirma pintinė, nepažįstamasis nekantraudamas ėmė ją kraustyti, begėdiškai mėtydamas šiaudus ant misis Hol kilimo. Iš pintinės jis ėmė traukti butelius,— mažus pūstašonius buteliukus su milteliais, nedidelius, plokščius butelius su spalvotu arba baltu kaip vanduo skysčiu, lenktas stiklinėles su užrašu „nuodai", apvalius butelius su siaurais kakleliais, didelius butelius iš žalio ir balto stiklo, butelius su stikliniais kamščiais, su išdegintais ant jų parašais, butelius su įspaustais kamščiais, butelius su kištukais, butelius nuo

vyno ir provanso aliejaus. Visus tuos butelius jis sustatė eilėmis ant komodos, ant židinio lentos, ant stalo, ant palangės, ant grindų, ant etažerės — visur. Vargu ar Brembllhersto vaistinėje būtų atsiradę bent pusė tiek butelių. Atrodė įspūdingai. Jis kraustė vieną pintinę po kitos, ir visose jose buvo buteliai. Pagaliau jis ištuštino visas šešias pintines, o ant stalo išaugo kalnas šiaudų. Neskaitant butelių, pintinėse buvo dar nemaža mėgintuvėlių ir rūpestingai supakuotos svarstyklės.

Iškraustęs pintines, nepažįstamasis pasitraukė prie lango ir bematant kibo į darbą, nekreipdamas nė mažiausio dėmesio į krūvą šiaudų, į užgesusį židinį, į kieme paliktą dėžę su knygomis, į lagaminą ir kitą bagažą, kuris buvo suneštas į viršų.

Kai misis Hol atnešė jam pietus, jis jau buvo taip įnikęs į savo darbą, varvino po lašelį skysčius iš butelių į mėgintuvėlius, kad net nepastebėjo jos įėjus. Ir tik tada, kai ji sušlavė šiaudus ir pastatė padėklą ant stalo, gal kiek garsiau negu paprastai, nes buvo susijaudinusi, matydama, kaip atrodo jos kilimas, jis skubiai dirstelėjo į ją, bet tuojau pat vėl nusigręžė. Ji spėjo pastebėti, kad nepažįstamasis be akinių. Jie buvo padėti šalia jo ant stalo, ir jai pasirodė, kad jo akiduobės nepaprastai gilios. Jis užsidėjo akinius, atsigręžė ir pasižiūrėjo tiesiai jai į veidą. Ji jau norėjo pareikšti savo nepasitenkinimą dėl šiaudų prikreikto kambario, bet jis užbėgo jai už akių.

— Aš prašyčiau jus nepasibeldus neiti į mano kambarį,— tarė jis, rodydamas nepaprastą suirzimą, kuris, matyt, jį apimdavo dėl menkiausios priežasties.

— Aš pasibeldžiau, bet turbūt. . .

— Galimas daiktas, kad jūs ir beldėtės. Bet kai aš darau tyrimus, menkiausias trukdymas, durų girgžtelėjimas. . . Aš prašyčiau jus. . .

— Žinoma, sere. Jeigu jums patinka, galite užsirakinti duris. Kiekvienu metu.

— Labai gerai sugalvota! — tarė nepažįstamasis.

— Bet šitie šiaudai, sere. Drįstu pastebėti. . .

— Nereikia! Jeigu šiaudai jums nepatinka, įrašykite juos į sąskaitą.— Ir jis burbtelėjo kažką panosėje lyg keikdamasis.

Jis stovėjo priešais šeimininkę labai karinga ir suirzusia poza, vienoje rankoje laikydamas butelį, o antroje mėgintuvėlį, ir visas jis atrodė taip keistai, kad misis Hol suglumo. Bet ji buvo itin ryžtinga moteris.

— Taigi,— pareiškė ji,— aš norėčiau žinoti, kiek jūs manote...

— Šilingas, įrašykite šilingą. Aš manau, kad tiek užteks?

— Gerai, tegu bus taip,— tarė misis Hol,— imdamasi ruošti stalą.— Žinoma, jeigu jūs sutinkate...

Nepažįstamasis atgręžė jai nugarą.

Visą popietę jis dirbo užsirakinęs duris ir, misis Hol tvirtinimu, beveik visiškoje tyloje. Tik vieną kartą kažkas pokštelėjo ir sužvangėjo stiklai, lyg kas būtų pastūmęs stalą ir smarkiai trenkęs į žemę butelį. Paskui pasigirdo skubūs žingsniai per kilimą. Bijodama, kad ko nors nebūtų atsitikę, šeimininkė prisiartino prie durų ir nesibelsdama ėmė klausytis.

— Nieko neišeis! — šaukė jis įtūžęs.— Neišeis! Trys šimtai tūkstančių, keturi šimtai tūkstančių! Tai neaprėpiama protui! Apgautas! Visas gyvenimas tam nueis! Kantrybės! Kantrybės! Lengva pasakyti! Kvailys! Kvailys!

Kažkas įėjo į smuklę, ėmė vaikščioti sunkiais batais po plytų grindis, ir misis Hol, nors ir labai nenorėdama, turėjo pasitraukti nuo durų, nebaigusi klausytis. Kai ji sugrįžo, kambaryje jau buvo visai tylu, tik girgždėjo kėdė ir retkarčiais skimbčiojo buteliai. Matyt, nepažįstamasis vėl ėmėsi darbo.

Atnešusi arbatos, ji pastebėjo kambario kertėje, po veidrodžiu, sukultus butelius ir nerūpestingai užtrintą aukso spalvos dėmę. Į tai ji atkreipė įnamio dėmesį.

— Įrašykite viską į sąskaitą,— atkirto nepažįstamasis.— Dievaži, netrukdykite manęs. Jeigu aš jums padarau kokį nuostolį, įtraukite į sąskaitą.— Ir jis vėl ėmė rašyti savo pastabas priešais atskleistame sąsiuvinyje.

— Žinote, ką aš jums pasakysiu,— paslaptingai pradėjo Ferensaidas. Pokalbis vyko tos pačios dienos vakarą aludėje.

— Na? — paklausė Tedis Henfris.

— Tas žmogus, kuriam įkando mano šuo. . . Taigi jis — juodaodis. Bent kojos juodos. Aš tą pastebėjau, kai šuva jam perplėšė ir pirštinę, ir kelnes. Reikėjo tikėtis, kad pro skylę pamatysi rausvą kūną, ar ne tiesa? Na, o iš tikrųjų visai kitaip. Vienas tik juodumas. Iš tikrųjų jums sakau, jis yra toks pat juodas kaip ir mano skrybėlė.

— Apsaugok viešpatie! — sušuko Henfris.— Koks keistas dalykas! Bet juk jo nosis tai rausva.

— Taip, tai taip,—tarė Ferensaidas.— Tas tiesa. Tik žinot, ką aš jums pasakysiu — tas vyrukas keršas: vietomis juodas, vietomis baltas, dėmėtas. Ir jis to gėdisi. Jis lyg kokios mišrios veislės, o spalvos, užuot sumišusios, išėjo dėmėmis. Aš ir anksčiau esu girdėjęs tokių atsitikimų. O arkliai tai nuolat tokie atsigimsta, paklausk ką nori.

## IV skyrius

## SU NEPAŽĮSTAMUOJU KALBASI MISTERIS KASAS

Aš taip smulkiai išdėsčiau nepažįstamojo atvykimo į Aipingą aplinkybes, kad skaitytojas lengviau galėtų suprasti, kodėl jo pasirodymas taip sujaudino Aipingo gyventojus. Na, o apie jo buvimą Aipinge ligi tos reikšmingos dienos, kada įvyko klubo šventė,—išskyrus porą keistų incidentų,— galima būtų ir nepasakoti. Kartais įvykdavo susidūrimų su misis Hol ūkiniais klausimais, ir čia nepažįstamasis visuomet nugalėdavo, tučtuojau pasiūlydamas papildomą mokestį. Taip buvo ligi balandžio mėnesio pabaigos, kai pasirodė pirmieji jo finansinių sunkumų ženklai.

Holas jo nemėgo. Kiekviena patogia proga jis kartojo, kad reikią nepažįstamojo atsikratyti. Bet savo nedraugiškumą Holas daugiausia reiškė tuo būdu, kad kiek galėdamas vengė susitikti su įnamiu.

— Pakentėk iki vasaros,— ramino jį misis Hol.— Ims važiuoti pas mus dailininkai, tada pamatysime. Jis, žinoma, akiplėša, nesiginčysiu, bet užtat gerai ir laiku apmoka sąskaitas; sakyk ką nori, to niekas nepaneigs.

Nepažįstamasis bažnyčios nelankė ir nedarė jokio skirtumo tarp sekmadienio ir šiokiadienių, net rengdavosi visada vienodai. Jis dirbo, misis Hol nuomone, labai netvarkingai. Būdavo dienų, kai jis anksti nulipdavo žemyn ir ilgai dirbdavo. O kitomis dienomis keldavosi vėlai, vaikštinėdavo po kambarį, kiauras valandas balsu murmėdavo, rūkydavo arba snausdavo kėdėje prie židinio. Su išoriniu pasauliu jis neturėjo jokių ryšių. Jo savijauta, kaip ir anksčiau, buvo ypatingai nepastovi. Dažniausiai jis elgdavosi kaip žmogus, apimtas didžiausio susierzinimo. Vieną ar du kartus jį ištiko tikras įtūžimo priepuolis, ir jis mėtė, draskė bei laužė viską, ką tik nutverdamas. Vis dažniau ėmė pusbalsiu kalbėtis su savim, tačiau misis Hol negalėjo nieko suprasti iš tų kalbų, nors ir labai stengėsi.

Dienos metu jis retai teišeidavo iš namų. Bet sutemus jis vaikštinėdavo, ir taip apsimuturiuodavo, kad veido nebuvo galima matyti,— vis tiek, ar lauke būdavo šalta, ar šilta. Savo pasivaikščiojimams jis pasirinkdavo nuošaliausius takelius, paskendusius medžių paunksnėje arba apsuptus pylimo. Namo grįžtančius darbininkus kartais tamsoje gąsdindavo juodi jo akiniai ir baisus, aptvarstytas veidas po plačiabryle skrybėle. O Tedis Henfris, kai svirduliuodamas kartą išėjo iš „Raudonosios liemenės" smuklės pusę dešimtos vakaro, ko nenumirė iš baimės, atvirų durų šviesoje pamatęs į kaukolę panašią nepažįstamojo galvą (šis vaikštinėjo, laikydamas skrybėlę rankoje). Vaikai, išvydę jį prieblandoje, nakčia sapnuodavo baisius sapnus. Vaikėzai negalėdavo jo pakęsti, jis jų taip pat, ir sunku pasakyti, kas ko labiau nemėgo, bet, šiaip ar taip, abipusė jų antipatija buvo labai didelė.

Nė kiek nenuostabu, kad tokios neįprastos išvaizdos ir keistos elgsenos žmogus sukėlė Aipinge tiek daug kalbų. Dėl jo darbo pobūdžio nuomonės skyrėsi. Misis Hol šiuo atžvilgiu buvo labai skrupulinga. Paklausta, ką jis veikia, ji paprastai labai iškilmingu tonu atsakydavo, kad jis darąs „eksperimentinius tyrinėjimus". Tuos žodžius ji tardavo labai lėtai ir atsargiai, tarytum bijodama suklupti. O kai ją kas paklausdavo, ką tai reiškia, jausdamasi kiek pranašesnė už kitus, ji atsakydavo, kad tai esą žinoma kiekvienam apsišvietusiam žmogui, ir paaiškindavo: „Jis daro

įvairius atradimus". Jos įnamiui įvykusi nelaimė,— pasakodavo ji,— jo rankos ir veidas prarado įgimtą spalvą; o kadangi jis labai jautrus žmogus, stengiasi tai nuslėpti nuo žmonių.

Bet už misis Hol akių atkakliai plito gandas, kad jos įnamis — nusikaltėlis, besislapstąs nuo teismo ir nuostabiu savo apdaru bandąs pasislėpti nuo policijos. Šitas spėjimas pirmiausia kilo misterio Tedžio Henfrio galvoje. Tačiau apie jokį žymesnį nusikaltimą, įvykusį vasario mėnesio viduryje arba pabaigoje, nieko nebuvo girdėti. Todėl vietos mokytojas misteris Gouldas truputį pakeitė šitą versiją; jo nuomone, misis Hol įnamis esąs anarchistas, gaminąs sprogstamąją medžiagą; ir Gouldas pasiryžo savo laisvalaikį skirti nepažįstamajam sekti. Sekdavo jis daugiausia tuo būdu, kad, susitikęs su nepažįstamuoju, labai prisispyręs žiūrėdavo į jį ir klausinėdavo apie jį žmones, niekuomet jo nemačiusius. Vis dėlto misteriui Gouldui nepavyko nieko apie jį sužinoti.

Daug kas pritarė misteriui Ferensaidui, kad nepažįstamasis — keršas ar kas nors panašiai. Sakysim, Silas Derganas teigė, kad jeigu nepažįstamasis sumanytų rodyti save mugėse, tai pelnytų didelius pinigus. Kiti įtikinėjo, kad nepažįstamasis esąs tylus pamišėlis. Ši nuomonė buvo tuo geresnė už kitas, kad vienu sykiu viską išaiškindavo.

Šalia šitų pagrindinių nesvyruojančių Aipingo viešosios nuomonės šalininkų atsirado žmonių, kurie svyravo ir buvo linkę daryti nuolaidų.

Sasekso grafystės gyventojai mažiausiai tiki prietarais, ir pirmi spėliojimai apie antgamtines nepažįstamojo ypatybes prasidėjo tiktai po nepaprastų balandžio mėnesio įvykių, bet ir jais patikėjo vien moterys.

Tačiau kad kokios būtų buvę nuomonės pavieniai Aipingo gyventojai apie nepažįstamąjį, nedraugiškumas jam buvo visuotinis ir vieningas. Jo susierzinimai, suprantami protinį darbą įpratusiam dirbti miestiečiui, nemaloniai veikė ramiuosius Sasekso gyventojus. Smarkus gestikuliavimas, skubi eisena, šitie naktiniai pasivaikščiojimai, kai jis staiga išnirdavo tamsoje iš už kampo mažiausiai žmonių lankomose vietose, nemandagus atsikirtimas visiems, mė-

ginantiems su juo užmegzti kalbą, aistringas pamėgimas tamsos, vertęs jį užsirakinėti duris, nuleisti užuolaidas, gesinti žvakes ir lempas,— kam tas galėjo patikti? Išėjus nepažįstamajam į gatvę, visi susitikę lenkdavosi jo iš tolo, o jam nematant, vietos juokdariai, pakėlę apsiausto apykakles ir palenkę skrybėlės kraštus, mėgdžiodavo nervingą jo eiseną ir mįslingą laikyseną. Tuomet buvo visų mėgstama dainelė „Žmogus vaiduoklis". Mis Steišel ją dainavo mokyklos koncerte — pelnas buvo skiriamas bažnyčios lempoms pirkti; vėliau vos pasirodžius gatvėje nepažįstamajam, tučtuojau kas nors imdavo švilpauti — garsiai arba tyliai — tos dainelės melodiją. Net pasivėlavę vaikai, skubėdami namo, šaukdavo jam pavymui: „Vaiduoklis!" ir bėgdavo toliau, leipdami iš baimės ir džiaugsmo.

Vietos gydytojas Kasas netvėrė smalsumu. Aptvarstyta galva žadino grynai profesinį jo susidomėjimą; gandai apie tūkstantį ir vieną butelį kėlė jam pavydo ir pagarbos jausmus. Per ištisus balandžio ir gegužės mėnesius jis veltui ieškojo progos užkalbinti nepažįstamąjį. Pagaliau jis neiškentė ir apie sekmines nusprendė užeiti pas jį, pasinaudodamas dingstimi nunešti jam aukų lapą vietos ligoninės slaugei sušelpti. Jis tiesiog apstulbo, išgirdęs, kad misis Hol nežino savo įnamio pavardės.

— Jis pasakė pavardę,—tarė misis Hol (teigimas, neturįs jokio pagrindo),— bet aš gerai nenugirdau.

Jai buvo nesmagu prisipažinti, kad jos įnamis nė nemanė pasisakyti pavardės.

Kasas pasibeldė į svetainės duris ir įėjo vidun. Iš ten tučtuojau pasigirdo neaiškus barnis.

— Prašau atleisti, kad įsibroviau pas jus,— prašneko Kasas, uždarydamas duris, ir tolimesnės kalbos misis Hol jau nebegirdėjo.

Apie dešimt minučių jos ausys girdėjo tiktai neaiškius balsus, paskui pasigirdo nusistebėjimo šūksnis, kojų šiurenimas, į šalį nublokštos kėdės bildėjimas, trūksmingas juokas, skubūs žingsniai,— ir tarpduryje pasirodė Kasas, išblyškęs, išverstomis akimis. Palikęs neuždarytas duris ir nepažvelgęs į šeimininkę, jis nuėjo koridorium, nusileido priebučio laiptais ir skubiai nužingsniavo gatve. Skrybėlę jis laikė rankoje. Misis Hol užėjo už prekystalio, stengda-

masi pro atdaras duris dirstelėti įnamio kambarin. Ji išgirdo tylų juoką, paskui — žingsnius. Iš savo vietos ji negalėjo matyti jo veido. Paskui svetainės durys užsitrenkė, ir viskas nutilo.

Kasas nuėjo tiesiai pas vikarą Bantingą.

— Ar aš iš proto išėjau? — trūksmingu balsu ištarė jis, vos įžengęs į dulkiną vikaro kabinetą.— Ar aš panašus į pamišėlį?

— Kas atsitiko? — paklausė vikaras, dėdamas prespapjė ant išsklaidytų savo pamokslo lapų.

— Tasai subjektas, Holų gyventojas. . .

— Na?

— Duokite man ko nors išgerti,— tarė Kasas ir atsisėdo kėdėje.

Kai Kasas, išmetęs stiklinę pigaus chereso, truputį aprimo,— tai buvo vienintelis gerojo vikaro laikomas gėrimas,— jis ėmė pasakoti apie savo pasimatymą su nepažįstamuoju.

— Įeinu pas jį,— pradėjo jis, dar visai neatgavęs kvapo,— ir prašau pasirašyti aukų lape slaugei sušelpti. Kai tik įėjau, jis įsikišo rankas į kišenes ir sudribo kėdėje. Sėdi ir šnirpštauja pro nosį. „Girdėjau, jūs domitės mokslu",— pradėjau aš. „Taip",— atsakė jis ir vėl šnirpštelėjo. Visą laiką jis šnirpštavo. Turbūt peršalo. Ir nenuostabu, jeigu žmogus vaikšto šitaip apsimuturiavęs. Aš ėmiau pasakoti apie slaugę, o pats vis dairausi į šalis. Visur buteliai, cheminiai preparatai, čia pat ir svarstyklės, mėgintuvėliai ir kvepia vakarutėmis. Ar jis teiksis ką nors paaukoti? „Pagalvosiu",—sako. Čia pat tiesiai jį paklausiau, ar jis daro mokslinius tyrinėjimus. „Taip",— tarė jis. „Daug laiko reikalaujančius tyrinėjimus?" Tada jis lyg trūkte pratrūko. „Velniškai daug laiko reikalaujančius",— atsakė. „Šit kaip?"— tariau aš. Na ir prasidėjo. Jame ir anksčiau viskas virte virė, ir mano klausimas buvo paskutinis lašas. Jis iš kažkur gavęs receptą — be galo brangų receptą; kuriam tikslui — to negalįs pasakyti. „Medicininį?"— „Po velnių, o kas jums darbo?" Atsiprašiau. Jis atlaidžiai šnirpštelėjo, atsikosėjo ir kalbėjo toliau. Receptą jis perskaitė. Penki ingredientai. Padėjo jį ant stalo, nusigręžė. Staiga sušlamėjo: popierių pagavo skersvėjis. Jis dirbo kambaryje

prie atviro židinio. Blykstelėjo liepsna, jis nespėjo nė mirktelėti, o receptas jau sudegė, tik plėnys išlėkė pro dūmtraukį. Jis puolė prie židinio,— vėlu. Še tau! Ir čia jis beviltiškai mostelėjo ranka.

— Na, toliau?

— O rankos tai nėra. Tik tuščia rankovė. „Viešpatie,— pagalvojau aš,— koks luošas žmogus! Matyt, jo ranka buvo iš kamščiamedžio, ir jis ją nusiėmė. Ir vis dėlto,— pagalvojau aš,— čia kažkas negerai. Kaipgi rankovė nesupliūkšta ir netabaluoja, jeigu joje nieko nėra?" O joje nieko nebuvo — tikėkit mano žodžiais. Visiškai tuščia rankovė, iki pat linkimo. Aš mačiau, kad rankovė buvo tuščia iki alkūnės, ir, be to, pro skylę mačiau šviesą. „Dieve maloningas!"— sušukau aš. Tada jis nutilo. Įrėmė savo juodas akis iš pradžių į mane, paskui į savo rankovę.

— Toliau!

— Tai ir viskas. Nepasakė nė žodžio, tik žiūrėjo į mane, paskui skubiai sukišo rankovę į kišenę. „Aš, rodos, jau pasakiau, kad receptas sudegė?" Jis klausiamu balsu kostelėjo. „Kaipgi, po velnių, jūs galite judinti tuščią rankovę?"—paklausiau aš.— „Tuščią rankovę?"— „Taip,— pasakiau aš,— tuščią rankovę."

„Ar jūs manote, kad mano rankovė tuščia? Jūs savo akimis matėte, kad rankovė tuščia?" Jis pakilo nuo kėdės. Aš taip pat atsistojau. Tada jis lėtai žengė tris žingsnius, priėjo ir stabtelėjo visai arti manęs. Kandžiai šnirpštelėjo. Aš stovėjau kaip stovėjęs, nors, garbės žodis, ši sutvarstyta pabaisa su apskritais akiniais kam nori įvarys baimės.

„Tai jūs sakėte, kad rankovė tuščia?" — tarė jis. „Žinoma",— atsakiau aš. Tada jis tylėdamas, įrėmęs į mane savo akinių stiklus, ištraukė iš kišenės rankovę ir ištiesė ją man, lyg norėdamas dar kartą parodyti. Viską jis darė labai labai iš lėto. Aš pažiūrėjau į rankovę. Atrodė, kad praslinko ištisas amžius. „Na? — pasakiau aš, vos ištardamas žodžius.— Joje nieko nėra."

Juk reikėjo ką nors pasakyti. Man pasidarė baisu. Aš mačiau kiaurai visą rankovę. Jis ją ištiesė, lėtai lėtai — štai šitaip, kol rankogalis atsidūrė per kokius šešis colius

nuo mano veido. Keista buvo matyti, kaip artėja tuščia rankovė... O paskui...

— Kas paskui?

— Ką gi — man pasirodė, kad nykštys ir smilius timptelėjo man už nosies.

Bantingas nusijuokė.

— Bet ten nieko nebuvo! — tarė Kasas, beveik spiegte išspiegęs žodį „nieko".— Lengva jums juoktis, o aš taip apstulbau, kad smogiau per rankogalį, atsigręžiau ir išbėgau iš kambario...

Kasas nutilo. Negalėjo būti jokios abejonės, kad jis tikrai išsigandęs. Jis bejėgiškai atsigręžė ir išgėrė antrą stiklinę bjauraus chereso, kuriuo jį vaišino garbingasis vikaras.

— Kai trenkiau jam per tą rankovę,— tarė jis,— patikėkite, aš jaučiau, kad smogiu per ranką. O rankos joje nebuvo! Jokios rankos joje nebuvo!

Misteris Bantingas susimąstė. Paskui įtariu žvilgsniu pažvelgė į Kasą.

— Tai yra nepaprastai įdomus atsitikimas,— tarė jis labai susimąstęs ir rimtai.— Neabejotina, jog čia be galo įdomus atsitikimas,— pakartojo dar įtaigiau.

## V skyrius

### ĮSILAUŽIMAS VIKARO NAMUOSE

Apie įsilaužimą vikaro namuose mes sužinojome daugiausia iš paties vikaro ir jo žmonos pasakojimo. Tai atsitiko dar neprašvitus, antrąją sekminių dieną, kai Aipinge vyksta kasmetinė klubo šventė. Misis Banting staiga pabudo, priešaušrio tyloje aiškiai išgirdusi, kad miegamojo durys atsidarė ir vėl užsidarė. Iš pradžių ji nusprendė vyro nežadinti, atsisėdo lovoje ir ėmė atidžiai klausytis. Ji aiškiai girdėjo šlepsint basas kojas, tartum kas būtų išėjęs iš gretimo kambario ir koridorium pasukęs laiptų link. Tada ji kuo atsargiausiai pažadino misterį Bantingą. Pastarasis, pabudęs ir sužinojęs, kas atsitiko, šviesos nedegė, bet, užsidėjęs akinius, su žmonos chalatu ir maudymosi

šliurėmis išėjo į aikštelę. Jis visai aiškiai išgirdo kažką triūsiant jo kabinete žemai, paskui kažkas garsiai sučiaudėjo.

Vikaras sugrįžo į miegamąjį, apsirūpino patikimiausiu ginklu, kurį tik turėjo — žarstekliu, ir laiptais nusileido žemyn. Misis Banting taip pat išėjo į aikštelę.

Buvo jau arti ketvirtos ryto. Nakties tamsa pamažu blanko. Prieškambaryje darėsi šviesiau, bet kabineto durys atrodė kaip juoda kiaurymė. Visiškoje tyloje buvo tik girdėti, kaip silpnai girgžda laiptai po misterio Bantingo kojomis ir kažkas lengvai bruzda kabinete. Paskui kažkas spragtelėjo, subildėjo atidaromas stalčius ir sušlamėjo popieriai. Paskui kažkas nusikeikė, įbraukė degtuką, ir kabinetas nušvito geltona šviesa. Tuo tarpu misteris Bantingas jau buvo prieškambaryje ir pro pusiau pravíras duris pamatė rašomąjį stalą, ištrauktą stalčių ir ant stalo degančią žvakę. Bet vagies niekur nebuvo matyti. Jis stovėjo, nežinodamas, ką daryti, o jo užpakalyje atsargiai leidosi laiptais išblyškusi ir išsigandusi misis Banting. Viena aplinkybė palaikė misterio Bantingo drąsą: tai įsitikinimas, kad vagis yra iš vietinių gyventojų.

Paskui jiedu išgirdo žvangsint monetas ir suprato, kad vagis rado ūkio reikalams atidėtus pinigus, du svarus ir dešimt šilingų monetomis po pusę sovereno. Pinigų žvangėjimas bematant padrąsino misterį Bantingą. Stipriai suspaudęs rankoje žarsteklį, jis įpuolė į kabinetą; misis Banting skubėjo jam iš paskos.

— Pasiduok! — įniršęs sušuko misteris Bantingas ir sustojo suglumęs: kambaryje nieko nebuvo.

Vis dėlto nebuvo nė mažiausios abejonės, kad prieš akimirką kažkas sukinėjosi kabinete. Gerokai valandėlę vyras su žmona stovėjo išsižioję; paskui misis Banting atskleidė langų užuolaidas, o misteris Bantingas apžiūrėjo židinį ir pamaišė žarstekliu po dūmtraukį. Po to misis Banting išrausė šiukšlių krepšį, o misteris Bantingas atvožė anglies dėžę. Visa tai padarę, jiedu sustojo ir nustebę žiūrėjo į kits kitą.

— Aš galėčiau prisiekti. . . — tarė misteris Bantingas.— O žvakė! — sušuko jis.— Kas uždegė žvakę?

— O stalčius! — sušuko misis Banting.— Kur dingo pinigai?

Ji skubiai žengė prie durų.

— Pirmą sykį savo gyvenime...

Koridoriuje kažkas garsiai nusičiaudėjo. Jiedu išbėgo iš kambario ir čia pat išgirdo, kaip užsitrenkė virtuvės durys.

— Atnešk žvakę,— tarė misteris Bantingas ir nuėjo toliau. Abu aiškiai girdėjo, kaip bilstelėjo skubiai traukiamos durų sklendės.

Atidaręs virtuvės duris, misteris Bantingas pamatė, kad išorinės durys atsidarė ir blyškioje ryto šviesoje jam šmėkštelėjo tamsi sodo žaluma. Bet jis tikina, kad pro duris niekas neišėjo. Jos prasivėrė, pabuvo praviros, paskui trinktelėjo, vėl užsidarė. Misis Banting laikomos žvakės liepsna suplazdeno ir blykstelėjo skaisčiau. Praslinko minutė ar kiek daugiau, kol jiedu įėjo į virtuvę.

Ten nebuvo nė gyvos dvasios. Jiedu vėl užsklendė lauko duris, rūpestingai apžiūrėjo virtuvę, sandėliuką ir pagaliau nusileido į rūsį. Nors ir kruopščiausiai viską apžiūrėjo, ir čia nieko nerado.

Prašvito rytas, o vikaras ir jo žmona, labai keistai apsirengę, sėdėjo žemutiniame savo namelio aukšte prie jau nereikalingos ir baigiančios degti žvakės, visiškai nežinodami, ką manyti.

— Pirmą sykį savo gyvenime...— dvidešimtąjį kartą pradėjo vikaras.

— Mielasis,— nutraukė jį misis Banting,— štai ateina Siuzė. Tegu ji pabūna virtuvėje, mes skubiai apsirengsime.

## VI skyrius

### PASIUTĘ BALDAI

Tą patį rytą, išaušus antrajai sekminių dienai, kai net ir Milė dar tebemiegojo, misteris ir misis Holai atsikėlė iš lovos ir tylutėliai nulipo į rūsį. Tai buvo grynai privatus jų reikalas, turėjęs tam tikro ryšio su specifiniu jų

alaus stiprumu. Vos tik jie įžengė į rūsį, misis Hol staiga atsiminė, jog užmiršo pasiimti buteliuką salsparelės, stovinčios jų miegamajame. Kadangi vyriausias sumanyto dalyko žinovas ir meistras buvo ji, tai buteliuko atnešti nuėjo misteris Holas.

Laiptų aikštelėje jis nustebęs pamatė, kad nepažįstamojo kambario durys praviros. Nuėjęs į miegamąjį, jis rado buteliuką žmonos nurodytoje vietoje.

Bet grįždamas į rūsį jis pastebėjo, kad išorinių durų sklendės atstumtos ir durys užšautos tik viena velke. Ūmai įkvėpimo nušviestas, šitą aplinkybę jis sugretino su pravertomis nepažįstamojo kambario durimis ir su misterio Tedžio Henfrio spėliojimais. Jis gerai atsiminė, jog pats laikė žvakę, kai misis Hol nakčiai užšovė durų sklendes. Jis stabtelėjo be galo susijaudinęs; paskui, vis dar tebelaikydamas rankoje butelį, palypėjo aukštyn ir pasibeldė į nepažįstamojo duris. Niekas neatsiliepė. Jis vėl pasibeldė, paskui iki galo atidarė duris ir įžengė į kambarį.

Viskas pasirodė taip, kaip jis tikėjosi. Kambarys buvo tuščias, patalas nejudintas. Ant kėdės ir ant lovos galo kabojo išblaškyti nepažįstamojo drabužiai ir tvarsčiai; net ir jo plačiakraštė skrybėlė — ir ta šauniai kėksojo ant lovos stulpelio. Ši aplinkybė net sunkiai susivokiančiam Holui pasirodė nepaprastai keista, ypač, kad kitų drabužių, jo žiniomis, nepažįstamasis neturėjo.

Be galo nustebęs, stovėdamas viduryje kambario, jis išgirdo iš apačios, iš rūsio, žmonos balsą, rodantį visus didelio nekantrumo ženklus.

— Džordžai! — šaukė ji.— Ar radai ką sakiau?

Jis pasisuko į duris ir nuskubėjo prie žmonos.

— Džene! — sušuko jis, persisvėręs per laiptus, einančius į rūsį.— Juk Henfris teisybę sakė! Kambaryje jo nėra. Ir lauko durys atdaros.

Iš pradžių misis Hol nieko nesuprato, ką jis ten kalba. Bet greit susivokusi, ji pasiryžo pati apžiūrėti tuščią kambarį. Holas, vis dar tebelaikydamas butelį rankoje, žengė pirmas.

— Jo paties nėra, bet jo drabužiai čia pat,—tarė jis.— Kur jis valkiojasi be drabužių? Keista.

Belipant laiptais iš rūsio, kaip tat vėliau pavyko nustatyti, jiedviem pasivaideno, kad kažkas atidarė ir vėl uždarė išorines duris; kadangi jiedu jas rado uždarytas, tai nieko vienas antram apie tai ir nesakė. Koridoriuje misis Hol pralenkė savo vyrą ir pirma jo užbėgo laiptais. Tuo tarpu ant laiptų kažkas sučiaudėjo. Holas, atsilikęs nuo žmonos per šešias pakopas, pamanė, kad čiaudi ji; o ji buvo tikra, kad čiaudėjo jis. Užlipusi į viršų, ji iki galo atidarė duris ir ėmė apžiūrinėti nuomininko kambarį.

— Kaip gyva nieko panašaus nesu mačiusi! — tarė ji.

Tuo tarpu kažkas už jos, prie pat ausies, prunkštelėjo. Atsigręžusi ji be galo nustebo, matydama, kad Holas stovi bent už dvylikos žingsnių nuo jos, ant viršutinės laiptų pakopos. Jis skubiai priėjo prie jos. Ji pasilenkė ir ėmė čiupinėti priegalvį ir patalynę.

— Šalta,— tarė ji.— Jau valanda ar daugiau, kaip jo čia nėra.

Vos ištarus jai tuos žodžius, įvyko kažkas neapsakomai keista. Patalynė susiraitė ryšuliu, kuris bematant peršoko per lovos galą. Atrodė, lyg kažkieno ranka būtų sumaigiusi antklodę ir paklodes ir sviedusi ant grindų. Tučtuojau po to nepažįstamojo skrybėlė pašoko iš savo vietos, oru nubrėžė lanką ir šleptelėjo misis Hol tiesiog į veidą. Paskui tokiu pat greitumu nuo prausyklės nulėkė kempinė; toliau kėdė, netvarkingai švystelėjusi nuo savęs nepažįstamojo švarką ir kelnes ir sausai bei trumpai nusijuokusi, labai panašiai kaip nepažįstamasis, atsisuko visomis keturiomis kojomis į misis Hol ir, nutaikiusi jas, puolė ją. Misis Hol sukliko ir šoko durų link, o kėdės kojos, atsargiai, bet stipriai įsirėmusios jai į nugarą, kartu su Holu stūmė ją lauk iš kambario. Durys smarkiai užsitrenkė, raktas spragtelėjo. Kėdė ir lova, matyt, trupučiuką patrepsėjo, lyg džiaugdamosi savo pergale, paskui viskas nutilo.

Misis Hol beveik nualpusi pakibo ant vyro rankų. Su didžiausiu vargu, padedant Milei, kurią pagaliau pažadino triukšmas ir šauksmai, vyrui pavyko ją nunešti žemyn ir duoti stiprinančių lašų.

— Tai dvasios,— tarė misis Hol, pagaliau atsipeikėjusi.— Aš žinau, kad dvasios. Skaičiau apie jas laikraščiuose. Stalas ir kėdės ima šokinėti ir šokti...

— Išgerk dar lašelį, Džene,— nutraukė ją Holas,— tau bus stipriau.

— Uždaryk duris,— tarė misis Hol,— ir nebeįsileisk jo daugiau. Aš visą laiką jį įtarinėjau... Kaipgi man ligi šiol neatėjo į galvą! Akių nematyti, galva sutvarstyta ir sekmadieniais į bažnyčią neina. O kiek butelių... kuriam galui padoriam žmogui šitiek butelių! Jis į baldus prileido dvasių. Brangūs senieji mano baldai! Ten, tame krėsle, mėgdavo sėdėti brangioji mano mamytė, kai aš dar buvau visai maža mergaitė. Tik pamanyk, ir kėdė dabar eina prieš mane...

— Išgerk dar truputėlį, Džene,—tarė Holas,—tavo nervai visai pakriko.

Jau buvo penkta valanda, auksiniai ryto saulės spinduliai tvieskė gatvėje. Abu Holai pasiuntė Milę pažadinti misterio Vodžerso, kalvio, gyvenančio priešais.

— Šeimininkas siunčia jums linkėjimų,— pranešė jam Milė.— Kažkas atsitiko mūsų baldams, jie visai pasiuto. Gal jūs užeitumėt pažiūrėti?

Misteris Vodžersas buvo labai sumanus ir protingas žmogus. Į visa tai, ką pasakojo Milė, jis pažiūrėjo kuo rimčiausiai.

— Tai burtai, dedu galvą,— tarė jis.— Tam jūsų įnamiui betrūksta kanopų.

Jis atėjo labai susirūpinęs. Misteris ir misis Holai norėjo su juo palypėti į viršų, tačiau jis, matyt, neskubėjo ir kalbėtis nusprendė koridoriuje. Iš Haksterso tabako krautuvės išėjo pardavėjas ir ėmė atidarinėti langines. Ir jį pakvietė dalyvauti įvykio svarstyme. Po valandėlės priėjo, žinoma, ir pats misteris Hakstersas. Čia visiškai pasireiškė parlamentinė anglosaksų dvasia: daug kalbėjo, tačiau nieko doro nutarti nesugebėjo.

— Nustatykime iš pradžių faktus,— reikalavo misteris Sendis Vodžersas.— Apsvarstykime, ar teisėtai pasielgsime, jeigu išlaušime jo kambario duris. Uždarytas duris visuomet galima išlaužti, bet jeigu kartą jos išlaužtos, tai jų jau nepadarysi neišlaužtų.

Staiga, visus nustebindamos, įnamio kambario durys atsidarė pačios. Pažvelgę aukštyn, jie pamatė apsimuturiavusią nepažįstamojo figūrą, lipančią laiptais žemyn ir įdėmiai žiūrinčią į juos piktu nepaprastų stiklinių savo akių žvilgsniu. Pamažu, sustingusia eisena jis nulipo laiptais, perėjo koridorių ir sustojo.

— Žiūrėkite,— tarė jis, ištiesęs pirštą su pirštine.

Pažvelgę jo rodoma kryptimi, jie pamatė prie pačių rūsio durų salsparelės butelį. Tuo tarpu jis įėjo į svetainę ir netikėtai greitai bei piktai užtrenkė prieš pat jų nosis duris.

Niekas neištarė nė žodžio, kol nutilo uždaromų durų trenksmas. Visi tylėdami žvalgėsi į kits kitą.

— Prisipažįstu, tai viršija. . .— pradėjo misteris Vodžersas ir nebaigė sakinio.

— Jumis dėtas aš nueičiau ir paprašyčiau jį paaiškinti, ką visa tai reiškia,— tarė Vodžersas Holui.— Pareikalaučiau pasiaiškinti.

Prireikė gerokai laiko įkalbėti šeimininką tai padaryti. Pagaliau jis pasibeldė į duris, atidarė jas ir pradėjo:

— Atleiskite. . .

— Eikit po velnių! — įsiutęs sušuko nepažįstamasis.— Uždarykite duris!

Tuo ir baigėsi jo pasiaiškinimas.

## VII skyrius

### NEPAŽĮSTAMOJO IŠAIŠKINIMAS

Nepažįstamasis įėjo į „Karietos ir arklių" smuklės svetainę apie pusę šeštos ryto ir išbuvo ten maždaug ligi vidurdienio. Kambario užuolaidos buvo nuleistos, durys uždarytos, ir po taip nepavykusio Holo bandymo niekas nedrįso ten įeiti.

Visą tą laiką jis veikiausiai nieko nevalgė. Tris kartus jis skambino, be to, trečią kartą ilgai ir piktai, bet niekas neatsiliepė.

— Gerai, aš jam parodysiu „eikite po velnių",— murmėjo sau panosėje misis Hol. Jau visur pasklido gandas

apie nakties įvykį vikaro namuose, ir abu įvykiai buvo sugretinti. Vodžerso lydimas, Holas nuėjo pas teisėją, misterį Šaklforsą, norėdamas su juo pasitarti. Viršun lipti niekas nedrįso. Ką visą tą laiką veikė nepažįstamasis — nežinia. Tarpais jis nekantriai vaikščiojo iš vieno kampo į kitą, porą kartų iš jo kambario pasigirdo keiksmas, sušlamėjo draskomas popierius ir skambtelėjo sukulti buteliai.

Išsigandusių, bet iš smalsumo nekantraujančių žmonių būrelis vis didėjo. Atėjo misis Haksters. Priėjo keletas jaunų smarkių vyrukų su juodais švarkais ir baltais pikiniais kaklaraiščiais ir ėmė klausinėti įvairių kvailų dalykų. Arčis Harkeris buvo drąsiausias iš visų: jis įėjo į kiemą ir pasistengė dirstelėti pro kraštelį nuleistos užuolaidos. Jis nieko negalėjo matyti, tačiau dėjosi viską matąs; jį pasekė dar vienas kitas iš jaunosios Aipingo kartos.

Diena buvo nuostabiai graži — šilta ir giedra. Kaimo gatvėje išsirikiavo bent dešimt kioskų ir tiras, o pievelėje prie kalvės stovėjo trys dryžuoti gelsvai rudi vežimai, ir kažkokie margai apsirengę žmonės statė įrengimus kokoso riešutams mėtyti. Vyrai vilkėjo mėlynus megztinius, damos — baltomis prijuostėmis ir madingomis skrybėlėmis su didelėmis plunksnomis.

Vodžeris iš „Raudonosios stirnos" ir kuprius misteris Džegersas, prekiavęs ir senais dviračiais, ištiesė skersai gatvės girliandą nacionalinių ir karališkų vėliavų (išlikusių nuo karalienės Viktorijos šešiasdešimtmečio jubiliejaus).

Apytamsėje svetainėje su užleistais langais, į kurią smelkėsi tik silpnas saulės spindulys, nepažįstamasis, matyt, išalkęs ir piktas, dusdamas nuo karščio tarp savo tvarsčių, pro tamsius akinius žiūrėjo į lapelį popieriaus, skambino nešvarius butelius ir kartas nuo karto piktai keikė po langais susirinkusius iš kambario nematomus vaikėzus.

Kampe, prie židinio, buvo pridaužyta krūva butelių, ir oras dvelkė chloru. Tai ir viskas, ką mes žinome iš mačiusiųjų pasakojimo ir iš to, kaip paskui atrodė kambarys, į jį įėjus.

Apie vidurdienį nepažįstamasis staiga atidarė svetainės duris ir sustojo ant slenksčio, atidžiai žiūrėdamas į tris ar keturis vyrus, stovinčius prie prekystalio.

— Misis Hol! — sušuko jis. Kažkas nenoriai išėjo iš kambario pašaukti šeimininkės.

Pasirodė misis Hol, truputį uždususi, tačiau labai ryžtinga. Misteris Holas dar nebuvo grįžęs. Ji jau viską apgalvojo ir atėjo su nedideliu padėklu rankoje, ant kurio gulėjo neapmokėta sąskaita.

— Jūs norite apmokėti sąskaitą? — paklausė ji.

— Kodėl aš negavau pusryčių? Kodėl jūs neparuošėte man valgyti ir neatsakėte į mano skambutį? Jūs manote, kad aš galiu gyventi nevalgęs?

— O kodėl jūs neapmokate sąskaitos? — atsakė misis Hol.— Štai ką aš norėčiau žinoti.

— Juk prieš tris dienas jums sakiau, kad laukiu perlaidos. . .

— O aš prieš tris dienas jums pasakiau, kad neketinu laukti jokių perlaidų. Nėra čia ko murmėti dėl pavėluotų pusryčių, jeigu penkta diena neapmokate sąskaitos.

Nepažįstamasis trumpai, bet energingai nusikeikė.

— Mandagiau, mandagiau! — pasigirdo iš aludės.

— Aš jus paprašysiu, sere, savo keiksmus pasilaikyti sau,— tarė misis Hol.

Nepažįstamasis nutilo ir stovėjo ant slenksčio, panašus į įpykusį narą. Visi smuklės svečiai pajuto, kad persvara misis Hol pusėje: kiti nepažįstamojo žodžiai tai patvirtino.

— Klausykite, mieloji. . .— pradėjo jis.

— Aš jums ne mieloji,— tarė misis Hol.

— Aš jums sakiau, kad dar negavau perlaidos.

— Ką ten perlaida,— tarė misis Hol.

— Bet mano kišenėje. . .

— Užvakar jūs sakėte, kad nė sovereno nesukrapštysite.

— Na, o dabar atsirado kiek daugiau.

— Oho! — pasigirdo iš aludės.

— Norėčiau žinoti, iš kur pas jus atsirado pinigų? — tarė misis Hol.

Ši pastaba, matyt, labai nepatiko nepažįstamąjam. Jis treptelėjo koja.

— Ką jūs norite tuo pasakyti? — paklausė jis.

— Tik tiek, kad norėčiau žinoti, iš kur pas jus atsirado pinigų,— atsakė misis Hol.— Ir prieš pateikdama jums sąskaitą, ruošdama pusryčius ir apskritai ką nors darydama, aš paprašysiu paaiškinti kai kuriuos dalykus, kurių aš nesuprantu ir niekas nesupranta, bet kuriuos mes visi labai norime suprasti. Aš noriu žinoti, ką jūs padarėte viršuje mano kėdei; noriu žinoti, kokiu būdu jūsų kambarys pasidarė tuščias ir kaip jūs vėl į jį sugrįžote? Mano nuomininkai įeina ir išeina pro duris — taip jau pas mane įprasta, o jūs elgiatės kitaip, ir aš norėčiau žinoti, kaip jūs tai darote. Ir dar aš noriu žinoti...

Čia nepažįstamasis staiga pakėlė sugniaužtus kumščius, treptelėjo koja ir sušuko:

— Nutilkite! — tokiu įtūžusiu balsu, kad misis Hol bematant nutilo.

— Jūs nesuprantate,—tarė jis,—kas aš esu. Aš jums parodysiu. Dievaži, parodysiu! — Tai taręs, jis pridėjo ištiestą delną prie savo veido ir tučtuojau vėl jį atitraukė. Per patį veido vidurį dabar žiojėjo tuščia skylė.— Imkite,— tarė jis ir, žengęs žingsnį artyn prie misis Hol, kažką padavė jai. Ši, neatitraukdama akių nuo pasikeitusio jo veido, automatiškai paėmė jai duodamą daiktą. Paskui, gerai įsižiūrėjusi, kas čia per daiktas, garsiai sukliko, sviedė jį šalin ir ėmė trauktis atbula. Šleptelėjusi kaip kartoninė dėžutė, ant grindų nusirito nosis! Raudona ir žvilganti nepažįstamojo nosis.

Paskui jis nusiėmė akinius, ir visi nustebę išplėtė akis. Toliau jis nusivožė skrybėlę ir įniršęs ėmė plėšti žandenas bei tvarsčius. Jie ne tuojau pasidavė jo pastangoms. Visi nutirpo, apimti siaubo.

— O viešpatie! — pasigirdo kažkieno balsas.

Pagaliau tvarsčiai buvo nuplėšti.

Tai, ką pamatė esantieji kambaryje, kaip gyvi nesitikėjo išvysią. Misis Hol, stovėjusi su praverta burna, klaikiai suspiegė ir nubėgo prie durų. Visi pašoko iš vietų. Tikėjosi žaizdų, subjauroto veido, tikro siaubo, o čia — nieko! Tvarsčiai ir perukas nulėkė prie staliukų, vos ne-

kliudydami ten sėdinčių svečių. Visi šoko bėgti laiptais žemyn nuo priebučio, kliūdami vienas už kito, nes ant svetainės slenksčio, šūkaudama nesuprantamus žodžius ir mosuodama rankomis, stovėjo žmogaus figūra, panaši į žmogų iki apsiausto apykaklės,— o aukščiau nebuvo nieko, visiškai nieko!

Aipingo gyventojai išgirdo šauksmus ir triukšmą iš „Karietos ir arklių" smuklės, ir pamatė, kaip iš jos galvotrūkčiais bėga lankytojai. Jie pastebėjo, kaip misis Hol pargriuvo ir kaip misteris Tedis Henfris peršoko per ją, vos ant jos nesuklupęs. Toliau jie išgirdo spiegiant Milę, kuri, sąmyšyje išbėgusi iš virtuvės, netikėtai susidūrė su nepažįstamuoju žmogum be galvos. Riksmas staiga nutilo.

Paskui visi buvusieji gatvėje — saldumynų pardavėjas, kokosų mėtymo balagano savininkas ir jo padėjėjas, sūpynių savininkas, berniūkščiai ir mergiščios, kaimo dabitos, vietos gražuolės, seniai su palaidinėmis ir čigonai su prijuostėmis — leidosi bėgti prie smuklės. Bematant prie misis Hol smuklės susirinko apie keturiasdešimt žmonių. Ta greit didėjanti minia triukšmavo, stumdėsi, rėkavo, šūkavo, klausinėjo, spėliojo. Niekas nieko nesiklausė, ir visi kalbėjo per kits kitą — tikras Babelio bokštas! Keletas žmonių prilaikė misis Hol, kurią nuo žemės prikėlė kone be sąmonės. Visi susirinkusieji vienas per kitą pasakojo baisiausius dalykus.

— Vilktakis! — Ką gi jis padarė? — Sužeidė tarnaitę? — Rodos, puolė juos su peiliu.— Ne šiaip sau, kaip sakoma, o iš tikrųjų be galvos! — Sakau jums, ant pečių nėra galvos! — Menkniekis, tai turbūt koks nors pokštas.— Kai jis nusiėmė tvarsčius. . .

Stengdamasi pažvelgti pro atdaras duris, minia susigrūdo į gyvą pleištą, kurio į smuklės duris įstrigusiame smaigalyje stumdėsi smarkiausi nutrūktgalviai ir narsuoliai.

— Jis stovi ant slenksčio. Staiga mergaitė kad suklikо, jis atsigręžė, o mergaitė šoko bėgti. Jis — paskui ją. Viena akimirka, o jis jau grįžta atgal, vienoje rankoje peilis, antroj — duonos kepalas. Sustojo ir tarytum žiūri. Štai kaip tik dabar. Jis įėjo pro anas duris. Sakau jums:

galvos jis visiškai neturi. Kad kiek anksčiau, tai jūs patys. . .

Užpakalinėse eilėse minia subruzdo. Pasakotojas nutilo ir pasitraukė, leisdamas praeiti nedidelei procesijai, kuri, be galo karingai nusiteikusi, žengė namo link. Jos priešakyje buvo misteris Holas, labai išraudęs ir ryžtingas, toliau — misteris Bobis Džefersas, kaimo policininkas, ir pagaliau misteris Vodžersas, iš atsargumo ėjęs paskiausiai. Jie turėjo įsakymą suimti nepažįstamąjį.

Minia klegėjo, pasakodama jiems paskutines naujienas.

— Ar jis būtų su galva, ar be galvos,—tarė misteris Džefersas,— aš turiu įsakymą jį suimti ir tą įsakymą įvykdysiu.

Misteris Holas palypėjo laipteliais į priebutį, žengė tiesiog prie svetainės durų ir jas atidarė.

— Konstebli,— tarė jis,— vykdykite savo pareigą.

Džefersas įėjo pirmas, paskui jį Holas ir paskutinis — Vodžersas. Prieblandoje jie pamatė žmogų be galvos, laikantį apgraužtą duonos plutą vienoje pirštinėtoje rankoje ir sūrio gabalą — antroje.

— Štai jis,— tarė Holas.

— O kas čia dabar?— pasigirdo piktas balsas iš erdvės aukščiau apykaklės.

— Tokių klientų kaip jūs aš dar nesu matęs, sere,— tarė Džefersas.— Bet vis tiek, turite jūs galvą, ar jos neturite, įsakyme pasakyta: „suimti", o tarnybinė pareiga visų pirma. . .

— Nesiartinkit prie manęs! — sušuko figūra, pasitraukdama per žingsnį.

Akimirksniu jis nubloškė ant grindų duoną ir sūrį, ir misteris Holas vos suskubo pagriebti nuo stalo peilį. Nepažįstamasis nusimovė kairiąją pirštinę ir kirto ja Džefersui į veidą. Dar akimirksnis — ir Džefersas, metęs visus gauto įsakymo aiškinimus, viena ranka čiupo nematomosios rankos plaštaką, o antrąja suspaudė nematomą gerklę. Čia jis pajuto skaudų spyrį į blauzdą, net aiktelėjo, tačiau savo grobio nepaleido. Holas padavė peilį Vodžersui, kuris veikė nelyginant vartininkas, o pats nuskubėjo į pagalbą Džefersui. Tas įsikibo į nepažįstamąjį, įnirtingai grumdamiesi,

priešininkai griuvo ant kėdės, ši bildėdama nulėkė į šalį ir abu parvirto ant žemės.

— Griebkite jį už kojų,— iškošė pro dantis Džefersas.

Misteris Holas, pasišovęs įvykdyti tą įsakymą, gavo stiprų smūgį į krūtinę ir laikinai iškrito iš kovos; o misteris Vodžersas, pamatęs, kaip begalvis nepažįstamasis išsisuko ir užgulė Džefersą, atbulas su peiliu rankoje ėmė trauktis prie durų, kur susidūrė su misteriu Hakstersu ir Siderbridžo vežiku, skubėjusiais gelbėti įstatymo ir tvarkos saugotojo. Tuo tarpu nuo lentynos pažiro buteliai ir kambaryje pasklido aitri smarvė.

— Pasiduodu! — sušuko nepažįstamasis, nors ir laikydamas užgulęs Džefersą. Jis atsistojo, sunkiai alsuodamas,— be galvos ir be rankų, nes grumtynių metu nusimovė ir dešiniąją, ir kairiąją pirštinę.

— Vis tiek bus jūsų viršus,— tarė jis, vos atgaudamas kvapą.

Keisčiausia buvo girdėti balsą, einantį kažkur iš tuščios erdvės. Bet, matyt, Sasekso gyventojai, ko gero, yra blaiviausi pasaulyje. Džefersas taip pat atsistojo ir išsitraukė antrankius. Bet čia jis sustojo visiškai suglumęs.

— Še tau kad nori! — sušuko jis, dar tik neaiškiai suprasdamas, kaip beprasmiška viskas, kas čia atsitiko.— Velniai rautų! Atrodo, kad jie čia nereikalingi.

Nepažįstamasis perbraukė tuščia rankove per švarką, ir sagos lyg užburtos atsisagstė. Paskui jis atsiminė savo kojas ir pasilenkė. Matyt, jis palytėjo pusbačius ir kojines.

— Palaukite! — staiga sušuko misteris Hakstersas.— Juk čia visai ne žmogus. Čia tiktai tušti drabužiai. Žiūrėkite! Galima pažvelgti į apykaklę. Ir švarko pamušalas matyt. Aš galiu perkišti ranką. . .

Taręs tuos žodžius, jis ištiesė ranką. Atrodė, lyg jo ranka kažką užkliudė ore, nes sušukęs jis ūmai truktelėjo ją atgal.

— Prašyčiau jus savo pirštus laikyti toliau nuo mano akių! — pasigirdo ore įtūžusio žmogaus balsas.— Žinokite, kad aš čia esu visas — su galva, rankomis, kojomis ir su visu kuo, bet tik nematomas. Tai velniškai nepatogu, bet nieko nepadarysi. Tačiau tai dar nereiškia, kad kiekvienas Aipingo kvailys gali baksnoti man panosėn.

Įsirėmęs į šonus, priešais juos stovėjo kostiumas, visas atsegiotas ir laisvai kabantis ant nematomos pakabos.

Tuo tarpu iš gatvės įėjo dar keletas žmonių, ir kambaryje pasidarė ankšta.

— Kas? Nematomas žmogus?— tarė Hakstersas, nepaisydamas įžūlaus nepažįstamojo tono.— Tokių dalykų pasaulyje nebuvo ir nėra.

— Galimas daiktas, kad tai keista, bet jokio nusikaltimo čia nėra. Kokia teise mane užpuolė policininkas?

— Na, čia visai kas kita,— atsakė Džefersas.— Tiesa, čia tamsoka ir sunku jus matyti, tačiau aš turiu įsakymą jus suimti, ir įsakymas teisėtas. Jūs turite būti suimtas ne dėl to, kad esate nematomas, o dėl to, kad esate įtariamas vagyste su įsilaužimu. Netoliese nuo čia buvo apiplėštas butas, ir dingo pinigai.

— Tai kas iš to?

— Kai kurios aplinkybės rodo...

— Plepalai! — sušuko Nematomas žmogus.

— Tikiuosi, kad taip, sere. Bet aš gavau įsakymą...

— Gerai,— tarė nepažįstamasis,— aš eisiu su jumis. Eisiu. Tačiau be grandinių.

— Taip reikia,— tarė Džefersas.

— Be grandinių,— spyrėsi nepažįstamasis.

— Ne, atleiskite,— tarė Džefersas.

Staiga figūra atsisėdo ant grindų, ir anksčiau, negu kas nors spėjo suprasti, kas čia dedasi, pusbačiai, kelnės ir kojinės nulėkė po stalu. Paskui figūra pašoko ir nusimetė švarką.

— Palauk, palauk! — sušuko Džefersas, staiga suvokęs, ką tas viskas reiškia. Jis nusitvėrė už liemenės, ši ėmė spirtis: paskui iš jos iššoko marškiniai, ir Džeferso rankose beliko tiktai tuščia liemenė.

— Laikykite jį! — sušuko Džefersas.— Belieka tik jam nusirengti...

— Laikyk jį,— sušuko visi ir šoko vytis sušmėžavusius ore baltus marškinius,— viskas, kas dar buvo likę iš nepažįstamojo.

Marškinių rankovė smarkiai žiebė Holui į veidą, ir tai sutramdė ryžtingą jo puolimą bei atbloškė atgal tiesiog ant varpininko Tutsomo. Tą patį akimirksnį marškiniai pakilo į orą, mėšlungiškai susiraitė, kaip kad raitosi visi per galvą maunami marškiniai. Džefersas stipriai sučiupo juos už rankovės, bet šitaip jis tik padėjo juos greičiau nusimauti. Kažkas iš oro kirto jam į apatinį žandikaulį; Džefersas nė nepajuto, kaip stvėrė guminę savo lazdą ir, užsimojęs kiek tik gali, tvojo Tedžiui Henfriui per pakaušį.

— Saugokis! — šaukė visi, kumščiuodami orą.— Laikykite jį! Uždarykite duris! Neišleiskite jo! Aš kažką sučiupau! Štai kur jis!

Kambaryje pasidarė tikras sąmyšis. Smūgiai, rodos, biro ant jų iš visų pusių, ir išmintingasis Sendis Vodžersas, kurio nuovoka dar labiau padidėjo, gavus per nosį triuškinantį smūgį, pravėrė duris ir pirmas šoko lauk. Visi bematant pasekė jį, ir duryse pasidarė baisi spūstis. Kumščiai vis dar švaistėsi ore. Sektantas Fipsas neteko priešakinio danties, o Henfriui nuplėšė ausies grybelį. Džefersas gavo smūgį į pasmakrę ir atsigręžęs pačiupo kažką nematomą, atsidūrusį tarp jo ir Haksterso. Jis užčiuopė raumeningą krūtinę, ir čia pat visas besigrumiančių ir susijaudinusių žmonių kamuolys išsirito į koridorių.

— Sugavau! — dusdamas sušuko Džefersas. Neišleisdamas iš rankų nematomo savo priešo, visas išraudęs, su iššokusiomis gyslomis jis švaistėsi minioje, kuri traukėsi nuo šios keistos dvikovos. Pagaliau visi nuo priebučio nusirito ant žemės. Džefersas sušuko dusliu balsu, vis dar spausdamas glėbyje kažką nematomą ir smarkiai lamdydamas vienu keliu. Paskui jis susvyravo ir griuvo aukštielninkas, trinktelėdamas pakaušiu į žvyrą. Tik dabar jis atgniaužė savo pirštus.

Pasigirdo šauksmai: „Laikykit jį!"—„Nematomas žmogus!" Kažkoks jaunas vyrukas, ne iš Aipingo gyventojų, kurio vardo nepavyko sužinoti, prišoko, griebė kažką, bet vėl staiga paleido iš rankų ir pats nugriuvo ant pasliko konsteblio kūno. Gatvėje suspiegė vos ant žemės neparmušta moteris; šuo, matyt, paspirtas koja, sucypė nesavu balsu ir kaukdamas šoko į Haksterso kiemą. Taip ir baigėsi Nematomo žmogaus gaudymas. Valandėlę minia sto-

vėjo nustebusi ir suglumusi. Paskui žmonės, apimti siaubo, išlakstė į visas puses, tarytum nukritę vėjo gūsio išblaškyti medžio lapai. Tiktai ties pačiu smuklės priebučiu, atsukęs į dangų veidą ir sulenkęs kelius, kaip negyvas gulėjo Džefersas.

## VIII skyrius

### PROBĖGOMIS

Aštuntasis skyrius labai trumpas. Jame pasakojama, kaip vietinis gamtos mėgėjas Džibinsas snaudė ant kalvelės, visiškai tikras, kad mažiausiai per dvi mylias aplinkui nėra nė gyvos dvasios. Bet staiga jis išgirdo visai arti savęs žmogų, kuris kosėjo, čiaudėjo ir įniršęs piktai keikėsi; apsidairęs jis nieko nematė. Ir vis dėlto visiškai aiškiai buvo girdėti žmogaus balsas. Nematomas praeivis vis plūdosi tais rinktiniais ir įvairiais žodžiais, iš kurių mes lengvai pažįstame išmokslintą žmogų. Balsas iškilo iki pačių aukščiausių gaidų, paskui ėmė darytis tylesnis ir pagaliau visiškai nutilo, nutolęs, kaip atrodė Džibinsui, Ederdino kryptimi. Paskutinis garsus nusičiaudėjimas — ir viskas nurimo. Džibinsas ničnieko nežinojo apie paskutinius šio rytmečio įvykius, bet šis reiškinys taip jį nustebino ir suglumino, kad dingo visas filosofiškas jo ramumas. Jis pašoko ir kuo skubiausiai, kiek tik nešė jo kojos, nusirito nuo kalvos ir nuskubėjo miestelio link.

## IX skyrius

### MISTERIS TOMAS MARVELIS

Jeigu norite žinoti, kaip atrodė misteris Marvelis, privalote įsivaizduoti žmogų stambaus, apdribusio veido, plačia ilga nosimi, seilėta, didele, judria burna ir kreiva, atsikišusia, kaip šeriai šiurkščia barzda. Jo figūra rodė palinkimą storėti,— šią aplinkybę pabrėžė ir labai trumpos jo kūno galūnės. Jis dėvėjo pūkuotą cilindrą; kritiškiausio-

se jo aprangos vietose sagų pareigas ėjo batraiščiai ir virvutės, kurios bylojo, kad tas žmogus yra užkietėjęs viengungis.

Nuleidęs kojas į griovį, misteris Tomas Marvelis sėdėjo prie kelio į Ederdiną apie pusantros mylios nuo Aipingo. Jis avėjo tik suplyšusias, skylėtas kojines; kojų nykščiai, platūs ir pakumpę, labai priminė suklususio šuns ausis. Lėtai — viską jis darė neskubėdamas — apžiūrinėjo savo pusbačius, kuriuos bandė priderinti prie savo kojos. Tai buvo labai tvirti pusbačiai, tokių jis jau seniai nebuvo matęs, bet jie jam buvo per dideli; tuo tarpu senieji jo pusbačiai, visiškai tinkami sausu oru, buvo nieko neverti drėgnam orui esant, nes jų padai buvo per daug ploni. Misteris Marvelis negalėjo pakęsti laisvos avalynės, bet tiek pat jis nekentė ir drėgmės. Tiesą pasakius, jis dar neapsisprendė, kas jam labiau nepatinka — erdvi avalynė ar drėgmė, bet diena pasitaikė graži, kitų reikalų jis neturėjo, todėl ir nusprendė viską gerai apsvarstyti. Jis pastatė ant žemės visus keturis pusbačius, išdėstęs juos gražia eile, ir ėmė į juos žiūrėti. Ir, žiūrėdamas, kaip jie stovi tarp sužėlusių varnalėšų, jis staiga nutarė, kad abi poros iš tikrųjų yra labai šlykščios. Jis nė kiek nenustebo, užpakalyje savęs išgirdęs kažkieno balsą.

— Šiaip ar taip, tai yra avalynė,— pasakė Balsas.

— Tai — labdaros avalynė,— tarė misteris Tomas Marvelis, pakreipęs galvą į šoną ir nepatenkintas žiūrėdamas į pusbačius.— Ir aš, po velnių, negaliu net nuspręsti, kuri iš tų dviejų porų yra blogesnė.

— Hm. . .— burbtelėjo Balsas.

— Aš avėjau ir menkesnę avalynę. Tiesą pasakius, tekdavo ir visai be jos išsiversti. Bet tokių baisiai šlykščių pusbačių, jeigu leisite man taip pasakyti, aš dar niekad nenešiojau. Jau seniai ieškau pusbačių, nes manieji įkyrėjo iki gyvo kaulo. Jie stiprūs, negali sakyti. Bet žmogus, kuris nuolat vaikščioja, visuomet mato savo pusbačius. Ir ar patikėsite, kiek stengiausi, o visoje apygardoje negalėjau gauti kitokios avalynės, kaip tik šitoji. Jūs tik pažiūrėkite! O juk, apskritai imant, šioje apylinkėje avalynė gera. Tik tokia jau mano laimė. Dešimt metų aviu vietos batus, ir štai kokį šlamštą man duoda.

— Šlykšti apylinkė,— pasakė Balsas,— ir žmonės čia baisiai blogi.

— Ar ne tiesa?— tarė Tomas Marvelis.— Na ir batai! Kad jie iš akių dingtų!

Tuos žodžius ištaręs, jis pasižiūrėjo pro dešinįjį savo petį, norėdamas pamatyti savo pašnekovo batus ir palyginti su savo, bet kaip jis neapsakomai nustebo, kai ten, kur tikėjosi pamatyti porą pusbačių, nebuvo nei pusbačių, nei kojų. Jis pasižiūrėjo pro kairįjį petį, bet ir ten nematė nei pusbačių, nei kojų. Tatai jį suglumino.

— Kurgi jūs?— paklausė misteris Tomas Marvelis, pasisukęs repečkomis.

Priešais jį driekėsi kalvota dykynė, tiktai nuo vėjo supposi tolimi šilojaus krūmai.

— Ar aš girtas, ar kuris galas?— tarė sau misteris Tomas Marvelis.— Gal man pasivaideno? Ar aš pats su savim kalbėjausi? Kas per nelabas. . .

— Nebūgštaukite,— tarė Balsas.

— Liaukitės, prašau jus, krėtęs savo juokus,— tarė misteris Tomas Marvelis, greit pašokdamas nuo žemės.— Kur jūs? „Nebūgštaukite!"— sakykite man!

— Nebūgštaukite,— pakartojo Balsas.

— Tu pats tuojau išsigąsi, mulki! —sušuko misteris Tomas Marvelis.— Kur jūs? Palaukite, kol aš jus pasieksiu. . .

Tyla.

— Tai gal jūs po žeme?— paklausė Tomas Marvelis.

Jokio atsakymo nebuvo. Misteris Tomas Marvelis vis dar stovėjo basnirčias, atsisegiojęs švarką. Jo veidas rodė visišką suglumimą.

„Pi-uit",— švilptelėjo kažkur toli pečialindos balsas.

— Ko jūs čia pagaliau kvailiojate?— tarė Tomas Marvelis. Apylinkė atrodė negyvenama. Kur pažvelgsi — niekur nė gyvos dvasios. Kelias su giliais grioviais iš šalių, su baltais stulpais iš abiejų pusių, lygus ir tuščias, tęsėsi į šiaurę ir į pietus. Tuščia buvo ir žydra padangė — gal tik ta viena pečialinda ir tebuvo.— Viešpatie tu mano! — sušuko Tomas Marvelis, užsisegiodamas švarką.— Vis ta prakeiktoji degtinė. Aš taip ir maniau!

— Tai ne degtinė,— tarė Balsas.— Nesijaudinkite.

— Ak! — suvaitojo išbalęs misteris Marvelis.— Tai vis ta degtinė,— negirdimai pakartojo jo lūpos. Jis pastovėjo valandėlę, niūriai žiūrėdamas tiesiai prieš save, paskui ėmė lėtai gręžtis.— Galėčiau prisiekti, kad girdėjau balsą,— sušnibždėjo jis.

— Žinoma, girdėjote.

— Štai ir vėl,— tarė Marvelis, užsimerkdamas ir tragišku mostu susiimdamas už galvos. Tuo tarpu jis pajuto, kaip kažkas nutvėrė jį už apykaklės ir stipriai papurtė. Ir jis visai paklaiko.

— Nekvailiokite,— tarė Balsas.

— Aš pamišau. . .— tarė misteris Marvelis.— Niekas negelbės. Ir vis per tuos prakeiktus pusbačius. Tiesiog pamišau! O gal čia vaiduokliai?

— Nei tas, nei kitas,— tarė Balsas.— Klausykite. . .

— Pamišau! — pakartojo misteris Marvelis.

— Palaukite! — iškošė pro dantis Balsas, vos sulaikydamas pyktį.

— Na?— tarė misteris Marvelis, pajutęs, kad kažkas lyg pirštu bakstelėjo jam į krūtinę.

— Jūs manote, kad aš tik vaidenuos, taip? Kad čia vien tik vaizduotės padarinys?

— O kas gi kitas daugiau?— atsakė misteris Tomas Marvelis, kasydamasis pakaušį.

— Puiku,—atsakė Balsas.— Jeigu taip, tai aš laidysiu į jus akmenis, kol jūs įsitikinsite, kad yra visai kitaip.

— Tai kurgi jūs?

Balsas nieko neatsakė. Kažkas švilptelėjo — ir akmuo, matyt, paleistas iš oro, prazvimbė pro pat misterio Marvelio petį, vos jo neužkliudęs. Marvelis atsigręžęs pamatė, kaip antras akmuo, išlėkęs lanku aukštyn, tarytum pakibo ore, bet tučtuojau taip greit nukrito, kad sunku buvo jį pastebėti. Marvelis taip nustebo, kad net nepabandė jo išsilenkti. Akmuo pataikė tiesiog į pliką jo kojos pirštą ir atšokęs nukrito į griovį. Misteris Tomas Marvelis pašoko ir garsiai suspiegė iš skausmo. Paskui leidosi bėgti, bet ant kažko suklupo ir nugriuvęs pasijuto besėdįs ant žemės.

— Na, ką gi jūs dabar pasakysite?— paklausė Balsas, ir trečias akmuo, nubrėžęs lanką, išlėkė aukštyn ir

pakibo ore ties valkatos galva.— Kaip jums atrodo? Ar tai tik vaidenasi?

Misteris Marvelis, užuot ką nors atsakęs, pašoko, bet tučtuojau vėl pargriuvo ant žemės. Valandėlę jis gulėjo kaip negyvas.

— Sėdėkite ramiai,— tarė Balsas,— jei ne, tai aš tvokstelsiu jums akmeniu į galvą.

— Prakeikimas! — tarė misteris Marvelis, sėsdamasis ir trindamas užgautą koją, bet nenuleisdamas akių nuo trečiojo akmens.— Nieko nesuprantu. Akmenys patys skraido. Akmenys kalba. Nesimėtyk. Šalin. Galas man.

Akmuo nukrito ant žemės.

— Viskas labai paprasta,— tarė Balsas.— Aš — Nematomas žmogus.

— Papasakokite ką nors naujesnio,— tarė misteris Marvelis, aikčiodamas ir raitydamasis iš skausmo.— Kur jūs slepiatės, kaip visa tai darote? Negaliu suprasti. Pasiduodu.

— Aš — Nematomas žmogus, ir tiek. Suprantate ar ne?— tarė Balsas.

— Bet juk tai aiškiausias dalykas. Ir nėra ko, gerbiamasis, pykti. Verčiau pasakykite, kaip jūs slapstotės?

— Aš — nematomas žmogus, čia ir yra visa paslaptis. Suprask pagaliau. . .

— Tai kurgi jūs pagaliau?— nutraukė jį misteris Marvelis.

— Čia pat, už penkių žingsnių.

— Pasakok! Aš ne aklas. Ko gero, dar pasakysi, kad tu tik oras. Aš juk ne koks nemokša. . .

— Taip. Aš — oras. Tu žiūri pro mane.

— Ką? Ir tavyje iš tiesų nieko nėra? Tiktai vienas balsas — ir daugiau nieko?

— Aš toks pat žmogus kaip visi, iš kūno ir kraujo, man reikia valgyti, gerti ir pridengti savo nuogumą. Bet aš — nematomas. Supranti? Nematomas. Labai paprastas dalykas. Nematomas.

— Tikras žmogus?

— Taip, tikras.

— Na, jei taip,— tarė Marvelis,— tai duokite man savo ranką. Tai vis dėlto bus šis tas. . . Ak! — staiga su-

šuko jis.— Kaip jūs mane išgąsdinote! Taip staiga griebėte! . .

Jis čiupinėjo ranką, įsispaudusią į jo plaštaką, paskui nedrąsiai palietė petį, raumeningą krūtinę, barzdą. Marvelio veidas rodė, kad jis visiškai suglumęs.

— Nieko sau! — tarė jis.— Tai gudriau ir už gaidžių rungtynes! Baisiai nuostabu! Ar aš galėčiau pro jus pamatyti kiškį, bėgantį per pusę mylios nuo čia! O jūsų paties nė gabalėlio nematyti. . . nebent tik. . .

Dabar Marvelis ėmė atidžiai žiūrėti į tuščią erdvę priešais save.

— Pasakykite, ar jūs nevalgėte duonos su sūriu?— paklausė jis, nepaleisdamas nematomos rankos.

— Tavo teisybė. Tas valgis dar nėra organizmo suvirškintas.

— A-a,— tarė misteris Marvelis.— O vis dėlto keista.

— Žinokite, kad viskas anaiptol nėra taip keista, kaip jums atrodo.

— Kukliam mano protui tai yra pakankamai keista,— tarė misteris Tomas Marvelis.— Bet kaip jūs taip padarote? Ir kaip jums, po velniais, pasiseka taip padaryti?

— Tai labai ilga istorija. Be to. . .

— Aš tiesiog negaliu atsipeikėti,— tarė misteris Marvelis.

— Žiūrėkit, ką jums pasakysiu: man yra reikalinga pagalba. Neturiu kitos išeities. Aš radau jus netikėtai. Aš ėjau netverdamas pykčiu, nuogas, bejėgis. Buvau pasiryžęs bet ką nužudyti. . . Ir pamačiau jus. . .

— Viešpatie! — tarė misteris Marvelis.

— Priėjau prie jūsų iš užpakalio, pagalvojau ir nuėjau toliau. . .

Misterio Marvelio veidas labai iškalbingai rodė, ką jis išgyvena.

— Paskui sustojau. „Štai,— pagalvojau sau vienas,— toks pat visų atstumtas kaip ir aš. Štai žmogus, kurio man reikia." Sugrįžau ir priėjau prie jūsų. Ir. . .

— Viešpatie! — tarė misteris Marvelis.— Mano galva sukasi. Leiskite paklausti: kaipgi taip? Nematomas žmogus! Ir kokia jums reikalinga pagalba?

— Aš noriu, kad jūs man padėtumėt gauti drabužius ir pastogę, ir dar kai ką... Viso to aš jau seniai neturiu. O jeigu jūs nenorite... Bet jūs man padėsite, jūs turite man padėti.

— Palaukite,— tarė misteris Marvelis.— Leiskite man susikaupti. Nekliudykite man atsistoti ant kojų. Ir nelieskite manęs! Aš turiu atsikvošėti. Juk jūs kad kiek būtumėt sutriuškinęs mano kojos pirštą. Juk viskas taip neįmanomai kvaila: dykos kalvos, grynas dangus, per daugelį mylių aplinkui nieko nematyti, tik gamtos prieglobstis, ir staiga balsas. Balsas iš dangaus. Ir akmenys. Ir kumštis. Ak, viešpatie!

— Na, nėra ko čia verkšlenti,— tarė Balsas.— Jūs turite padaryti tai, ką aš jums įsakysiu.

Misteris Marvelis išpūtė žandus, ir jo akys pasidarė apskritos.

— Aš jus pasirinkau,— tarė Balsas.— Jūs — vienintelis žmogus, neskaitant tų kaimo kvailių, kurie žino, kad yra Nematomas žmogus. Jūs turite man padėti. Padėkite, ir aš jums padarysiu daug gera. Nematomas žmogus savo rankose turi didžiulę jėgą.— Jis nutilo ir garsiai nusičiaudėjo.— Bet jeigu jūs mane išduosite,— tarė jis,— jeigu jūs man nepadarysite to, ką įsakysiu...

Jis nutilo ir smarkiai niuktelėjo Marveliui į petį. Šis suspiegė iš siaubo nuo to prisilietimo.

— Aš nemanau jūsų išduoti,— tarė jis, stengdamasis pasitraukti nuo Nematomo žmogaus.— Apie tai negali būti nė kalbos. Aš jums mielai padėsiu. Tiktai pasakykite, ką aš turiu daryti. (Viešpatie!) Padaryti viską, ko jūs norite, man bus didžiausias malonumas.

## X skyrius

### MISTERIS MARVELIS AIPINGE

Po to, kai sąmyšis kiek aprimo, Aipingo gyventojai ėmė klausyti proto balso. Staiga pakėlė galvą skepticizmas. Juk kur kas paprasčiau buvo netikėti Nematomu žmogumi, o tuos, kurie matė, kaip jis išnyko ore, arba

kurie savo kailiu patyrė jo kumščių stiprumą, galima buvo suskaityti ant pirštų. Be to, vieno mačiusiojo, misterio Vodžerso, nebuvo: jis užsidarė savo namuose ir nieko neįsileido, o Džefersas be sąmonės gulėjo „Karietos ir arklių" smuklės svetainėje. Didelės nepaprastos idėjos, prašokančios patyrimo ribas, dažnai mažiau veikia žmones negu menki, bet užtat visiškai konkretūs samprotavimai. Aipinge plevėsavo vėliavos, gyventojai pasipuošė. Juk daugiau kaip mėnesį jie laukė tos šventės, ja iš anksto džiaugėsi. Štai kodėl net ir tie, kurie tikėjo Nematomu žmogumi, kelioms valandoms praslinkus, jau ėmė linksmintis, guosdamiesi, kad Nematomas žmogus amžinai bus dingęs. O kai dėl skeptikų, tai jiems Nematomas žmogus jau virto juokinga išdaiga. Šiaip ar taip, ir vieni, ir kiti tą dieną linksminosi išsijuosę.

Haismeno pievoje buvo pastatyta palapinė, kur misis Banting ir kitos damos parūpino arbatos, o sekmadienio mokyklos mokiniai ant žolyno ėjo lenktynių ir žaidė visokius žaidimus, triukšmingai vadovaujant vikarui, mis Kas ir mis Sekbat. Tiesa, buvo jaučiamas kažkoks slaptas nerimas, bet visi elgėsi taip protingai, kad slėpė savo būgštavimus. Didelį pasisekimą jaunimo tarpe turėjo ištempta virvė, kuria, įsikibus į apmautę, buvo galima galvotrūkčiais nulėkti žemyn ant šieno prikimšto maišo, pamesto kitame virvės gale. Ne mažesnį pasisekimą turėjo sūpynė, svaidymas į taikinį kokoso riešutais ir karuselė, o prie jos — pritaisyti gariniai vargonėliai, nuolat skleidę ore aštrų alyvos kvapą ir ne mažiau aštrius muzikos garsus. Klubo nariai, rytą apsilankę bažnyčioje, puikavosi įvairiaspalviais ženkleliais, o kai kurie jaunuoliai savo katiliukus papuošė ryškiais kaspinais. Senis Flečeris, žiūrėjęs į šventadienio poilsį gana rūsčiai, stovėjo ant patiestos tarp dviejų kėdžių lentos, gerai matomos pro jazminus ant palangės arba pro atdaras duris (kaip kas norėjo žiūrėti), ir baltino savo valgomojo lubas.

Apie ketvirtą valandą Aipinge pasirodė nepažįstamas žmogus; jis atėjo nuo kalvų pusės, kurios tęsėsi už kaimo. Tai buvo nedidelio ūgio smarkiai uždusęs storas vyriškis be galo sudėvėtu cilindru. Ėjo jis sunkiai alsuodamas — įtraukdamas bei išpūsdamas žandus, kiek tik leido burna.

Dėmių išmargintas jo veidas buvo pilnas išgąsčio, ir nors jis ėjo greit, tačiau aiškiai nenorėdamas. Jis pasuko už bažnyčios kampo ir nuėjo „Karietos ir arklių" smuklės link. Tarp kitų, dėmesį į jį atkreipė ir senis Flečeris, kurį taip nustebino neįprasta nepažįstamojo išvaizda, kad jis tol sekė jį akimis, kol kalkių skiedinys nuo primirkusio teptuko subėgo jam rankovėn.

Nepažįstamasis, tiro savininko liudijimu, balsu kalbėjęsis pats su savim. Tą patį pastebėjo ir misteris Hakstersas. Jis sustojo prie „Karietos ir arklių" smuklės durų ir, anot misterio Haksterso, matyt, ilgai abejojo, prieš ryždamasis įeiti į vidų. Pagaliau jis užkopė priebučio laiptais, pasuko, kaip spėjo pastebėti misteris Hakstersas, į kairę ir atidarė svetainės duris. Misteris Hakstersas išgirdo balsus iš vidaus ir taip pat šūktelėjimą iš baro, kad nepažįstamasis paklydęs.

— Ne ten! — sušuko Holas. Nepažįstamasis uždarė duris ir žengė prie staliukų.

Po kelių minučių jis vėl pasirodė gatvėje, ranka šluostydamas lūpas, dėdamasis, kaip tai pasirodė Hakstersui, ramus ir patenkintas. Valandėlę jis pastovėjo, paskui Hakstersas pamatė, kaip jis vogčiomis nusėlino prie kiemo vartų, ton vieton, iš kur buvo matyti svetainės langas. Kiek paabejojęs, nepažįstamasis prisiglaudė prie vartų, išsitraukė trumpą molinę pypkutę ir ėmė į ją kimšti tabaką. Jo rankos drebėjo. Pagaliau jis įdegė pypkę ir, sunėręs rankas, ėmė rūkyti, vaizduodamas nuobodžiaujantį žmogų, nors su tuo nesiderino staigūs jo žvilgsniai, svaidomi į kiemo pusę.

Visa tai misteris Hakstersas matė žiūrėdamas pro skardines dėžutes, stovinčias tabako krautuvėlės lange. Keista nepažįstamojo elgsena paskatino jį tęsti savo stebėjimus.

Staiga nepažįstamasis ūmai atsitiesė, įsikišo pypkę į kišenę ir dingo kieme. Čia misteris Hakstersas, būdamas tikras, kad jo akyse vyksta vagystė, šoko iš už savo prekystalio ir išbėgo į gatvę gaudyti vagies. Tuo tarpu nepažįstamasis vėl pasirodė su pakreiptu ant šono cilindru, vienoje rankoje laikydamas didelį mėlynon staltiesėn suvyniotą ryšulį, o antroje — tris knygas, surištas, kaip vėliau

paaiškėjo, vikaro petnešomis. Pamatęs Hakstersą, jis aiktelėjo ir, staiga pasukęs į kairę, pasileido bėgti.

— Laikykit vagį! — sušuko Hakstersas ir šoko vytis.

Tolimesni misterio Haksterso įspūdžiai buvo stiprūs, bet trumpi. Jis matė, kaip priešais jį bėgo vagis tiesiai bažnyčios link. Jis atsiminė šmėkštelėjusias prieš jo akis vėliavas ir minią besilinksminančių žmonių, iš kurių tik du ar trys atkreipė į šauksmus dėmesį.

— Laikykite vagį! — sušuko jis dar garsiau ir drąsiai vijosi toliau. Bet jis nenubėgo nė dešimties žingsnių, kaip kažkas nutvėrė jam už kojos,— ir šit jis jau ne bėga, o kaip kulka lekia oru! Nė neatsipeikėjęs, jis jau gulėjo patiestas ant žemės. Visas pasaulis pabiro milijonu besisukančių kibirkščių, ir tolimesni įvykiai jam jau nerūpėjo.

## XI skyrius

### „KARIETOS IR ARKLIŲ" SMUKLĖJE

Kad būtų aiškiau, kas atsitiko smuklėje, reikia grįžti atgal, į tą akimirką, kur misteris Marvelis pirmą kartą pasirodė prie misterio Haksterso lango.

Tuo metu svetainėje buvo misteris Kasas ir misteris Bantingas. Jiedu kuo rimčiausiai svarstė nepaprastus rytmečio įvykius ir, misteriui Holui leidus, rūpestingai tyrinėjo Nematomo žmogaus daiktus. Džefersas kiek atsigavo nuo savo kritimo ir, rūpestingų draugų lydimas, išėjo namo. Misis Hol surinko asloje išmėtytus Nematomo žmogaus drabužius, ir kambarys vėl buvo sutvarkytas. Ant stalo, prie lango, kur įnamis paprastai dirbdavo, Kasas iš karto pastebėjo tris ranka rašytas knygas, pavadintas „Dienoraštis".

— Dienoraštis! — sušuko Kasas, dėdamas visas tris knygas ant stalo.— Dabar tai mes bent šį tą sužinosime.

Priėjo vikaras ir rankomis atsirėmė į stalą.

— Dienoraštis,— pakartojo Kasas, sėsdamasis ant kėdės. Jis atrėmė vieną knygą į kitas dvi ir atskleidė.—

Hm... Tituliniame puslapyje nėra jokios antraštės. O, kad tave, skaitmenys! Ir brėžiniai.

Vikaras apėjo aplink stalą ir pro Kaso petį pažvelgė į knygą.

Kasas vertė puslapį po puslapio, ir jo veide didėjo kartus nusivylimas.

— Et, čia vieni skaičiai, Bantingai!

— Ar nėra kokių diagramų?— paklausė Bantingas.— Arba piešinių, paaiškinančių...

— Patys pasižiūrėkite,— atsakė misteris Kasas.— Čia ir matematika, ir prirašyta rusiškai arba dar kuria kita kalba (sprendžiant iš raidžių), ir graikiškai. Na, graikiškus įrašus, tikiuosi, jūs jau suprasite...

— Žinoma,— atsakė misteris Bantingas, išsiimdamas akinius ir juos šluostydamas. Jis iš karto pasijuto labai nejaukiai, nes graikų kalbos žinių jo galvoje bebuvo tik nežymios nuotrupos.— Taip, graikiški įrašai, žinoma, gali duoti mums raktą.

— Aš jums surasiu vietą...

— Verčiau aš iš pradžių peržiūrėsiu visas knygas,— tarė misteris Bantingas, dar smarkiau šluostydamas akinius.— Iš pradžių, Kasai, reikia susidaryti bendrą vaizdą ir jau tada, žinote, bus galima ieškoti rakto.

Jis kostelėjo, pamažu užsidėjo akinius, vėl kostelėjo ir širdyje labai troško, kad kas nors atsitiktų ir padėtų jam išvengti gėdos. Paskui jis paėmė knygą, kurią jam įteikė Kasas.

O po to iš tikrųjų kažkas atsitiko.

Staiga prasivėrė durys.

Misteris Kasas ir vikaras krūptelėjo dėl tos staigmenos, bet, kilstelėję galvas, lengviau atsiduso, pamatę raudoną fizionomiją po gauruotu cilindru.

— Smuklė?— krioktelėjo fizionomija, išsproginusi akis.

— Ne,— vienu balsu atsakė abu džentelmenai.

— Kitoje pusėje, brangusis,— tarė misteris Bantingas.

— Ir prašau uždaryti duris,— pridūrė suerzintu balsu misteris Kasas.

— Gerai,— negarsiai tarė atvykėlis, jau visai kitu balsu negu iš pradžių.— Gerai! — vėl kriokteléjo jis.— Visu atbuliniu greičiu,— sukomandavo jis pats sau, dingdamas ir uždarydamas duris.

— Turbūt jūrininkas,— tarė misteris Bantingas.— Juokingi žmonės. „Visu atbuliniu greičiu",— girdėjote? Tai, matyt, jūrinis terminas, nusakąs išėjimą iš kambario.

— Turbūt taip,— pritarė Kasas.— Mano nervai šiandien visiškai suirę. Aš net pašokau, kai prasivėrė durys.

Misteris Bantingas atlaidžiai šyptelėjo, tarytum pats nebūtų pašokęs.

— O dabar,—tarė jis atsidusdamas,— imsimės knygų.

— Prašau lukteléti,— tarė Kasas, pakildamas iš savo vietos ir užrakindamas duris.— Dabar, aš manau, mums niekas netrukdys.

Tuo tarpu kambaryje kažkas prunkštelėjo.

— Vienas dalykas yra neginčytinas,— tarė misteris Bantingas, pristumdamas savo kėdę prie Kaso kėdės.— Aipinge pastarosiomis dienomis dėjosi kažkokie keisti dalykai, labai keisti. Aš, žinoma, netikiu ta kvaila pasaka apie Nematomą žmogų. . .

— Ji neįtikėtina,— pareiškė Kasas,— neįtikėtina. Bet yra faktas, kad aš mačiau, tikrai mačiau kiaurai pro rankovę. . .

— Bet ar jūs įsitikinęs. . . ar iš tikrųjų pro ją matėte? . . Gal tai buvo koks veidrodis. Juk labai lengva pasiduoti haliucinacijai. Nežinau, ar jūs esate kada matęs gerą pokštininką?

— Nesiginčysime,—tarė Kasas.— Juk mes apie viską jau plačiai kalbėjome. Grįžkime prie knygų. . . Aha, štai čia, man rodos, parašyta graikiškai! Na, žinoma, čia graikiškos raidės.

Jis parodė į puslapio vidurį. Misteris Bantingas nuraudo ir pasilenkė arčiau prie knygos: jo akiniams, matyt, vėl kažkas pasidarė. Staiga jis pajuto, kad kažkas keista lyg palietė jo pakaušį. Jis norėjo pakelti galvą, bet kažkas kietai ją laikė ir neleido nė krustelėti. Tarytum užgulė kažkoks nesuprantamas sunkumas, arba stipri kažkieno ranka laikė prispaudusi jo pasmakrį prie stalo.

— Prašau, gerbiamieji, nė krust, jeigu nenorite, kad aš jums abiem perskelčiau pakaušius,— pašnibždėjo kažkas prie pat Bantingo ausies.

Šis pažvelgė į arti pasilenkusį Kasą ir jo akyse pamatė tą patį išgąstį ir baimę, kurią jautė ir jis pats.

— Man labai gaila, kad privalau imtis griežtų priemonių,— tarė Balsas,— bet, deja, kitaip negaliu.

— Nuo kada jūs išmokote kaišioti nosis į privataus tyrinėtojo užrašus?— tarė Balsas, ir du pasmakriai vienu kartu trinktelėjo į stalą, ir tuo pat metu kaukštelėjo dvi poros žandikaulių.

— Nuo kurio laiko išmokote brautis į privatų bėdon patekusio žmogaus būstą?— Ir vėl smūgis į stalą ir dantų kaukštelėjimas.

— Kur padėjote mano drabužius?

— Dabar klausykite,— tarė Balsas.— Langai uždaryti, o iš durų spynos aš ištraukiau raktą. Aš esu labai stiprus, be to, turiu rankose žarsteklį, nekalbant apie tai, kad esu nematomas. Negali būti nė mažiausios abejonės, kad panorėjęs galėčiau lengvai judu nužudyti ir ramiausiai iš čia pasišalinti. Aišku? Taigi. Ar pasižadate elgtis protingai ir daryti viską, ką aš įsakysiu, jeigu aš judviejų neliesiu?..

Vikaras ir daktaras pasižiūrėjo vienas į antrą, ir daktaras susiraukė.

— Pasižadam,— ištarė vikaras.

— Pasižadam,— atsakė daktaras.

Tada Nematomasis paleido jų galvas, ir jiedu atsitiesė. Abiejų veidai labai išraudo, ir abu sunkiai sukiojo galvas.

— Paprašysiu jus likti savo vietose,— tarė Nematomasis.— Matote, štai žarsteklis. Kai įėjau į šį kambarį,— kalbėjo jis, kaišiodamas žarsteklį panosėn savo pašnekovams,— aš nesitikėjau čia rasti žmonių. Be savo knygų, taip pat tikėjausi rasti dar ir drabužius. Kur jie? Ne, ne, nesikelkit iš vietų! Aš matau — juos iš čia kažkas išnešė. Nors dienomis oras dabar pakankamai šiltas ir nematomas žmogus gali vaikščioti nuogas, bet vakarais gana vėsu. Todėl man reikia drabužių ir kai kurių kitų daiktų. Be to, man reikalingos ir šios trys knygos.

## XII skyrius

### NEMATOMAS ŽMOGUS ĮSIUNTA

Čia vėl tenka nutraukti pasakojimą dėl labai skaudžios aplinkybės, kurią mes tučtuojau paaiškinsime. Kol svetainėje dėjosi anksčiau aprašyti dalykai ir kol misteris Hakstersas stebėjo misterį Marvelį, rūkiusį pypkę prie vartų, apie dvylika jardų nuo tos vietos stovėjo misteris Holas ir Tedis Henfris ir, šiek tiek suglumę, svarstė vienintelę tos dienos Aipingo aktualiją.

Staiga nuaidėjo skardus trenksmas į svetainės duris, o iš vidaus buvo girdėti šaižus šauksmas, paskui viskas nutilo.

— Ei! — tarė Tedis Henfris.

— Ei! — atsiliepė iš smuklės.

Misteris Holas šį įvykį dėjosi į galvą lėtai, bet tvirtai.

— Ten kažkas pasidarė,— tarė jis, išeidamas iš už baro ir žengdamas svetainės durų link.

Jis ir Tedis priėjo prie durų susirūpinę ir kiek susijaudinę. Jų žvilgsniai buvo susimąstę.

— Kažkas negera,— tarė Holas, ir Henfris linktelėjo galvą, visiškai jam pritardamas. Jiedu užuodė aitrų chemikalų kvapą, o iš kambario buvo girdėti kažką dusliai, labai greit ir tyliai kalbant.

— Kas atsitiko?— paklausė Holas, pasibeldęs į duris. Dusli kalba staiga nutrūko, kurį laiką buvo visiškai tylu, paskui vėl kažkas ėmė garsiai šnibždėti ir pagaliau skardus balsas sušuko: „Ne, ne, nereikia!" Vėliau viduje kažkas susistumdė, subildėjo nuvirtusi kėdė, įvyko trumpos grumtynės. Ir vėl tyla.

— Kas per velniava! — sušuko negarsiai Henfris.

— Kas ten atsitiko pas jus?— vėl paklausė Holas.

Vikaras atsakė kažkokiu keistu, trūkčiojančiu balsu:

— Viskas gerai. Prašom netrukdyti.

— Keista! — tarė misteris Henfris.

— Keista! — pritarė misteris Holas.

— Prašo netrukdyti,— tarė misteris Henfris.

— Girdėjau,— tarė Holas.

— Ir kažkas prunkštelėjo,—tarė Henfris.

Jiedu stovėjo prie durų ir klausėsi. Svetainėje vėl pasigirdo kalba, tokia pat dusli ir greita.

— Aš negaliu,— pasakė misterio Bantingo balsas.— Sakau jums, gerbiamasis, aš nenoriu!

— Ką tai reiškia?— paklausė Henfris.

— Sako, kad nenori,— atsakė Holas.— Kam jie ten sako — gal mums?

— Tai bjauru! — pasigirdo misterio Bantingo balsas.

— „Bjauru",— tarė misteris Henfris.— Aš aiškiai nugirdau.

— O kas dabar kalba?— paklausė Henfris.

— Turbūt misteris Kasas,— atsakė Holas.— Jūs ką nors suprantate?

Abu patylėjo. Kalba už durų darėsi vis nesuprantamesnė ir paslaptingesnė.

— Rodos, nuo stalo nutraukė staltiesę,— tarė Holas.

Už bufeto atsirado šeimininkė. Holas ėmė ženklais jai rodyti, kad netriukšmautų ir prieitų arčiau. Bet misis Hol būtinai norėjo vyrui paprieštarauti.

— Kurio galo tu pats ten stovi ir klausais?— paklausė ji.— Neturi geresnio darbo, net tokį šventadienį?

Holas bandė jai paaiškinti mostais ir mimika, tačiau misis Hol nenorėjo suprasti ir atkakliai kėlė balsą. Tada Holas ir Henfris, labai suglumę, pirštų galais grįžo prie bufeto ir paaiškino jai, kas atsitiko.

Pradžioje ji apskritai nenorėjo teikti ypatingos reikšmės jų pasakojimui. Paskui pareikalavo Holą nutilti ir leisti kalbėti vienam Henfriui. Ji buvo linkusi viską laikyti nesąmone — veikiausiai jie pastumdė ten po kambarį baldus, ir viskas.

— Aš girdėjau, kaip jis pasakė „bjauru", aiškiai girdėjau,— pakartojo Holas.

— Ir aš girdėjau,— pridūrė Henfris.

— Šiaip ar taip. . .— pradėjo misis Hol.

— Šš. . .— nutraukė ją misteris Tedis Henfris.— Girdite — langas?

— Koks langas?— paklausė misis Hol.

— Svetainėje,— atsakė Henfris.

Visi nutilo, atidžiai klausydamiesi. Nieko nematąs misis Hol žvilgsnis buvo įsmeigtas į šviesų smuklės durų keturkampį, į baltą kelią ir į birželio saulės nužertą Haksterso krautuvės fasadą. Staiga krautuvės durys atsidarė ir jose pasirodė pats Hakstersas, išplėtęs akis ir susijaudinęs.

— Laikykite vagį! — sušuko jis ir pasileido bėgti įkypai, smuklės vartų link, paskui dingo iš akių.

Tą patį akimirksnį svetainėje kažkas garsiai subildėjo ir trinktelėjo uždaromo lango rėmai.

Holas, Henfris ir kiti sėdėję smuklėje visu būriu išbėgo į gatvę. Jie pamatė, kaip kažkas skubiai pasuko už kampo keliu į laukus, ir kaip misteris Hakstersas pašokęs apsivertė ore ir kniūbsčias žnektelėjo į žemę. Besilinksminančių būrys sustingo nustebęs, keli žmonės pribėgo prie jo.

Misteris Hakstersas gulėjo be sąmonės, kaip kad nustatė prie jo pasilenkęs Henfris. O Holas su dviem darbininkais, iššokęs iš smuklės ir kažką nesuprantamai šaukdamas, atbėgo iki kampo ir pamatė, kaip misteris Marvelis dingo už bažnyčios aptvaro kertės. Jie, matyt, buvo tikri, kad čia ir yra Nematomas žmogus, staiga tapęs matomu, ir pasileido jo vytis. Bet Holas, nenubėgęs nė dešimt jardų, iš nustebimo kažką garsiai šūktelėjo ir, staiga nublokštas į šalį, žnektelėjo ant žemės, kartu parversdamas ir įsikibusį į jį darbininką. Jis buvo parmuštas visai kaip futbolo aikštėje, susikibus žaidėjams dėl sviedinio. Antrasis darbininkas atsigręžė ir, manydamas, kad Holas pargriuvo suklupęs, vijosi toliau vienas. Bet čia jis suklupo kaip ir Hakstersas. Tuo tarpu pirmasis darbininkas, jau spėjęs atsistoti, gavo iš šono tokį smūgį, kuris ir jautį paguldytų.

Jis pargiuvo, ir tą pat akimirką iš už kampo pasirodė žmonės, atskubėję iš pievelės, kur vyko pasilinksminimas. Visų priešakyje bėgo augalotas, mėlynu megztiniu vyriškis, tiro savininkas. Jis labai nustebo, ant kelio nieko daugiau neradęs, kaip tik tris vyrus, beprasmiškai šliaužiančius žeme. Bet čia pat kažkas atsitiko jo kojai, jis išsitiesė visu ilgiu ir nulėkė į šalį, tiesiai po kojų bėgusiam iš paskos savo broliui ir kompanionui, kuris taip pat

sudribo ant žemės. Visi kiti, bėgusieji užpakalyje, klupo ant jų, virto į krūvą, griūdami ant kits kito, ir nežmoniškai plūdosi.

Kai Holas, Henfris ir darbininkai išbėgo iš smuklės, misis Hol, ilgų metų patyrimo pamokyta, pasiliko viena ir sėdėjo prie kasos. Staiga atsidarė svetainės durys ir pro jas iššoko misteris Kasas, kuris, net nepažvelgęs į ją, nulėkė nuo priebučio laiptų ir bematant dingo už namo kertės.

— Laikykite jį! — šaukė jis.— Žiūrėkite, kad jis iš rankų nepaleistų ryšulio! Kol jis laiko tą ryšulį, jį galima matyti.

Apie Marvelį jis nieko nežinojo, nes Nematomasis jau kieme atidavė jam knygas bei ryšulį. Misteris Kasas bėgo piktas ir ryžtingas, tačiau jo apdarui kažko trūko; tiesą pasakius, visi jo drabužiai buvo tik kažkoks lengvas baltas sijonėlis, galėjęs atstoti jam drabužį nebent Graikijoje.

— Laikykite jį,— spiegė jis.— Jis nusinešė mano kelnes! Ir visus vikaro drabužius!

— Aš tuojau jį sučiupsiu! — šūktelėjo jis suglumusiam Henfriui, aplenkdamas gulintį ant žemės Hakstersą ir, pasukęs už kampo, prisidėjo prie minios, bėgančios paskui Nematomąjį, bet čia pat buvo parverstas ir išsitiesė ant kelio pačia nepadoriausia poza. Kažkas įsibėgėjęs užmynė jam ant rankos. Jis suspiegė iš skausmo, bandė atsistoti, bet kažkas vėl jį parbloškė ant žemės, jis griuvo keturpėsčias ir pagaliau įsitikino, kad dalyvauja ne puolime, bet pasitraukime. Visi bėgo atgal į kaimą. Jis vėl atsistojo, bet gavo smarkų antausį. Svyruodamas jis grįžo į smuklę, pakelėje peržengęs visų užmirštą Hakstersą, dabar jau atsipeikėjusį ir atsisėdusį viduryje kelio.

Lipdamas smuklės priebučio laiptais, Kasas staiga užpakalyje savęs išgirdo skambų antausį ir tuo pat metu kažkas suspiegė iš skausmo tokiu klaikiu balsu, kuris nustelbė visą įvairiabalsį šūkavimą ir klegesį. Iš balso jis pažino Nematomą žmogų — šis taip šūk[illegible]
tų įsiutęs nuo netikėto skausmo.

Misteris Kasas puolė į svetainę.

— Bantingai, jis grįžta! — sušuko jis nuo slenksčio.— Gelbėkitės!

Misteris Bantingas stovėjo prie lango ir gaminosi apdarą iš židinio kilimėlio ir „Vakarų Europos" laikraščio lapų.

— Kas grįžta? — paklausė jis ir taip visas suvirpėjo, kad bemaž išmetė visą savo kostiumą iš rankų.

— Nematomasis! — atsakė Kasas ir prišoko prie lango.— Geriausia mums būtų pasišalinti iš čia. Jis puola visus kaip pamišėlis. Tiesiog kaip pamišėlis!

Po valandėlės Nematomas žmogus jau buvo kieme.

— Viešpatie, pasigailėk! — iš baimės sušuko Bantingas, nežinodamas, ką daryti. Bet tuo tarpu jis išgirdo grumtynių triukšmą smuklės koridoriuje, ir tai padarė galą jo abejojimams. Jis išlindo pro langą, skubiai sutvarkė savo kostiumą ir leidosi bėgti gatve, kiek tik nešė storos, trumpos jo kojos.

Nuo tos akimirkos, kai nuaidėjo skardus Nematomo žmogaus riksmas ir misteris Bantingas pasileido bėgti, nebeįmanoma nuosekliai nustatyti viso, kas tada dėjosi Aipinge. Galimas daiktas, pradžioje Nematomas žmogus norėjo tiktai sudaryti priedangą Marvelio atsitraukimui su drabužiais ir knygomis. Kadangi jis iš viso nebuvo romaus būdo žmogus, o čia dar kažkieno atsitiktinis, bet skaudus smūgis galutinai išbloškė jį iš pusiausvyros, tai ir jis ėmė švaistytis kumščiais į kairę ir į dešinę ir daužė visus, kas tik pasitaikė ant kelio.

Įsivaizduokite gatvę, pilną bėgančių žmonių, durų trankymą ir grumtynes dėl saugių, pasislėpti tinkamų kampelių. Įsivaizduokite, kaip ši grūstis paveikė menkos pusiausvyros lentą, ištiestą tarp dviejų kėdžių senio Flečerio valgomajame kambaryje, ir dėl to įvykusią katastrofą. Įsivaizduokite, kaip išsigando porelė, kurią ši maišatis užklūpo sūpynėje. O paskui audra nutilo, ir Aipingo gatvė su vėliavomis ir vainikais pasidarė tuščia. Tiktai vienas Nematomas žmogus siautėjo kokoso riešutų, išvartytų kiltinių skydų, saldumynų ir kitų prekių prišiukšlintoje gatvėje. Iš visų [illegible] bildėjo uždaromos langinės ir užstumiamos sklendės, ir tiktai kur ne kur, rodydamos gyvybę, pro lango rėmo kertelę žvilgčiojo išgąsčio kupinos akys.

Nematomas žmogus dar kurį laiką smaginosi, daužydamas smuklės langus; paskui į misis Grogrem svetainės langą įkišo gatvės žibintą. Matyt, jis, o ne kas kitas, Aberdino kelyje ties Higinso nameliu nupjovė telegrafo vielas. O paskui, naudodamasis nepaprasta savo ypatybe, dingo, nepalikdamas jokių pėdsakų, ir Aipinge apie jį niekas ir nieko daugiau nebegirdėjo. Jis dingo amžinai.

Bet praėjo mažiausia pora valandų, kol pirmieji drąsuoliai išdrįso išeiti į tuščią gatvę.

## XIII skyrius

### MISTERIS MARVELIS PRAŠOSI DIMISIJON

Kai jau pradėjo temti ir Aipingo gyventojai ėmė baikščiai sėlinti iš savo namų, žvilgčiodami į nepavykusios savo šventės griuvėsius, keliu į Bremblherstą, už bukų giraitės, sunkiai vilko kojas kresnas, nedidelio ūgio žmogelis aplamdytu cilindru. Jis nešėsi tris kažkokiu elastišku kaspinu suraišiotas knygas ir į mėlyną staltiesę suvyniotą ryšulį. Tamsiai raudonas jo veidas atrodė liūdnas ir išvargęs, ir jis ėjo kažkaip karštligiškai skubėdamas. Jis žengė, lydimas svetimo balso, ir nuolat rietėsi, vis raginamas nematomos rankos.

— Jeigu jūs ir vėl pabėgsite,— tarė Balsas,— jeigu jūs ir vėl sugalvosite bėgti. . .

— Viešpatie! — tarė misteris Marvelis.— Ir taip sveikos vietos ant peties nebeliko.

— Garbės žodis,— tarė Balsas,— aš jus nugalabysiu.

— Aš ir nemaniau nuo jūsų bėgti,— vos neverkdamas atsakė Marvelis.— Prisiekiu jums. Aš tik nežinojau, kur reikia sukti, ir tiek. Ir iš kur aš galėčiau žinoti. Man ir taip jau gana kliuvo. . .

— Ir klius dar daugiau, jeigu neklausysite,— tarė Balsas, ir misteris Marvelis tučtuojau nutilo. Jis išpūtė skruostus, ir jo akys iškalbingai rodė visišką jo nusiminimą.

— Man užteks ir to, kad tie pusgalviai sužinojo mano paslaptį, o čia dar tu sugalvojai pasprukti su mano knygomis. Jų laimė, kad jie laiku pasislėpė! O jeigu ne. . .

Niekas nežinojo, kad aš esu nematomas. O dabar ką man daryti?

— O ką man daryti? — burbtelėjo misteris Marvelis.

— Viskas dabar žinoma. Dar paskelbs laikraščiuose! Visi ieškos manęs, visi saugosis...— Balsas smarkiai išsiplūdo ir nutilo.

Misterio Marvelio veidas pasidarė dar liūdnesnis, ir jis sulėtino žingsnius.

— Na, prašau judintis,— tarė Balsas.

Tarpeliai tarp raudonų misterio Marvelio veido dėmių pasidarė pilki.

— Neišmeskite knygų, žioply! — piktai tarė Balsas.— Žodžiu,— tarė jis,— man teks pasinaudoti jumis... tiesą, jūs esate menkas įrankis, bet juk aš neturiu iš ko pasirinkti.

— Aš menkas įrankis,— tarė Marvelis.

— Tas tiesa,— atsakė Balsas.

— Aš esu pats blogiausias įrankis, kokį tik galėjote pasirinkti,— tarė Marvelis.— Aš esu silpnavalis,— kalbėjo jis.— Esu labai silpnas,— pakartojo jis, nesulaukęs atsakymo.

— Argi?

— Ir mano širdis silpna. Padariau viską, ką jūs man liepėte. Be to, tikėkite manimi, dar kiek — ir aš būčiau nuvirtęs nuo kojų.

— Tiesa.

— Mano drąsa ir jėgos ne tokios rūšies, kokių jums reikia.

— Aš jus padrąsinsiu.

— Geriau jūs to nedarykite. Aš nenoriu sugadinti jums viso reikalo, bet taip gali atsitikti. O jei aš pabūgsiu arba sumišiu...

— Tada pasistenkit, kad taip neatsitiktų,— tarė Balsas ramiai, bet tvirtai.

— Jau verčiau numirti,— tarė Marvelis.— Ir tai neteisinga,— pridūrė jis.— Pats pripažinkite... Man rodos, aš turiu teisę...

— Pirmyn! — sušuko Balsas.

Misteris Marvelis pagreitino žingsnius, ir kurį laiką jiedu ėjo tylėdami.

— Labai sunkus darbas,— tarė misteris Marvelis.

Ši pastaba nė kiek nepaveikė jo pašnekovo. Tada jis nutarė pabandyti iš kito galo.

— O ką aš iš to turiu? — vėl pradėjo jis labai nuskriaustu balsu.

— Gana! — visa gerkle riktelėjo Balsas.— Aš tave aprūpinsiu. Tu tik daryk, kas tau liepiama. Tu puikiausiai susidorosi, nors ir esi kvailys, bet vis dėlto susidorosi. . .

— Sakau jums, gerbiamasis, aš netinkamas tokiam reikalui. Nenoriu su jumis ginčytis, bet taip jau yra. . .

— Jeigu jūs nenutilsite, aš vėl pasukinėsiu jums rankas,— tarė Nematomas žmogus.— Jūs man trukdote galvoti.

Priešakyje pro medžius blykstelėjo dvi gelsvos dėmelės, ir tamsoje pasirodė keturkampio bažnyčios bokšto kontūrai.

— Aš laikysiu savo ranką ant jūsų peties,—tarė Balsas,— kol mes pereisime šitą kaimą. Eikite tiesiai ir nesumanykite kokių kvailybių. Bus dar blogiau.

— Žinau,— atsidusdamas atsakė Marvelis,— gerai žinau.

Sunykusį, apšiurusį cilindrą užsimovusi žmogysta su savo našta nuėjo kaimo gatve pro apšviestus langus ir tamsoje dingo už tvoros.

## XIV skyrius

### PORT STOU PRIEMIESTYJE

Kitą dieną dešimtą valandą ryto misteris Marvelis, nesiskutęs, purvinas, pasišiaušęs, sėdėjo ant suolelio prie mažutės smuklės durų Port Stou priemiestyje. Rankas jis laikė susikišęs į kišenes, vis pūtė žandus ir atrodė be galo išvargęs, susierzinęs ir išsigandęs. Šalia jo gulėjo knygos, dabar jau perrištos virvute. Pagal laikinus Nematomo žmogaus planus ryšulys buvo paliktas pušyne už Bremblhersto. Misteris Marvelis sėdėjo ant suolelio, ir, nors niekas į jį nekreipė nė mažiausio dėmesio, jo susijaudinimas

vis didėjo. Jo rankos nuolat neramiai krapštėsi po gausias kišenes.

Išsėdėjus jam taip apie valandą laiko, iš smuklės išėjo pagyvenęs jūrininkas su laikraščiu rankoje ir atsisėdo ant suolelio šalia Marvelio.

— Graži dienelė,— tarė jūrininkas.

Misteris Marvelis ėmė bailiai dairytis.

— Taip, nuostabi,— pritarė jis.

— Oras ne pagal metų laiką,— tarė jūrininkas įsakmiu balsu.

— Visiškai,— sutiko misteris Marvelis.

Jūrininkas išsitraukė dantų krapštuką ir keletą minučių domėjosi tik juo. Bet jo akys nuolat dairėsi į misterį Marvelį ir atidžiai tyrinėjo apdulkėjusią jo figūrą ir šalia padėtas knygas. Kai jūrininkas artinosi prie misterio Marvelio, jam pasivaideno, kad šio kišenėje žvanga pinigai. Jį labai nustebino kontrastas tarp misterio Marvelio išorės ir to žvangančio turto. Jo mintis vėl pakrypo prie temos, neseniai taip įstrigusios jam į galvą.

— Knygos? — tarė jis staiga, uoliai rakinėdamas dantis.

Misteris Marvelis krūptelėjo ir pasižiūrėjo į šalia padėtą knygų ryšulį.

— Taip,— tarė jis,— taip, taip, tai knygos.

— Nepaprastų dalykų galima rasti knygose,— tarė jūrininkas.

— Visiškai sutinku su jumis,— tarė misteris Marvelis.

— Ir ne tiktai knygose,— pridūrė jūrininkas.

— Teisingai,— patvirtino misteris Marvelis. Jis dirstelėjo į savo pašnekovą, paskui apsidairė aplinkui.

— Štai, sakysime, kartais ir laikraščiuose užtinki nuostabių dalykų,— vėl pradėjo jūrininkas.

— T-taip, pasitaiko.

— Štai ir šitame laikraštyje,— vėl pradėjo jūrininkas.

— A! — tarė misteris Marvelis.

— Štai čia,— kalbėjo jūrininkas, nenuleisdamas nuo misterio Marvelio kieto ir rimto žvilgsnio,— rašoma apie Nematomą žmogų.

Misteris Marvelis prašiepė lūpas, pasikasė žandikaulį, jausdamas, kad jo ausys rausta.

— Ko tik žmonės neprasimano,— tarė jis silpnu balsu.— Kur taip atsitiko, Australijoje ar Amerikoje?

— Visai ne,— atsakė jūrininkas,— čia.

— Viešpatie! — sušuko Marvelis krūptelėjęs.

— Kitaip sakant, ne visiškai čia,—tarė jūrininkas, ir Marveliui tartum akmuo nuo širdies nukrito,— ne šioje vietoje, kur mudu dabar sėdime, bet netoliese.

— Nematomas žmogus,— tarė Marvelis.— Na, o ką jis padarė?

— Viską,— atsakė jūrininkas, įdėmiai apžiūrinėdamas Marvelį.— Viską, ką tik norite,— pridūrė jis.

— Jau keturios dienos, kaip aš nemačiau laikraščio,— tarė Marvelis.

— Pirmą kartą jis pasirodė Aipinge,— tarė jūrininkas.

— Iš tikrųjų?! — nusistebėjo misteris Marvelis.

— Ten jis pasirodė pirmą kartą,—aiškino jūrininkas,— o iš kur jis atėjo, to, matyt, niekas nežino. Štai: „Nepaprastas įvykis Aipinge"... Ir laikraštyje pasakyta, kad visa tai yra tikra tiesa.

— Viešpatie! — tarė misteris Marvelis.

— Iš tikrųjų nepaprasta istorija. Ir vikaras, ir daktaras teigia, jog matę jį visiškai aiškiai... tai yra, tiksliau pasakius, jie visai jo nematę. Jis gyvenęs, kaip čia rašo, smuklėje „Karieta ir arkliai", ir niekas, matyt, nenumanė, kad jis toks nelaimingas, kol kartą per muštynes smuklėje nuo jo galvos nuplėšė tvarsčius. Tada visi ir pastebėjo, kad jo galva nematoma. Čia rašoma, kad jį norėjo tučtuojau sučiupti, bet jam pavykę nusivilkti visus drabužius ir paspruki. Tiesa, jam teko įnirtingai grumtis, ir tų grumtynių metu jis rimtai sužeidė kilnųjį ir garbingąjį konsteblį, misterį Džefersą. Viskas išdėta kaip ant delno, a? Ir vardai suminėti iki galo, ir visa kita.

— Viešpatie! — ištarė misteris Marvelis, neramiai dairydamasis į visas puses ir stengdamasis nors apčiuopomis suskaityti pinigus kišenėje. Jam dingtelėjo keista ir labai įdomi mintis.— Kaip visa tai nuostabu! — tarė jis.

— Ar ne tiesa? Tiesiog nepaprastas atsitikimas. Niekuomet gyvenime nieko nesu girdėjęs apie nematomus žmones. Bet ką kalbėti: mūsų laikais kartais išgirsti tokių dalykų, kad...

— Ir tai viskas, ką jis padarė? — paklausė Marvelis, kiek galėdamas nerūpestingiau.

— O ar to dar maža? — tarė jūrininkas.

— Jis negrįžo į Aipingą? — paklausė Marvelis.— Tiesiog paspruko ir daugiau nieko?

— Daugiau nieko,— tarė jūrininkas.— Ar jums to maža?

— Visiškai užtenka,— tarė Marvelis.

— Ką ir sakyti,— tarė jūrininkas,— kur jau...

— O draugų su juo nebuvo — nieko apie tai nerašo? — būgštaudamas paklausė Marvelis.

— Nejaugi jums maža ir vieno tokio smarkuolio? — paklausė jūrininkas.— Ne, ačiū dievui, jis buvo vienas.

Jūrininkas niūriai palingavo galvą.

— Net ir pagalvoti koktu, kad jis čia kur nors dabar sukinėjasi arti mūsų! Jis yra laisvas, ir, kaip rašo laikraštis, pagal kai kuriuos duomenis galima spėti, kad jis pasuko į Port Stou. O mes kaip tik čia esame! Tai jums jau ne koks amerikinis stebuklas. Jūs tik pagalvokite, kokių darbelių jis gali čia pridaryti! Staiga jis gerai įkaušta ir sumano jus pulti? O jeigu jis panorės plėšti,— kas galės jam sutrukdyti? Jis gali įsiveržti kur tiktai nori, gali vogti, jam taip pat lengva praeiti pro policininkų sargybą, kaip mums pabėgti nuo neregio. Ir net dar lengviau. Neregiai, sako, nuostabiai gerai girdi. O jeigu kur būtų tokio vyno, kuris jam patinka...

— Taip, žinoma, jo padėtis jam labai patogi,— tarė misteris Marvelis.— Ir...

— Teisybę sakote,— tarė jūrininkas,— labai patogi.

Taip jiems besišnekant, misteris Marvelis nesiliovė rūpestingai dairęsis į visas puses, stengdamasis nugirsti menkiausią žingsnį ir pastebėti nematomus judesius. Jis, matyt, turėjo sugalvojęs kažkokį svarbų sumanymą.

Sukosėjęs į delną, jis dar kartą apsidairė aplinkui, įsiklausė, paskui pasilenkė prie jūrininko, ir nuleidęs balsą, tarė:

— Matote, aš atsitiktinai kai ką žinau apie tą Nematomą žmogų. Iš privačių šaltinių.

— Oho! — sušuko jūrininkas.— Jūs?

— Taip,— atsakė misteris Marvelis.— Aš.

— Iš tiesų! — tarė jūrininkas.— O ar galiu paklausti...

— Jūs nusistebėsite,— tarė misteris Marvelis, ranka prisidengdamas burną.— Tiesiog nuostabu.

— Kurgi ne! — tarė jūrininkas.

— Matote,— konfidencialiu tonu pradėjo Marvelis. Bet staiga jo veidas lyg užburtas visas pasikeitė.— Oi! — suvaitojo jis ir sunkiai pasiraivė ant suolo; jo veidas skausmingai iškrypo.— Oi-oi-oi! — suvaitojo jis vėl.

— Kas atsitiko? — paklausė užjausdamas jūrininkas.

— Dantį skauda,— tarė misteris Marvelis ir prispaudė delną prie žando. Paskui greit pasiėmė knygas.— Man, rodos, jau bus metas,— tarė jis ir ėmė kažkaip keistai sukinėtis ant suolo, traukdamasis nuo savo pašnekovo.

— Bet juk jūs žadėjote man papasakoti apie Nematomą žmogų,— užprotestavo jūrininkas.

Misteris Marvelis nesiryždamas stabtelėjo.

— Antis,— tarė Balsas.

— Antis,— pakartojo misteris Marvelis.

— Bet juk laikraščiai rašo...— tarė jūrininkas.

— Vis tiek antis,— tarė Marvelis.— Aš žinau, kas visa tai išgalvojo. Nėra jokio nematomo žmogaus. Melas.

— Kaipgi taip? Juk laikraštyje...

— Viskas yra melas, nuo pradžios iki galo,— tvirtai tarė misteris Marvelis.

Jūrininkas atsistojo, rankoje laikydamas laikraštį, ir žiūrėjo išvertęs akis. Misteris Marvelis karštligiškai dairėsi aplinkui.

— Palaukite,— tarė jūrininkas, lėtai nutęsdamas žodžius.— Jūs norite pasakyti...

— Taip,— tarė Marvelis.

— Tai kurio gi velnio jūs sėdėjote ir klausėtės, ką aš jums tauškiau? Ko gi jūs tylėjote, kai aš čia it kvailys jums viską dėsčiau?

Misteris Marvelis išpūtė žandus. Jūrininkas staiga išraudo ir sugniaužė kumščius.

— Aš čia gal dešimt minučių sėdžiu ir kvailas istorijas pliauškiu, o tu, šunsnuki, kvaily, negalėjai...

— Prašau, liaukitės plūdęsis,— paprašė misteris Marvelis.

— Plūdęsis! Palauk tu man...

— Einam,— tarė Balsas.

Misterį Marvelį staiga kažkas pakėlė, apsuko, ir jis nuėjo kažkokiu keistu, tampomu žingsniu.

— Išnyk, kol dar sveikas,—tarė jūrininkas.

— Ar man išnykti? — tarė Marvelis. Jis žengė nuo jo skubia eisena, beveik šokuojančiais žingsniais; jis kažką dar pamurmėjo panosėje nusikaltusio ir kartu įsižeidusio žmogaus balsu.

— Velnio išpera,— tarė jūrininkas, plačiai išsižergęs ir įrėmęs rankas į šonus.— Aš tau parodysiu, akiplėša! Manęs neapgausi! Štai čia laikraštyje parašyta!

Misteris Marvelis atsakė kažką nesuvokiamai; paskui jis dingo už posūkio, bet jūrininkas vis dar didingai tebestovėjo viduryje kelio, kol mėsininko vežimėlis privertė jį pasitraukti. Tuomet jis pasuko Port Stou link.

— Kiek kvailių pasaulyje! — sumurmėjo jis.— Matyt, norėjo iš manęs pasijuokti. Asilas! O juk laikraštyje parašyta!

Netrukus jam teko išgirsti dar vieną nuostabią istoriją, ir visai arti jo. Tai buvo pasakojimas apie „saują pinigų" (ne daugiau ir ne mažiau), keliavusią be matomų tarpininkų pasieniu pro Sent Maiklso kampą. Tą nuostabų reginį matęs tą patį rytą kitas jūrininkas. Jis, žinoma, bandęs pinigus sučiupti, bet kaip matai buvęs partrenktas ant žemės, o kai atsistojęs, tai matytieji pinigai dingę. Mūsų jūrininkas, anot jo paties žodžių, daug kuo buvo linkęs tikėti. Bet šito jau buvo per daug. Betgi vėliau jis vis dėlto pakeitė savo nuomonę.

Pasakojimas apie skraidančius pinigus buvo pagrįstas. Tą dieną visoje apygardoje, net ir iš garsios Londono banko kontoros, iš smuklių ir krautuvių kasų — dėl šilto oro durys visur buvo atdaros iki galo — pinigai buvo ramiai ir mikliai imami saujomis ir pundeliais ir skraidė pasieniais bei užkampiais, greit dingdami iš prisiartinusių žmonių akių. Paslaptingą savo kelionę pinigai baigdavo — nors niekas to ir nesusekė — neramaus žmogaus kišenėje. Tas žmogus buvo su aptriušusiu cilindru ir sėdėjo prie Port Stou priemiesčio smuklės.

Tik po dešimties dienų, kada jau visi žinojo atsitikimą Berdoke, jūrininkas sugretino visus tuos įvykius ir suprato, kaip netoli jis buvo nuo nuostabiojo Nematomo žmogaus.

## XV skyrius

### BĖGĄS ŽMOGUS

Daktaras Kempas pavakare sėdėjo savo kabinete, įrengtame namo bokštelyje ant kalvos, iš kur kaip ant delno buvo matyti Berdoko miestelis. Tai buvo nedidelis jaukus kambarys su trimis langais — į šiaurę, vakarus ir pietus, su daugybe lentynų, kurios buvo pristatytos knygų ir mokslinių žurnalų; jame stovėjo didelis rašomasis stalas, prie šiaurinio lango stalelis su mikroskopu, stiklinėmis plokštelėmis, įvairiais smulkiais prietaisais, bacilų kultūromis ir reaktyvų buteliukais. Kabinete jau degė lempa, nors gęstančios saulės spinduliai dar skaisčiai švietė padangėje. Užuolaidos dar nebuvo užleistos, nes nereikėjo būgštauti, kad kas nors bandys pažvelgti pro langą. Daktaras Kempas buvo jaunas, aukštas ir lieknas vyras, su lino spalvos plaukais ir šviesiais, beveik baltais ūsais. Darbas, kurį jis dabar dirbo, jam buvo labai reikšmingas, nes jį baigęs jis turėjo viltį tapti Karališkosios mokslo draugijos nariu.

Atsitiktinai kilstelėjęs nuo darbo akis, jis pamatė liepsnojantį saulėlydį viršum kalvos. Prikandęs plunksnakočio galiuką, gal valandėlę jis gėrėjosi tuo auksiniu spindėjimu pro kalvos keterą; paskui jo žvilgsnį patraukė tamsi žmogysta, skubanti per kalvos keterą jo namo link. Tai buvo žemo ūgio žmogelis su cilindru ant galvos, kurs bėgo taip greit, kad jo kojos tik šmėžavo ore.

„Dar vienas asilas,— pagalvojo daktaras Kempas.— Panašus į aną, kuris rytą užlėkė ant manęs, šaukdamas: „Nematomas žmogus ateina!" Nesuprantu, kas tiems žmonėms pasidarė. Galima pamanyti, kad gyvename dar tryliktame šimtmetyje."

Jis pakilo, priėjo prie lango ir ėmė žiūrėti į vakaro prieblandos apgaubtą kalvą ir juodą bėgančiojo žmogaus figūrėlę.

— Atrodo, jis skuba kiek išgalėdamas,— tarė daktaras Kempas,— tačiau nematyti, kad tai jam labai sektųsi. Jis bėga taip lėtai, tartum jo kišenės būtų pilnos švino. Greičiau, gerbiamasis, greičiau,—tarė daktaras Kempas.

Po valandėlės viena vilų kalvos šlaite uždengė bėgantįjį. Dar po valandėlės jis vėl pasirodė tarp dviejų namų, paskui vėl dingo ir vėl pasirodė, ir taip tris kartus iš eilės, kol visai pranyko iš akių.

— Asilai! — tarė daktaras Kempas ir apsisukęs grįžo prie rašomojo stalo.

Bet žmonės, kurie tada ėjo keliu ir iš arti matė bėgantį žmogų ir klaikų siaubą išprakaitavusiame jo veide, anaiptol nebuvo taip skeptiškai nusiteikę kaip daktaras Kempas. Žmogus bėgo, ir buvo girdėti, kaip jame kažkas žvanga, lyg jis būtų buvęs pinigų prikimšta ir į visas puses svaidoma piniginė. Jis nesidairė nei į dešinę, nei į kairę, bet išplėtęs akis žiūrėjo tiesiai priešais save, į kalvos papėdę, kur vienas po kito žiebėsi žiburiai ir gatvėje grūdosi žmonės. Apatinis jo žandikaulis buvo atvėpęs, tarp lūpų sunkėsi tirštos putos, jis kimiai ir garsiai šniokštė. Visi praeiviai stabtelėję lydėjo jį akimis, dairėsi į kelią ir neramiai klausinėjo vienas kitą, ko ir kur tas žmogus taip skuba.

Staiga beveik pačioje kalno keteroje bėginėjęs šuo sukaukė nesavu balsu, šoko į tarpuvartę, ir, kol praeiviai suglumę stebėjosi, jiems pro šalį prabėgo — lyg vėjas, lyg kojų šlepsėjimas, lyg koks sunkiai alsuojantis daiktas.

Žmonės suriko. Žmonės šoko į šalį. Klykdami pasileido bėgti į pakalnę. Jų šauksmai buvo girdėti gatvėje, kai Marvelis dar buvo vidury kalvos. Pribėgę savo namus, jie karštligiškai uždarinėjo duris ir, vos atgaudami kvapą, pasakojo baisią žinią. Marvelis girdėjo trinksint duris ir bėgo, dėdamas paskutines jėgas.

Siaubas bėgo greičiau, pralenkė jį ir vienu akimirksniu apėmė visą miestą.

— „Nematomas žmogus ateina! Nematomas žmogus! . ."

## XVI skyrius

### „LINKSMŲJŲ KRIKETININKŲ" SMUKLĖJE

„Linksmųjų kriketininkų" smuklė stovi prie pat kalvos papėdės, kur prasideda tramvajaus linija. Pasirėmęs stambiomis raudonomis rankomis į prekystalį, šeimininkas kalbėjosi apie arklius su liesu vežiku, o pilkai apsirengęs juodabarzdis vyriškis šveitė sausainius su sūriu, girkšnojo vyną ir kalbėjosi su policininku, ką tik grįžusiu iš budėjimo. Sprendžiant iš akcento, jis turėjo būti amerikietis.

— Kas čia per šauksmai? — paklausė vežikas, staiga nutraukdamas pašnekesį ir stengdamasis pro žemučio smuklės lango geltonos nešvarios užuolaidos kraštą pamatyti kelią į kalvą. Kažkas prabėgo gatve pro duris.

— Ar tik ne gaisras? — tarė šeimininkas.

Buvo aiškiai girdėti žmogaus žingsniai: kažkas sunkiai bėgo. Su trenksmu atsidarė durys, ir į kambarį įšoko Marvelis, verkdamas, visas suveltas, be skrybėlės, su perplėšta apykakle. Mėšlungiškai apsigręžęs, jis bandė uždaryti duris, bet diržas laikė jas iki pusės atdaras.

— Atbėga! — suspiegė Marvelis ne savo balsu.— Jis atbėga! Nematomas žmogus! Paskui mane. Dėl dievo meilės. . . Gelbėkite! Gelbėkite! Gelbėkite!

— Uždarykite duris,— tarė policininkas.— Kas atbėga? Kas atsitiko? — Jis priėjo prie išorinių durų, atkabino diržą, ir durys užsitrenkė. Amerikietis uždarė antrąsias duris.

— Leiskite mane už prekystalio,— tarė Marvelis, drebėdamas ir verkdamas, bet stipriai prie savęs spausdamas knygas.— Leiskite mane. Paslėpkite mane kur nors. Sakau jums, jis mane vejasi. Aš nuo jo pabėgau. Jis grasino mane užmušti. Ir užmuš.

— Jums nėra ko bijoti,— tarė juodabarzdis.— Durys uždarytos. Kas atsitiko?

— Paslėpkite mane,— pakartojo Marvelis ir staiga suspiegė iš baimės: išorinės durys sudrebėjo nuo stipraus smūgio, o iš lauko kažkas skubiai beldėsi ir šūkavo:

— Ei! — sušuko policininkas.— Kas ten?

Misteris Marvelis kaip beprotis blaškėsi po kambarį, ieškodamas durų.

— Jis mane užmuš! — šaukė jis.— Rankose jis laiko peilį! Dėl dievo meilės! . .

— Štai,— tarė šeimininkas,— eikite čia.— Jis kilstelėjo baro viršų, ir misteris Marvelis puolė už prekystalio. Vėl pasikartojo beldimasis į duris.

— Neatidarykite durų! — sušuko Marvelis.— Prašau jus, neatidarykite! Kur man pasislėpti?

— Tai, vadinasi, Nematomas žmogus? — paklausė juodabarzdis, vieną ranką laikydamas už nugaros.— Aš manau, metas jau ir mums jį pamatyti.

Staiga smuklės langas subyrėjo į šukes ir iš lauko pasigirdo šūkavimai ir kojų trepsėjimas. Policininkas, palypėjęs ant suolelio ir iškišęs galvą pro langą, stengėsi pamatyti, kas dedasi už durų. Paskui nulipo ir pareiškė, suraukęs antakius:

— Tai jis.

Šeimininkas pastovėjo prie gretimo kambario durų, kur buvo uždarytas misteris Marvelis, pasižiūrėjo į išmuštą langą ir priėjo prie savo svečių.

Staiga viskas nutilo.

— Gaila, kad neturiu guminės savo lazdos,— tarė policininkas, neryžtingai eidamas prie durų.— Kai tik atidarysime duris, jis tučtuojau įsmuks į vidų. Niekas jo nesulaikys.

— O jūs labai neskubėkite atidaryti durų,— baimingai tarė liesasis vežikas.

— Atitraukite sklendę,— tarė juodabarzdis.— Tegu tik jis įeina. . .— ir jis parodė revolverį, kurį laikė rankoje.

— Taip daryti netinka,— tarė policininkas.— Juk tai bus žmogžudystė.

— Aš žinau, kokioje šalyje esu,— atkirto juodabarzdis.— Aš taikysiu į kojas. Atitraukite sklendę.

— O jeigu jūs pataikysite man į nugarą?— tarė šeimininkas, žvilgčiodamas iš po užuolaidos į gatvę.

— Gerai,— tarė juodabarzdis ir pasilenkęs pats atitraukė sklendę, laikydamas užtaisytą revolverį. Šeimininkas, vežikas ir policininkas pasisuko į duris.

— Įeikite,— garsiai tarė juodabarzdis, pasitraukdamas žingsnį atgal ir žiūrėdamas į atsklęstas duris. Revolverį jis laikė už nugaros. Bet niekas į vidų neįėjo ir durys neatsidarė. Kai penkioms minutėms praslinkus kitas vežikas atsargiai dirstelėjo į smuklę, tai jie visi stovėjo pasiruošę, o iš gretimo kambario žvilgčiojo išblyškusi ir išsigandusi fizionomija.

— Ar visos namo durys uždarytos? — paklausė Marvelis.— Jis yra kur nors čia pat, šniukštinėja. Juk jis gudrus kaip velnias.

— Ak tu dieve! — sušuko šeimininkas.— O užpakalinės durys! Jūs čia pasaugokite. Bet juk. . .— Jis bejėgiškai apsidairė. Gretimo kambario durys užsitrenkė, ir spynoje spragtelėjo raktas.— O atsarginės durys! Ir durys į kiemą. . .

Jis išbėgo iš kambario.

Po valandėlės sugrįžo, nusitvėręs virtuvės peilį.

— Durys į kiemą atdaros! — tarė jis, ir stora apatinė jo lūpa nutįso žemyn.

— Jis gal jau viduje,— tarė pirmasis vežikas.

— Virtuvėje jo nėra,— atsakė šeimininkas.— Ten yra dvi tarnaitės. Perėjau visą virtuvę su šituo peiliu, nė vienos kertelės neaplenkiau. Jos taip pat sako, kad jis neįėjęs į vidų. Jos nieko nepastebėjusios. . .

— Ar jūs uždarėte duris? — paklausė pirmasis vežikas.

— Esu ne mažas vaikas, ačiū dievui,— atsakė šeimininkas.

Juodabarzdis įsikišo revolverį į kišenę. Bet tą patį akimirksnį taukštelėjo atkeliamoji prekystalio lentelė, sutarškėjo sklendė, garsiai spragtelėjo spyna, ir gretimo kambario durys atsidarė iki galo. Jie išgirdo, kaip misteris Marvelis cyptelėjo lyg pagautas kiškis, ir visi puolė pro prekystalį jam padėti. Juodabarzdis šovė, gretimame kambaryje suskilo veidrodis, šukės žvangėdamos išlakstė ant grindų.

Įėjęs į kambarį, šeimininkas pamatė Marvelį, kuris trypė ir raitėsi prie išorinių virtuvės durų. Kol šeimininkas stovėjo, nežinodamas, ką daryti, durys prasivėrė, ir Marvelis buvo įvilktas į virtuvę. Iš ten pasigirdo klyksmas ir

krintančių puodų žvangėjimas. Marvelis, palenkęs galvą, atkakliai spyrėsi ir traukėsi atgal, bet buvo nutemptas prie durų į kiemą. Sklendė atsistūmė.

Policininkas, prasigrūdęs pro šeimininką, kartu su vienu vežiku įbėgo į virtuvę ir nutvėrė nematomos rankos plaštaką, laikančią Marvelį už apykaklės. Bet, gavęs smūgį į veidą, jis susvyravo ir atsitraukė. Durys atsidarė, ir Marvelis dar beviltiškai bandė už jų pasislėpti. Tuo tarpu vežikas kažin ką sučiupo.

— Aš jį laikau! — sušuko vežikas.

— Sugavau! — sušuko jis.

Paleistas iš rankų misteris Marvelis pargriuvo ant grindų ir skubėjo ropomis prašliaužti pro besigrumiančių žmonių kojas. Grumtynės persikėlė prie durų. Pirmiausiai pasigirdo Nematomo žmogaus balsas,— jis garsiai sušuko, nes policininkas užmynė jam ant kojos. Paskui kažkas įtūžęs suurzgė, ir Nematomas žmogus pradėjo kulti kumščiais tarytum spragilais. Vežikas ūmai suspiegė ir susirietė, gavęs smūgį į paširdį. Durys iš virtuvės užsitrenkė ir pridengė misterio Marvelio atsitraukimą. Žmonės trepsėjo ankštoje virtuvėje, ir staiga jie pastebėjo, kad grumiasi su tuštuma.

— Kur jis dingo? — sušuko juodabarzdis.

— Čionai,— tarė policininkas, išeidamas į kiemą ir sustodamas.

Pro jo ausį nuzvimbė gabalas čerpės ir nukrito ant indais apstatyto virtuvės stalo.

— Aš jam parodysiu! — sušuko juodabarzdis. Ties policininko petimi blykstelėjo plienas, ir į tamsą ta kryptimi, iš kur atskrido čerpė, nulėkė viena paskui kitą penkios kulkos. Šaudydamas juodabarzdis ranka nubrėžė horizontalia kryptimi lanką, tad jo kulkos ankštame kiemelyje pasklido vėduokle.

Viskas nutilo.

— Penkios kulkos,— tarė juodabarzdis.— Tikras dalykas! Duokite šen žibintą ir einame ieškoti lavono.

## XVII skyrius

### DAKTARO KEMPO LANKYTOJAS

Daktaras Kempas vis dar rašė savo kabinete, bet jo dėmesį atkreipė šūvių garsai. „Pykšt, pykšt, pykšt,"— pyškėjo jie vienas po kito.

— Oho! — sušuko daktaras Kempas, vėl prikandęs galą plunksnakočio, kuriuo ką tik rašė, ir klausydamasis.— Kas čia Berdoke pyškina iš revolverio? Ką čia prasimanė tie asilai?

Jis priėjo prie pietinio lango, atidarė jį ir persisvėręs ėmė žiūrėti į dujų žibintų bei vitrinų šviesų rezginį su juodais stogų ir kiemų protarpiais.

— Tarytum ten, kalvos apačioje, prie „Kriketininkų", būtų susirinkusi minia,— tarė jis įsižiūrėjęs. Paskui jo žvilgsnis pakrypo į tolį, kur švietė laivų žiburiai ir kur dunksojo prieplauka,— nedidelis skaisčiai apšviestas pastatas, lyg koks geltonas deimantas. Mėnulio priešpilnis tekėjo pro vakarinį kalvos šoną, o žvaigždės spindėjo beveik kaip atogrąžų kraštuose.

Po kokių penkių minučių, per kurias jo mintys skraidė po socialines ateities sąlygas ir klaidžiojo painiame beribių laikų labirinte, daktaras Kempas atsiduso, vėl uždarė langą ir grįžo prie rašomojo stalo.

Praslinkus po to kokiai valandai, prie išorinių durų pasigirdo skambutis. Nuo to laiko, kai Kempas išgirdo šūvius, darbas jam sekėsi blogai, nuolat nuo jo atitrūkdavo, sėdėjo susimąstęs. Kai pasigirdo skambutis, jis metė plunksnakotį ir ėmė klausytis. Jis girdėjo, kaip tarnaitė nuėjo atidaryti durų ir laukė, kol jos žingsniai subildės laiptuose, tačiau ji neatėjo.

— Kas čia galėtų būti?— tarė Kempas.

Jis bandė vėl imtis darbo, bet nesisekė. Tada jis pakilo, išėjo iš kabineto ir laiptais nulipo į aikštelę. Ten jis paskambino ir, kai priemenėje, apačioje, pasirodė kambarinė, persisvėręs per turėklus, ją paklausė:

— Ar laišką atnešė?

— Ne, kažkas paišdykavo, sere,— atsakė kambarinė.

„Šiandien mano nervai kažko sutrikę",— tarė pats sau Kempas.

Jis grįžo į kabinetą, ryžtingai stvėrėsi darbo ir po valandėlės visiškai į jį pasinėrė. Kambario tylą drumstė vien tiksintis laikrodis ir popieriuje skrebanti plunksna vidury-je šviesaus rato, kurį skleidė lempa ant stalo.

Kai daktaras Kempas nusprendė baigti darbą, buvo jau antra valanda nakties. Jis atsistojo, nusižiovavo ir nulipo žemyn, į savo miegamąjį. Jis jau nusimetė švarką ir liemenę, bet staiga pajuto, kad nori gerti. Pasiėmęs žvakę, nusileido į valgomąjį paieškoti selterio ir viskio.

Mokslinis darbas Kempą padarė labai pastabiu žmogum. Grįždamas iš valgomojo, jis ant linoleumo prie pačių laiptų pastebėjo tamsią dėmę. Jis jau užlipo į viršų, kol staiga pats savęs paklausė, iš kur galėjo atsirasti toji dėmė. Tai buvo, matyt, pasąmonėje kilusi mintis. Šiaip ar taip, jis sugrįžo į priemenę, pastatė sifoną ir viskį ant stalelio ir pasilenkęs ėmė tyrinėti dėmę. Labai nustebęs jis įsitikino, kad iš spalvos ir lipnumo ji panaši į džiūstantį kraują.

Paėmęs sifoną ir butelį su viskiu, jis užlipo į viršų, įdėmiai dairydamasis į šalis ir stengdamasis išsiaiškinti, iš kur galėjo atsirasti kraujo dėmė. Aikštelėje jis sustojo ir nustebęs įsmeigė žvilgsnį į savo kambario duris: rankena buvo kruvina.

Jis pažvelgė į savo ranką. Ji buvo visiškai švari. Dabar jis atsiminė, kad jam išeinant iš kabineto, jo miegamojo durys buvo atdaros,— vadinasi, jis visai nelietė durų rankenos. Jis tvirtu žingsniu įžengė į miegamąjį. Jo veidas buvo visiškai ramus, nebent kiek ryžtingesnis negu paprastai. Jo žvilgsnis, atidžiai apžiūrėjęs kambarį, sustojo prie lovos. Ant antklodės juoda kraujo dėmė, o paklodė buvo suplėšyta. Pirmą kartą įėjęs į kambarį, jis to nepastebėjo, kadangi pasuko tiesiai prie tualetinio staliuko. Vienoje vietoje patalynė buvo įspausta, lyg kas neseniai ant jos būtų sėdėjęs.

Dabar jam pasirodė, kad kažkieno balsas negarsiai ištarė: „Juk čia Kempas!" Bet daktaras Kempas netikėjo paslaptingais balsais.

Jis stovėjo ir žiūrėjo į susėdėtą patalynę. Gal jam tik pasigirdo? Jis vėl apsidairė, tačiau nepastebėjo nieko įtartino, kaip vien tą sumaigytą ir sukruvintą patalynę. Dabar jis aiškiai nugirdo, kad kažkas sujudo kambario kertėje prie praustuvo. Kiekvienas žmogus, nors ir kaip jis būtų apsišvietęs, nėra visiškai atsikratęs tam tikrų prietaringumo liekanų. Daktarą Kempą nukrėtė šiurpas. Jis uždarė miegamojo duris, priėjo prie stalelio ir ant jo pastatė sifoną. Staiga jis krūptelėjo: ore, tarp jo ir praustuvo, kabojo sukruvintas drobinio skuduro tvarstis.

Suglumęs jis ėmė žiūrėti atidžiau. Tai buvo tuščias tvarstis, rūpestingai suvyniotas, bet visiškai tuščias. Jis norėjo prieiti arčiau ir jį paimti, tačiau kažkieno prisilietimas jį sustabdė, ir jis išgirdo balsą, suskambėjusį visai arti jo.

— Kempai! — tarė Balsas.

— A?— tarė Kempas, nesučiaupdamas burnos.

— Nebijok,—tarė Balsas.— Aš esu Nematomas žmogus.

Kempas kurį laiką nieko neatsakė, tik žiūrėjo į tvarsčius.

— Nematomas žmogus?— tarė jis pagaliau.

— Nematomas žmogus,— pakartojo Balsas.

Kempas atsiminė pasakojimus, iš kurių jis taip nuoširdžiai juokėsi dar šį rytą. Bet šią valandą jis, matyt, nelabai nusigando ir nustebo. Tik vėliau jis galėjo geriau suvokti, ką tada jautė.

— Aš maniau, kad visa tai tik prasimanymas,— tarė jis. Jam tuo tarpu dingtelėjo į galvą argumentai, kuriuos jis dėstė dar šį rytą.— Jūs sutvarstytas?— paklausė jis.

— Taip,— atsakė Nematomas žmogus.

— Oi! — tarė Kempas susijaudinęs.— Še tau kad nori! — Bet tuoj pat susigriebė.— Nesąmonė. Koks nors pokštas.— Jis skubiai žengė į priekį ir ištiesė ranką prie tvarsčio, bet užčiuopė nematomus pirštus.

Tai pajutęs, jis atšoko atgal, veidas pasikeitė.

— Dievaži, Kempai, nebijokite. Man taip reikalinga pagalba! Palaukite!

Nematoma ranka sugriebė Kempą už alkūnės. Kempas smogė per ranką.

— Kempai! — sušuko Balsas.— Kempai, nurimkite! — Ir Nematomo žmogaus ranka dar stipriau įsikibo į Kempo alkūnę.

Kempą apėmė beprotiškas noras ištrūkti. Sutvarstyta ranka įsikibo į jo petį, ir staiga Kempas buvo parblokštas ir nusviestas aukštielninkas ant lovos. Jis pravėrė burną, norėdamas sušukti, tačiau paklodės kampas bematant atsidūrė tarp jo dantų. Nematomasis laikė jį tvirtai, bet Kempo rankos buvo laisvos ir jis įsiutęs švaistėsi jomis kur pakliuvo.

— Būkite protingas,— tarė Nematomas žmogus, stipriai laikydamas Kempą, nepaisydamas gaunamų smūgių.— Po velnių, neveskite manęs iš kantrybės! Gulėkite ramiai, avine neraliuotas! — suriko Nematomas žmogus Kempui į pat ausį.

Dar valandėlę Kempas bruzdėjo, paskui nurimo.

— Tik pabandykite šaukti, aš jums perskelsiu galvą,— tarė Nematomas žmogus, ištraukęs paklodę iš Kempo burnos.— Aš — Nematomas žmogus. Tai joks prasimanymas ir joks pokštas. Aš iš tikrųjų esu Nematomas žmogus. Ir man reikia jūsų pagalbos. Aš jums nepadarysiu nieko blogo, jeigu tik jūs nesielgsite taip, kaip elgiasi pakvaišęs kaimietis. Nejaugi jūs manęs neatsimenate, Kempai? Aš esu Grifinas,— juk mudu drauge mokėmės universitete.

— Leiskite man atsikelti,— tarė Kempas.— Aš niekur nepabėgsiu. Ir leiskite valandėlę ramiai pasėdėti.

Jis atsisėdo ant lovos ir pačiupinėjo savo pakaušį.

— Aš — Grifinas, drauge lankėme universitetą. Pasidariau nematomas. Aš — pats paprasčiausias žmogus, kokį jūs ir pažinojote, tiktai nematomas.

— Grifinas?— dar kartą paklausė Kempas.

— Taip. Grifinas,— atsakė Balsas.— Universitete buvau vienu kursu jaunesnis už jus, beveik albinosas, šešių pėdų aukščio ir petingas, skaistaveidis ir raudonakis. Gavau premiją už darbą iš chemijos srities.

— Nieko nesuprantu,— tarė Kempas,— mano galvoje viskas susimaišė. Kuo čia dėtas Grifinas?

— Grifinas — tai aš.

Kempas susimąstė.

— Tai baisu,— tarė jis.— Bet kuris gi velnias gali padaryti žmogų nematomą?

— Čia nėra jokios velniavos. Tai yra visai logiškas ir visai nesudėtingas procesas...

— Tai baisu,— tarė Kempas.— Kokiu būdu?..

— Baisu, iš tikrųjų. Bet aš esu sužeistas, man skauda ir aš pavargau. Dievaži, Kempai, būkite vyras! Nurimkite. Duokite man pavalgyti, o tuo tarpu aš atsisėsiu.

Kempas žiūrėjo į tvarsčius, vaikščiojančius po kambarį; paskui jis pastebėjo, kad pintinė kėdė nučiuožė per kambarį ir sustojo prie lovos. Ji sugirgždėjo, ir sėdynė nusileido per ketvirtį colio. Kempas pasitrynė akis ir vėl pasičiupinėjo pakaušį.

— Juk tai gudriau už visokius vaiduoklius,— tarė jis ir kvailai nusijuokė.

— O šitaip jau daug geriau. Ačiū dievui, jūs darotės protingesnis.

— Arba kvailesnis,— tarė Kempas ir vėl pasitrynė akis.

— Duokite man viskio: aš vos atgaunu kvapą.

— To aš nepasakyčiau. Kur jūs? Jeigu aš atsistosiu, ar neužgriūsiu ant jūsų? Aha, jūs čia. Viskio... Prašau. Kurgi man jums paduoti?

Kėdė girgžtelėjo, ir Kempas pajuto, kad iš jo rankų kažkas ima stiklą. Jis jį paleido ne be vargo, nesąmoningai būgštaudamas, kad stiklas gali iškristi ir sudužti. Bet stiklas sustojo ore, apie dvidešimt colių aukščiau kėdės atkaltės. Kempas žiūrėjo į stiklą visiškai suglumęs...

— Tai... na, žinoma, tai — hipnozė... Jūs, matyt, įteigėte man, kad esate nematomas.

— Plepalai! — tarė Balsas.

— Bet juk tai beprotystė!

— Išklausykite mane.

Dar šį rytą aš išdėsčiau neginčijamus įrodymus,— pradėjo Kempas,— kad nematomi daiktai...

— Spjaukite į visus įrodymus,— nutraukė jį Balsas.— Aš mirštu iš bado. Be to, nuogam žmogui čia gana vėsu.

— Valgyti?— paklausė Kempas.

Stiklas su viskiu pasviro.

— Taip,— tarė Nematomas žmogus, pastatęs stiklą.— Ar neturite chalato?

Kempas kažką burbtelėjo ir, priėjęs prie spintos, paėmė iš jos tamsiai raudoną chalatą.

— Ar tiks?— paklausė jis.

Chalatą kažkas paėmė iš jo rankų. Valandėlę jis nejudėdamas kabojo ore, paskui kažkaip keistai suplevėsavo, ištįso visu savo ilgiu ir, užsisegiojęs, kaip ir dera, nusileido į kėdę.

— Praverstų dar apatinės kelnės, kojinės ir šliurės,— trūksmingu balsu tarė Nematomas žmogus.— Ir pavalgyti.

— Prašau. Bet tai yra kvailiausias įvykis per visą mano gyvenimą!

Kempas ištraukė iš komodos viską, ko prašė Nematomas žmogus, ir nulipo į sandėlį. Iš ten grįžo nešinas kotletais ir duona, ir pritraukęs nedidelį stalelį, viską pastatė priešais svečią.

— Apsieisiu ir be peilio,— tarė Nematomas žmogus, ir kotletas pakibo ore. Buvo aiškiai girdėti, kaip kažkas kramsnoja.

— Nematomas,— tarė Kempas ir atsisėdo ant kėdės.

— Aš visada mėgstu pirma apsivilkti, o paskui jau valgyti,— tarė Nematomas žmogus, prisikimšęs burną, godžiai rydamas duoną su kotletu. Keista užgaida!

— Ranka, atrodo, sveika?— tarė Kempas.

— Būkite ramus,— tarė Nematomas žmogus.

— Bet kaip vis dėlto keista...

— Taigi. Bet visų keisčiausia yra tai, kad patekau į jūsų namus, kai prireikė perrišti žaizdą. Tai pirmasis mano pasisekimas! Tačiau aš ir taip jau rengiausi nakvoti šiuose namuose. Turite su tuo sutikti! Baisiai nepatogu, kad mano kraujas matomas, ar ne tiesa? Privarvėjo ištisas klanas. Matyt, krešėdamas jis ir pasidaro matomas. Man pavyko pakeisti tiktai gyvus audinius, ir aš nematomas tik tol, kol esu gyvas... Bus jau trys valandos, kaip esu čia.

— Bet kaip jūs tai padarėte?— pradėjo Kempas susierzinęs.— Kas per velniava! Visa ši istorija nuo pradžios iki galo — tikriausia nesąmonė.

— Be reikalo jūs taip manote,— tarė Nematomas žmogus.— Viskas padaryta protingai.

Jis išsitiesė ir paėmė butelį su viskiu, Kempas nustebęs žiūrėjo į chalatą, geriantį viskį. Žvakės šviesa, eidama pro skylutę dešiniajame chalato petyje, sudarė šviesų trikampį po kairiosios pusės šonkauliais.

— Kas ten buvo per šūviai?— paklausė Kempas.— Kaip prasidėjo šaudymas?

— Viskas per vieną tokį mulkį, atsitiktinį mano bendrininką, kad jį velniai, kuris sumanė pavogti mano pinigus. Ir vis dėlto pavogė.

— Taip pat nematomas žmogus?

— Ne.

— Na ir kas gi buvo toliau?

— Ar negalima dar ko nors užkąsti, a? Paskui aš viską papasakosiu iš eilės. Esu alkanas ir man skauda ranką. O jūs norite, kad aš jums pasakočiau!

Kempas pakilo.

— Vadinasi, ne jūs šaudėte?— paklausė jis.

— Ne,— atsakė svečias.— Aklai šaudė kažkoks idiotas, kurio aš nesu matęs gyvenime. Jie išsigando. Manęs visi bijo. Velniai juos rautų! Žinot ką, Kempai: aš noriu dar valgyti.

— Eisiu paieškoti, gal žemai surasiu ko nors valgomo,— tarė Kempas.— Tik, deja, kad gal nedaug.

Baigęs valgyti,— o pavalgė jis kaip reikiant,— Nematomas žmogus paprašė rūkyti. Jis godžiai nukando cigaro galiuką, kol Kempas suspėjo surasti peilį, ir nusikeikė, kad atsilupo viršutinis cigaro lapas.

Buvo keista matyti jį rūkant: burna, gerklė, ryklė ir šnervės išryškėjo kaip nulipdytos iš kamuoliais besiraitančių dūmų.

— Puikus dalykas tas tabakas! — tarė jis, stipriai užsitraukdamas.— Man labai pasisekė, kad patekau pas jus, Kempai. Jūs turite man padėti. Tiesiog nuostabu — kaip tik atsidūriau pas jus! Mano padėtis beviltiška. Buvau kaip pamišęs. Ir kokio tik vargo nepatyriau! Bet dabar pas jus mano reikalai pasitaisys. Patikėkite. . .

Jis dar išgėrė viskio su soda. Kempas atsistojo, apsidairė ir iš gretimo kambario atsinešė dar stiklą sau.

— Kažkokia baisi istorija... tačiau taip pat išgersiu.

— Jūs beveik nė kiek nepasikeitėte, Kempai, per tuos dvylika metų. Jūs, šviesiaplaukiai, mažai tesikeičiate. Vis toks pat šaltakraujis ir metodiškas... Turiu viską jums paaiškinti. Mudu dirbsime drauge!

— Bet kaipgi jūs viską padarėte?— paklausė Kempas.— Kaip jūs tapote toks, koks esate?

— Dievaži, leiskite man valandėlę ramiai parūkyti. Vėliau viską papasakosiu.

Bet tą naktį jis nieko nepasakojo. Jam ėmė smarkiai skaudėti ranką, ėmė krėsti šaltis, jis labai nusilpo. Liguista jo vaizduotė vis grąžindavo jį prie bėgimo kalvoje ir grumtynių prie smuklės. Jis buvo bepradedąs pasakoti, bet jo mintys tuoj išsiblaškė. Jis be jokio ryšio kalbėjo apie Marvelį, mėšlungiškai raitėsi, ir iš balso buvo justi didelis susierzinimas. Kempas stengėsi iš jo pasakojimų išgauti viską, ką tiktai galima.

— Jis manęs bijojo... aš mačiau, kad jis manęs bijo,— be galo kartojo Nematomas žmogus.— Jis norėjo nuo manęs pabėgti, tik apie tai ir tegalvojo! Koks aš buvau kvailas! Ak, niekšas! Kaip aš buvau įsiutęs! Reikėjo jį užmušti...

— Kur jūs gavote pinigų?— staiga paklausė Kempas.

Nematomas žmogus valandėlę tylėjo.

— Šiandien negaliu jums to pasakyti,— atsakė jis.

Jis staiga suvaitojo ir pasilenkė į priekį, nematomomis rankomis susigriebęs už nematomos galvos.

— Kempai,—tarė jis,— jau trečia para, kaip aš nemiegu, per visą tą laiką man pavyko snustelti tik valandą kitą, ne daugiau. Aš turiu išsimiegoti.

— Gerai,—atsakė Kempas.— Apsigyvenkite čia, mano kambaryje.

— Bet kaipgi aš galiu miegoti? Jei užmigsiu, jis pabėgs. Et! O ar ne vis tiek pat!

— Ar žaizda rimta?— trūksmingai paklausė Kempas.

— Juokai — įdrėskimas. Viešpatie! Kaip aš noriu miego!

— Tai kodėl negulate?

Nematomas žmogus, rodos, žiūrėjo į Kempą.

— Aš turiu ypatingų priežasčių nenorėti, kad mane sučiuptų mano viengenčiai,— lėtu balsu pareiškė jis.

Kempas krūptelėjo.

— Oi, koks aš kvailas! —sušuko Nematomas žmogus, kumščiu trenkęs į stalą.— Aš pats pakišau jums tokią mintį.

## XVIII skyrius

### NEMATOMAS ŽMOGUS MIEGA

Nors buvo nuvargęs ir sužeistas, Nematomas žmogus vis dėlto nepasitikėjo Kempo žodžiu, kad jis niekam neleis kėsintis į jo laisvę. Jis apžiūrėjo abu miegamojo langus, pakėlė užuolaidas ir atidarė langines, norėdamas įsitikinti, kad pro čia prireikus galės paspruktì. Lauke buvo rami nakties tyla. Ties kalvomis leidosi jaunas mėnuo. Paskui Nematomas žmogus apžiūrėjo miegamojo užraktą ir išvietės bei vonios kambario duris, patikrindamas, ar galės iš čia išsmukti. Baigęs apžiūrą, Nematomas žmogus pagaliau pareiškė esąs patenkintas. Jis stovėjo priešais židinį, ir Kempas išgirdo jį žiovaujant.

— Man labai gaila,— tarė Nematomas žmogus,— kad negaliu tuojau pat papasakoti jums visko, ką esu padaręs. Bet aš visai nusivariau nuo kojų. Tai yra kvaila, nesiginčysiu. Klaiku. Bet, tikėkite mano žodžiais, Kempai, tai yra visiškai galima. Aš padariau atradimą. Aš tikėjausi išlaikyti viską paslaptyje. Bet tai neįmanoma. Man reikia padėjėjo. O jūs... ir ką mudu galėtume padaryti... Beje, visa tai palikime iki rytojaus. Dabar, Kempai, aš turiu užmigti — kitaip numirsiu.

Kempas stovėjo viduryje kambario, žiūrėdamas į begalvį chalatą.

— Aš jus paliksiu vieną,— tarė jis.— Bet viskas atrodo neįtikėtina. Dar trys tokie faktai, aukštyn kojomis apverčią visas mano teorijas, ir aš išeisiu iš proto. O vis dėlto, matyt, tai yra faktas! Ar nenorite dar ko nors?

— Tiktai kad palinkėtumėt man labos nakties,— atsakė Grifinas.

— Labanakt,— tarė Kempas ir, paspaudęs nematomą

ranką, skersas nuėjo prie durų. Staiga chalatas greit prišoko prie jo.

— Atsiminkite,— tarė chalatas.— Jokių bandymų mane sugauti ar suimti! O jei ne...

Kempo veidas truputį pabalo.

— Juk aš, rodos, daviau jums žodį,— tarė jis.

Kempas išėjo, tyliai uždarė duris, ir tučtuojau spynoje spragtelėjo raktas. Kol Kempas, kantrus ir nustebęs, stovėjo už durų, pasigirdo skubūs žingsniai, ir vonios kambario durys taip pat užsirakino. Kempas pliaukštelėjo sau per kaktą.

— Ar tik aš nesapnuoju? O gal pamišau, arba visas pasaulis išėjo iš proto?— Jis nusijuokė ir pačiupinėjo uždarytas duris.— Išvarytas iš savo miegamojo, ir kas išvarė? Klaiki nesąmonė!

Jis priėjo ligi viršutinės laiptų pakopos, apsigręžė ir vėl pažvelgė į užrakintas duris.

— Nenginčijamas faktas,— tarė jis, liesdamas truputį skaudantį pakaušį.— Taip, neginčijamas faktas. Bet...— Jis beviltiškai palingavo galvą, apsisuko ir nulipo žemyn.

Valgomajame jis įžiebė lempą, pasiėmė cigarą ir ėmė vaikščioti po kambarį, padrikai kažką murmėdamas ir pats balsu su savim kalbėdamasis.

— Nematomas žmogus! — tarė jis.— Argi gali egzistuoti nematomas gyvis? Jūroje — taip. Ten tokių gyvių tūkstančiai, milijonai! Visokios lervos, mikroorganizmai... ir medūzos! Jūroje nematomų gyvių daugiau negu matomų! Aš niekad apie tai nė nepagalvojau... O kūdrose! Visi tie mažyčiai organizmai kūdrose — bespalvės, skaidrios gleivės gabalėliai... Bet ore? Ne!

— Tai neįmanoma.

— O kita vertus — kodėl gi ne?

— Jeigu žmogus būtų padarytas iš stiklo, net tada jis būtų matomas.

Kempas rimtai susimąstė. Trys cigarai pasidarė nematomi, arba tikriau — pavirto baltais pelenais, nubyrėjusiais ant kilimo, kol pagaliau jis vėl prašneko. Bet ir tai buvo tiktai šūksnys. Paskui išėjo iš kambario, nuėjo į savo laukiamąjį ir ten įžiebė dujų ragelį. Tai buvo mažytis kambarėlis, nes daktaras Kempas nesivertė praktika; čia gu-

lėjo laikraščiai. Atskleistas rytinis laikraščio numeris gulėjo ant stalo. Kempas stvėrė laikraštį, pavartė jį ir ėmė skaityti pranešimą apie „Nepaprastą įvykį Aipinge", kurį jūrininkas Port Stou taip atsidėjęs skaitė Marveliui. Kempas skubiai permetė akimis eilutes.

— Apsimuturiavęs! — sušuko jis.— Persirengęs! Slepia savo paslaptį! Matyt, niekas nieko nežinojo apie jo nelaimę. Ir ką gi jis galvoja, po velnių?

Kempas numetė laikraštį į šalį ir pasidairė po stalą.

— Aha! — tarė jis ir griebė dar neatskleistą „Sent-Džeims Gezet" numerį.— Tuojau sužinosime visą teisybę,— tarė jis ir išskleidė laikraštį. Į akis jam krito dvi skiltys. „Sasekse visas kaimas išėjo iš proto!"— skelbė antraštė.— Oho! — sušuko Kempas, godžiai skaitydamas skeptišką pranešimą apie vakarykščius, anksčiau mūsų aprašytus įvykius Aipinge. Priešais straipsnelį buvo įdėtas pranešimas iš rytinio laikraščio.

Kempas perskaitė viską nuo pradžios iki galo. „Bėgo gatve, švaistydamasis kumščiais į kairę ir į dešinę. Džefersas be sąmonės. Misteris Hakstersas rimtai sužalotas ir nieko negali pasakyti, ką matė. Skaudus vikaro įžeidimas. Moteris susirgo iš baimės. Langai išdaužyti. Visa ši nepaprasta istorija turbūt grynas prasimanymas, bet per daug gera, kad jos būtų galima nespausdinti."

Kempas numetė laikraštį ir įrėmė žvilgsnį į vieną tašką.

— Turbūt prasimanymas,— pakartojo jis.

Paskui pagriebė laikraštį ir vėl viską perskaitė.

— Bet iš kur atsirado valkata? Kurių velnių jis tą valkatą vijosi?

Jis bejėgiškai atsisėdo chirurginėje kėdėje.

— Jis ne tik nematomas,— tarė Kempas,— bet ir išprotėjęs žmogus! Jis serga žudymo manija!..

Kai išaušo rytas ir balzgana jo šviesa susiliejo su dujų ragelio šviesa ir cigarų dūmais valgomajame, Kempas vis dar tebežingsniavo iš kampo į kampą, stengdamasis suprasti tai, kas atrodė neįmanoma.

Jis buvo per daug susijaudinęs, tad apie miegą negalvojo. Užsimiegoję tarnai, radę jį tokioje būklėje, pamanė, kad jį blogai paveikęs pernelyg ilgas darbas. Jis davė

nepaprastą, tačiau visiškai aiškų įsakymą — paruošti pusryčius dviem asmenims kabinete, viršuje, o paskui eiti žemyn ir daugiau nebesirodyti. Jis vis vaikštinėjo iš vieno kampo į kitą, kol jam atnešė rytinius laikraščius. Apie Nematomą žmogų rašė labai daug, tačiau naujas buvo tiktai pranešimas apie vakarykštį įvykį „Linksmųjų kriketininkų" smuklėje. Čia jis pirmą kartą rado Marvelio vardą. „Jis prievarta išlaikė mane ištisas dvidešimt keturias valandas",— pareiškė Marvelis. Pranešimas apie Aipingo įvykius buvo papildytas kai kuriais menkesniais faktais, buvo minimi sugadinti telegrafo laidai. Bet visuose tuose pranešimuose nebuvo nieko, kas nors kiek aiškiau nušviestų santykius tarp Nematomo žmogaus ir valkatos, nes misteris Marvelis nutylėjo apie tris knygas ir pinigus, kurių buvo prisikimšęs kišenes. Skeptiškas tonas dingo, ir visa armija reporterių jau ėmė nuodugniai tyrinėti reikalą.

Kempas atidžiai perskaitė viską iki paskutinės eilutės ir pasiuntė kambarinę nupirkti visų rytinių laikraščių, kuriuos tik jai pavyks gauti. Paskui ir juos visus perskaitė iki galo.

— Jis nematomas! — tarė Kempas.— Ir jeigu tikėsim laikraščiais, tai visi jo darbai — paprastas pamišėlio įtūžimas. Ir ko dar jis pridarys! Ir ko jis dar pridarys! O tuo tarpu jis ten, viršuje, mano miegamajame laisvas kaip paukštis. Ką man daryti? Nejaugi kas nors pavadins išdavimu, jeigu aš. . . Ne!

Jis priėjo prie mažo popieriais apversto stalelio kambario kertėje ir ėmė rašyti raštelį. Parašęs kelias eilutes, raštelį sudraskė ir čia pat parašė kitą. Perskaitė jį ir susimąstė. Paskui paėmė voką ir ant jo parašė: „Pulkininkui Edajui, Port Berdokas".

Nematomas žmogus pabudo kaip tik tą valandą, kai Kempas klijavo voką. Jis pabudo blogai nusiteikęs. Kempas, atidžiai klausęsis visų garsų, išgirdo smarkų kojų trepsenimą viršuje, miegamajame. Paskui trinktelėjo parvirtusi kėdė ir sužvangėjo sudužęs stiklas. Kempas nuskubėjo aukštyn ir nekantraudamas pasibeldė į miegamojo duris.

## XIX skyrius

### KAI KURIE PAGRINDINIAI PRINCIPAI

— Kas atsitiko?— paklausė Kempas, kai Nematomas žmogus jį įsileido į kambarį.

— Nieko neatsitiko,— atsakė tas.

— O ką reiškia tas triukšmas?

— Suirzimo priepuolis,— tarė Nematomas žmogus.— Užmiršau savo ranką, o ją man skauda.

— Jums, matyt, dažnai įvyksta tokie priepuoliai?

— Taip.

Kempas perėjo kambarį ir surankiojo sudužusio stiklo šukes.

— Visi faktai apie jus jau žinomi,— tarė Kempas, stovėdamas su stiklais rankoje.— Viskas, kas atsitiko Aipinge ir tenai, smuklėje. Pasaulis sužinojo apie nematomą savo pilietį. Bet niekas nežino, kad jūs esate čia.

Nematomas žmogus nusikeikė.

— Paslaptis išaiškinta,— kalbėjo Kempas.— Juk čia buvo paslaptis, aš manau? Nežinau, ką jūs ketinate daryti, bet, aišku, norėčiau jums padėti.

Nematomas žmogus atsisėdo ant lovos.

— Viršuje jau paruošti pusryčiai,— pranešė Kempas, stengdamasis kalbėti kaip galima laisviau. Jam buvo malonu, kad keistasis jo svečias mielai pakilo, išgirdęs tuos žodžius. Kempas nusivedė jį siaurais laiptais į viršų.

— Kol mudu imsimės kokio nors darbo,— tarė Kempas,— aš norėčiau smulkiau sužinoti, kaip jūs pasidarėte nematomas.— Tardamas tuos žodžius, Kempas metė neramų žvilgsnį į langą, atsisėdo kaip žmogus, pasiryžęs ilgai ir smulkiai pasikalbėti su savo svečiu. Jam vėl dingtelėjo į galvą mintis, kad visas tas įvykis — kvailystė, bepročio svaičiojimai, bet ta mintis čia pat dingo, kai jis per stalą pažvelgė į Grifiną: begalvis, berankis chalatas sėdėjo už stalo ir ore kabančia servetėle šluostėsi nematomas lūpas.

— Tai yra visai paprastas ir visiškai suprantamas dalykas,— tarė Grifinas, padėjęs į šalį servetėlę.

— Jums, žinoma, taip, bet. . .— Kempas nusijuokė.

— Tas tiesa, iš pradžių ir man tai atrodė lyg kokie burtai, bet dabar... Maloningasis dieve!.. Mūsų laukia didingi darbai! Pirmą kartą ši mintis man į galvą atėjo Čezilstouve.

— Čezilstouve?

— Aš ten persikrausčiau iš Londono. Jūs žinote, kad aš mečiau mediciną ir ėmiau studijuoti fiziką. Nežinojote? Taigi: aš ėmiau studijuoti fiziką. Mane traukė šviesos problema.

— A-a!..

— Optinis nepralaidumas! Visas šis klausimas — tai ištisas tinklas mįslių, pro kurį tik labai neaiškiai įžiūrimas nesuvokiamas sprendimas. Aš tada buvau tik dvidešimt dvejų metų, be to, dar entuziastas, tai ir pasakiau sau: „Tam klausimui išspręsti skiriu visą savo gyvenimą. Yra čia dėl ko padirbėti." Juk jūs žinote, kaip žmogus esi kvailas, būdamas dvidešimt dvejų metų?

— Dar nežinia, ar tik dabar mes nesame kvailesni,— tarė Kempas.

— Tarytum mokslas galėtų žmogų patenkinti! Bet aš kibau į darbą ir dirbau kaip katorgininkas. Praslinko šešetas mėnesių atkaklaus darbo ir mąstymo, kol pagaliau pro ūkanotą uždangą man staiga blykstelėjo akinanti šviesa. Aš suradau bendrą pigmentų ir šviesos lūžimo dėsnį — formulę, geometrinį keturių matavimų reiškinį. Kvailiai, paprasti žmonės, net eiliniai matematikai neįsivaizduoja, kokią reikšmę molekulinės fizikos tyrinėtojui gali turėti panašus bendras dėsnio reiškinys. Knygose — knygose, kurias man pavogė tasai valkata,— yra stebuklų, magiškų skaičių! Bet tai dar nebuvo metodas, tai buvo tik idėja, kelias metodui surasti. O to metodo padedamam jau būtų galima, nekeičiant medžiagos savybių,— iškyrus kai kuriais atvejais spalvas,— priartinti kai kurių medžiagų, kietų ir skystų, lūžio koeficientus prie oro lūžio koeficiento.

Kempas švilptelėjo.

— Tai įdomu. Bet vis dėlto man dar ne visiškai aišku... Aš suprantu, kad, eidamas šituo keliu, jūs galėjote sugadinti brangakmenį, bet padaryti žmogų nematomą — iki to dar gana toli.

— Be abejonės,— tarė Grifinas.— Betgi pagalvokite:

matomumas priklauso nuo to, kaip matomieji kūnai reaguoja į šviesą. Aš pradėsiu nuo pagrindinių dėsnių, tada jūs geriau suprasite. Jūs puikiausiai žinote, kad kūnai arba sugeria šviesą, arba ją atspindi, arba šviesa lūžta kūnuose, arba pagaliau viskas įvyksta vienu metu. Jeigu kūnas šviesos neatspindi, nesugeria, nelaužia, tai kūnas, savaime suprantama, negali būti matomas. Pavyzdžiui, jeigu jūs matote nepermatomą raudoną dėžę, tai tik dėl to, kad spalva sugeria tam tikrą dalį šviesos ir atspindi likusiąją, būtent — visus raudonuosius spindulius. Jeigu dėžė nesugertų tam tikros dalies šviesos, o atspindėtų ją visą, tai ji atrodytų žvilganti, balta dėžė. Atsiminkite sidabrą! Briliantinė dėžė nesugertų daug šviesos, o jos paviršius taip pat mažai jos atspindėtų, tačiau atskirose vietose, pagal tai, kaip išsidėsčiusios plokštumos, šviesa atsispindėtų ir lūžtų, ir mes pamatytume blizgantį žvilgančių atspindžių ir permatomų plokštumų voratinklį. Kažką panašaus į šviesos griaučius. Stiklinė dėžė mažiau blizga ir ne taip aiškiai matoma kaip briliantinė, kadangi joje mažiau atspindžių ir lūžių. Suprantama? Iš tam tikro taško žiūrint, toji dėžė bus permatoma. Vienos stiklo rūšys yra labiau permatomos, kitos mažiau. Krištolinė dėžė labiau blizgės negu dėžė iš paprasto langų stiklo. Dėžę iš labai plono paprasto stiklo būtų labai sunku matyti esant silpnai šviesai, nes ji nesugeria beveik jokių spindulių ir atspindi bei laužia jų irgi labai mažai. Jeigu jūs paprasto stiklo gabalą panersite į vandenį arba dar geriau į kokį nors skystį, sūdresnį už vandenį, tai stiklo beveik visai nematysite, kadangi šviesa, iš vandens pereidama į stiklą, lūžta ir atsispindi labai silpnai ir apskritai nesiduoda bet kaip veikiama. Tuo atveju stiklas yra beveik tiek pat nematomas kaip ir angliarūgštės arba vandenilio srovė ore. Ir dėl tos pačios priežasties.

— Taip,— tarė Kempas,— tas viskas tam tikru laipsniu suprantama. Tokius dalykus dabar suvokia kiekvienas mokinys.

— O štai jums dar vienas faktas, kurį supranta kiekvienas mokinys. Sudaužykite gabalą stiklo ir jį sutrinkite, jis pasidarys labiau matomas ore ir galop virs baltais nepermatomais milteliais. Taip atsitiks dėl to, kad, stiklą

pavertus milteliais, labai padaugėjo lūžių ir šviesą atspindinčių plokštumų. Stiklinėje plokštelėje yra tiktai du paviršiai, o milteliuose kiekviename trupinėlyje yra šviesos lūžio arba atspindžio plokštuma ir pro visą miltelių krūvą pereina labai mažai šviesos. Bet jeigu baltus stiklo miltelius panardinsime į vandenį, tai jie beveik visai išnyks. Stiklo milteliai ir vanduo turi beveik vienodą šviesos lūžio koeficientą, ir šviesa, pereidama iš vienos aplinkos į kitą, lūžta ir atsispindi labai mažai. Jūs padarote stiklą nematomą, panardindami jį į skystį su tokiu pat lūžio koeficientu; kiekvienas permatomas daiktas pasidaro nematomas, jeigu jį padėsime aplinkoje, turinčioje tą patį lūžio koeficientą. Ir jeigu jūs truputį pagalvosite, tai suprasite, kad stiklo miltelius galima padaryti nematomus ir ore, jeigu tik jų lūžio koeficientą priartinsime prie oro lūžio koeficiento. Nes tuo atveju šviesa, pereidama iš miltelių į orą, neatsispindės ir nelūš.

— Visa tai tiesa,— tarė Kempas.— Bet juk žmogus — ne stiklo milteliai.

— Ne,— tarė Grifinas.— Jis labiau permatomas.

— Nesąmonė!

— Ir tai sako daktaras! Kaip lengvai viskas pamirštama! Nejaugi per dešimtį metų jūs jau spėjote pamiršti viską, ką žinojote iš fizikos? Tik pagalvokite, kiek yra skaidrių medžiagų, nors jos visai skaidrios neatrodo. Popierius, pavyzdžiui, yra sudarytas iš skaidrių pluoštų, ir jeigu jis mums atrodo baltas ir neskaidrus, tai taip yra dėl tos pačios priežasties, dėl kurios grūstas stiklas mums atrodo baltas ir neskaidrus. Ištepkite baltą popierių taukais, užtepkite riebalais visas poras tarp popieriaus dalelių taip, kad lūžis ir atspindys įvyktų tiktai paviršiuje, ir popierius pasidarys toks pat skaidrus kaip ir stiklas. Ir ne tik popierius, bet ir medvilnės, lino, vilnos, medžio pluoštai, ir taip pat — įsidėmėkite, Kempai! — kaulai, raumenys, plaukai, nagai ir nervai. Žodžiu, visas sudėtines žmogaus dalis sudaro skaidrus bespalvis audinys, išskyrus tik raudonus kraujo rutuliukus ir tamsų plaukų pigmentą; štai kaip nedaug tereikia, kad mes galėtume matyti vienas kitą. Bet dažniausiai kiekvieno gyvo daikto audiniai ne mažiau skaidrūs už vandenį.

— Tiesa, tiesa! — sušuko Kempas.— Kaip tik praėjusią naktį aš galvojau apie jūrų lervas ir medūzas!

— Taigi, taigi! Dabar jūs mane supratote. Ir visus tuos dalykus aš žinojau ir apgalvojau jau po metų, kai išvažiavau iš Londono, t. y. prieš šešetą metų. Bet aš niekam neatskleidžiau savo minčių. Man teko dirbti labai sunkiomis sąlygomis. Mano profesorius Hobema buvo prasčiokas moksle, mėgęs savintis svetimas idėjas,— amžinai kaišiojo nosį į mano darbą! Juk jūs žinote apie mokslinio pasaulio suktybes. Aš nenorėjau skelbti savo išradimo ir perleisti dalį garbės tam Hobemai. Dirbau toliau. Aš mačiau, kad vis artėja galimybė teorines savo formules paversti eksperimentu, realiu bandymu. Niekam nieko nesakiau apie savo sumanymus. Norėjau nustebinti pasaulį savo išradimu ir iš karto išgarsėti. Ėmiau tyrinėti pigmentų prigimtį, norėdamas užkaišioti kai kurias spragas. Ir staiga, tiesiog atsitiktinai, padariau atradimą fiziologijos srityje.

— Iš tikrųjų?

— Jūs, be abejo, žinote, kas yra raudonoji, mūsų kraują dažanti medžiaga. Tai štai: ji gali tapti balta, bespalvė, pati neprarasdama nė vienos savo ypatybės!

Kempas nustebęs šūktelėjo.

Nematomas žmogus pakilo ir ėmė vaikštinėti po ankštą kabinetą.

— Jūs nustebote — aš suprantu. Atsimenu tą naktį. Buvo jau vėlu — dieną man trukdė dirbti nemokšos studentai, žiopsantys į mano darbą, ir aš kartais užsisėdėdavau iki pat ryto. Tas atradimas mane staiga nustebino, jis man pasirodė nepaprastai gražus ir išbaigtas. Aš buvau vienas, laboratorijoje viešpatavo tyla, viršuje skaidriai degė lempos... „Galima padaryti gyvulį — jo audinį — permatomą! Galima jį padaryti nematomą! Viską, išskyrus pigmentus. Aš pats galiu pasidaryti nematomas!" — tariau sau, staiga supratęs, ką reiškia būti albinosui, patyrus tokius dalykus. Aš buvau be galo nustebęs. Palikau visus savo filtrus, prie kurių stovėjau, ir priėjau prie didžiojo lango. Galiu tapti nematomu,— kartojau aš, žiūrėdamas į žvaigždėtą dangų.

— Padaryti tai — vadinasi, pralenkti magiją ir burtus. Ir aš, nusikratęs visų abejonių, ėmiau kurti mintyse didingą paveikslą ateities, kurioje žmonės galės pasidaryti nematomi. Paslaptingumas, galybė, laisvė. Kitos medalio pusės aš nemačiau. Tik pagalvokite! Aš — menkas, vargingas asistentas, mokąs kvailius provincijos koledže, galiu tapti visagalinčiu. Sakykite, Kempai, jeigu tik jūs... Patikėkite manim, kiekvienas visomis keturiomis kibtų į tokį atradimą. Ir aš dirbau dar trejetą metų, ir po kiekvienos tokiu vargu nugalėtos kliūties atsirasdavo vis nauja! Kiek smulkmenų! Ir, be to, nė minutės ramybės! Ir tas profesorius, amžinai už nugaros stovįs provincijos profesorius! Zirzia ir zirzia į ausį. „Kada gi jūs pagaliau paskelbsite savo darbą?" O studentai! Skurdas! Treji metai tokio gyvenimo. Trejus metus aš dirbau slėpdamasis, nuolatinėje baimėje, ir galop įsitikinau, kad neįmanoma baigti savo bandymų... neįmanoma...

— Kodėl?— paklausė Kempas.

— Pinigai...— atsakė Nematomas žmogus ir ėmė žiūrėti pro langą.

Staiga jis ūmai atsigręžė.

— Tada aš apvogiau savo senį, apiplėšiau tikrą savo tėvą... Pinigai buvo ne jo, ir jis nusišovė.

## XX skyrius

### DIDŽIOSIOS PORTLENDO GATVĖS NAMUOSE

Valandėlę Kempas sėdėjo tylėdamas, žiūrėdamas į stovinčios prie lango begalvės figūros nugarą. Paskui, labai paveiktas kažkokios minties, krūptelėjo, pakilo, paėmė Nematomą žmogų už rankos ir pasivedė į šalį nuo lango.

— Jūs pavargote,— tarė jis.— Aš sėdžiu, o jūs visą laiką vaikščiojate. Sėskitės į mano kėdę.

Pats jis atsisėdo tarp Grifino ir artimiausio lango. Grifinas atsisėdo kėdėje, valandėlę patylėjo, paskui vėl skubiai prašneko.

— Kai visa tai įvyko, aš jau buvau išvažiavęs iš Čezilstou. Tai buvo praėjusių metų gruodžio mėnesį. Išsi-

nuomojau Londone kambarį, didelį kambarį be baldų, didžiuliame apleistame name, nuošaliame kvartale, prie Didžiosios Portlendo gatvės. Kambarys bematant prisipildė įvairių aparatų, įsigytų už tėvo pinigus, aš dirbau atkakliai, sėkmingai ir, atrodė, galutinis tikslas jau arti. Buvau tarytum žmogus, išsikapstęs iš tankaus miško ir netikėtai tapęs skurdžios, nesuprantamos tragedijos dalyviu. Nuvykau į tėvo laidotuves. Aš taip buvau pasinėręs į savo bandymus, kad piršto nepajudinau išgelbėti geram tėvo vardui. Atsimenu laidotuves, pigų karstą, skurdžią į kalvą kylančią procesiją, šaltą, peršų vėją ir... seną tėvo universiteto laikų draugą, suteikusį jam paskutinius patarnavimus,— skurdų, pajuodusį, sukumpusį, sloga sergantį senį.

Atsimenu, kaip grįžau iš kapinių į tuščią namą per miestelį, kuris kadaise buvo kaimas, o dabar, paskubomis perstatytas ir palopytas, bjauriai panėšėjo į miestą. Visi keliai, kuriuo tik pasuksi, vedė į sudarkytus apylinkės laukus ir baigėsi krūvomis skaldos ir piktžolių priaugusiais plotais. Atsimenu ir save — tamsią liesą žmogystą, einančią slidžiu blizgančiu šaligatviu,— ir keistą žmonių šalinimosi jausmą, kuris mane apėmė šitame šventeiviškame, vertelgiškame miestelyje.

Tėvo mirtis man nė kiek nebuvo skaudi. Jis man atrodė kvailo savo sentimentalumo auka. Visų pripažinta veidmainiška pareiga reikalavo, kad dalyvaučiau laidotuvėse, o iš tikrųjų jos man maža terūpėjo.

Eidamas Hai gatve, vieną akimirksnį prisiminiau praėjusį savo gyvenimą. Pamačiau merginą, kurią pažinojau prieš dešimt metų. Mudviejų akys susitiko...

Pats nežinojau kodėl, bet grįžau ir ją užkalbinau. Ji pasirodė visiškai paprasta būtybė.

Visas mano lankymasis senoje gimtinėje panėšėjo į sapną. Tada aš nejaučiau, kad esu vienišas, kad iš gyvųjų pasaulio perėjau į dykumą. Suvokiau, kad aplinkinis gyvenimas man tapo kaip nebuvęs, bet maniau, jog dėl to kalta bendra gyvenimo tuštybė. Užtat sugrįžęs į savo kambarį, aš pasijutau lyg pabudęs tikram gyvenimui. Čia buvo viskas, ką pažinojau ir mėgau: aparatai, paruošiamieji

bandymai. Buvo jau pašalintos beveik visos kliūtys, beliko tik apgalvoti kai kurias smulkmenas.

Vėliau, Kempai, aš jums papasakosiu visus tuos sudėtingus procesus. Dabar nesigilinsime į smulkmenas. Didesnė mano atradimo dalis, neminint kai kurių punktų, kuriuos laikau atmintyje, yra surašyta šifru tose knygose, kurias man pavogė valkata. Mes turime jį surasti. Turime susigrąžinti tas knygas. Svarbiausias uždavinys buvo patalpinti permatomą daiktą, kurio lūžio koeficientą reikia sumažinti, tarp dviejų spinduliuojančių eterinės vibracijos centrų,— apie pastarąją aš jums vėliau papasakosiu. Ne, tai ne rentgeno spinduliai. Nežinau, ar yra kas aprašęs tuos spindulius, apie kuriuos aš kalbu, bet jie, be abejonės, yra. Aš panaudojau dvi nedideles dinamas, varomas pigaus dujų variklio. Pirmą savo bandymą padariau su balto vilnonio audeklo atraiža. Labai keista buvo žiūrint, kaip ta balta minkšta medžiaga pamažu blyško lyg garo srovelė ir paskui visiškai išnyko.

Nenorėjau tikėti, jog visa tai aš padariau. Kyštelėjau ranką į tuštumą ir užčiuopiau medžiagą, tokią pat sūdrią, kaip ir buvo. Netyčia timptelėjau ją, ir ji nukrito ant grindų. Ne tuoj ją suradau.

O paskui atsitiko štai kas: užpakalyje savęs išgirdau kniaukiant. Atsigręžęs pamačiau tupint ant lietaus nutekamojo vamzdžio už lango baltą katę, liesą ir labai purviną. Tarytum kas apšvietė mano protą. „Viskas tau paruošta",— tariau aš, priėjau prie lango, atidariau jį ir meiliai pašaukiau katę. Ji šoko į kambarį murkdama, vargšas gyvulėlis kone dvėsė iš bado, ir aš jai daviau pieno. Visus savo maisto produktus laikiau bufete, kambario kertėje. Išlakusi pieną, katė ėmė vaikščioti po kambarį, uostinėjo visus kampus ir, matyt, nusprendė, kad čia būsią naujieji jos namai. Nematomas skuduras ją truputį suglumino — kad jūs būtumėt matę, kaip ji supurkštė! Aš paguldžiau ją labai patogiai ant sulankstomos savo lovos, pavaišinau sviestu, kad leistųsi išprausiama.

— Ir jūs ją panaudojote bandymui?

— Taip. Bet duoti katei gerti vaistų — tai ne juokai, Kempai! Ir mano bandymas nepavyko.

— Nepavyko?

— Dviem atžvilgiais. Pirmas — tai nagai, o antras — pigmentas... užmiršau jo pavadinimą, katės akių dugne. Ar jūs neatsimenate?

— Tapetum.

— Taigi tapetum. Tas pigmentas neišnyko. Davęs jai vaistų kraujui nubaltinti ir padaręs kitas procedūras, aš jai uždaviau opiumo ir su priegalviu, ant kurio ji miegojo, padėjau ant aparato. Ir paskui, kai viskas išnyko, dar liko matomos dvi nedidelės dėmės — jos akys.

— Įdomu!

— Negaliu to suprasti. Žinoma, katė buvo sutvarstyta ir suraišiota, aš nebijojau, kad ji gali pabėgti. Bet dar nebaigus jos pakeitimo, ji pabudo ir ėmė gailiai kniaukti, o paskui kažkas pasibeldė į duris. Beldėsi senė, gyvenusi apačioje ir įtarusi mane darant vivisekciją. Girtuoklė, nieko daugiau neturėjusi visame pasaulyje, kaip tik tą baltą katę. Tučtuojau panaudojau chloroformą, katė nutilo, ir aš atidariau duris. „Ar ne pas jus sukniaukė katė?— paklausė senė.— Ar tik ne manoji?"—„Ne, jūs apsirikote, čia jokios katės nėra",— atsakiau labai mandagiai. Ji nelabai patikėjo mano žodžiais ir bandė pasidairyti po kambarį. Mano kambarys jai turbūt pasirodė keistas: plikos sienos, langai be užuolaidų, sulankstoma lova, veikiantis dujų variklis, du šviesūs taškai ir silpnas chloroformo kvapas. Pagaliau ji pasitenkino mano atsakymu ir pasišalino.

— Ar ilgai tai užtruko?— paklausė Kempas.

— Bandymas su kate truko tris ar keturias valandas. Paskutiniai išnyko kaulai, sausgyslės ir riebalai, taip pat dažytų plaukų galiukai. Ir kaip jau sakiau, rainoji plėnelės medžiaga akių dugne neišnyko.

Jau buvo naktis, kai baigiau bandymus. Nebuvo matyti nieko, beliko miglotos dėmės akių ir nagų vietoje. Aš sustabdžiau variklį, užčiuopiau ir paglosčiau katę, kuri dar neatsipeikėjo, ir, atraišiojęs ją, palikau miegoti ant nematomo priegalvio, o pats, jausdamasis be galo išvargęs, atsiguliau ant lovos. Bet užmigti negalėjau. Galvoje sukosi neaiškios, padrikos mintys. Aš vis iš naujo perkratinėjau visas ką tik padaryto bandymo smulkmenas arba visas karščiuodamas svaičiojau sapne, ir man rodėsi, kad

viskas aplinkui darosi neaišku ir nyksta, ir net pati žemė smenga po mano kojomis, ir aš grimztu, kažkur krintu, kaip būna tik košmare... Apie antrą valandą nakties katė pabudo, ėmė bėgioti po kambarį ir gailiai kniaukti. Bandžiau nuraminti ją maloniais žodžiais, o paskui nusprendžiau išvaryti. Atsimenu, mane nukrėtė šiurpas, kai, įžiebęs degtuką, pamačiau dvi apskritas žibančias žalias akis ir aplink jas — daugiau ničnieko. Norėjau palakinti pienu, tačiau pieno nebuvo. Katė vis nenorėjo nurimti, atsitūpė prie durų ir vis kniaukė. Pabandžiau ją pagauti ir išleisti pro langą, bet ji nesidavė ir vis išnykdavo man iš akių. Čia vienur, čia kitur, įvairiuose kambario kampuose, buvo girdėti ją kniaukiant. Pagaliau atidariau langą ir ėmiau ją vaikytis po kambarį. Matyt, ji iššoko pro langą. Nuo to sykio jos daugiau nebemačiau.

Paskui, dievas žino kodėl, man ėmė lįsti į galvą mintys apie tėvo laidotuves, šaltas vėjas, tada pūtęs kalvos papėdėje... taip truko iki pat aušros. Jausdamas, kad nepavyks užmigti, aš atsikėliau ir, uždaręs duris, išėjau klajoti tyliomis rytmečio gatvėmis.

— Nejaugi jūs manote, kad ir dabar pasaulyje klaidžioja nematoma katė?— paklausė Kempas.

— Jeigu tik jos kas nors nenugalabijo,—atsakė Nematomas žmogus.— O kodėl ne?

— Kodėl ne?— pakartojo Kempas ir atsiprašė:— Atleiskite, kad aš jus nutraukiau.

— Veikiausiai ją kas nors nužudė,— tarė Nematomas žmogus.— Po keturių dienų ji dar buvo gyva — aš tai gerai žinau: ji, matyt, tupėjo patvoryje Didžiojoje Tičfildo gatvėje, nes ten susirinko būrys žioplių, norinčių išsiaiškinti, iš kur eina tas katės kniaukimas.

Valandėlę jis patylėjo, paskui skubiai vėl prašneko:

— Aš labai aiškiai atsimenu tą rytą. Matyt, ėjau per Didžiąją Portlendo gatvę, nes gerai atsimenu kareivines prie Olbenio gatvės ir išjojančius iš jų raitelius. Galų gale atsidūriau Primrouz Hilo viršūnėje. Jaučiausi visiškas ligonis. Buvo saulėta sausio mėnesio diena — viena tų skaisčių šaltų dienų, po kurių paprastai pradeda snigti. Išvargęs mano protas stengėsi suprasti padėtį, pasirinkti veikimo planą.

Nustebęs supratau, kad dabar, kai beveik pasiekiau trokštamą tikslą, tatai manęs beveik nė kiek nedžiugina. Aš buvau per daug išvargęs; baisus, beveik ketverius metus trukęs įtemptas darbas atbukino visus mano jausmus. Mane apėmė apatija, suglebimas, ir veltui stengiausi susigrąžinti pirmųjų darbo dienų entuziazmą, tą aistringą atradimų troškimą, kuris man davė jėgų net senąjį savo tėvą šaltai pastūmėti į kapo duobę. Aš tapau viskam abejingas. Bet aš supratau, kad tai yra laikinas reiškinys, kurio priežastys — pervargimas ir nemiga, ir kad išgėręs vaistų bei pailsėjęs, aš susigrąžinsiu buvusią energiją.

Aiškiai suvokiau tiktai vieną dalyką: būtinai reikia viską baigti iki galo. Man vis neleido nurimti įkyri idėja. Ir tai reikėjo padaryti kuo skubiausiai, nes jau buvau iššvaistęs beveik visus pinigus. Aš apsidairiau, pasižiūrėjau į žaidžiančius vaikus ir juos prižiūrinčias aukles ir ėmiau galvoti apie tuos fantastinius pranašumus, kurių gali įgyti pasaulyje nematomas žmogus. Sugrįžau namo, truputį užkandau, išgėriau didelę dozę strichnino ir nenusirengęs atsiguliau į nepaklotą lovą... Strichninas, Kempai, yra nuostabus dirginantis vaistas ir neleidžia žmogui nusiminti.

— Velniška priemonė,— tarė Kempas.

— Pakilau daug žvalesnis, bet kažkaip suirzęs. Ar jums pažįstama tokia nuotaika?

— Pažįstama.

— Kažkas pasibeldė į duris. Tai buvo namų šeimininkas, atėjęs su grasinimais ir klausimais, senas Lenkijos žydas ilgu nublukusiu švarku ir nutryptomis šliurėmis. Aš naktį kankinęs katę — teigė jis; senė, matyt, jau viską išplepėjo. Jis reikalavo viską jam pasakyti. Vivisekcija esanti įstatymų griežtai draudžiama — jam irgi gali tekti atsakyti. Aš jį įtikinėjau, kad jokios katės neturėjau. Tada jis pareiškė, kad dujų variklis jaučiamas visame name. To, žinoma, aš negalėjau ginčyti. Jis vis sukiojosi apie mane, stengdamasis įsmukti į kambarį, žvilgčiodamas į vidų pro savo vokiškus sidabriniais rėmeliais akinius. Staiga mane apėmė baimė, kad kartais jis nesužinotų mano paslapties. Aš stengiausi atsistoti tarp jo ir savo aparato. Bet tai tik dar labiau sužadino jo smalsumą. Ką aš veikiu? Kodėl aš visada vienas ir slepiuosi nuo žmonių? Ar aš nedirbu ko-

kio nusikalstamo darbo? Ar tai nėra pavojinga? Juk aš mokąs jam tiktai paprastą nuomą; jo namas visuomet turėjęs gerą vardą, o jo kaimynų namai tuo negalį pasigirti. Pagaliau aš netekau kantrybės. Paprašiau jį išeiti. Jis ėmė protestuoti, kažką murmėdamas apie savo teisę įeiti pas mane kada nori. Dar kiek— ir aš jį čiupau už apykaklės. . . kažkas purkštelėjęs plyšo, ir jis galvotrūkčiais išlėkė į koridorių. Jį išmetęs, užtrenkiau duris, užrakinau ir, visas virpėdamas iš pykčio, atsisėdau kėdėje.

Šeimininkas dar kurį laiką triukšmavo už durų. Bet aš į jį nekreipiau dėmesio, ir jis gana greit pasišalino.

Šis įvykis paskatino mane veikti ryžtingai. Aš nežinojau, nei ką šeimininkas dabar darys, nei ką jis gali man padaryti. Keltis į naują butą, vadinasi, užvilkinti savo darbą, o pinigų banke man bebuvo likę vos dvidešimt svarų. Ne, delsti aš negaliu nė valandėlės. Išnykti! Pagunda buvo neįveikiama. Bet tada prasidės tardymas, mano kambarį apiplėš. . .

Vien tik pagalvojus, kad mano darbą gali viešai apgarsinti arba sutrukdyti dabar, kai jis beveik jau visai baigtas, tiesiog mane įvarė į pasiutimą ir grąžino man energiją. Aš skubiai išėjau, pasiėmęs tris tomus savo užrašų ir čekių knygelę,— dabar viską turi tas valkata,— ir iš artimiausio pašto viską išsiunčiau į laiškų bei siuntų saugojimo kontorą Didžiojoje Portlendo gatvėje. Iš namų pasistengiau išeiti kuo tyliausiai. Sugrįžęs pamačiau, kad mano šeimininkas ramiai kopia laiptais,— jis, matyt, girdėjo mane uždarant duris. Jūs būtumėte gardžiai nusikvatoję, jei būtumėte pamatę, kaip jis šoko į šalį, kai jį pasivijau aikštelėje. Jis pasižiūrėjo į mane naikinamu žvilgsniu, tačiau aš smukau pro šalį ir įbėgau į savo kambarį, taip užtrenkdamas duris, kad visas namas sudrebėjo. Girdėjau, kaip jis šlepsėdamas atkiūtino prie mano kambario durų, truputį pastovėjo, paskui nulipo žemyn. Aš tučtuojau ėmiau ruoštis bandymui.

Viskas buvo atlikta per tą vakarą ir naktį. Tą valandą, kai mane dar tebeveikė svaiginamieji vaistai, kurių išgėriau kraujo spalvai panaikinti, kažkas pasibeldė į duris. Paskui beldimasis liovėsi, žingsniai nutilo, bet netrukus kažkas vėl sugrįžo ir pasibeldė dar kartą. Atėjusis sten-

gėsi kažką pakišti po durimis — kažkokį mėlyną popiergalį. Mano kantrybė pasibaigė, aš pašokau, pribėgau prie durų ir atidariau jas iki galo. „Na, kas gi atsitiko?"— paklausiau.

Tai būta šeimininko, kuris rankoje laikė nutarimą iškraustyti mane iš kambario ar kažką panašiai. Jis atkišo man raštelį, bet, matyt, pastebėjęs kažką keista mano rankose, pažvelgė man į veidą.

Valandėlę jis stovėjo išsižiojęs, paskui, kažką nesuprantamai surikęs ir išmetęs iš rankų žvakę bei popierių, klupdamas pasileido bėgti tamsiu koridoriumi laiptų link. Aš uždariau duris, užrakinau jas ir priėjau prie veidrodžio. Tada supratau, ko jis taip išsigando... Mano veidas buvo baltas, tarytum iš balto akmens.

Bet aš nesitikėjau, kad man teks taip sunkiai kentėti. Tai buvo baisu. Aš neapsakomai kamavausi kiaurą naktį, vėmiau, alpau. Visas mano kūnas degte degė kaip ugnyje, bet aš gulėjau paslikas, kaip negyvas. Dabar supratau, kodėl taip staugė chloroformuojama katė. Laimė, kad gyvenau vienas, be tarnų. Buvo akimirkų, kai verkiau, klykiau, balsu kalbėjausi pats su savim. Bet viską iškentėjau... Netekau sąmonės ir atsipeikėjau tik vidurnaktį, visai nusilpęs. Skausmo jau nebejaučiau. Nusprendžiau, kad žudau save, bet dėl to buvau visiškai abejingas. Niekuomet neužmiršiu to auštančio ryto, neužmiršiu mane nukrėtusio šiurpo, kai pamačiau savo rankas, sakytum padarytas iš dulsvo stiklo, kurios vėliau, dienai auštant, darėsi vis laibesnės ir skaidresnės, ir pro jas mačiau visus daiktus, netvarkingai išmėtytus po kambarį, nors ir užmerkdavau permatomus akių vokus. Mano kūnas pasidarė tarytum stiklinis, kaulai ir arterijos pamažu blyško. Paskutiniai išnyko ploni balti nervų siūleliai... Aš griežiau dantimis iš skausmo, bet ištvėriau iki galo... Pagaliau beliko apmirę balti nagų galiukai ir rusva kažkokios rūgšties dėmė ant piršto.

Vargais negalais pakilau iš lovos. Iš pradžių jaučiausi bejėgis kaip kūdikis, žengdamas kojomis, kurių pats nemačiau. Buvau nusilpęs ir labai alkanas. Priėjęs prie veidrodžio, prie kurio paprastai skusdavausi, pamačiau tuštumą, kurioje vos buvo galima atskirti miglotus pigmento

pėdsakus akių tinklainės dugne. Nusitvėriau už stalo krašto ir prispaudžiau kaktą prie veidrodžio.

Tik baisiausiai įtempęs valią, prisiverčiau sugrįžti prie aparato ir baigti procesą.

Miegojau visą rytą, užsidengęs veidą paklode apsaugoti akims nuo šviesos. Apie vidudienį mane vėl pažadino beldimas į duris. Man jau sugrįžo jėgos. Atsisėdau, pasiklausiau ir išgirdau šnibždant už durų. Pašokau iš lovos ir ėmiau tylomis ardyti aparatą, atskiras jo dalis kaišiodamas po visus kampus, kad niekas nesuvoktų, kaip jis padarytas. Beldimasis pasikartojo, pasigirdo žmonių balsai — iš pradžių šeimininko, paskui kažkokių kitų dviejų vyrų. Norėdamas išlošti laiko, aš atsiliepiau. Man pasipynė po ranka nematomas skuduras ir priegalvis, išmečiau juos pro langą ant gretimo stogo. Kai dariau langą, durys garsiai sutratėjo. Matyt, kažkas užgulė jas pečiais, bandydamas išlaužti spyną. Bet stiprios sklendės, kurias įtaisiau prieš keletą dienų, nesidavė išverčiamos. Tačiau tas bandymas prievarta įsilaužti į kambarį gerokai mane išgąsdino ir įpykino. Virpėdamas iš apmaudo, skubėjau baigti visus savo pasiruošimus.

Surinkau į krūvą išsklaidytus asloje užrašų juodraščius, šiek tiek šiaudų, vyniojamąjį popierių ir kitą panašų šlamštą ir atsukau dujų ragelį. Į duris ėmė belstis smarkiau ir jas daužyti. Niekaip negalėjau rasti degtukų. Įsiutęs kumščiais ėmiau daužyti sieną. Vėl užsukau dujų ragelį, išlindau pro langą ant gretimo stogo, labai atsargiai nuleidau lango rėmą ir atsisėdau — visiškai saugus ir nematomas, bet visas virpėdamas iš apmaudo ir nekantrumo... Mačiau, kaip buvo atplėšta viena durų lenta, paskui atmuštos sklendžių sankabos, ir į kambarį įėjo šeimininkas ir du jo posūniai — stambūs jauni vyrukai, dvidešimt trejų ir dvidešimt ketverių metų amžiaus. Paskui juos smulkiais žingsneliais tipeno senoji ragana iš apačios.

Galite įsivaizduoti, kaip jie nustebo, radę kambarį tuščią. Vienas jaunuolis tučtuojau pribėgo prie lango, atidarė jį ir ėmė dairytis į visas puses. Barzdota, storalūpė fizionomija ir išverstos akys buvo tik per pėdą nuo manęs. Knietėte knietėjo trenkti kumščiu į tą snukį, tačiau man

pavyko susilaikyti. Jis žiūrėjo tiesiai pro mane, kaip ir visi kiti, priėję prie jo. Senis grįžo į kambarį ir pasižiūrėjo palovin, vėliau visi pribėgo prie bufeto. Paskui jie ėmė karštai svarstyti įvykį, maišydami žydišką žargoną su Londono gatvės kalba. Jie padarė išvadą, kad aš visai neatsiliepęs į jų beldimąsi ir kad jiems tik taip pasivaidenę. Mano įniršis virto nepaprastu triumfu: aš sėdėjau už lango ir ramiai stebėjau tuos keturis žmones,— senė taip pat įslinko į kambarį, įtariai dairydamasi kaip katė,— kurie veltui stengėsi atspėti mano paslaptį.

Senis, kiek supratau iš dvikalbio jo žargono, pritarė senei, kad aš užsiimu vivisekcija. O sūnūs ginčijo, darkyta anglų kalba įtikinėjo, kad aš esąs elektrotechnikas, ir rodė dinamą ir šviesos radiatorius. Visi jie būgštavo, kad aš vėl nesugrįžčiau, nors, kaip vėliau paaiškėjo, buvo užrakinę išorines duris. Senė rausėsi bufete ir palovyje. Vienas mano kaimynas, vaisių išnešiotojas, gyvenęs kartu su mėsininku kambaryje priešais mane, pasirodė laiptų aikštelėje. Jį taip pat pakvietė į mano kambarį ir pripasakojo apie mane visokių nesąmonių.

Pagalvojau, jeigu mano radiatoriai pateks į pastabaus ir dalyką gerai išmanančio specialisto rankas, tai jie galės jam daug pasakyti. Todėl nutaikęs tinkamą valandą, įlindau į kambarį, išjungiau dinamas ir sudaužiau abu aparatus. Kaip jie išsigando! .. Paskui, kol jie stengėsi išaiškinti šį reiškinį, išsmukau iš kambario ir tyliai nulipau žemyn.

Įėjau į svetainę ir laukiau jų sugrįžtant. Netrukus jie atėjo, vis dar svarstydami įvykį ir stengdamiesi kaip nors jį suprasti. Jie buvo kiek nusivylę, neradę jokių „baisių dalykų", ir kartu labai suglumę, nežinodami, ar teisėtai elgėsi su manim. Kai tik jie nulipo į apatinį aukštą, aš vėl nusėlinau į savo kambarį; pasiėmęs dėžutę degtukų, uždegiau popierių ir sąšlavas, prie ugnies pristūmiau kėdes, lovą ir per guminį vamzdelį dujas nukreipiau į ugnį. Paskui atsisveikindamas mostelėjau ranka ir galutinai pasišalinau iš kambario.

— Jūs padegėte namą?— sušuko Kempas.

— Taip, padegiau namą! Tai buvo vienintelis būdas užtrinti savo pėdsakams, o namas, manau, buvo apdraustas... Atsargiai atstūmiau išorinių durų sklendes ir išėjau

į gatvę. Aš buvau nematomas ir vos tepradėjau suprasti, kokį dėl to turėjau pranašumą. Mano smegenyse kilo šimtai pačių drąsiausių ir fantastiškiausių planų. Man svaigo galva, žinant, kad dabar man viskas galima.

## XXI skyrius

### OKSFORDO GATVĖJE

— Pirmą kartą nulipdamas laiptais, aš netikėtai pajutau, kad man sunku eiti: vaikščioti, nematant savo kojų, buvo ne taip paprasta. Porą kartų net suklupau. Be to, nusitvėręs už durų sklendės, pasijutau kažkaip neįprastai nejaukiai. Tačiau, kai tik lioviausi žiūrėjęs į žemę, gana greit išmokau pakenčiamai vaikščioti lygioje vietoje.

Mano nuotaika, kaip jau sakiau, buvo kupina susižavėjimo. Jaučiausi tarytum regintis, atsidūręs neregių mieste su minkštomis šliurėmis ir nešlamančiais drabužiais. Mane apėmė laukinis noras kvailioti, gąsdinti žmones, ploti jiems per pečius, mušti jiems nuo galvų skrybėles ir apskritai mėgautis nepaprasta savo būkle.

Bet vos tik atsidūriau Didžiojoje Portlendo gatvėje (aš gyvenau šalia didžiulės gelumbės krautuvės), išgirdau kažką skambtelėjus ir pajutau stiprų smūgį į nugarą. Atsigręžęs pamačiau žmogų, nešantį krepšį su sodos vandens sifonais ir iš nustebimo spoksantį į savo naštą. Smūgis buvo labai skaudus, bet tas žmogus atrodė taip juokingai, kad aš garsiai nusikvatojau. „Krepšyje tupi velnias",— tariau aš ir netikėtai jį ištraukiau jam iš rankų. Jis neprieštaraudamas paleido krepšį, ir aš pakėliau jį aukštyn.

Bet čia kažkoks mulkis vežikas, stovėjęs aludės tarpduryje, skubiai pribėgo prie krepšio ir norėjo jį pagriebti; ištiesta jo ranka pataikė man į smilkinį, ir jį labai man suskaudo. Aš paleidau krepšį, kuris skambėdamas ir žvangėdamas nukrito ant vežiko, ir tiktai iš šauksmų ir iš krautuvių bėgančių žmonių trepsėjimo, iš sustojusių vežimų aš supratau, ką esu padaręs. Keikdamas savo beprotystę, prisiglaudžiau prie krautuvės lango ir tik laukiau progos nepastebimai ištrūkti iš maišaties. Dar akimirka,

ir mane būtų įtraukę į minią, ir tada mano buvimas veikiausiai būtų paaiškėjęs. Aš kumštelėjau mėsinės berniuką, laimė, nepastebėjusį, kad jį pastūmė tuštuma, ir pasislėpiau už vežiko puskarietės. Nežinau, kaip jie išsiaiškino šią istoriją. Perbėgau gatvę, kurioje, laimė, nebuvo vežimų, ir, išsigandęs kilusio sąmyšio, greit sprukau į šalį, nesirinkdamas kelio, kol patekau į Oksfordo gatvę, kurioje vakarais visuomet būna daug žmonių.

Aš bandžiau įsimaišyti į judančią žmonių minią, bet ta minia buvo tokia tiršta, kad bematant man ėmė lipti ant kulnų. Tada nuėjau vandens grioveliu, žalodamas basas savo kojas. Nepraslinko nė minutė, ir pro šalį važiavusios karietos iena bakstelėjo man į pamentę, į tą pačią vietą, į kurią savo krepšiu jau buvo sudavęs sodos vandens nešėjas. Šiaip taip išsilenkiau karietos, mėšlungiškai susikraipęs prasmukau neužgriuvęs ant vaiko vežimėlio ir atsidūriau už kitos karietos. Mane išgelbėjo laiminga mintis: aš žengiau paskui pamažu važiuojančią karietą, nė per žingsnį neatsilikdamas nuo jos. Mano nuotykiai, įgiję tokį netikėtą pobūdį, pradėjo mane bauginti, ir aš ne tik virpėjau iš baimės, bet drebėjau ir nuo šalčio. Tą giedrą sausio mėnesio dieną aš buvau visiškai nuogas, o plonas purvo sluoksnis ant grindinio buvo beveik sušalęs. Nors tai ir kvaila, bet man nė į galvą neatėjo, kad aš — permatomas ar nepermatomas — vis dėlto esu veikiamas oro ir šalčio įtakos.

Čia man dingtelėjo puiki mintis. Nubėgau į priekį ir atsisėdau į karietą. Drebėdamas nuo šalčio, išsigandęs, su prasidedančia sloga, su mėlynėmis ant nugaros, kurias man vis labiau ėmė skaudėti, aš palengva važiavau Oksfordo gatve ir toliau — Totenhem Kourt plentu. Dabar mano nuotaika visiškai nebuvo panaši į tą, su kuria prieš dešimt minučių išėjau iš namų. Štai tasai mano nematomumas! Man dabar rūpėjo tiktai vienas dalykas: kaip išsisukti iš tos bjaurios padėties, į kurią įklimpau.

Mes važiavome pro Mjudo knygyną. Tuo tarpu kažkokia aukšta moteris su ryšuliu knygų geltonais viršeliais pašaukė mano vežiką, ir aš vos spėjau iššokti lauk, per plauką nepatekęs po tramvajaus ratais. Nuėjau Blumsberio skvero link, ketindamas pasukti už Muziejaus į šiaurės

pusę, pasirinkdamas rečiau gyvenamus kvartalus. Aš stingau iš šalčio, ir taip slėgė padėties kvailumas, kad bėgdamas ėmiau verkšlenti. Prie Blumsberio skvero kampo iš farmacininkų draugijos kontoros išbėgo baltas šunelis ir pasileido paskui mane, uostinėdamas žemę.

Anksčiau niekad nepagalvodavau, kad šuniui nosis yra tas pats, kas žmogui akys. Šunys uosle jaučia žmogų, kaip kad žmonės mato juos savo akimis. Tas bjaurus padaras ėmė loti ir šokinėti aplink mane, itin aiškiai rodydamas, kad jaučia mane čia esant. Aš perbėgau Didžiąją Raselo gatvę, visą laiką per petį dairydamasis, ir tik nuėjęs gerą galą Montegiu gatve, pastebėjau, kas ateina man priešais.

Išgirdau garsią muziką ir pamačiau didelę minią, traukiančią Raselo skvero link,— raudoni švarkai, priešakyje — Gelbėjimo armijos vėliava. Sunku buvo tikėtis prasmukti nepastebimam pro tokią minią, užpildžiusią visą gatvę, o pasukti atgal, vėl pasitraukti tolyn nuo namų bijojau. Todėl greit apsisprendžiau: užšokau ant baltų didžiulio namo laiptelių priešais Muziejaus tvorą ir nusprendžiau laukti, kol praeis minia. Laimė, šunelis, išgirdęs muziką, nustojo lojęs, pastovėjo valandėlę, nesiryždamas, ką daryti, paskui pabrukęs uodegą nubėgo atgal, Blumsberio skvero link.

Minia artėjo, iš visos gerklės spiegdama savo giesmę, kuri mano ausyse skambėjo kaip ironiška užuomina: „Kada gi mes pamatysime jo veidą?" Kol minia ėjo pro šalį, laikas man slinko neįmanomai lėtai. „Bum, bum, bum",— dundėjo būgnas, ir aš ne tuoj pastebėjau, kad šalia manęs sustojo du berniūkščiai: „Žiūrėk, ar tu matai?"— tarė vienas. „O kas yra?"— paklausė antras. „Pėdos. Basų kojų. Lyg kas būtų klampojęs per purvą."

Dirstelėjau žemyn ir pamačiau, kaip abu berniukai, išvertę akis, spokso į purvinas pėdas, paliktas ant naujai dažytų laiptelių. Praeiviai negailestingai juos stumdė, bet jie, susidomėję savo atradimu, vis tebestovėjo šalia manęs. „Bum, bum, bum, kada, bum, pamatysime, bum, jo veidą, bum, bum. . ."—„Tikrai, sakau tau, kažkas basas užlipo šitais laiptais,— tarė vienas.— O žemyn nenulipo, ir iš kojos bėgo kraujas."

Procesija jau beveik išnyko iš akių. „Žiūrėk, Tedi, žiūrėk!"— sušuko jaunesnysis tų įžvalgių seklių, be galo nustebęs, rodydamas tiesiog į mano kojas. Pažvelgiau žemyn ir pamačiau neaiškius savo kojų kontūrus, apvilktus purvo plutele. Valandėlę buvau apstulbęs.

„Ak, velnias! — sušuko vyresnysis.— Tai bent pokštas! Tarytum vaiduoklio pėda, dievaži!"— Kiek paabejojęs, jis priėjo arčiau manęs ir ištiesė ranką. Kažkoks žmogus staiga sustojo, norėdamas pamatyti, ką jis čia gaudo, paskui prisiartino mergaitė. Dar kiek, ir berniukas būtų mane užčiuopęs. Bet aš tuoj sumečiau, ką daryti. Žengiau žingsnį,— berniukas aiktelėjęs atšoko,— tuo tarpu aš skubiai perlipau per tvorelę ant gretimo namo priebučio. Bet jaunesnysis berniūkštis pastebėjo mano žingsnius ir, kol aš pasiekiau šaligatvį, atsipeikėjęs nuo suglumimo, ėmė šaukti, kad kojos peršokusios per tvorą.

Visi subėgo prie laiptelių ir pamatė, kaip ant apatinės jų pakopos ir ant šaligatvio žaibo greitumu atsiranda nauji basų kojų pėdsakai. „Kas atsitiko?"— paklausė vienas praeivis. „Kojos! Žiūrėkite, bėga kojos!" Visi žmonės gatvėje, išskyrus šituos tris mano persekiotojus, skubėjo paskui Gelbėjimo armiją, ir tas žmonių srautas stabdė ne tik mane, bet ir kitus praeivius. Iš visų pusių biro klausimai ir nustebimo šūksniai. Parvertęs kažkokį jaunuolį, pasileidau bėgti aplink Raselo skverą, o mano pėdomis bėgo šeši ar septyni nustebę žmonės. Laimė, jiems trūko laiko tinkamai išsiaiškinti, kas gi čia atsitiko, nes kitaip visa minia, be abejonės, būtų šokusi paskui mane.

Aš aplenkiau du gatvių kampus, tris kartus perlėkiau skersai gatvę ir grįžau tuo pačiu keliu atgal. Mano kojos sušilo ir nudžiūvo ir jau nebedarė šlapių pėdų, pagaliau radęs laisvą valandėlę, rankomis švariai nusivaliau kojas ir šitaip galutinai pasislėpiau. Paskutinis dalykas, kurį mačiau šitose gaudynėse, buvo kokių dešimties žmonių būrelis, kuris, susispietęs į krūvą, be galo nustebęs tyrinėjo lėtai džiūstančią kojos pėdą, įmintą į klaną Trevistoko skvere — tiek pat nesuprantamą kaip ir ta, kurią užtiko Robinzonas Kruzas.

Bėgdamas nuo žmonių, aš šiek tiek sušilau ir dabar kiūtinau apytuštėmis gatvelėmis bei skersgatviais jau kur

kas drąsiau. Gėlė nugarą, peršėjo vežiko nagų smarkiai įdrėkstą smilkinį, labai skaudėjo kojas, perdurtas padas vertė mane šlubuoti. Prie manęs artinosi kažkoks neregys, bet aš jį laiku pastebėjau ir pasitraukiau, bijodamas tobulos jo klausos. Vieną kitą kartą netyčia susidūriau su praeiviais, ir jie sustodavo, nieko nesuprasdami, nustebę dėl nežinia iš kur pasigirdusių keiksmų. Paskui pajutau ant veido kažką švelnų, ir aikštė ėmė dengtis plona pamažu krintančio sniego skraiste. Aš, matyt, peršalau ir norom nenorom kartas nuo karto neišvengiamai turėjau čiaudėti. O kiekvienas sutiktas šuo su atkišta uostinėjančia nosimi tiesiog kėlė man siaubą.

Paskui, kažką šaukdamas, nubėgo pro šalį žmogus, jam įkandin lėkė antras, trečias, o netrukus visa minia suaugusių ir vaikiščių ėmė mane lenkti. Kažkur kilo gaisras. Minia bėgo mano buto link. Pažvelgęs į skersgatvį, pamačiau tirštą debesį juodų dūmų, kylančių virš stogų ir telefono laidų. Neabejojau, kad čia dega mano butas. Visi mano drabužiai, aparatai, visa mano manta pasiliko ten, man beliko tiktai čekių knygelė ir trys tomai užrašų, kurie manęs laukė Didžiojoje Portlendo gatvėje. Aš sudeginau savo laivus — tikrių tikriausias dalykas! Degė visas namas.

Nematomas žmogus nutilo ir susimąstė. Kempas baimingai dirstelėjo į langą.

— Na?— tarė jis.— Pasakokite toliau.

## XXII skyrius

### UNIVERSALINĖJE PARDUOTUVĖJE

— Taigi, praėjusiųjų metų sausio mėnesį, sniego pūgai siaučiant,— bereikėjo tik sniegui mane apkloti, ir bematant visų būčiau buvęs pastebėtas,— išvargęs, peršalęs, jausdamas gėlą visame kūne, neapsakomai nelaimingas ir vis dar ne galutinai įsitikinęs, kad esu nematomas, pradėjau tą naują gyvenimą, kurį pats sau pasiskyriau. Neturėjau nei pastogės, nei pragyvenimo šaltinio, visame pasaulyje neturėjau nė vieno žmogaus, kuriuo būčiau galė-

jęs pasikliauti. Atskleisti savo paslaptį būtų tolygu atsisakyti visų tolimesnių savo planų — tada mane imtų rodyti kaip neregėtą stebuklą. Ir vis dėlto aš tik per plauką susilaikiau nepriėjęs prie pirmo praeivio gatvėje ir nepaprašęs jo malonės. Bet aš labai gerai žinojau, kokio siaubo ir kokio žiaurumo būčiau susilaukęs dėl tokio mėginimo. Tuo tarpu ateities planai man nerūpėjo. Aš norėjau tiktai susirasti kokią nors pastogę nuo sniego, apsidengti bei sušilti — tada ir apie ateitį būtų galima pagalvoti. Tačiau net ir man, nematomam žmogui, Londono namai buvo uždaryti ir neprieinami.

Tiktai vienas dalykas dabar man buvo visiškai aiškus: tai šaltis, neturėjimas pastogės ir kančios artėjant nakčiai dūkstančioje pūgoje.

Staiga man dingtelėjo nuostabi mintis. Pasukau į gatvę, jungiančią Goverio gatvę su Totenhem Kort plentu, ir atsidūriau prie didžiulės „Omnium" parduotuvės, kurioje — jūs žinote — gausi visko: mėsos, bakalėjos prekių, baltinių, baldų, drabužių, net paveikslų. Tai veikiau didžiulis įvairiausių parduotuvių labirintas, o ne viena parduotuvė. Tikėjausi rasiąs parduotuvės duris atdaras, tačiau jos buvo uždarytos. Kol stovėjau prie plačių parduotuvės durų, privažiavo karieta, ir šveicorius su livrėja ir užrašu „Omnium" ant kepurės atidarė duris. Man pavyko patekti į vidų, ir aš, perėjęs pirmą kambarį,— tai buvo kaspinų, pirštinių, kojinių ir panašių dalykų skyrius,— patekau į erdvesnę patalpą, kur buvo pardavinėjami krepšiai ir pinti baldai.

Tačiau ir čia nesijaučiau visiškai saugus, nes ir po tuos kambarius nuolat stumdėsi pirkėjai. Slankiojau po parduotuvę, kol patekau į didžiulį skyrių viršutiniame aukšte, pristatytą vien tik lovų. Čia pagaliau susiradau prieglaudą tarp didelės daugybės sukrautų čiužinių. Parduotuvėje jau uždegė šviesas, buvo labai šilta. Nusprendžiau pasilikti savo užuovėjoje ir atidžiai stebėjau po baldų skyrių vaikščiojančius būrelius pardavėjų bei pirkėjų ir tik laukiau uždarant parduotuvę. Kai visi išeis,— galvojau sau,— susirasiu maisto ir drabužių, apeisiu visą parduotuvę, sužinosiu jos išteklius ir, ko gero, dar pamiegosiu ant vienos iš tų lovų. Tas planas man atrodė lengvai įvykdomas. Norė-

jau įsitaisyti drabužį, kurį vilkėdamas būčiau apsimuturiavusi, bet jokių įtarimų nekelianti figūra, apsirūpinti pinigais, vėliau atsiimti iš pašto kontoros knygas ir preparatus, išsinuomoti kur nors kambarį ir apsvarstyti tolimesnius sumanymus, kaip geriau išnaudoti tuos privalumus, kurių įsigijau, kaip man vis dar atrodė, tapęs nematomu.

Gana greit atėjo metas uždaryti parduotuvę. Praslinko apie valanda laiko, kaip aš įsitaisiau tarp čiužinių, ir štai, žiūriu, jau nuleidžiamos užuolaidos ir paskutiniai pirkėjai išeina lauk. Paskui keli vikrūs jauni vyrukai ėmė skubiai rankioti ant prekystalių išmėtytas prekes. Kai žmonės iš parduotuvės ėmė skirstytis, aš atsargiai iš savo kampo perėjau arčiau centrinių krautuvės skyrių. Mane ypač stebino, kaip greit ištisa armija vaikinų ir merginų tvarkė per dieną pardavimui išstatytas prekes. Visos kartoninės dėžės, iškabinėti audiniai, mezginių girliandos, dėžės saldumynų bakalėjos skyriuje, visokiausi ant prekystalių išdėstyti daiktai — viskas buvo nuimama, vyniojama ir kraunama tam tikrose saugyklose, o ko negalima pašalinti ir paslėpti, buvo dangstoma kažkokio storo audeklo apmautais. Pagaliau visos kėdės buvo sukeltos ant prekystalių, ant grindų nieko nebeliko. Baigę savo darbą, tie jaunuoliai skubėjo išeiti, kupini nepaprastai pakilios veiduose spindinčios nuotaikos, kokios niekad nebuvau matęs pardavėjų tarpe. Paskui atėjo būrys paauglių su pjuvenomis, kibirais ir šepečiais. Aš turėjau nuolat sukinėtis ir jų saugotis, bet vis tiek pjuvenos užbirdavo man ant kojų. Vaikštinėdamas po tamsias ištuštėjusias patalpas, dar gana ilgai girdėjau šepečių šiurenimą. Pagaliau, praėjus daugiau kaip valandai nuo krautuvės uždarymo, išgirdau rakinant duris. Viskas nutilo, aš likau vienas didžiuliame skyrių ir koridorių labirinte. Buvo labai tylu — atsimenu, kaip eidamas pro vienas duris nuo Totenhem Kort plento pusės, girdėjau praeivius kaukšint užkulniais į šaligatvį.

Pirmiausiai nuėjau į skyrių, kuriame mačiau kojines ir pirštines. Buvo tamsu, ir aš ilgau vargau, kol suradau degtukus nedidelio rašomojo stalelio stalčiuje. Bet dar reikėjo susirasti žvakę. Man ilgai teko kilnoti dangčius ir graibyti dėžėse ir skryniose, kol pagaliau aptikau tai,

ko ieškojau. Žvakės buvo dėžėje su užrašu: „Vilnonės apatinės kelnės ir megztukai". Pasiėmiau porą kojinių ir storą šaliką, paskui nuėjau į gatavų rūbų skyrių, kur pasiėmiau kelnes, minkštą švarką, apsiaustą ir skrybėlę su žemyn nuleistais kraštais, panašią į tas, kurias dėvi dvasininkai. Vėl pasijutau žmogus ir ėmiau galvoti apie maistą.

Viršutiniame aukšte buvo užkandinė, ir ten užtikau truputį šaltos mėsos. Kavinuke atsirado šiek tiek kavos, įžiebiau dujas ir pasišildžiau ją. Įsikūriau visiškai pakenčiamai. Paskui ėjau ieškoti antklodės — teko pasitenkinti krūva pūkinių patalų — ir užtikau bakalėjos skyrių, kur radau apsčiai šokolado ir virtų uogienių, kurių vos nepersivalgiau, ir keletą butelių burgundiško vyno. O šalia buvo žaislų skyrius, ir čia kilo puiki mintis: susiradau keletą dirbtinių nosių,— žinote, iš papjėmašė,— ir tuoj pat pagalvojau apie tamsius akinius. Bet, deja, „Omniume" nebuvo optikos skyriaus. O juk nosis iš tikrųjų man buvo labai svarbus dalykas. Anksčiau aš galvodavau apie grimą. Susiradęs kartoninę nosį, ėmiau svajoti apie perukus ir kaukes ir panašius dalykus. Pagaliau užmigau ant patalų krūvos, ir čia man buvo labai šilta bei patogu. Nuo tos valandos, kai patyriau pasikeitimą, aš nė karto dar nebuvau patyręs tokio malonumo kaip šį vakarą, prieš užmigdamas. Buvau visiškai ramus ir tikrai optimistiškai nusiteikęs. Tikėjausi, kad ryto metą galėsiu nepastebimas pasprukti iš krautuvės, apsirengęs ir apmuturiavęs veidą baltu šaliku; paskui už savo pavogtus pinigus nusipirksiu akinius, ir tokiu būdu mano aprangos klausimas bus išspręstas. Nakčia sapnavau fantastiškus nuotykius, kuriuos patyriau pas pastarąsias kelias dienas. Mačiau besiplūstantį žydą namų savininką, suglumusius jo posūnius, susiraukusią senę, besiteiraujančią apie katę. Vėl patyriau keistą jausmą, matydamas išnykstant baltą audeklą. Paskui man pasivaideno gimtasis miestelis ir peršalęs senelis vikaras, švapsintis prie mano tėvo kapo: „Iš žemės esi, į žemę ir grįši."

„Ir tu",— tarė kažkieno balsas, ir staiga mane nutempė prie duobės. Aš stengiausi ištrūkti, šaukiau, maldavau duobkasius, bet jie nekreipė į mane dėmesio ir klausėsi

apeigų; senukas vikaras taip pat nesustodamas, tik retkarčiais nusičiaudėdamas, monotoniškai skaitė savo maldas. Aš žinojau, kad manęs niekas nemato ir negirdi, ir vis dėlto jaučiausi bejėgis atsispirti mane įveikusiai galiai. Mano kova buvo bergždžia: aš buvau įstumtas į duobę ir krisdamas užsigavau į karstą, o iš viršaus ėmė birti ant manęs žemės. Niekas manęs nepastebėjo, niekas nepagalvojo, kad aš čia esu. Mėšlungiškai pasijudinau ir pabudau.

Jau aušo balkšva Londono diena; į kambarį pro plyšius langų užuolaidose skverbėsi šalta pilka šviesa. Aš atsisėdau ir ilgai negalėjau suprasti, kas čia per didžiulė patalpa su geležiniais stulpais, su prekystaliais, su krūvomis į ritinius susuktų audeklų, su kalnais antklodžių ir priegalvių. Paskui viską prisiminiau ir išgirdau kažkieno balsus.

Iš tolo, iš kambario, kur buvo šviesiau, nes ten jau buvo pakeltos užuolaidos, prie manęs artinosi du vyrai. Aš pašokau, svarstydamas, kur man pasislėpti, bet iš triukšmo jie suprato mane čia esant. Aš manau, jiedu spėjo pastebėti tiktai skubiai tolstančią žmogystą. „Kas čia?"— sušuko vienas. „Stok!"— sušuko antras. Greitai pasukau už kampo ir susidūriau su laibu maždaug penkiolikos metų paaugliu. Neužmirškite, kad aš buvau žmogus be veido! Jis suspiegė ne savo balsu, ir aš jį parmušiau ant žemės, paskui šokau toliau, pasukau už kito kampo, ir čia man dingtelėjo puiki mintis: aš išsitiesiau už prekystalo. Labai greit išgirdau atbėgant žmones, kurie iš visų pusių šaukė: „Duris uždarykite, duris!"— „Kas atsitiko?" Paskui iš visų pusių pabiro patarimai, kaip mane sugauti.

Mirtinai išsigandęs, gulėjau ant grindų. Nors ir labai keista, bet tada aš nė nepagalvojau, kad reikia nusirengti, nors tai būtų buvęs paprasčiausias dalykas. Matyt, aš vis dar tebebuvau pasiryžęs iš čia išeiti apsirengęs. Paskui ilgame tarpe tarp prekystalių pasigirdo riksmas: „Antai jis!"

Aš pašokau, griebiau nuo prekystalio kėdę ir sviedžiau ją į tą riktelėjusį idiotą, paskui leidausi bėgti, už kampo susidūriau su kitu, nubloškiau jį ir šokau laiptais aukštyn. Jis nepargriuvo, bet šūkaudamas nusivijo mane. Vir-

šuje, ant laiptų, pastebėjau krūvą margai išdažytų puodų — tų, žinote?

— Vazonų,— pratarė Kempas.

— Taigi, taigi. Pasiekęs viršutinę pakopą, stabtelėjau, atsigręžiau ir, sugriebęs iš krūvos vieną puodą, paleidau jį į galvą mane atsivijusiam kvailiui. Visa krūva puodų nugriuvo, pasigirdo šauksmai, ir iš visų pusių ėmė bėgti tarnautojai. Kiek tik kojos neša pasileidau į užkandinę, bet ten užtikau kažkokį baltai apsitaisiusį vyriškį, rodos, virėją, kuris bematant taip pat šoko manęs vytis. Padariau dar vieną beviltišką posūkį ir atsidūriau lempų ir geležinių dirbinių skyriuje. Užbėgau už prekystalio ir ėmiau laukti virėjo. Kai tik jis pasirodė mane besivejančio būrio priešakyje, paleidau jam į galvą lempą. Jis pargriuvo, o aš, susirietęs už prekystalio, skubėjau nusimesti drabužius. Švarką, kelnes, pusbačius — visa tai gana greit nubloškiau į šalį; bet tas prakeiktas megztinis taip prilipo prie kūno, lyg būtų nuosavas mano kailis. Išgirdau artėjant žingsnius — kitoje prekystalio pusėje gulėjo paslikas virėjas, nuo lempos smūgio apsvaigęs ar gal iš baimės netekęs sąmonės,— aš ir vėl turėjau pasikliauti savo kojų vikrumu, tarytum triušis, išvytas iš žabų krūvos.

— Čia, policininke, čia! — sušuko kažkas.

Vėl atsidūriau lovų skyriuje, kurio gale stovėjo ištisas miškas drabužių spintų. Įsispraudžiau į pačią jų tankmę, atsiguliau ant grindų ir, raitydamasis kaip ungurys, pagaliau išsinėriau iš megztinio. Kai pro kampą pasirodė policininkas su trimis tarnautojais, aš jau stovėjau nuogas, uždusęs ir virpėdamas iš baimės. Jie čiupo liemenę ir apatines kelnes ir įsikibo į viršutines.

— Jis meta savo grobį,— pareiškė vienas pardavėjas.— Jis būtinai turi būti čia kur nors pasislėpęs.

Bet vis dėlto jie manęs nesurado.

Aš stovėjau, stebėdamas, kaip jie manęs ieško. Keikiau savo likimą dėl šios nesėkmės, nes vėl pasilikau be drabužių. Paskui nuėjau į užkandinę, išgėriau truputį pieno ir, atsisėdęs prie židinio, ėmiau svarstyti savo padėtį.

Netrukus atėjo du pardavėjai ir ėmė labai karštai kalbėti apie įvykį. Kokių nesąmonių jie prišnekėjo! Aš išgirdau, kaip jie be galo perdėtai pasakojo apie mano pada-

rytus nuniokojimus ir visaip spėliojo, kur aš dabar galįs būti. Paskui vėl pradėjau svarstyti savo veikimo planą. Krautuvėje ką nors pavogti, ypač po įvykusio triukšmo, visiškai neįmanoma. Nulipau į sandėlį pasižiūrėti, ar negalima ką nors supakuoti ir išsiųsti siuntinėlį, bet nepažinojau jų kontrolės sistemos. Apie vienuoliktą valandą nusprendžiau, kad krautuvėje man daugiau nėra ko veikti, o kadangi sniegas ištirpo ir pasidarė šilčiau, negu buvo vakar, tai išėjau į gatvę. Buvau nusiminęs dėl savo nesėkmės, mano sumanymai ateičiai buvo labai neaiškūs.

## XXIII skyrius

### DRURI SKERSGATVYJE

— Dabar jūs pradedate suprasti,— kalbėjo Nematomas žmogus,— kokia kebli buvo mano padėtis. Neturėjau nei pastogės, nei drabužių, o apsirengti — vadinasi, atsisakyti visų savo privalumų, tapti kažkuo keistu ir baisiu. Nieko nevalgiau, nes valgyti — tai pripildyti save nepermatomų daiktų, tapti klaikiai matomu.

— Apie tai aš nė nepagalvojau,— tarė Kempas.

— Taip, ir aš nepagalvojau. O sniegas man kėlė dar ir kitų pavojų. Aš negalėjau išeiti į gatvę sningant, nes sniegas mane aplipdo ir visiems parodo. Lietus taip pat mane parodo, apibrėždamas vandens kontūru ir paversdamas blizgančiu žmogaus paviršium — pūsle. O migla? Migloje aš pasidaryčiau tartum skaidri pūslė, drėgnas žmogaus pavidalas. Be to, vaikštinėdamas gatvėmis Londono oru, aš purvinau kojas, prie jų lipo suodžiai ir dulkės. Aš nežinojau, už kiek laiko nešvarumai ims mane rodyti, tačiau aiškiai supratau, kad tai truks ne kažin kiek, jeigu atsiminsime, kas yra Londonas. Pasukau į nuošalų kvartalą prie Didžiosios Portlendo gatvės ir atsidūriau gale gatvės, kur anksčiau man teko gyventi. Ten nėjau, nes prie dar teberusenančių mano paties padegto namo likučių stovėjo tiršta minia. Man būtinai reikėjo gauti drabužius. Bet niekaip negalėjau sugalvoti, ką man daryti su savo veidu. Čia man krito į akis viena tų krautuvėlių, kur parduoda-

ma viskas: laikraščiai, saldumynai, žaislai, rašomosios priemonės, papuošalai eglutėms ir taip toliau. Vitrinoje pamačiau ištisą eilę kaukių bei nosių — ir čia vėl prisiminiau tą patį, kas man buvo atėję į galvą, žiūrint į žaislus „Omniume". Pasukau atgal, jau turėdamas aiškų tikslą, ir, aplenkęs judrias gatves, išėjau į nuošalius kvartalus šiauriau Strendo. Prisiminiau, kad kažkur tose vietose, tiksliai gerai nežinojau,— prekiauja keli teatro kostiumininkai.

Buvo šalta diena, pūtė peršus šiaurys vėjas. Ėjau greit, kad neužliptų kas nors iš užpakalio. Kiekviena gatvių sankryža man buvo pavojinga, aš rūpestingai turėjau stebėti kiekvieną praeivį. Bedfordo gatvės gale kažkoks žmogus, pro kurį praėjau, staiga apsisuko, užbėgęs stačiai ant manęs, nustūmė mane nuo šaligatvio, ir aš tik per plauką išvengiau pravažiuojančios puskarietės ratų. Arti buvę ir viską matę vežikai pamanė, kad tą praeivį ištiko kažkoks priepuolis. Šis susidūrimas taip mane paveikė, kad aš pasukau į Kovent Gardeno turgų ir ten atsisėdau kampe, prie žibučių pardavėjo stalelio, dusdamas ir drebėdamas iš baimės. Aš, matyt, labai peršalau ir turėjau juo greičiau pasišalinti, kad savo čiaudėjimu neatkreipčiau žmonių dėmesio.

Pagaliau pasiekiau savo ieškojimų tikslą. Tai buvo nešvari, musių nutupėta krautuvėlė netoli Druri skersgatvio; jos lange buvo gausiai išstatyta įvairių teatro kostiumų, dirbtinių brangenybių, perukų, šliurių, domino ir artistų fotografijų. Krautuvė buvo senoviška, žema ir tamsi, o virš jos dar stūksojo keturi niūraus aprūkusio namo aukštai. Apžiūrėjęs langą ir nieko nepastebėjęs krautuvėje, įėjau į vidų. Suskambėjo viršum durų kabantis skambutis. Palikau duris atdaras, o pats sprukau pro nuogą manekeną ir pasislėpiau kampe už didelio veidrodžio. Valandėlę niekas nesirodė. Paskui išgirdau sunkius žingsnius, ir į krautuvę kažkas įėjo.

Aš jau buvau spėjęs susidaryti veiksmų planą. Ketinau įsigauti į namus, pasislėpti kur nors viršuje, palaukti patogios valandos ir, kai viskas aprims, išsirinkti peruką, kaukę, akinius ir kostiumą, paskui nepastebėtas išslinkti į gatvę, galbūt apsirengus labai keistai, bet vis dėlto pana-

šiai į žmogų. Beje, tikėjausi išsinešti ir pinigų, kiek jų man pavyktų rasti.

Į krautuvę įėjęs žmogus buvo mažas kuprius, suraukta kakta, ilgomis rankomis ir labai trumpomis kreivomis kojomis. Matyt, kai suskambėjo skambutis, jis valgė. Jis apsidairė krautuvėje, laukdamas ko nors pasirodant, paskui nustebo ir į galą supyko, kai įsitikino, kad krautuvėje nieko nėra. „Velniai griebtų tuos vaikėzus!"— tarė jis. Jis išėjo į gatvę ir pasižiūrėjo į dešinę ir į kairę. Po valandėlės sugrįžo, piktai paspyręs koja, užtrenkė duris ir, kažką murmėdamas sau po nosim, pasuko į duris, iš kur buvo atėjęs.

Aš išlindau iš savo slėptuvės ir ketinau eiti paskui jį, bet, išgirdęs mane sujudus, jis stabtelėjo kaip įbestas. Sustojau ir aš, nustebintas nepaprastos jo klausos. Jis užtrenkė duris man prie pat nosies.

Nežinojau, ką daryti. Staiga vėl išgirdau skubius jo žingsnius, ir durys vėl atsidarė. Jis ėmė dairytis po krautuvę kaip žmogus, kurio įtarimai ne visai išnyko. Paskui, vis kažką murmėdamas, iš visų pusių apžiūrėjo prekystalį, pažvelgė po krautuvės baldais. Paskui stabtelėjo, baimingai dairydamasis. Kadangi jis paliko duris atdaras, aš pro jas šmurkštelėjau į gretimą kambarį.

Tai buvo keista, skurdžiai atrodanti kamaraitė, kurios kertėje buvo prikrauta kaukių. Ant stalo stovėjo ataušę šeimininko pusryčiai. Tikėkite, Kempai, man nelengva buvo ten stovėti, jausti kavos kvapą ir žiūrėti, kaip jis ruošiasi valgyti. O valgė jis be galo nenorėdamas. Kambaryje buvo trejos durys, iš kurių vienos ėjo į viršų, o dvejos — žemyn, bet jos visos buvo uždarytos. Aš negalėjau išeiti iš kambario, kol jis buvo čia pat, negalėjau net pajudėti dėl velniškos jo klausos, o į nugarą man pūtė skersvėjis. Porą kartų vos nenusičiaudėjau.

Mano jausmai buvo neįprasti ir įdomūs, bet tuo pat metu aš jaučiausi be galo išvargęs ir susierzinęs, laukdamas, kada gi jis baigs pusryčiauti. Pagaliau jis prisisotino. Pastatė menkus savo indus ant juodo skardinio padėklo, ant kurio stovėjo kavinukas, surankiojo trupinius nuo garstyčiomis suteptos staltiesės, pakilo ir nuėjo į duris. Kadangi jo rankos buvo užimtos, tai durų uždaryti nega-

lėjo, o tai, matyt, jis norėjo padaryti. Niekad savo gyvenime nebuvau matęs žmogaus, kurs taip mėgtų uždarinėti duris! Nusekiau paskui jį į rūsį, į nešvarią, tamsią virtuvę. Ten turėjau malonumą pamatyti, kaip jis ėmė plauti indus, o paskui, matydamas, kad nėra jokios naudos būti čia, apačioje, ant plytų aslos buvo labai šalta kojoms, aš grįžau į viršų ir atsisėdau jo kėdėje priešais židinį. Kadangi ugnis jau geso, tai aš nepagalvojęs įmečiau anglių. Šis triukšmas bematant atkvietė šeimininką, jis atbėgo susijaudinęs ir ėmė kniaustis po kambarį ir vieną kartą vos neužkliudė manęs. Bet ir ta rūpestinga kambario apžiūra, matyt, jo nepatenkino. Jis sustojo tarpduryje ir, prieš lipdamas žemyn, dar kartą įdėmiai apsidairė po kambarį.

Aš išsėdėjau toje mažutėje svetainėje ištisą amžinybę. Pagaliau jis grįžo ir atidarė duris į viršų. Man pavyko prasiskverbti paskui jį.

Ant laiptų jis staiga stabtelėjo, ir aš kad kiek būčiau ant jo užlipęs. Jis stovėjo, pakreipęs galvą, žiūrėdamas man tiesiai į veidą ir įdėmiai klausydamasis. „Galėčiau prisiekti. . ."— tarė jis. Ilga apželusia ranka jis gnaibė apatinę savo lūpą, o jo akys stebeilijosi į laiptus. Kažką burbtelėjęs, jis ėmė kopti toliau į viršų.

Jau nusitvėręs už durų rankenos, jis vėl stabtelėjo piktas, negalėdamas kažko suprasti. Jis aiškiai girdėjo šlepsint mano kojas. Tas žmogus, matyt, turėjo ypatingai geras ausis. Staiga jis visai įsiuto. „Jeigu kas nors įsibrovė į namus. . ." — sušuko jis, smarkiai nusikeikęs, ir, nebaigęs grasinimų, įsikišo ranką į kišenę. Neradęs ten ko ieškojo, bildėdamas piktai nulėkė pro mane žemyn. Bet aš nesekiau paskui jį. Atsisėdau ant viršutinės laiptų pakopos ir laukiau jo sugrįžtant.

Netrukus jis vėl pasirodė, vis dar kažką burbėdamas. Jis atidarė duris, bet, man nespėjus įeiti, tuoj jas užtrenkė prieš pat mano nosį.

Aš pasiryžau apžiūrėti namą ir tam reikalui sugaišau kiek laiko, stengdamasis vaikščioti kiek galėdamas tyliau. Namas buvo labai senas, toks drėgnas, kad popieriai luposi nuo sienų, ir pilnas žiurkių. Beveik visos durų rankenos labai standžiai sukiojosi, ir aš bijojau jas liesti. Kai kurie kambariai neturėjo jokių baldų, o kiti buvo pri-

versti įvairaus teatrinio šlamšto, supirkto — sprendžiant pagal jų išvaizdą,— iš antrų rankų. Kambaryje šalia miegamojo radau krūvą senų drabužių. Nekantraudamas ėmiau joje raustis ir įsigilinęs užmiršau geras šeimininko ausis. Staiga išgirdau atsargius žingsnius ir kaip tik laiku kilstelėjau galvą: šeimininkas pasirodė tarpduryje, laikydamas seną revolverį, nukreipęs žvilgsnį į išvartytą krūvą drabužių. Aš stovėjau nejudėdamas visą laiką, kol jis išsižiojęs, įtariai žvalgėsi po kambarį. „Turbūt ji" — burbtelėjo senis.— Kad ją kur velniai!"

Jis tyliai uždarė duris ir tučtuojau užrakino. Paskui išgirdau tolstančius jo žingsnius. Staiga supratau, kad esų užrakintas. Iš pradžių suglumau. Nuėjau nuo lango iki durų ir atgal ir sustojau, nežinodamas, ką daryti. Mane apėmė įsiutimas. Bet pirmiausiai nusprendžiau apžiūrėti drabužius, ir pirmas bandymas nutraukti nuo viršutinės lentynos ryšulį vėl atkvietė šeimininką. Jis buvo dar niūresnis negu anksčiau. Šį kartą jis palietė mane, atšoko ir apstulbęs sustojo išsižiojęs viduryje kambario.

Netrukus jis kiek aprimo. „Žiurkės" — tarė jis tyliai, pridėjęs pirštus prie lūpų. Aiškiai buvo matyti, kad truputį išsigando. Aš tyliai išslinkau iš kambario, bet po mano kojomis girgžtelėjo grindų lenta. Tada tas velnias ėmė vaikščioti po visą namą, laikydamas atkištą revolverį, uždarinėdamas paeiliui visas duris ir raktus dėdamasis į kišenę. Supratęs, ką jis sumanė, aš taip įsiutau, kad vos nepraleidau patogios progos. Aš dabar tiksliai žinojau, kad visame name jis yra vienas, todėl be jokių ceremonijų vožiau jam į galvą.

— Vožėt į galvą? —sušuko Kempas.

— Taip, pritrenkiau jį, lipantį laiptais. Smogiau su kėde, stovėjusia laiptų aikštelėje. Jis nuriedėjo žemyn kaip senos avalynės maišas.

— Bet, palaukite, paprasčiausias žmoniškumas. . .

— Paprasčiausias žmoniškumas tinka paprastiems žmonėms. Svarbiausias dalykas, Kempai, buvo tas, kad man žūt būt reikėjo ištrūkti iš tų namų apsirengusiam ir taip, kad jis manęs nepastebėtų. Kito būdo negalėjau sugalvoti. Paskui užkimšau jam burną Liudviko Keturioliktojo epochos liemene ir įvyniojau jį į paklodę.

— Įvyniojote į paklodę?

— Padariau iš jo lyg kokį ryšulį. Gera priemonė šitam pusgalviui įbauginti ir neleisti jam pasijudinti ir šaukti. O iš to ryšulio išsikapanoti buvo ne taip paprasta. Mielas mano Kempai, be reikalo stebitės ir žiūrit į mane kaip į žmogžudį. Ką man beliko daryti? Juk jis turėjo revolverį. Mane pamatęs, jis galėtų nupasakoti, kaip aš atrodau...

— Bet vis dėlto,— tarė Kempas,— Anglijoje, mūsų laikais... O juk tasai žmogus buvo savo namuose, o jūs... jūs jį apiplėšėte!

— Apiplėšiau? Velniai žino, ką jūs kalbate! Jūs, ko gero, dar pavadinsite mane vagim. Tikiuosi, Kempai, jūs nesate toks kvailas, kad šoktumėte pagal seną dūdelę. Nejaugi jūs negalite suprasti mano padėties?

— Galiu. Bet aš suprantu ir jo padėtį! — tarė Kempas.

Nematomas žmogus staiga pašoko.

— Ką jūs norite pasakyti? — paklausė jis.

Kempo veidas pasidarė kiek rūstus. Jis norėjo kažką pasakyti, bet susilaikė.

— Nors antra vertus,— staiga tarė jis, pakeitęs toną,— aš manau, kad nieko daugiau jums nebeliko daryti. Jūsų padėtis buvo be išeities. Vis dėlto...

— Žinoma, mano padėtis buvo baisi, padėtis be išeities! Be to, ir tas senis mane įvarė į pasiutimą, vaikydamasis po visą namą, grasindamas savo revolveriūkščiu, darinėdamas ir rakinėdamas duris... Tai buvo nepakenčiama! Juk jūs nekaltinate manęs, tiesa? Nekaltinate?

— Aš niekad nieko nekaltinu,— atsakė Kempas.— Tatai jau visai nebemadinga. Na, o ką jūs paskui padarėte?

— Aš buvau alkanas. Apačioje radau riekę duonos ir apkartusio sūrio. To buvo daugiau, negu reikėjo man alkiui numalšinti. Paskui išgėriau truputį brendžio su vandeniu ir nuėjau pro improvizuotą savo ryšulį — jis gulėjo nekrutėdamas — į senų rūbų kambarį. To kambario langas su nešvaria megztine langatiese buvo iš gatvės pusės. Aš atsargiai pasižiūrėjau pro langą. Buvo skaisti, akinamai skaisti diena, palyginus su prieblanda šitame niūriame name, kuriame dabar buvau. Gatvė buvo labai judri: vaisių vežimėliai, puskarietės, krovinių vežikas su daugy-

be dėžių, žuvies pardavėjo vežimas. Man ėmė raibti akys, ir aš vėl grįžau prie apytamsių lentynų. Mano susijaudinimas atslūgo, pamažu pradėjau blaiviai vertinti susidariusią padėtį. Kambarys šiek tiek kvepėjo benzinu, matyt, vartojamu drabužiams valyti.

Ėmiau iš eilės rūpestingai apžiūrinėti vieną kambarį po kito. Matyt, kuprius jau seniai šiuose namuose gyveno vienas. Įdomi asmenybė... Viską, kas tik man galėjo praversti, susirinkau kambaryje, kur buvo sukrauti kostiumai. Paskui ėmiau išrankiai dėtis visus man būtinai reikalingus daiktus. Radau sakvojažą, kuris man labai galėjo praversti, pudros, dažų veidui ir pleistro.

Iš pradžių ketinau nusidažyti ir išsipudruoti veidą, kad jis būtų matomas. Bet greit supratau, kad iš to gali atsirasti daug nepatogumų: norint vėl išnykti, prireiktų terpentino ir kai kurių kitų priemonių, ir tai atimtų daug laiko. Galop išsirinkau kaukę, kiek karikatūrišką, bet ne labiau, negu atrodo daugelio žmonių veidai; užsidėjau tamsius akinius, žandenas su žilstelėjusiais plaukais ir peruką. Marškinių neradau, bet jų buvo galima įsigyti ir vėliau, o tuo tarpu apsimuturiavau kolenkoriniu maskarado kostiumu ir baltu šaliku; kojinių nebuvo, užtat kupriaus pusbačiai man beveik tiko. Kasoje radau tris soverenus ir trisdešimt šilingų sidabro, o išlaužęs spintą, aptikau dar aštuonis svarus auksinių.

Taip viskuo apsirūpinęs, vėl galėjau išeiti į gatvę.

Bet dabar ėmiau abejoti: ar iš tikrųjų savo išvaizda esu panašus į žmogų? Atidžiai apžiūrėjau save mažame tualetiniame veidrodėlyje, kraipydamasis ir šiaip ir taip, tikrindamas, ar kartais ko nepraleidau,— ne, viskas lyg ir gerai: figūra atrodė groteskinė ir panaši į elgetą iš teatro scenos, bet bendra išvaizda buvo vis dėlto pakenčiama, yra ir tokių žmonių. Kiek aprimęs, su veidrodėliu nulipau į krautuvę, nuleidau užuolaidą ir čia dideliame veidrodyje vėl apžiūrėjau save iš visų pusių.

Valandėlę stengiausi sukaupti drąsą, paskui atidariau duris ir išėjau į gatvę, palikdamas mažąjį kuprių savo jėgomis kapanotis iš paklodės. Pirmąsias penkias minutes prie kiekvienos gatvių sankryžos sukau už kampo. Nie-

kas nekreipė dėmesio į mano išorę. Atrodė, buvau peržengęs paskutiniąją kliūtį.

Jis nutilo.

— O kuprių taip ir palikote? — paklausė Kempas.

— Taip,— atsakė Nematomas žmogus.— Nežinau, kaip jam buvo toliau. Turbūt atsirišo paklodę, tikriau pasakius, perplėšė ją. Mazgai buvo tvirtai surišti.

Jis vėl nutilo, atsistojo ir ėmė žiūrėti pro langą.

— Na, o kas atsitiko po to, kai išėjote į Strendą?

— Ogi ir vėl teko skaudžiai nusivilti! Maniau, kad mano vargai bus pasibaigę, kad dabar galėsiu be baimės daryti viską, kas tik ateis į galvą, jeigu tik sugebėsiu išlaikyti savo paslaptį. Taip man atrodė. Galėjau daryti, kas tik man patinka, nepaisydamas pasekmių: reikėjo tik nusimesti drabužius, ir aš išnykstu. Niekas negalėjo manęs sulaikyti. Pinigus galėjau imti kur patinka. Pasiryžau iškelti sau puikiausią puotą, apsigyventi gerame viešbutyje ir įsigyti naujos mantos. Mano pasitikėjimas savimi buvo neribotas. Net nemalonu prisiminti, koks buvau asilas. Užsukau į valgyklą, ėmiau užsakinėti pietus ir staiga supratau, kad negalėsiu valgyti, neatidengęs veido. Užsakiau pietus ir įtūžęs išėjau į gatvę, pažadėjęs padavėjui grįžti už dešimties minučių. Nežinau, ar jums, Kempai, alkanam kaip vilkui, kada nors teko patirti tokį nusivylimą?

— Tokio — niekuomet,— atsakė Kempas,— bet aš galiu jį įsivaizduoti.

Aš buvau pasiruošęs išžudyti visus kretinus. Pagaliau, visiškai bado nukamuotas, užsukau į kitą restoraną ir pareikalavau atskiro kambario. „Aš esu sužalotas,— tariau,— buvau smarkiai sužeistas." Padavėjai smalsiai pasižiūrėjo į mane, bet klausinėti, žinoma, jie nedrįso, ir aš pagaliau pavalgiau pietus. Maistas galėjo būti ir geresnis, bet aš vis dėlto visiškai pasisotinau ir, užsirūkęs cigarą, ėmiau galvoti, ką daryti toliau. Lauke prasidėjo pūga.

Juo daugiau galvojau, Kempai, juo aiškiau ėmiau suprasti, koks yra bejėgis ir kvailas Nematomas žmogus drėgname ir šaltame klimate, didžiuliame civilizuotame mieste. Iki beprotiško savo bandymo man vaidenosi viso-

kiausios gėrybės; dabar aš nemačiau nieko gero. Mintyse perkračiau viską, ko gali trokšti žmogus. Tiesa, būdamas nematomas, daug ką galėjau laimėti, bet negalėjau tais laimėjimais pasinaudoti. Garbės troškimas? Bet ką reiškia aukštas titulas, jeigu jo savininkas yra priverstas slapstytis? Kokia nauda iš moters meilės, jeigu ji turi būti Dalila? Manęs netraukė nei politika, nei abejotinas populiarumas, nei filantropija, nei sportas. Kas daugiau man beliko? Kokia man nauda, jei virtau suvystyta paslaptimi, apsimuturiavusia ir apsitvarsčiusia žmogaus parodija?

— Jis nutilo ir, matyt, pažiūrėjo pro langą.

— O kaip jūs atsidūrėte Aipinge? — paklausė Kempas, neleisdamas nutrūkti pašnekesiui.

— Nuvykau ten dirbti. Man tada kilo viltis, dabar ta mintis jau subrendo: grįžti į pirmykštę būklę. Sugrįžti, kai tik man tatai pasirodys reikalinga. Tiksliau tada, kai aš, nematomas žmogus, būsiu padaręs viską, ko noriu. Apie tai daugiausia man ir reikia dabar su jumis kalbėti...

— Jūs tiesiai iškeliavote į Aipingą?

— Taip. Pasiėmiau savo užrašus ir čekių knygelę, įsigijau baltinių ir visko, kas tik buvo reikalinga, užsisakiau reaktyvus, su kuriais ketinau įvykdyti savo sumanymą (kai tik atgausiu knygas, parodysiu jums savo skaičiavimus), ir išėjau. Dievuliau, kokia tada pakilo pūga ir kaip buvo sunku apsaugoti nuo tirpstančio sniego kartoninę nosį!

— Sprendžiant iš laikraščių,— tarė Kempas,— užvakar, kai jus pažino, jūs truputį...

— Taip, truputį... Ar nudobiau aš tą mulkį policininką?

— Ne,— tarė Kempas,— sako, jis jau sveikstąs.

— Na, vadinasi, jo laimė. Aš visiškai įsiutau. Tai žiopliai! Ir ko jie prie manęs prikibo? Na, o tas kvailys krautuvininkas?

— Kad kas nors mirtų, nenumatoma,— tarė Kempas.

— O kai dėl mano valkatos,— tarė Nematomas žmogus, piktai nusijuokęs,— tai dar nežinia. Jūs, Kempai, su jūsų charakteriu, negalite suprasti, ką reiškia, kai žmogų apima įtūžimas. Dirbi, dirbi ilgus metus, galvoji, ruoši sumanymus,—ir štai koks nors besmegenis, neišmanėlis idio-

tas atsistoja tau skersai kelio! .. Man stengėsi trukdyti visokio plauko kvailiai, kokių tik gali būti pasaulyje. Jeigu taip bus ir toliau, tai aš visai pasiusiu ir imsiu juos triuškinti iš kairės ir iš dešinės. Per juos viskas man pasidarė tūkstantį kartų sunkiau.

## XXIV skyrius

### NEPAVYKĘS SUMANYMAS

— Na,— tarė Kempas, dirstelėjęs į langą,— ką mudu dabar darysime?

Jis pasislinko arčiau prie Nematomo žmogaus, norėdamas nuo jo užstoti tris žmones, neįmanomai lėtai, kaip atrodė Kempui, kopiančius į kalvą.

— Ką jūs ketinote daryti Port Berdoke? Jūs turėjote kokį nors sumanymą?

— Norėjau bėgti į užsienį. Bet, sutikęs jus, pakeičiau savo sprendimą. Kadangi pasidarė šilčiau ir man lengviau likti nematomu, tai aš ir maniau, kad geriausia man būtų išvykus į pietus. Juk mano paslaptis paaiškėjo, ir čia dabar visur ieškos apsimuturiavusio žmogaus su kauke. Juk iš čia plaukioja laivai į Prancūziją? Aš maniau, kad galima pabandyti nuplaukti ten kuriuo nors garlaiviu. O iš ten galėčiau geležinkeliu nuvažiuoti į Ispaniją arba net į Alžyrą. Tatai nesunku būtų padaryti. Ten kiaurus metus galėčiau būti nematomas. Tą valkatą padaryčiau kilnojamu savo pinigų ir knygų sandėliu, kol sutvarkyčiau vienų ir kitų siuntimą paštu.

— Tatai aišku.

— Ir staiga tas galvijas įsigeidė pasinaudoti mano turtu! Jis pavogė mano knygas, Kempai! Mano knygas! Jei tik jis patektų į mano rankas!

— Taip, bet pirma reikia atgauti knygas.

— Bet kurgi jis? Gal jūs žinote?

— Jis uždarytas miesto policijos valdyboje, kaip to pats pageidavo, pačioje nuošaliausioje kalėjimo kameroje.

— Niekšas! — tarė Nematomas žmogus.

— Tatai truputį gadina jūsų sumanymus.

— Reikia atgauti knygas, knygos man būtinai reikalingos.

— Žinoma,— skubiai pritarė Kempas, klausydamasis, kaip kažkas eina per kiemą.— Žinoma, knygas būtinai reikia atgauti. Bet tatai nesunku bus padaryti, jeigu tik jis nežinos, kad jos reikalingos jums.

— Tiesa,— atsakė Nematomas žmogus ir susimąstė.

Kempas veltui stengėsi ką nors sugalvoti, kad nenutrūktų kalba, bet Nematomas žmogus pats prabilo.

— Dabar, kai aš atsidūriau pas jus, Kempai, visi mano sumanymai keičiasi, nes jūs esate žmogus, kuris gali mane suprasti. Dar galima daug ką padaryti, labai daug, nors knygos ir dingo, nors paslaptis ir paaiškėjo, nepaisant visko, kas jau atsitiko ir ką aš iškentėjau. .. Jūs niekam apie mane nepasakojote? — staiga jis paklausė.

Kempas truputį suglumo.

— Juk mes susitarėme,— atsakė jis.

— Niekam? — pakartojo Grifinas.

— Nė gyvai dvasiai.

— Na, tuomet. . .— Nematomas žmogus pakilo ir, susikišęs rankas į kišenes, pradėjo vaikščioti po kambarį.

— Taip, tai buvo klaida, Kempai, didelė klaida, kad aš vienas ėmiausi to darbo; veltui išeikvojau jėgas, laiką, galimybes. Vienas. .. nuostabu, kaip maža gali padaryti žmogus, kai jis yra vienas! Menka vagystė, peštynės, ir viskas žlunga.

Man reikalinga prieglauda, Kempai, man reikalingas žmogus, kuris man padėtų, paslėptų mane, man reikalinga vieta, kur aš galėčiau ramiai, nekeldamas jokių įtarimų, valgyti, miegoti, ilsėtis. Žodžiu, man reikalingas bendrininkas. Tada viskas būtų galima. Iki šiol aš veikiau aklai. Dabar mudu apsvarstysime visą naudą, kurią gali turėti žmogus, būdamas nematomas, ir visus su tuo susijusius sunkumus. Nedaug telaimės nematomas žmogus, norėdamas ko nors pasiklausyti ir panašiai: tave taip pat visi girdi. Vogti nematomumas padeda, bet mažai. Nors mane sunku sugauti, bet sugavus lengva pasodinti į kalėjimą. Nematomumas naudingas nuo ko nors bėgant arba, atvirkščiai, prie ko nors sėlinant. Vadinasi, nematomumas naudingas žudynėms. Kad ir kaip žmogus apsigink-

luos, aš lengvai surasiu mažiausiai apsaugotą vietą, smogsiu, pasislėpsiu ir pabėgsiu, kaip ir kur panorėsiu.

Kempas paglostė savo ūsus. Rodos, kažkas vaikščioja apačioje.

— Ir mes turime imtis žudynių, Kempai.

— Mes turime imtis žudynių,— pakartojo Kempas.— Aš klausausi jūsų, Grifinai, bet tai nereiškia, kad jums pritariu. Kodėl mes turime žudyti?

— Ne beprasmiškai žudyti, bet išmintingai atimti gyvybę. Dalykas toks: jie žino, kad yra Nematomas žmogus, žino ne blogiau už mane ir jus, ir tas Nematomasis, Kempai, turi įkurti savo teroro valstybę. Jūs, žinoma, stebitės mano žodžiais, bet aš ne juokais sakau: teroro valstybę. Nematomas žmogus užgrobia kurį nors miestą, sakysime, kad ir mūsų Berdoką, terorizuoja gyventojus ir primeta savo valią visiems ir kiekvienam. Jis leidžia savo įsakymus. Tatai galima padaryti įvairiausiais būdais, sakysim, pakišant popieriaus lapelius po durimis. Ir kas išdrįs neklausyti, tuojau bus nužudytas, kaip bus nužudyti ir jo užtarėjai.

— Hm,— burbtelėjo Kempas, atidžiau klausydamasis apačioje varstomų durų girgždėjimo negu Grifino žodžių.— Aš manau, Grifinai,— tarė jis, stengdamasis atrodyti susidomėjęs,— kad jūsų bendrininko padėtis nebūtų lengva.

— Niekas nesužinos, kad jis mano bendrininkas,— karštai atkirto Nematomas žmogus ir staiga sukluso.— Palaukite! Kas ten darosi?

— Nieko,— atsakė Kempas ir staiga prašneko greit ir garsiai:— Aš negaliu jums pritarti, Grifinai. Supraskite, negaliu. Kam svajoti apie aiškiai pralоštą žaidimą? Ar tai gali jums suteikti laimę? Nebandykite pasiversti vienišu vilku. Paskelbkite savo atradimą; jeigu nenorite skelbti visam pasauliui, paskelbkite nors savam krašte. Pagalvokite, ko jūs galėtumėte pasiekti su milijonu padėjėjų. . .

Nematomas žmogus nutraukė Kempo žodžius.

— Žingsniai ant laiptų,— tarė jis tyliai.

— Negali būti,— atsakė Kempas.

— Tuojau pamatysime,— tarė Nematomas žmogus ir, ištiesęs ranką, nuėjo prie durų.

Toliau viskas dėjosi labai greitai. Valandėlę paabejo-

jęs, Kempas šoko jam skersai kelio. Nematomas žmogus krūptelėjęs sustojo.

— Išdavikas! — sušuko Balsas.

Chalatas, išsiskleidęs ore, nusileido ant kėdės: Nematomas žmogus skubėjo nusirengti. Kempas keliais žingsniais atsidūrė prie durų, ir dabar Nematomas žmogus — kojų jau nebuvo matyti — šūktelėjęs pašoko. Kempas atidarė duris iki galo.

Apačioje aiškiai buvo girdėti žmonių balsai ir bėgančių kojų trepsėjimas.

Kempas atstūmė Nematomą žmogų nuo durų, puolė į koridorių ir užtrenkė duris. Raktas iš anksto buvo įkištas į spyną. Dar akimirksnis — ir Grifinas būtų likęs vienas, uždarytas kabinete, jeigu nebūtų sukliudžiusi netikėta aplinkybė: paskubom įkištas raktas, trenkus duris, iššlėkė iš spynos ir nukrito ant kilimo.

Kempas nutirpo. Abiem rankom įsikibęs į rankeną, jis iš visų jėgų stengėsi atlaikyti duris: keletą akimirksnių jam tai sekėsi, paskui durys prasivėrė per kokius šešis colius, bet jis vėl jas užtrenkė. Antrą kartą durys prasivėrė per visą pėdą ir į tarpą ėmė spraustis raudonas chalatas. Nematomi pirštai sugriebė Kempui už gerklės, ir šis turėjo paleisti rankeną ir gintis. Jis tuojau buvo atstumtas ir smarkiai nublokštas į aikštelės kampą. Jį pridengė tuščias chalatas.

Ant laiptų stovėjo pulkininkas Edajus, Berdoko policijos viršininkas, kuriam Kempas nusiuntė laišką. Apimtas siaubo, jis stebėjo, kaip netikėtai pasirodė Kempas ir kaip švaistėsi ore drabužiai be žmogaus. Jis matė, kaip Kempas buvo nublokštas nuo durų, kaip jis vargais negalais pakilo, bet, žengęs žingsnį, vėl pargriuvo ant grindų.

Ir staiga kažkas smogė jam pačiam į veidą. Smūgis iš tuštumos! Tarytum jį būtų užgulęs didžiulis svoris. Kažkieno pirštai suspaudė jam gerklę, kažkieno kelis smogė jam į paslėpsnį, ir jis galvotrūkščiais nusirito laiptais. Nematoma koja primynė jam nugarą, kažkas sušlepseno basomis kojomis ant laiptų; apačioje, prieškambaryje, abu policininkai sušuko ir išbėgo. Lauko durys smarkiai užsitrenkė.

Pulkininkas Edajus pakilo ir atsisėdo, beprasmiškai dairydamasis aplinkui. Iš viršaus svirduliuodamas lipo Kempas, visas sutaršytas ir suglamžytas. Vienas jo žandas buvo pabalęs nuo smūgio, iš perskeltos lūpos lašėjo kraujas, rankose jis laikė raudoną chalatą ir kitus aprangos daiktus.

— Tai velnias! — sušuko Kempas.— Prasti reikalai! Vis dėlto pabėgo!

## XXV skyrius

### NEMATOMO ŽMOGAUS GAUDYMAS

Pradžioje Edajus nieko nesuprato iš padrikų Kempo žodžių. Abu jiedu stovėjo ant laiptų, ir Kempas vis tebelaikė Grifino drabužius. Pagaliau Edajus ėmė susivokti.

— Jis pamišęs,—skubiai tarė Kempas,— tai ne žmogus, o žvėris. Galvoja tik apie save. Nieko daugiau nepaiso, kaip tik savo naudos ir saugumo. Aš šiandien klausiausi, ką jis kalba — tai baisiausias egoistas... Iki šiol jis tiktai žalojo žmones. Jis žudys, jeigu mes jo nesugausime. Jis sukels paniką. Jis ir toliau siautės be atodairos. Ir dabar jis laisvas ir apdujęs nuo įtūžio!

— Viskas aišku: jį reikia suimti,— tarė Edajus.

— Bet kaip? — sušuko Kempas, ir staiga iš jo lūpų papliupo ištisas srautas žodžių.— Tučtuojau reikia imtis griežčiausių priemonių, reikia visus sukelti ant kojų, kad Grifinas nepasitrauktų iš šios apylinkės. Antraip jis trankysis po visą kraštą, žalos ir žudys žmones. Jis svajoja apie teroro valstybę! Ar jūs suprantate — teroro! Jūs turite saugoti visus geležinkelius, plentus, laivus. Pakvieskite kariuomenę. Telegrafuokite į visas puses, kad reikalinga pagalba. Belieka vienintelė viltis, kad jis nepabėgs, kol neatgaus savo užrašų, kuriuos jis ypatingai brangina. Aš paskui viską paaiškinsiu. Pas jus, policijos valdyboje, sėdi kažkoks Marvelis...

— Žinau,— tarė Edajus.— Knygos, taip, taip. Bet kad tas valkata...

— Neprisipažįsta, kad turi knygas. Bet Nematomas žmogus yra įsitikinęs, kad jis jas paslėpė. O svarbiausia jam neduoti nei valgyti, nei miegoti. Dieną ir naktį žmonės turi budėti. Viskas turi būti užrakinta, krautuvės, kepyklos — viskas. Reikia žiūrėti, kad jis negautų jokio maisto. Visi namai turi būti užrakinti! Gerai, jeigu bus šalčiai ir lietūs. Dideli ar maži, visi privalo dalyvauti medžioklėje. Suprask, Edajau, jį reikia žūt būt pagauti! Kitaip galima susilaukti baisių nelaimių. Net pagalvoti baisu.

— Kaip tik taip ir turime veikti,— pritarė Edajus.— Tuoj einu ir imuosi darbo. O gal eisite su manim? Eime! Kartu su Hopsu ir geležinkelio administracija sudarysime karinę tarybą. Nė valandėlės negalima gaišti. O einant jūs viską man smulkiai papasakosite. Kokių daugiau priemonių imtis? .. Meskite pagaliau tą chalatą!

Po valandėlės Edajus ir Kempas jau stovėjo apačioje. Durys buvo atdaros iki galo, ir du policininkai vis dar dairėsi tuštumoje.

— Pabėgo, sere,— tarė vienas jų.

— Mes dabar einame į centrinę valdybą,— tarė Edajus,— o vienas iš jūsų tegu suranda vežiką ir įsako jam mus pasivyti. Na, greičiau! Taigi, Kempai, ką darysime toliau?

— Reikia šunų,— tarė Kempas.— Atveskite šunis. Jie jo nemato, bet jaučia. Atveskite šunis.

— Gerai,— tarė Edajus.— Pasakysiu jums paslaptį: kalėjimo vyresnybė Holstede turi žmogų, kuris laiko pėdsekius šunis. Taigi reikia šunų. Kas toliau?

— Neužmirškite,—tarė Kempas,— kad jo suvalgytas maistas yra matomas. Jis matomas, kol organizmas jį suvirškina. Vadinasi, po valgio jis turi pasislėpti. Reikia apieškoti kiekvieną krūmelį, kiekvieną kampelį. Reikia pašalinti visus įnagius. Viską, kas gali būti panaudota kaip ginklas. Jis negali nieko ilgai turėti prie savęs. O viską, ką jis gali pačiupti ir smogti, reikia pašalinti.

— Padarysime ir tai,— tarė Edajus.— Jis nepaspruks nuo mūsų, tik reikia laiko.

— O ant kelių. . .— pradėjo Kempas ir užsikirto.

— Kas ant kelių? — paklausė Edajus.

— Pabarstyti sugrūsto stiklo. Tai, žinoma, žiauru, bet vien tiktai pagalvojus, ką jis gali padaryti...

Edajus švilptelėjo:

— Ar tik nebus per daug? Nesąžiningas lošimas. Beje, įsakysiu paruošti tam atvejui, jeigu jis imtų per daug siausti.

— Sakau jums, jog tai ne žmogus, o žvėris,— tarė Kempas.— Aš nė valandėlės neabejoju, kad jis įvykdys savo svajonę apie terorą,— bereikia tik jam atsikvėpti po pabėgimo. Mes turime užkirsti jam kelią. Jis pats paskelbė karą žmonijai, tai tegu jo kraujas krinta ant jo paties galvos!

## XXVI skyrius

### VIKSTIDO NUŽUDYMAS

Nematomas žmogus, kaip iš visko buvo matyti, išbėgo iš Kempo namų nežmoniškai įtūžęs. Mažą kūdikį, žaidusį prie vartelių, kažkas pakėlė į viršų ir taip smarkiai sviedė į šalį, kad kūdikis nusilaužė kojytę. Paskui Nematomas žmogus keliom valandom dingo. Tik niekas nežinojo, kur jis buvo ir ką veikė. Tačiau lengvai buvo galima įsivaizduoti jį karštą birželio dieną bėgantį į kalną ir toliau, kreidynų kalvomis už Port Berdoko, įtūžusį ir keikiantį savo likimą. Pailsęs ir išvargęs, jis pagaliau rado prieglobstį Hintondino krūmuose, kur ketino susikaupti ir apgalvoti žlugusius savo sumanymus, kaip kovoti su savo artimu.

Veikiausiai jis pasislėpė kaip tik šioj vietoj, nes čia apie antrą valandą popiet jis tragiškiausiu ir kvailiausiu būdu parodė savo buvimą.

Galima tik spėlioti, kaip jis buvo nusiteikęs ir ką galvojo. Reikia manyti, kad jis buvo baisiai įtūžęs dėl Kempo išdavystės. Nors Kempo poelgio motyvai yra visiškai suprantami, vis dėlto mums nesunku įsivaizduoti jo pyktį, galėjusį apimti dėl tos netikėtos išdavystės,— ir net iš dalies jį pateisinti. Gal Nematomas žmogus vėl pasijuto

panašiai suglumęs, kaip ir Oksfordo gatvės įvykių metu, nes jis, matyt, labai tikėjosi, kad Kempas jam padės įvykdyti žiaurius savo planus žmonijai terorizuoti. Šiaip ar taip, apie vidudienį jis dingo, ir nė vienas žmogus, nė vienas gyvas daiktas nežino, ką jis veikė iki pusės trečios. Žmonijai gal tatai ir buvo naudinga, tačiau jam pačiam toks neveiklumas buvo pragaištingas.

Per tas pustrečios valandos pradėjo veikti daugybė žmonių, išsisklaidžiusių po visą apygardą. Iš ryto Nematomas žmogus buvo tik paprasta pasaka, pabaisa; vidudienį, pasirodžius sausam, bet ryškiam Kempo atsišaukimui, jis virto realiu priešu, kurį reikėjo sužeisti, paimti gyvą arba negyvą,— ir visi gyventojai neįtikėtinai greit ėmė ruoštis kovai. Dar antrą valandą Nematomam žmogui buvo galima gelbėtis, įlindus į traukinį, bet po antros tatai jau būtų buvę nebeįmanoma: visose geležinkelio linijose didžiulio ketvirtainio plote, tarp Saut Hemptono, Vinčesterio, Braitono ir Horšemo, keleiviniai traukiniai važiavo užrakintomis durimis, o prekiniai traukiniai buvo beveik visai sustabdyti. Dideliame rate, kokių dvidešimties mylių spinduliu aplink Port Berdoką, ant plentų ir laukuose ėjo sargybą žmonių būreliai po tris keturis vyrus su šautuvais, vėzdais ir šunimis.

Raiti policininkai jodinėjo po apylinkės gyvenvietes, sustodami prie kiekvieno namo, įspėdami gyventojus, kad jie uždarinėtų duris ir iš namų neitų be ginklo. Trečią valandą buvo uždarytos mokyklos, ir įbauginti vaikai ankštais būreliais bėgo namo. Apie ketvirtą valandą visoje apygardoje pasirodė išklijuoti Kempo atsišaukimai su Edajaus parašu. Juose trumpai, bet aiškiai buvo nurodytos visos kovos priemonės: neduoti Nematomam žmogui maisto ir nakvynės, visą laiką būt pasiruošus ir imtis ryžtingų priemonių, jeigu kaip paaiškėtų, jog jis kur slapstosi. Valdžios veiksmai buvo tokie greiti ir energingi, visų tikėjimas ta pabaisa buvo toks tvirtas, kad iki temstant visoje apygardoje, bent kelių šimtų kvadratinių mylių plote, buvo įvestas apsiausties būvis. Ir dar tą patį vakarą per visą įbaugintą ir susigūžusią šalį nusirito siaubo banga: iš lūpų į lūpas ėjo žaibiškas ir įtikėtinas gandas apie misterio Vikstido nužudymą.

Jeigu teisingas yra mūsų spėliojimas, kad Nematomas žmogus pasislėpė Hintondino krūmuose, tai jis, matyt, netrukus po vidudienio iš ten išėjo, turėdamas galvoje kažkokį sumanymą, kuriam įvykdyti reikėjo įnagio. Koks buvo tas sumanymas — negalima nustatyti, bet jis buvo, ir tatai, mano nuomone, neginčijamai rodo tas faktas, kad, dar prieš susiremdamas su Vikstidu, Nematomas žmogus kažkur įsigijo geležinį virbą.

Suprantama, mes nieko nežinome apie to susidūrimo smulkmenas. Jis įvyko prie smėlio duobės, apie du šimtai jardų nuo lordo Berdoko vilos vartų. Viskas rodo, kad buvo įnirtingos grumtynės: sutrypta žemė, gausios Vikstido žaizdos, sulaužyta jo lazda; tačiau kas galėjo būti to užpuolimo priežastis, išskyrus žudymo maniją, daugiau ką sunku įsivaizduoti. Savaime peršasi mintis, kad jis buvo pamišęs. Misteris Vikstidas, lordo Berdoko dvaro valdytojas, apie keturiasdešimt penkerių metų vyras, buvo ramiausias žmogus pasaulyje ir jau, žinoma, niekada pirmas nebūtų puolęs tokio baisaus priešo. Žaizdos misteriui Vikstidui, matyt, buvo padarytos geležiniu virbu, ištrauktu iš sulūžusios tvoros. Nematomasis sustabdė šį tykų žmogų, ramiausiai ėjusį namo pusryčių, puolė jį, greitai palaužė silpną jo priešinimąsi, pamušė jam ranką, parmetė ant žemės ir suskaldė galvą.

Geležinį virbą jis, matyt, išsitraukė iš tvoros prieš susitikdamas su savo auka,— turbūt jis jį laikė paruošęs. Dar dvi aplinkybės kiek nušviečia šį įvykį. Pirmiausia smėlio duobė buvo ne visai prie kelio, kuriuo misteris Vikstidas ėjo namo, o per kokius du šimtus jardų nuo jo. Antra, kaip paliudijo maža mergaitė, ėjusi popiet į mokyklą, velionis kažkaip keistai „strapinėjęs" per lauką duobės link. Iš to, kaip ji pamėgdžiojo jo žingsnius, buvo galima spręsti, kad jis tarytum persekiojo kažką judantį žemėje ir vis užsimodavo kirsti lazda. Mergaitė buvo paskutinė, kuri matė misterį Vikstidą gyvą. Jis ėjo tiesiog mirčiai į nasrus; nusileido į daubelę, ir keletas ten augančių medžių uždengė nuo mergaitės akių paskutinę kovą.

Tos smulkmenos, be abejonės, suteikia, bent šias eilutes rašančiojo akyse, Vikstido nužudymui šiokios tokios prasmės ir pateisinimo. Galima įsivaizduoti, kad Grifi-

nas išsitraukė geležinį virbą, žinoma, kaip įnagį, bet visai neketindamas ką nors žudyti. Čia ant kelio galėjo pasitaikyti Vikstidas ir pastebėti virbą, kuris nesuprantamu būdu judėjo ore. Nieko negalvodamas apie Nematomą žmogų,— iš čia iki Port Berdoko buvo dešimt mylių,— jis galėjo sekti paskui virbą. Labai galimas daiktas, kad jis net nebuvo girdėjęs apie Nematomą žmogų. Toliau lengva įsivaizduoti, kad Nematomasis ramiai sau ėjo, nenorėdamas parodyti savo buvimo, o Vikstidas, susijaudinęs ir susidomėjęs, neatsiliko nuo keisto, savaime judančio daikto ir pagaliau smogė į jį.

Žinoma, paprastomis aplinkybėmis Nematomas žmogus būtų galėjęs be ypatingo vargo pasišalinti nuo jau nebejauno savo persekiotojo, bet užmuštojo Vikstido kūno padėtis leidžia manyti, kad jis, savo nelaimei, užspeitė savo priešininką į kampą tarp tankaus dilgėlyno ir smėlio duobės. Tiems, kurie atsimena nepaprastą Nematomo žmogaus nekantrumą, nesunku įsivaizduoti, kas dėjosi toliau.

Bet tai yra vien spėliojimai. Vieninteliai neabejotini faktai — nes vaikų pasakojimais ne visuomet galima tvirtai pasitikėti,— tai nužudytojo Vikstido kūnas ir sukruvintas, dilgėlyne pamestas geležinis virbas. Tai, kad Grifinas numetė virbą, rodo, jog būdamas tą akimirką labai susijaudinęs, jis užmiršo pirmykštį savo tikslą, dėl kurio apsiginklavo, jeigu tik jis turėjo kokį nors tikslą. Žinoma, jis buvo didelis egoistas ir žmogus be jausmo, bet, matydamas auką, pirmą, sukruvintą ir pasigailėjimo vertą savo auką, gulinčią prie jo kojų, jis galėjo pajusti atbukusios savo sąžinės graužimą ir laikinai atsisakyti piktų kėslų.

Nužudęs misterį Vikstidą, Nematomas žmogus, matyt, pabėgo į kalvas. Pasakojama, kad du darbininkai laukuose prie Fern Botomo vakare girdėję kažkokį paslaptingą balsą. Kažkas verkęs ir kvatojęs, vaitojęs ir dejavęs, o retkarčiais skausmingai šūkavęs. Turbūt keista buvo girdėti šitą balsą. Jis atklydo virš dobilų lauko ir išnyko tolumoje, už kalvų.

Tą vakarą Nematomajam turbūt teko sužinoti, kaip greit Kempas pasinaudojo jo atvirumu. Turbūt jis rado

visas duris užrakintas; klaidžiojo po geležinkelių stotis, sėlino prie viešbučių, be abejo, skaitė visur išlipintus atsišaukimus ir suprato, koks žygis prieš jį pradėtas. Atėjus vakarui, visuose laukuose pasklido sargyba po tris ar keturis žmones ir visur lojo šunys. Tie žmogaus gaudytojai gavo specialius nurodymus, kaip reikia vienas kitam padėti, susitikus su priešu. Bet Nematomajam pavyko jų išsilenkti. Mes iš dalies galime suprasti jo įniršimą, jeigu atsiminsime, kad jis pats išpasakojo apie save visas smulkmenas, kurios dabar taip negailestingai buvo panaudotos prieš jį. Tą dieną jis visai nusiminė; beveik ištisą parą, neskaitant jo susirėmimo su Vikstidu, jis jautėsi kaip medžiojamas žvėris. Naktį jam turbūt pavyko užkąsti ir pamiegoti, nes rytą jis atgavo nuotaiką ir vėl pasidarė stiprus, veiklus, gudrus ir įniršęs, pasiryžęs paskutiniam didžiuliam savo mūšiui su visu pasauliu.

## XXVII skyrius

### APGULTUOSE KEMPO NAMUOSE

Kempas gavo keistą laišką, parašytą pieštuku ant skiautės taukuoto popieriaus:

„Jūs pasirodėte nuostabiai energingas ir sumanus,— buvo parašyta laiške,— nors aš negaliu suprasti, ką tuo pasieksite. Jūs einate prieš mane. Visą dieną jūs mane medžiojote, nenorėjote man duoti ir nakties poilsio. Bet aš prieš jūsų norą pasisotinau, prieš jūsų norą išsimiegojau, ir lošimas tiktai dabar prasideda. Lošimas tik dabar prasideda! Man nieko kito nebelieka, kaip griebtis teroro. Šiuo savo laišku aš skelbiu pirmą Teroro dieną. Nuo šiol Port Berdokas klauso jau ne karalienės valdžios, praneškite apie tai savo policijos viršininkui ir jo gaujai — jis klauso mano valdžios, Teroro valdžios. Ši diena — pirmoji pirmųjų naujosios eros metų diena — Nematomo žmogaus eros diena. Aš esu Nematomas žmogus Pirmasis. Iš pradžių mano valdžia bus gailestinga. Pirmąją dieną bus įvykdyta tiktai viena mirties bausmė, kaip pamoka; mirtimi bus nubaustas žmogus, vardu Kempas. Šiandien

tą žmogų ištiks mirtis. Tegu jis užsidaro, tegu slapstosi, tegu apsistato sargyba, tegu apsikausto šarvais, jeigu nori,—mirtis, nematoma mirtis artinasi prie jo. Tegu jis imasi apsaugos priemonių — juo didesnį įspūdį jo mirtis padarys mano tautai. Mirtis šiandien vidudienį pajudės iš pašto dėžutės. Laiškas bus įmestas į pašto dėžutę prieš pat ateinant laiškininkui — ir laimingos kelionės! Žaidimas prasidėjo. Mirtis artinasi prie jo. Nepadėk jam, mano tauta, kad ir tavęs neištiktų mirtis. Šiandien Kempas turi mirti".

Kempas du kartus perskaitė laišką.

— Tai ne juokai,—tarė jis.— Čia jis! Ir jis ims veikti.

Jis pavartė lapelį ir adreso pusėje pamatė antspaudą „Hintondin" bei proziška prierašą: „Primokėti 2 pensus".

Kempas pakilo iš užstalės, nebaigęs priešpiečių,— laiškas atėjo pirmą valandą,—ir užlipo į savo kabinetą. Iš čia jis paskambino šeimininkei ir jai įsakė tučtuojau apeiti visą namą, apžiūrėti visas langų sklendes ir uždaryti visas langines.

Kabineto langines jis uždarė pats. Iš užrakinto stalo stalčiaus jis išsiėmė nedidelį revolverį, rūpestingai jį apžiūrėjo ir įsidėjo į kambarinio švarko kišenę. Paskui parašė kelis raštelius, tame tarpe ir pulkininkui Edajui, ir įteikė tarnaitei, įsakydamas juos nunešti ir tiksliai pamokydamas, kaip reikia išeiti iš namų.

— Jokio pavojaus nėra,— tarė jis ir pridūrė pats sau:— „jums".— Vėliau jis kurį laiką sėdėjo susimąstęs, o paskui grįžo prie savo atvėsusių priešpiečių.

Jis valgė išsiblaškęs, paskendęs savo mintyse. Paskui smarkiai trenkė kumščiu į stalą.

— Mes jį suimsime! — sušuko jis.— Ir jaukas būsiu aš. Jis prieis liepto galą!

Kempas užlipo į viršų, rūpestingai uždarydamas visas duris.

— Tai žaidimas,— tarė jis.— Ir nepaprastas žaidimas. Bet visi šansai yra mano pusėje, misteri Grifinai, nors jūs ir esate nematomas. Grifinas *contra mundum* [1].

[1] *Contra mundum* — prieš visą pasaulį *(lot.)*.

Jis stovėjo prie lango, žiūrėdamas į saulės nutviekstą šlaitą.

— Juk jam reikia kasdien pasirūpinti maisto. Nepavydžiu aš jam. O ar tiesa, kad praėjusią naktį jam pavyko nusnūsti? Kur nors po atviru dangum, kad niekas jo neužtiktų... Kad taip vietoje kaitros užeitų šalčiai ir šlapdriba... O juk gal šią valandą jis mane stebi...

Kempas priėjo prie lango visai arti ir staiga išsigandęs atšoko: kažkas smarkiai trenkė į sieną žemiau rėmo.

— Vis dėlto mano nervai pairę,— tarė jis sau vienas. Bet geras penkias minutes jis nedrįso vėl eiti prie lango.— Turbūt žvirblis,— tarė jis.

Tuo tarpu jis išgirdo skambutį prie išorinių durų ir nuskubėjo žemyn. Atstūmė sklendę, pasuko spynoje raktą, apžiūrėjo grandinę, užkabino ją ir atsargiai pravėrė duris, pats nesirodydamas. Jį pašaukė pažįstamas balsas. Tai buvo pulkininkas Edajus.

— Jūsų kambarinę užpuolė,— tarė Edajus iš už durų.

— Ką?! — sušuko Kempas.

— Iš jos atėmė jūsų raštelį. Jis yra kur nors arti. Įsileiskite mane.

Kempas nuėmė grandinę, ir Edajus šiaip taip įsispraudė pro siaurą pravirų durų tarpelį. Jis lengviau atsiduso, kai Kempas vėl užkabino grandinę.

— Raštelį ištraukė jai iš rankų. Ji baisiai išsigando. Dabar policijos valdyboje. Isterijos priepuolis. Jis yra kur nors arti. Kas buvo parašyta raštelyje?

Kempas nusikeikė.

— Oi, koks aš kvailys! — tarė jis.— Juk galėjau numatyti: nuo čia iki Hintondino mažiau kaip valanda kelio. Jau!

— Kas yra? — paklausė Edajus.

— Štai žiūrėkite! — tarė Kempas ir nusivedė Edajų į kabinetą. Jis parodė jam Nematomo žmogaus laišką. Edajus perskaitė ir tyliai švilptelėjo.

— O jūs? ..— paklausė jis.

— Paruošiau spąstus,— tarė Kempas,— ir kaip kvailys per kambarinę pasiunčiau tų spąstų planą. Tiesiog jam į rankas.

Edajus kantriai išklausė Kempo keiksmų. Paskui tarė:

— Jis paspruks.

— Ne, ne,— atsakė Kempas.

Viršuje suskambėjo ir pažiro sukulti stiklai. Edajus pastebėjo mažą revolverį, kyšantį iš Kempo kišenės.

— Tai kabinete! — tarė Kempas, ir pirmas ėmė kopti laiptais. Neužkopę nė ligi pusės, jie išgirdo naują trenksmą.

Kabinete jie pamatė, kad du langai iš trijų buvo išmušti, grindys prižertos stiklo šukių, o ant rašomojo stalo gulėjo didžiulis akmuo. Abu sustojo prie slenksčio, žiūrėdami į kabinete pridarytas eibes. Kempas vėl ėmė keiktis, bet tuo tarpu, lyg nuo pistoleto šūvio, suskambėjo trečias langas, ir ant grindų žvangėdamos pabiro naujos stiklo šukės.

— Ir kurio galo jis daužosi? — tarė Edajus.

— Tai pradžia,— atsakė Kempas.

— O įlipti čia nėra jokios galimybės?

— Net ir katei,— atsakė Kempas.

— Langinių nėra?

— Čia nėra. Visuose apatiniuose kambariuose... Oho!

Apačioje nuo smarkaus smūgio sužvangėjo stiklai ir sutratėjo lūžtančios lentos.

— Velniai jį griebtų,— tarė Kempas.— Tai turbūt... taip, tai miegamajame. Jis ketina nuniokoti visą namą. Kvailys! Langinės uždarytos, ir stiklai kris lauke. Jis susibadys kojas.

Sužvangėjo dar vienas langas. Kempas ir Edajus stovėjo aikštelėje, nežinodami, ką daryti.

— Žinote,— tarė Edajus,— duokite man lazdą arba kitą kokį įnagį: aš nueisiu į valdybą ir įsakysiu atsiųsti šunis. Tada mes jį sučiupsime. Šunes čia pat, arti.

Dar vieną langą ištiko kitų likimas.

— Ar neturite čia revolverio? — paklausė Edajus.

Kempas įkišo ranką į kišenę ir suglumo.

— Ne,— atsakė jis,— bent atliekamo neturiu.

— Aš jį grąžinsiu,— tarė Edajus.— Juk jūs čia esate saugus.

Kempas kiek susigėdęs atidavė revolverį.

— Dabar einam atidaryti durų.

Kol jiedu stovėjo priemenėje, nesiryždami eiti artyn prie durų, sutratėjo ir sužvangėjo vienas miegamojo langas žemutiniame aukšte. Kempas prisiartino prie durų ir ėmė atsargiai traukti sklendę. Jo veidas buvo kiek baltesnis negu paprastai.

— Eikite kuo greičiausiai,— tarė Kempas.

Dar sekundė, ir Edajus buvo priebutyje, o Kempas užstūmė sklendę. Edajus valandėlę laukė — vis dėlto saugiau buvo stovėti, prisiglaudus prie durų,— paskui išsitiesė ir tvirtais žingsniais nulipo laipteliais žemyn. Jis perėjo žolyną ir prisiartino prie vartelių. Atrodė, kad per žolę pūstelėjo vėjelis. Kažkas šalia jo sušlamėjo.

— Palaukite valandėlę,— prabilo Balsas.

Edajus stabtelėjo kaip nudiegtas, rankoje stipriai spausdamas revolverį.

— Ko jūs norite? — tarė Edajus, išblyškęs ir paniuręs; kiekvienas jo nervas virpėjo.

— Aš būsiu labai jums dėkingas, jeigu jūs grįšite į namus,— tarė Balsas taip pat įtemptai ir niūriai kaip ir Edajus.

— Labai gailiuos,— atsakė Edajus truputį kimtelėjusiu balsu ir lyžtelėjo išdžiūvusias lūpas. Balsas, kaip jam atrodė, buvo iš kairės pusės. O kažin, jeigu taip pabandžius laimę ir šovus?

— Kur jūs einate? — paklausė Balsas. Abu skubiai krustelėjo iš vietos, ir iš atdaros Edajaus kišenės blykstelėjo prieš saulę revolveris.

Edajus atsisakė savo sumanymo ir susimąstė.

— Kur aš einu,— lėtai atsakė jis,— tai mano dalykas.

Nespėjo jis ištarti šių žodžių, ir jau nematoma ranka apkabino jo kaklą, kelis įsirėmė į nugarą, ir Edajus nugriuvo aukštielninkas. Šiaip taip išsitraukęs iš kišenės revolverį, jis aklai šovė; tą patį akimirksnį jis gavo smarkų smūgį į dantis ir jam iš rankų kažkas išplėšė revolverį. Jis veltui stengėsi nutverti slidžią nematomą koją, bandė atsikelti ir vėl pargriuvo.

— Velnias! — tarė Edajus.

Balsas nusijuokė.

— Aš jus bematant nudėčiau, bet gaila kulkos,— tarė jis.

Per kokias šešias pėdas Edajus pamatė į save atsukto, ore kabančio revolverio vamzdį.

— Na? — tarė Edajus atsisėsdamas.

— Stokitės! — tarė Balsas.

Edajus atsistojo.

— Ramiai! — įsakė Balsas ir tvirtai pridūrė:— Meskite savo sumanymus. Atsiminkite, kad aš jūsų veidą gerai matau, o jūs manęs nematote. Grįžkite į namą.

— Jis manęs neįsileis,— tarė Edajus.

— Labai gaila,— tarė Nematomas žmogus.— Su jumis aš nesu susipykęs.

Edajus vėl lyžtelėjo lūpas. Jis nukreipė žvilgsnį nuo revolverio, pamatė toli jūrą, labai žydrą ir tamsią vidudienio saulės spinduliuose, švelniai žaliuojančias kalvas, baltą uolingą kyšulį, tirštai gyvenamą miestą,— ir staiga pajuto, koks gražus yra gyvenimas. Jis perkėlė savo žvilgsnį į mažą metalinį daiktelį, kabantį tarp dangaus ir žemės per šešias pėdas nuo jo.

— Ką gi man daryti? — niūriai paklausė jis.

— O ką man daryti? — paklausė Nematomas žmogus.— Jūs ten rasite pagalbą. Ne, jums teks grįžti atgal.

— Aš pabandysiu. Jeigu jis mane įsileis, ar jūs pasižadat nesilaužti paskui mane pro duris?

— Su jumis aš nesu susipykęs,— atsakė Balsas.

Išleidęs Edajų, Kempas nuskubėjo į viršų; atsargiai žengdamas tarp stiklų, jis prisėlino prie kabineto lango ir pažvelgė žemyn. Jis pamatė Edajų, kalbantį su Nematomu žmogum.

— Ko jis nešauna? — burbtelėjo Kempas.

Tuo tarpu revolveris persikėlė į kitą vietą ir blykstelėjo prieš saulę. Kempas pridengęs akis stengėsi įžiūrėti, kur šmėkščioja žvilgantis saulės spindulys.

— Taip ir yra! — sušuko jis.— Edajus atidavė revolverį.

— Pasižadėkite nesilaužti paskui mane,— kalbėjo tuo tarpu Edajus.— Nesidžiaukite savo laimėjimais. Nors kiek nusileiskite.

— Grįžkite į namą. Atvirai sakau jums: aš niekuo nepasižadu.

Edajus, matyt, staiga apsisprendė. Jis pasuko namo link ir lėtai žengė į priekį, rankas sunėręs užpakalyje. Kempas nustebęs žiūrėjo į jį. Revolveris dingo, paskui vėl blykstelėjo, vėl dingo ir vėl blykstelėjo, ir Kempas, įtempęs žvilgsnį, įžiūrėjo jį: mažas tamsus daiktas, sekąs paskui Edajų. Toliau viskas įvyko vienu akimoju: Edajus staiga atsigręžęs, šoko šuolį atgal, pabandė sugriebti revolverį, bet nepavyko, kilstelėjo rankas į viršų ir nugriuvo kniūbsčias, palikdamas už savęs mažą mėlyną dūmelį. Šūvio Kempas negirdėjo. Edajus keletą kartų mėšlungiškai pasitampė, pasirėmęs ranka bandė atsikelti, vėl pargriuvo ir liko gulįs.

Kempas valandėlę pastovėjo, įdėmiai žiūrėdamas į nebejudančią ramią Edajaus pozą. Diena buvo karšta ir be vėjo. Visas pasaulis tartum apmirė, tiktai krūmuose, tarp namo ir vartelių, dvi baltos peteliškės vaikėsi viena kitą. Edajus gulėjo ant žolyno prie vartelių. Visose vilose ant kalvos užuolaidos buvo nuleistos, tiktai mažoje žalioje altanoje buvo galima įžiūrėti figūrą — matyt, joje ramiai sau snaudė senis. Kempas atidžiai kur nors netoli namo, ore, ieškojo akimis revolverio, bet jis dingo. Kempo žvilgsnis sugrįžo prie Edajaus. Lošimas rimtai prasidėjo.

Prie išorinių durų kažkas ėmė skambinti ir belstis vis smarkiau, atkakliau, bet visi tarnai, vykdydami Kempo įsakymą, sėdėjo užsidarę savo kambariuose. Paskui viskas nutilo. Kempas pasėdėjo valandėlę klausydamasis, paskui atsargiai pažvelgė pro visus tris langus iš eilės. Paskui išėjo į laiptus ir vėl baikščiai sukluso. Iš miegamojo jis pasiėmė žarsteklį ir vėl nuėjo patikrinti, ar gerai iš vidaus užklęstos langinės apatiniame aukšte. Viskas buvo tvirta ir patikima. Jis grįžo į viršų. Edajus vis tebegulėjo prie žvirgždu pabarstyto takelio. Keliu, pro vilas, Kempas pamatė einant kambarinę ir du policininkus.

Buvo mirtina tyla. Kempui atrodė, kad trys žmonės artinasi labai pamažu. Jis stengėsi atspėti, ką veikia jo priešas.

Staiga jis krūptelėjo. Apačioje kažkas sutratėjo. Kiek paabejojęs, Kempas nusileido žemyn. Staiga per visą namą ėmė skambėti smarkūs dūžiai ir skaldomo medžio triokšėjimas. Braškėjo ir žvangėjo geležiniai langinių

kaiščiai. Kempas pasuko raktą ir atidarė virtuvės duris. Kaip tik tą akimirką į kambarį pabiro sukapotų ir suskaldytų langinių skeveldros. Kempas sustojo nutirpęs iš baimės. Dar buvo sveikas lango rėmas, neminint įlaužto skersinio, bet iš stiklų beliko tiktai dantyti krašteliai. Langinės buvo sukapotos kirviu, kuris dabar atsivėdėjęs daužė rėmą ir geležinius lango pinučius. Bet staiga kirvis atšoko į šalį ir dingo.

Kempas pamatė, kaip gulėjęs ant kelio prie namo revolveris pašoko. Kempas pasitraukė atbulas. Dar sekundė — ir pykštelėjo šūvis; atskilusi nuo Kempo uždaromų durų skiedra nukrito, prašvilpė aukščiau jo galvos. Jis užtrenkė ir užrakino duris ir tučtuojau išgirdo Grifino šūkavimą ir juoką. Paskui vėl supoškėjo kirvio dūžiai ir ėmė braškėti medis.

Kempas stovėjo koridoriuje, stengdamasis susikaupti. Po valandėlės Nematomas žmogus jau bus virtuvėje. Šios durys sulaikys jį, tik neilgam, o paskui. . .

Prie išorinių durų vėl kažkas paskambino. Turbūt policininkai. Kempas išbėgo į priemenę, užkabino grandinę ir atstūmė sklendę. Tik pirma pašaukęs vardu kambarinę ir tik išgirdęs jos balsą, jis atkabino grandinę. Visi trys suvirto į vidų, ir Kempas vėl užtrenkė duris.

— Nematomas žmogus! — tarė Kempas.— Jis turi revolverį. Beliko tiktai du šoviniai. Jis nukovė Edajų. Mažų mažiausia pašovė jį. Ar jūs jo nematėte ant žolyno? Jis ten guli.

— Kas? — paklausė vienas policininkas.

— Edajus,— atsakė Kempas.

— Mes atėjome galukiemiais,— tarė kambarinė.

— Kas čia per trenksmas? — paklausė antrasis policininkas.

— Jis jau virtuvėje. . . ar bent netrukus ten bus. Jis rado kirvį. . .

Staiga per visą namą nuaidėjo kirvio dūžiai į virtuvės duris. Kambarinė dirstelėjo į duris ir atbula pasitraukė į valgomąjį. Kempas, pritrūkdamas žodžių, paaiškino padėtį. Jie išgirdo, kaip pasviro virtuvės durys.

— Šen! — sušuko Kempas, karštligiškai stumdamas

policininkus į valgomąjį. Jį staiga apėmė noras veikti.

— Žarsteklį!— sušuko Kempas ir šoko prie židinio. Žarsteklį, kurį jis buvo atsinešęs iš miegamojo, atidavė vienam policininkui, o žarsteklį iš valgomojo — antrajam. Staiga jis atšoko atgal.

Vienas policininkas pasilenkė ir krenkštelėjęs žarstekliu užkabino kirvį. Revolveris iššovė priešpaskutinį šovinį, perplėšęs brangų Sidnėjaus Kuperio darbo paveikslą. Antrasis policininkas smogė žarstekliu per mažą, mirtį siunčiantį ginklą, lyg norėdamas užmušti vapsvą, ir revolveris trinktelėjęs nukrito ant grindų.

Prasidėjus grumtynėms, kambarinė suklykė, patrypčiojo prie židinio ir puolė atidarinėti langinių, matyt, pasiryžusi gelbėtis pro išmuštą langą.

Kirvis išsėlino į koridorių ir sustojo per kokias dvi pėdas nuo žemės. Aiškiai buvo girdėti sunkiai alsuojant Nematomą žmogų.

— Judu pasitraukite,— tarė jis.— Man reikia Kempo.

— O mums reikia jūsų,— atsakė pirmasis policininkas ir, greitai žengęs į priekį, smogė žarstekliu į Balso pusę. Bet Nematomajam pavyko išsilenkti smūgio, ir žarsteklis atsimušė į skėčių stovą.

Policininkas vos susilaikė nepargriuvęs, bet tuo tarpu kirvis tvojo jam per galvą, sumaigęs šalmą, lyg jis būtų buvęs popierinis, ir jis kaip kamuolys nusirito prie virtuvės laiptų. Bet antrasis policininkas kirto žarstekliu kirviui iš užpakalio ir pataikė į kažkokį minkštą daiktą. Kažkas skausmingai aiktelėjo, ir kirvis nukrito ant grindų. Policininkas vėl kirto, bet pataikė į tuštumą; paskui koja primynė kirvį ir smogė dar kartą. Po to jis, užsimojęs žarstekliu, gerai pasiklausė, laukdamas, ar nenugirs mažiausio šlamesio.

Jis išgirdo, kaip valgomajame prasivėrė langas ir paskui sutrepsėjo skubūs žingsniai. Jo draugas pasikėlė nuo grindų ir atsisėdo; iš jo skruosto sunkėsi kraujas.

— Kur jis? — paklausė sužeistasis.

— Nežinau. Aš jam pataikiau. Stovi kur nors prieškambaryje, jeigu tik nešmurkštelėjo pro tave. Daktare Kempai. . . Sere! . .

Jokio atsakymo.

— Daktare Kempai! — vėl pašaukė policininkas.

Sužeistasis pamažu ėmė keltis nuo žemės. Pagaliau jam tai pavyko. Staiga nuo virtuvės laiptų sušlepsėjo basos kojos.

— Op! — sušuko pirmasis policininkas, sviedė žarsteklį ir sudaužė dujų ragelį.

Policininkas buvo besivejąs Nematomą žmogų. Bet paskui apsigalvojo ir įėjo į valgomąjį.

— Daktare Kempai. . .— pradėjo jis ir tučtuojau nutilo.— Štai tau ir daktaras Kempas,— tarė jis savo draugui, dirstelėjusiam pro petį.

Valgomojo langas buvo atidarytas iki galo. Nei kambarinės, nei Kempo ten nebuvo.

Antrasis policininkas savo nuomonę apie daktarą Kempą pareiškė labai trumpai ir energingai.

## XXVIII skyrius

### MEDŽIOTOJO MEDŽIOJIMAS

Kai prasidėjo Kempo namo apgulimas, gretimos vilos savininkas misteris Hilas miegojo savo pavėsinėje. Misteris Hilas buvo iš tos mažumos užsispyrusių žmonių, kurie jokiu būdu nenorėjo tikėti „kvailais plepalais" apie Nematomą žmogų. Bet jo žmona tais gandais tikėjo ir vėliau jam apie tai ne kartą primindavo. Jis išėjo pasivaikščioti po savo sodą lyg niekur nieko, o popiet, senu savo papratimu, atsigulė pamiegoti. Visą laiką, kai Kempo namuose Nematomas žmogus daužė langus, misteris Hilas ramiausiai miegojo, bet staiga pabudo, jausdamas, kad atsitiko kažkas negera. Jis pažvelgė į Kempo namą, pasitrynė akis ir vėl pažvelgė. Paskui nuleido kojas ir suklusęs atsisėdo. Misteris Hilas paminėjo velnią, tačiau keistas reginys neišnyko. Namas atrodė taip, lyg prieš kelis mėnesius būtų žiauriai nuniokotas ir paskui visų užmirštas. Visi stiklai buvo išdaužyti, visų langų, išskyrus kabineto pastogėje, langinės iš vidaus uždarytos.

— Galiu prisiekti,— misteris Hilas pasižiūrėjo į laik-

rodį,— kad prieš dvidešimt minučių ten viskas buvo tvarkoj.

Iš tolo buvo girdėti ritmingi dūžiai ir stiklų skambėjimas. O paskui, kol jis, pravėręs burną, sėdėjo, atsitiko kažkas dar keisčiau. Valgomojo langinės atsidarė, ir lange pasirodė kambarinė su apsiaustu ir skrybėle, karštligiškai stengdamasi pakelti lango rėmą. Šalia jos staiga atsirado dar kažkas ir skubėjo jai padėti. Daktaras Kempas! Dar valandėlė — langas atsidarė, ir pro jį išlindo kambarinė; pasileido bėgti ir dingo krūmuose. Misteris Hilas atsistojo, neberasdamas žodžių ir kalbėdamas vienais jaustukais dėl tokių neregėtų įvykių. Jis pamatė, kaip Kempas pasilipo ant palangės, nušoko nuo lango ir tučtuojau pasirodė ant krūmais nusodinto tako. Jis bėgo pasilenkęs, tarytum nuo kažko slėpdamasis. Jis dingo už žilvičio krūmo, paskui vėl pasirodė ant tvoros, prie atviro lauko. Po valandėlės jis jau buvo kitoje pusėje tvoros ir bėgo šlaitu žemyn tiesiai prie misterio Hilo pavėsinės.

— Viešpatie! — sušuko baisios nuojautos sukrėstas misteris Hilas.— Tai tas niekšas Nematomas žmogus! Vadinasi, viskas teisybė!

Toji baisi mintis paskatino misterį Hilą tučtuojau veikti, ir jo virėja, žiūrinti pro viršutinio aukšto langą, nustebusi pamatė, kaip jis pasileido bėgti namo link mažiausiai devynių mylių per valandą greitumu. Trinktelėjo durys, sučerškė skambutis, ir iš visos gerklės ėmė šaukti misteris Hilas:

— Uždarykite duris! Uždarykite langus! Viską uždarykite! Nematomas žmogus ateina!

Bematant visame name skambėjo šūkavimai, įsakymai ir trepsėjo bėgančiųjų kojos. Misteris Hilas pats nubėgo uždaryti balkono durų, ir kaip tik tuo tarpu iš už tvoros pasirodė daktaro Kempo galva, pečiai ir kelis. Dar valandėlė — ir Kempas, peršokęs šparagų lysvę, leidosi bėgti per teniso aikštelę namo link.

— Negalima,— tarė misteris Hilas, užstumdamas sklendę.— Man labai gaila, jeigu jis jus vejasi, bet čia įeiti negalima.

Prie stiklo prigludo mirštamai siaubo iškreiptas Kempo veidas. Jis ėmė belstis į balkono duris ir įnirtingai

traukti už rankenos. Matydamas, kad viskas veltui, Kempas nubėgo balkonu, nušoko į sodą ir ėmė belstis į šonines duris. Paskui išbėgo pro šoninius vartelius, aplenkė namą ir pasileido keliu. Ir vos tik jis spėjo dingti misteriui Hilui iš akių, visą laiką baimingai žiūrėjusiam pro langą, šparagų lysvę negailestingai ėmė trypti nematomos kojos. Misteris Hilas tekinas užlėkė į viršų ir tolimesnės medžioklės jis nematė. Tiktai bėgdamas pro langą, jis išgirdo, kaip užsitrenkė šoniniai varteliai.

Pasiekęs kelią, Kempas, suprantama, pasuko į kalną. Taigi jam pačiam dabar teko bėgti kaip tik tuo keliu, kurį prieš ketvertą dienų jis taip kritiškai nusiteikęs stebėjo pro savo kabineto langą. Kaip seniai nesimankštinęs, jis bėgo neblogai, ir nors visas atrodė išblyškęs bei suprakaitavęs, jo galva veikė ramiai ir blaiviai. Jis bėgo išnašia ristele ir, sutikdamas kliūtis — nelygius akmenis ar žvilgančius prieš saulę sukultus stiklus,—jis bėgo tiesiai per juos, leisdamas nematomoms savo persekiotojo kojoms rinktis kelią savo nuožiūra.

Pirmą kartą savo gyvenime Kempas įsitikino, kad kelias per kalvą yra nepaprastai ilgas ir tuščias ir kad miesto pakraščiai iš ten, iš kalvos papėdės, be galo toli. Dar niekad nebuvo sunkesnio ir lėtesnio keliavimo būdo kaip bėgimas. Namai ir vilos, snaudžiančios vidudienio saulės šviesoje, matyt, buvo uždarytos ir aklinai užkalinėtos. Tiesa, jos buvo uždarytos ir užkalinėtos jo paties įsakymu. Bet kad bent kas susiprastų pažiūrėti dėl visa ko, kas gi dedasi aplinkui! Toli vis labiau ryškėjo miestas, jūra dingo iš akių, apačioje mirgėjo žmonės. Prie kalvos papėdės kaip tik šiuo metu artėjo arklių tramvajus. O ten policijos valdyba. Ką gi jis girdi už savęs? Žingsnius? Pirmyn!

Žmonės iš apačios žiūrėjo į jį; keletas jų pasileido bėgti. Kempo alsavimas pasidarė kimus. Dabar arklių tramvajus buvo visiškai arti, „Linksmųjų kriketininkų" smuklėje trankiai užsidarinėjo durys. Už tramvajaus buvo matyti stulpai ir krūvos drenažui suversto žvyro. Jam dingtelėjo į galvą mintis įšokti į tramvajų ir užsitrenkti duris, bet jis sumetė, kad bus geriau pasukus tiesiai į policijos valdybą. Po valandėlės jis prabėgo „Linksmuosius krike-

tininkus" ir atsidūrė gale gatvės tarp žmonių. Tramvajaus vežikas ir jo padėjėjas metė kinkyti arklius ir išsižioję spoksojo į Kempą; pro žvyro krūvas į jį žiūrėjo nustebę kasėjai.

Kempas kiek sulėtino žingsnius, bet, išgirdęs užpakalyje savęs greitai trepsinčias persekiotojo kojas, vėl ėmė skubėti.

— Nematomas žmogus! — sušuko jis kasėjams, neaiškiai pamojęs ranka atgal, ir, laimingai apsisprendęs, peršoko griovį, taigi dabar tarp jo ir Nematomo žmogaus atsirado keletas tvirtų vyrų. Neieškodamas prieglobsčio policijos valdyboje, jis pasuko į skersgatvį, pralenkė daržovių vežimėlį, akimirką stabtelėjo prie kolonijinių prekių parduotuvės durų ir nubėgo bulvaru didžiosios miesto gatvės link. Jį pamatę, po medžiais žaidę vaikai klykdami išlakstė į šalis. Prasivėrė keletas langų, ir įniršusios motinos kažką jam šaukė įkandin. Jis vėl išbėgo į Kalno gatvę apie tris šimtus jardų nuo tramvajaus stotelės, ir tuoj pamatė būrį šūkaujančių ir bėgančių žmonių.

Jis dirstelėjo gatve aukštyn, kalvos link. Maždaug per dvylika jardų nuo jo bėgo augalotas žemkasys, garsiai plūsdamasis ir smarkiai mosuodamas kastuvu; jam įkandin, sugniaužęs kumščius, lapnojo konduktorius. Paskui juos bėgo kiti žmonės, garsiai šaukdami ir ant kažko užsimoję. Iš kitos pusės, miesto link, taip pat skubėjo vyrai ir moterys, ir Kempas pamatė, kaip iš vienos krautuvės išbėgo vyras su lazda rankoje.

— Apsupkite jį! — sušuko kažkas.

Kempas staiga suprato, kad padėtis labai pasikeitė. Jis stabtelėjo ir apsidairė, vos atgaudamas kvapą.

— Jis kažkur čia! — sušuko jis.— Apsupkite...

Kempas gavo smarkų smūgį į galvą ir susvyravo; jis dar bandė atsigręžti į nematomą priešą, tačiau vos nusilaikė ant kojų ir smogė į tuštumą. Paskui jis dar gavo stiprų smūgį į žandikaulį ir nugriuvo ant žemės. Netrukus jam į pilvą įsirėmė keliai, įnirtusios rankos nutvėrė už gerklės, tik viena jų buvo silpnesnė. Kempui pavyko suspausti Nematomo žmogaus rankų plaštakas. Kažkas garsiai suvaitojo, ir staiga aukščiau Kempo galvos pralėkė žemkasio kastuvas ir dusliai kažkam tvokstelėjo.

Kažkas nulašėjo Kempui ant veido. Rankos, laikiusios jį už gerklės, ūmai, atsileido. Kiek pasigrūmęs Kempas išsivadavo iš priešo ir, sučiupęs už suglebusio peties, pats jį užgulė, spausdamas prie žemės nematomas alkūnes.

— Aš jį sugavau! — suspiegė Kempas.— Padėkite, padėkite! Jis čia! Laikykite jį už kojų!

Bematant į grumtynių vietą supuolė visa minia žmonių. Pašaliniam stebėtojui galėjo atrodyti, kad čia vyksta kažkokios ypatingai atkaklios futbolo rungtynės. Kempui šūktelėjus, jau niekas nepravėrė burnos, tik buvo girdėti smūgiai, kojų trepsėjimas ir sunkus alsavimas.

Nežmoniškomis pastangomis Nematomam žmogui pavyko numesti nuo savęs keletą priešininkų ir atsiklaupti ant kelių. Kempas įsikibo į jį, kaip medžioklinis šuo į elnią, ir dešimtys rankų griebė, mušė ir draskė nematomą būtybę. Tramvajaus konduktorius nutvėrė jį už sprando ir vėl parmetė ant žemės.

Vėl susidarė krūva besigrumiančių kūnų. Mušė, reikia pripažinti, negailestingai. Staiga pasigirdo šiurpus balsas: „Pasigailėkite, pasigailėkite!"— ir staiga nutilo, virtęs dusliu vaitojimu.

— Nustokite jį mušti, kvailiai! — sušuko Kempas užkimusiu balsu, ir minia pasitraukė atgal.— Jis sužeistas, sakau jums. Pasitraukite.

Pagaliau pavyko bent kiek atstumti susigrūdusius, imtynių karščio apsvaigintus žmones, ir visi pamatė daktarą Kempą, tarytum pakeltą bent per penkiolika colių į orą ir slegiantį prie žemės nematomas rankas. Už jo nugaros policininkas laikė nematomas kojas.

— Nepaleiskite jo! — sušuko augalotasis žemkasys, mojuodamas sukruvintu kastuvu.— Jis tik apsimeta sužeistas.

— Jis neapsimeta,— tarė Kempas, atsargiai kilstelėjęs savo kelį — be to, aš jį laikau.— Kempo veidas buvo sudaužytas ir jau tino. Jis vos galėjo kalbėti, iš lūpos sunkėsi kraujas. Jis ištiesė vieną ranką ir, matyt, ėmė čiupinėti gulinčiojo veidą.— Visa burna šlapia,— tarė jis ir staiga sušuko:— Dieve mielaširdingas!

Kempas greit atsistojo ir vėl atsiklaupė prie nematomos būtybės. Vėl prasidėjo stumdymasis ir spūstis, trep-

sėjo atbėgančių smalsuolių kojos. Iš visų namų bėgo žmonės. „Linksmųjų kriketininkų" durys plačiai atsidarė. Maža kas tekalbėjo.

Kempas braukė ranka, tartum čiupinėdamas tuščią orą.

— Neálsuoja,— tarė jis.— Ir širdis nebeplaka. Kaipgi jį. . . ak!

Kažkokia senė, žiūrinti iš po augalotojo žemkasio alkūnės, staiga garsiai suklykė:

— Žiūrėkite šičia! — tarė ji, ištiesusi raukšlėtą pirštą.

Žvilgtelėję į jos rodomą pusę, visi pamatė balkšvą rankos kontūrą, kuri bejėgiškai gulėjo ant žemės. Ranka atrodė kaip stiklinė, buvo galima įžiūrėti visas venas ir arterijas, visus kaulus ir nervus. Ji čia visų akivaizdoje ėmė netekti savo skaidrumo ir darėsi vis tamsesnė.

— Oho! — sušuko policininkas.— Štai jau pasirodė ir kojos.

Šitaip pamažu, pradedant nuo rankų ir kojų, lėtai slinkdamas per visus sąnarius iki gyvybinių centrų, vyko tas keistas atvirtimas į matomą kūną. Lyg būtų pamažu plitę kokie nuodai. Pirmiausiai pasirodė plonyčiai balti nervai, sudarydami tartum silpną kūno apybraižą, paskui stiklo pavidalo kaulai ir išsišakojusios arterijos, toliau raumenys ir oda, kuri pradžioje atrodė lyg lengvutis rūkas, bet greit darėsi tamsesnė ir sūdresnė. Netrukus jau buvo galima įžiūrėti įlaužtą krūtinę, pečius ir neaiškiai ryškėjančius sužaloto ir sudaužyto veido bruožus.

Kai pagaliau minia pasitraukė ir Kempui pavyko atsistoti, tai visi čia esantieji pamatė ant žemės gulintį nuogą, sumaitotą, sumuštą ir sužalotą kokių trisdešimties metų vyriškio kūną. Jo plaukai ir antakiai buvo balti,— ne žili kaip senų žmonių, o balti kaip albinosų, akys raudonos kaip granatai. Rankos buvo mėšlungiškai sugniaužtos, akys išplėstos, o veide sustingusi rūstybė ir nusiminimas.

— Uždenkite jo veidą! — riktelėjo kažkas.— Dėl dievo, uždenkite veidą!

Kūną kažkas pridengė paklode, paimta iš „Linksmųjų kriketininkų" smuklės, įnešė jį į vidų. Ten, ant menko guolio, skurdžiame pustamsiame kambaryje, tarp įvykių susijaudinusios minios, sumuštas ir sužalotas, išduotas ir negailestingai persekiotas, baigė keistą ir baisų savo gyve-

nimo kelią Grifinas — pirmasis žmogus, sugebėjęs tapti nematomu, Grifinas — talentingas fizikas, kuriam lygaus dar nebuvo pasaulyje.

## EPILOGAS

Taip baigiasi pasakojimas apie nepaprastą ir pragaištingą Nematomo žmogaus eksperimentą. Ir jeigu jūs norite sužinoti apie jį ką nors daugiau, tai užsukite į nedidelę smuklę prie Port Stou ir pasikalbėkite su šeimininku. Tos smuklės iškaba — tuščia lenta, kurios viršuje pavaizduota skrybėlė, žemai — pusbačiai, o smuklės pavadinimas toks pat kaip ir šios knygos antraštė. Šeimininkas — žemas, kresnas žmogelis ilga plačia nosimi, vešliais plaukais ir veidu su rausvomis dėmėmis. Išgerkite daugiau, ir jis ims smulkiai jums pasakoti apie viską, kas jam atsitiko po mano aukščiau aprašytų įvykių, ir apie tai, kaip teismas bandė atimti iš jo rastus pas jį pinigus.

— Kai jie įsitikino, kad negalima nustatyti, kieno tie pinigai, tai ir paleido kalbas — tik jūs pagalvokite! — kad su manim reikią pasielgti kaip su lobiu. Na, patys pasakykite, ar aš panašus į lobį? O paskui vienas ponas sutiko mokėti man po ginėją už vakarą, kad aš šią istoriją pasakočiau miuzikhole.

Jeigu jūs panorėsite iš karto sustabdyti jo atsiminimų srautą, tai jums reikės tik paklausti, ar toje istorijoje nevaidino kokio vaidmens ranka rašytos knygos. Jis pasakys, kad knygos iš tikrųjų buvusios ir jis ims saikstytis, kad visi kažkodėl maną, jog knygos iki šiol tebesančios pas jį, tačiau tai netiesa, jokių knygų jis neturįs.

— Nematomasis pats jas iš manęs atsiėmė ir kažkur padėjo dar tada, kai aš nuo jo pabėgau ir pasislėpiau Port Stou. Tai vis tas misteris Kempas prasimano, kad knygos tariamai esančios pas mane.

Paskui jis susimąsto, vogčiomis stebi pašnekovą, nervingai ima šluostyti stiklines ir pagaliau išeina iš kambario.

Jis yra užkietėjęs viengungis, seniai prisirinkęs nevedusio žmogaus įpročių, ir jo namuose nėra nė vienos moters. Viršutinius savo drabužius jis yra užsisegiojęs sagomis,— to reikalauja jo padėtis,— bet petnešas ir kitas

intymesnes vietas jis vis dar mėgsta raišiotis virvutėmis. Savo versle jis neparodo ypatingo sumanumo, tačiau labai rūpinasi geru savo įstaigos vardu. Jo judesiai lėti, ir apskritai jis linkęs mąstyti. Kaime jis laikomas protingu žmogumi, o už jo taupumą visi jį gerbia. Jeigu jį paklausite apie pietinės Anglijos kelius, tai lengvai įsitikinsite, kad šiuo atžvilgiu jis suvarys į ožio ragą visus turistinius vadovėlius.

Sekmadienio rytą — kiekvieną sekmadienį visais metų laikais — ir kiekvieną vakarą po dešimtos jis eina į smuklės svetainę, pasiėmęs stiklinę džino, truputį atskiesto vandeniu, ir pastatęs ją ant stalo, uždaro duris, apžiūri langų užuolaidas ir net pažvelgia po stalu. Paskui, įsitikinęs, kad yra iš tikrųjų vienas, jis atidaro spintą, o paskui stalčių ir iš jo ištraukia tris rudais odiniais viršeliais aptaisytas knygas ir iškilmingai pasideda jas ant stalo vidurio. Viršeliai nusitrynę ir apėję žaliais pelėsiais,—vieną kartą tos knygos nakvojo griovyje,— o kai kurie puslapiai visiškai nuplauti purvino vandens. Šeimininkas atsisėda kėdėje, palengva prisikemša molinę pypkę, nenuleisdamas susižavėjusio žvilgsnio nuo knygų. Paskui jis vieną jų prisitraukia arčiau savęs ir ima žiūrinėti, vartydamas puslapius čia į vieną, čia į kitą pusę.

Jo antakiai suraukti, ir lūpos smarkiai juda.

— Šeši, mažas dvejetukas viršuje, kryželis ir kabliukas. Viešpatie, tai bent turėjo galvą žmogus!

Bet neilgai trukus jo uolumas silpsta, jis atsilošia į kėdės atkaltę ir pro dūmų kamuolius žiūri į kambario gilumą, lyg ten matytų tokius daiktus, kurių nemato paprasta mirtingųjų akis.

— Kiek čia paslapčių,— sako jis,— nuostabių paslapčių... Ak, kad taip jas atspėjus! Aš ne taip daryčiau kaip jis. Aš būčiau... et! — Ir jis užsitraukia dūmą.

Čia jis pasineria svajonėse, nemirštamose, žavingose savo gyvenimo svajonėse. Ir, nepaisant visų nenuilstamojo Kempo pasikėsinimų, nė vienas žmogus pasaulyje, išskyrus smuklės savininką, neįsivaizduoja, kur yra tos knygos, kuriose slypi nematomumo paslaptis ir daug kitų nuostabių paslapčių. Ir niekas to nesužinos ligi gyvos jo galvos.

# PASAULIŲ KARAS

*Bet kas gyvena tuose pasauliuose, jeigu jie apskritai yra gyvenami? .. Kas yra Pasaulio Valdovai — jie ar mes? Argi viskas yra skirta žmogui?*

*Kepleris*
*(Cituoja Bertonas „Melancholijos anatomijoje")*

# PIRMOJI KNYGA

# MARSIEČIŲ ATVYKIMAS

## I skyrius

### KARO IŠVAKARĖSE

Paskutiniaisiais devynioliktojo amžiaus metais niekas nebūtų patikėjęs, jog žmonijos gyvenimą akylai ir rūpestingai stebi labiau už žmogų išsivysčiusios būtybės, kad ir tokios pat mirtingos kaip ir jis; kad tuo metu, kai žmonės triūsė bei rūpinosi savo reikalais, jie buvo tyrinėjami bei stebimi galbūt taip pat kruopščiai, kaip kad žmogus pro mikroskopą tyrinėja padarus, knibždančius ir besiveisiančius vandens laše. Be galo patenkinti savimi žmonės zujo Žemėje, paskendę savo reikalėliuose, įsitikinę valdą materiją. Galimas daiktas, kad taip elgiasi ir infuzorija po mikroskopu. Niekam nė į galvą neateidavo, kad senesnieji visatos pasauliai — tai pavojaus šaltinis žmonių padermei; pati mintis, kad juose galėtų būti kokia gyvybė, atrodė neįmanoma ir neįtikėtina. Įdomu prisiminti kai kurias tuomet visų pripažintas pažiūras. Daugiausia, kuo žmonės galėjo tikėti, buvo tai, kad Marse gyvena kiti žmonės, tikriausiai mažiau už mus išsivystę, bet, šiaip ar taip, jau pasiruošę draugiškai sutikti mus kaip svečius. O tuo tarpu per begalines erdves pavydo kupinomis aki-

mis žiūrėjo į žemę didžiai išsivysčiusios šalto, bejausmio intelekto būtybės, pranašesnės už mus tiek pat, kiek mes esame pranašesni už išmirusius gyvius, ir lėtai, bet rimtai stengėsi įgyvendinti priešiškus savo planus. Dvidešimtojo amžiaus pradžioje mūsų iliuzijos buvo sugriautos.

Marso planeta — vargu reikia tai priminti skaitytojui — sukasi aplink Saulę, nutolusi nuo jos vidutiniškai per 140 000 000 mylių, ir gauna iš jos šilumos bei šviesos dvigubai mažiau negu mūsų Žemė. Marsas, jeigu nebulinė hipotezė teisinga, yra senesnis už mūsų Žemę; gyvybė jo paviršiuje turėjo atsirasti kur kas anksčiau, negu galutinai susiformavo Žemė. Tas faktas, kad Marso masė septynetą kartų mažesnė už Žemės masę, turėjo pagreitinti jo atvėsimą ligi temperatūros, kuri palanki atsirasti gyvybei. Marso planetoje yra oro, vandens ir viso to, kas būtina organiškajai gyvybei palaikyti.

Bet žmogus yra taip pasikėlęs į puikybę ir taip jos apakintas, kad iki pat devynioliktojo amžiaus pabaigos nė vienas rašytojas nepareiškė nuomonės, jog sąmoninga gyvybė tenai, galimas daiktas, yra gerokai pralenkusi žemiškąją. Taip pat nebuvo atsižvelgiama į tai, kad gyvybė Marse yra ne tik nutolusi nuo savo pradžios, bet ir priartėjusi prie savo pabaigos, nes Marsas yra senesnis už Žemę ir, turėdamas paviršių, lygų ketvirtajai Žemės paviršiaus daliai, yra labiau nutolęs nuo Saulės.

Amžius trukęs atvėsimas, kuris anksčiau ar vėliau turės ištikti ir mūsų planetą, mūsų kaimyno Marso planetoje, be abejo, yra nužengęs jau gana toli. Nors daugeliu atžvilgių gyvybės sąlygos Marse mums tebėra paslaptis, mes jau žinome, kad net ir pusiaujo juostoje vidudienio temperatūra ten vargu ar yra aukštesnė kaip pas mus šalčiausią žiemą. Jo atmosfera yra daug skystesnė negu žemiškoji; jo džiūstantys vandenynai dengia tiktai trečdalį jo paviršiaus; lėtai kintant metų laikams, apie abu ašigalius susirenka didžiulės ledo masės ir paskui tirpdamos periodiškai užtvindo vidutinės juostos sritis. Paskutinė planetos išsekimo stadija, mums dar be galo tolima, Marso gyventojams pasidarė šių dienų problema. Neatidėliotino būtinumo spiriamas, jų protas pasidarė veiklesnis, grūdinosi valia, augo jėgos. Ir, žiūrėdami į pasaulio erdves,

apsišarvavę tokiomis žiniomis ir instrumentais, apie kuriuos mes galime tiktai svajoti, jie matė netoli savęs, vos už 35 000 000 mylių Saulės kryptimi, rytinę vilties žvaigždę — mūsų planetą, žalią nuo augmenijos ir pilką nuo vandens plotų, su ūkanota atmosfera, aiškiai kalbančia apie derlingumą, su šmėkšančiomis pro ūkanotą uždangą plačiomis apgyventų žemynų dėmėmis bei siauromis jūromis, kuriose pilna plaukiojančių laivų.

Mes, žmonės, Žemėje gyvenančios būtybės, turėjome jiems atrodyti tokie pat svetimi ir neišsivystę, kaip mums atrodo beždžionės ir lemūrai. Mes žinome, kad gyvybė — tai nenutrūkstama kova dėl būvio, ir Marse, matyt, galvojama taip pat. Jų pasaulis jau vėsta, o Žemėje vis dar kunkuliuoja gyvenimas, bet tai, kaip jiems atrodo, yra kažkokių žemesnių būtybių gyvenimas. Nukariauti naują pasaulį, esantį arčiau Saulės — štai kur vienintelė jų viltis išsigelbėti nuo neišvengiamai artėjančios pražūties.

Kad per daug griežtai jų nepasmerktume, turime prisiminti, kaip patys žmonės negailestingai naikino ne tiktai tokius gyvius kaip išmirę bizonai ir paukštis dodo, bet ir į save panašius kitų rasių atstovus. Pavyzdžiui, Tasmanijos gyventojai per penkiasdešimt metų naikinamo karo, kurį pradėjo Europos imigrantai, buvo išžudyti visi iki vieno. Argi mes patys esame jau tokie gailestingumo apaštalai, kad turėtumėm piktintis marsiečiais, kurie elgėsi visiškai panašiai?

Marsiečiai, matyt, nuostabiai tiksliai apskaičiavo savo nusileidimą — jų matematikos mokslas turbūt smarkiai pranšoka mūsiškį — ir pasiruošimus atliko nepaprastai darniai. Jeigu mūsų prietaisai būtų buvę tobulesni, tai mes būtume pastebėję artėjančią audrą kur kas prieš devynioliktojo amžiaus pabaigą. Tokie mokslininkai kaip Skiaparelis stebėjo raudonąją planetą,— beje, įdomu, kad daugelį amžių Marsas buvo laikomas karo žvaigžde,— tačiau jiems nepavyko išaiškinti tų periodiškai pasirodančių dėmių, kurias jie taip gerai išmoko žymėti žvaigždėlapiuose. O marsiečiai visą tą laikotarpį, matyt, ruošėsi savo žygiui.

1849 metais, kai Žemė ir Marsas buvo labiausiai suartėję, apšviestoje Marso disko pusėje buvo matyti stipri šviesa, kurią pirmiausiai pastebėjo Liko observatorija, o

paskui Perotenas Nicoje bei kiti stebėtojai. Anglijos skaitytojai pirmą kartą apie tai sužinojo iš rugpjūčio 2 dienos žurnalo „Neičer". Aš esu linkęs manyti, jog marsiečiai tuo metu liedinosi didžiulę patranką gilioje šachtoje Marse, iš kurios jie vėliau ir apšaudė Žemę. Beje, keisti reiškiniai, iki šiol dar neišaiškinti, buvo pastebėti arti tos vietos, kur buvo matyti šviesos išsiveržimai, per kitus du planetų suartėjimus.

Audra užklupo mus prieš šešerius metus. Artėjant Marsui prie Žemės, Lavelis iš Javos telegrafu pranešė astronomams apie smarkų įkaitusių dujų sprogimą planetoje. Tatai atsitiko rugpjūčio dvyliktą apie vidurnaktį; spektroskopas, kuriuo jis tučtuojau pasinaudojo, išryškino masę degančių dujų, daugiausia vandenilio, ir ta masė baisiu greičiu lėkė Žemės link. Apie dvyliktą valandą penkiolika minučių tas ugnies srautas jau nebebuvo matomas. Lavelis palygino jį su didžiuliu liepsnos tvykstelėjimu, šovusiu staiga iš planetos „tartum pabūklo sviedinys".

Tas palyginimas, kaip vėliau paaiškėjo, buvo tikslus. Tačiau laikraščiai kitą dieną nieko apie tai nepranešė, neminint mažos žinutės „Deili telegraf", ir pasaulis nieko nesužinojo apie tą visų didžiausią pavojų, kurs kada nors buvo grėsęs žmonijai. Aš taip pat turbūt nebūčiau nieko sužinojęs, jeigu Oteršou nebūčiau susitikęs su žinomu astronomu Odžilviu. Pranešimas buvo jį labai sujaudinęs, ir jis pakvietė mane tą naktį stebėti raudonosios planetos.

Nors po to buvo daug audringų įvykių, aš labai aiškiai atsimenu mūsų naktinį budėjimą: tyli observatorija, kampe pritemdytas žibintas, silpnai apšviečiąs grindis, vienodas laikrodinio mechanizmo tiksėjimas teleskope, nedidelė kiaurymė lubose, žvaigždžių dulkėmis išmarginta pailga bedugnė. Beveik nematomas Odžilvis tyliai knyburiavo prie teleskopo. Pro teleskopą buvo matomas tamsiai mėlynas ratas ir jame plaukiojanti mažytė apvali planeta. Ji atrodė tokia smulkutė, blizganti, turėjo vos pastebimas skersines juostas, kiek netaisyklingą apskritimą. Ji buvo tokia maža, tokia sidabriškai šilta, toji į segtuko galvutę panaši šviesa. Ji tarytum virpėjo, bet iš tikrųjų tai virpėjo teleskopas, veikiamas laikrodžio mechanizmo, laikančio planetą regėjimo lauke.

Stebima žvaigždutė čia mažėjo, čia didėjo, čia artėjo, čia tolo: iš tikrųjų tai buvo paprastas akių nuovargis. Ji buvo už 40 000 000 mylių nuo mūsų — daugiau kaip 40 000 000 mylių tuštumos. Nedaugelis gali įsivaizduoti tą begalinę tuštumą, kurioje plaukioja materialios visatos trupinėliai!

Arti planetos, atsimenu, švytėjo trys mažyčiai taškeliai, trys be galo nutolusios teleskopinės žvaigždės, o aplinkui — neišmatuojama tuščios erdvės tamsa. Jūs žinote, kaip toji bedugnė atrodo šaltą žvaigždėtą naktį. Pro teleskopą ji atrodo dar gilesnė. Ir, man nematomas dėl nuotolio ir menko dydžio, nesulaikomai ir greit per visą šitą neįmanomą erdvę lėkė į mane, kas minutė priartėdamas daugelį tūkstančių mylių, tas, ką marsiečiai pasiuntė į mus, tas, kas turėjo atnešti kovą, vargą ir pražūtį Žemei. Stebint planetą, tokia mintis net į galvą man neatėjo; niekas Žemėje negalėjo nė pamanyti, kad Žemės link lekia taikliai paleistas sviedinys.

Tą pačią naktį vėl buvo pastebėtas sprogimas Marse. Aš pats jį mačiau. Tą pačią akimirką, kai chronometras rodė vidurnaktį, planetos kraštas truputį paraudo ir pasirodė vos įžiūrimas iškyšulys. Aš pranešiau Odžilviui, ir jis užėmė mano vietą. Naktis buvo karšta, ir aš labai ištroškau gerti. Apgraibomis, netvirtai žengdamas tamsoje, pasukau prie staliuko, ant kurio stovėjo sifonas, tik staiga Odžilvis sušuko, pamatęs skrendančias į mus ugnies dujas.

Tą naktį iš Marso į Žemę buvo paleistas naujas nematomas sviedinys — lygiai po paros nuo pirmojo, sekundės tikslumu. Atsimenu, kaip sėdėjau ant stalo tamsoje; akyse man raibuliavo raudonos ir žalios dėmės. Panorau užsirūkyti ir ėmiau ieškoti ugnies. Tas akimirkos blykstelėjimas man atrodė visai nereikšmingas, ir aš nė nepagalvojau, kokios gali būti jo pasekmės. Odžilvis stebėjo dangų ligi pirmos valandos; pirmą valandą jis baigė darbą; mudu įsižiebėme žibintą ir nuėjome į jo namus. Oteršou ir Čertsis, kuriuose ramiai miegojo šimtai gyventojų, buvo paskendę tamsoje.

Odžilvis tą naktį pareiškė įvairių spėliojimų dėl gyvenimo sąlygų Marse ir išjuokė vulgarią hipotezę, jog Marso gyventojai siunčią mums signalus. Jis buvo linkęs ma-

nyti, kad į planetą tikriausiai pabirusi ištisa meteoritų kruša arba kad ten išsiveržė didžiuliai vulkanai. Jis man įrodinėjo, jog maža tėra pagrindo manyti, kad organiškoji evoliucija vyktų vienodai dviejose, kad ir artimose planetose.

— Viena galimybė prieš milijoną, kad Marsas gyvenamas,— tarė jis.

Šimtai stebėtojų matė liepsną tą vidurnaktį ir kitas dešimt naktų — po vieną tvykstelėjimą kasnakt. Kodėl šūviai liovėsi po dešimtosios nakties, niekas nė nebandė išsiaiškinti. Galimas daiktas, kad šūvių dujos sukėlė marsiečiams nepatogumų. Tiršti dūmų ar dulkių kamuoliai, pastebėti pro stipriausią Žemės teleskopą, tarytum mažos, pilkos bangų pavidalo dėmės šmėžčiojo tyroje planetos atmosferoje, temdydami jos kontūrus.

Pagaliau net laikraščiai prabilo apie tas perturbacijas; pasirodė populiarių žinučių apie vulkanus Marse. Dar prisimenu, kad humoristinis žurnalas „Panč" labai sąmojingai tatai panaudojo karikatūrai. O tuo tarpu nematomieji Marso sviediniai lėkė į Žemę tuščios erdvės bedugne po keletą mylių per sekundę, kasdien ir kas valandą vis artėdami prie Žemės. Dabar man atrodo tiesiog nuostabu, kad žmonės tada galėjo rūpintis savo menkučiais reikaliukais, kai viršum jų galvų pakibo pražūties pavojus. Atsimenu, kaip džiūgavo Markhemas, gavęs naują planetos nuotrauką iliustruotam žurnalui, kurį jis tada redagavo. Šių dienų, jau kiek vėlesnio laikotarpio žmonės vargu ar gali įsivaizduoti devynioliktojo amžiaus žurnalų gausumą ir verslumą. Na o aš pats tada labai uoliai mokiausi važinėti dviračiu ir skaičiau daugybę žurnalų, svarstančių tolimesnį moralinės evoliucijos klausimą ryšium su civilizacijos pažanga.

Vieną vakarą (pirmasis marsiečių sviedinys tada buvo per 10 000 000 mylių nuo mūsų) aš išėjau su žmona pasivaikščioti. Dangus buvo žvaigždėtas, ir aš jai aiškinau Zodiako ženklus ir parodžiau Marsą, kaip skaidrų šviesos tašką ties zenitu, į kurį buvo nukreipta tiek daug teleskopų. Vakaras buvo šiltas. Minios vaikštinėjančių Čertsio ir Ailvorto gyventojų, grįždamos namo, ėjo pro mus su dainomis ir muzika. Viršutiniuose namų languose degė

žiburiai, žmonės ėjo gulti. Iš tolo, nuo geležinkelio stoties, sklido manevruojančių traukinių dundesys; jis buvo sušvelnintas nuotolio ir skambėjo beveik melodingai. Žmona atkreipė mano dėmesį į raudonus, žalius ir geltonus signalinius žiburius, kabančius tarytum rėmuose dangaus fone. Rodės, kad visur viešpatauja tyla ir ramybė.

## II skyrius

### KRINTANTI ŽVAIGŽDĖ

Paskui atėjo toji naktis, kai krito pirmoji žvaigždė. Ji buvo pastebėta švintant: panaši į ugninę juostą, ji skrido viršum Vinčesterio, į rytus, labai aukštai. Šimtai žmonių ją matė ir manė, kad tai krinta paprasta žvaigždė. Elbinas rašė, jog paskui save ji paliko žalsvą juostą, kuri švytėjo keletą sekundžių. Mūsų didžiausias meteoritų žinovas Deningas teigė, kad ją buvę galima matyti jau už devyniasdešimt ar šimto mylių. Jam atrodė, kad ji nukritusi ant žemės maždaug per šimtą mylių į rytus nuo tos vietos, kur jis pats tada buvo.

Tuo metu aš buvau namie ir rašiau savo kabinete; tačiau aš nieko nepastebėjau, nors mano langas buvo į Oteršou ir užuolaida buvo pakelta (aš mėgdavau žiūrėti į nakties dangų). Tačiau tas meteoritas, pats nepaprasčiausias iš visų kada nors nukritusių iš visatos erdvės, turėjo nukristi man sėdint prie savo stalo, ir aš, tuo metu pažvelgęs į langą, būčiau jį pastebėjęs. Kiti, kurie matė jį skrendant, pasakojo, kad jis skridęs švilpdamas, bet aš pats to negirdėjau. Daugelis Berkširo, Serėjaus ir Midlsekso gyventojų matė jį krintant ir manė, kad nukritęs naujas meteoritas. Tą naktį, rodos, niekas nė nepasirūpino pažvelgti į nukritusią masę.

Vargšas Odžilvis, stebėjęs meteoritą ir įsitikinęs, kad jis nukrito kur nors dykvietėje tarp Horzelio, Oteršou ir Vokingo, atsikėlė anksti rytą ir išėjo jo ieškoti; netrukus, kai tik prašvito, jis rado jį netoli smėlio karjero. Jis pamatė didžiulę duobę, išraustą nukritusio kūno, ir smėlio bei žvyro krūvas, suverstas tarp šilojų ir matomas už pusant-

ros mylios. Šilojai degė ir smilko skaidriais mėlynais dūmeliais.

Nukritęs kūnas buvo įsmigęs į smėlį tarp išmėtytų sudaužytos pušies skeveldrų. Išorinė dalis atrodė kaip didžiulis apdegęs cilindras; jo kontūrus dengė storas žvynuotas tamsių nuodegų sluoksnis. Cilindro skersmuo siekė apie trisdešimt jardų. Odžilvis priėjo prie tos masės, nustebintas jos dydžio ir formos, nes paprastai meteoritai esti daugiau ar mažiau rutulio pavidalo. Tačiau cilindras buvo taip įkaitęs nuo lėkimo per atmosferą, kad nebuvo galima prie jo prisiartinti. Cilindro viduje kažkas negarsiai ūžė; Odžilvis nusprendė, kad tas ūžesys atsirado nevienodai vėstant cilindro paviršiui. Tuo metu jis net nepagalvojo, kad cilindras gali būti tuščiaviduris.

Odžilvis stovėjo prie atsiradusios duobės krašto, nustebintas nepaprasto cilindro formos ir spalvos, ir pamažu, nors dar ir neaiškiai, ėmė nuvokti jo paskirtį. Ankstyvas rytas buvo nepaprastai ramus; saulė, ką tik apšvietusi pušyną ties Veibridžu, jau ėmė kaitinti. Odžilvis pasakojosi negirdėjęs tą rytą čiulbant paukščių, ir tiktai iš nuodegom aplipusio cilindro vidaus sklidę kažkokie garsai. Dykvietėje nebuvo nė gyvos dvasios.

Staiga jis nustebęs pamatė, kad nuo cilindro viršaus ėmė luptis nuodegų sluoksnis. Jos krito į smėlį tarytum sniego dribsniai arba lietaus lašai. Garsiai atlūžo ir nukrito, išgąsdindamas Odžilvį, gana stambus gabalas.

Dar nieko neįtardamas, Odžilvis įlipo į duobę ir, nepaisydamas didelio karščio, priėjo prie pat cilindro, norėdamas jį geriau apžiūrėti. Jis dar manė, kad tai tėra kūno vėsimo pasekmės, bet šią jo nuomonę griovė tas faktas, kad nuodegos krito tik nuo cilindro krašto.

Ir staiga Odžilvis pastebėjo, kad apvali cilindro viršūnė sukasi. Sukimasis buvo toks lėtas, jog Odžilvis jį pastebėjo tiktai todėl, kad juodas taškelis, buvęs prieš penketą minučių ties juo, dabar atsidūrė kitoje apskritimo pusėje. Vis dėlto jis ne visai suprato, ką tai reiškia, kol išgirdo kažką dusliai krebždant ir pamatė, kad juodas taškelis pasistūmėjo į priekį beveik per colį. Tik tada pagaliau jis suprato, ką tai reiškia. Cilindras buvo dirbtinis,

tuščiaviduris, su nusukamu gaubtu! Cilindro viduryje kažkas suko gaubtą!

— O, dieve! — sušuko Odžilvis.— Ten viduryje yra žmogus! Žmonės, beveik mirtinai iškepinti! Jie mėgina išlįsti!

Žaibiška minčių asociacija šį reiškinį sugretino su sprogimu Marse.

Mintis apie uždarytas cilindre būtybes jam atrodė tokia baisi, kad jis užmiršo karštį ir priėjo prie cilindro dar arčiau, pasišovęs padėti atsukti sraigtą. Bet, jo laimei, šnypščiantis karštis laiku jį sustabdė ir įkaitintas metalas jo neapsvilino. Jis valandėlę pastovėjo nesiryždamas, paskui išlipo iš duobės ir tekinas pasileido į Vokingą. Buvo apie šeštą valandą. Jis susitiko vežiką ir bandė jam paaiškinti, kas įvyko, bet jo žodžiai ir veidas atrodė tokie keisti,— duobėje jis pametė skrybėlę,— jog šis, nieko nepasakęs, nuvažiavo tolyn. Taip pat nesėkmingai jis kreipėsi į smuklininką, kuris prie Horvelio tilto buvo ką tik atidaręs smuklės duris. Šis pagalvojo, kad tai koks ištrūkęs iš ligoninės beprotis, ir pabandė įsitempti jį į barą. Tatai šiek tiek prablaivino Odžilvį, ir jis, pamatęs londoniškį žurnalistą Hendersoną, bekasinėjantį savo sodelyje, kreipėsi į jį per tvorą, stengdamasis kalbėti kiek galint aiškiau.

— Hendersonai,— pradėjo jis,— ar jūs matėte praeitą naktį nukritusią žvaigždę?

— Na?

— Ji nukrito Horzelio dykvietėje.

— Dėl dievo! — sušuko Hendersonas.— Nukritęs meteoritas! Įdomus dalykas!

— Bet tai nėra paprastas meteoritas. Tai cilindras, dirbtinis cilindras. Ir jo viduryje kažkas yra.

Hendersonas išsitiesė, rankoje laikydamas kastuvą.

— Ką jūs pasakėte?— dar paklausė Hendersonas. Jis buvo kurčias viena ausimi.

Odžilvis papasakojo visa, ką matė. Hendersonas valandėlę svarstė, paskui metė šalin kastuvą, čiupo švarką ir išbėgo į kelią. Abu nuskubėjo prie meteorito. Cilindras

tebegulėjo toje pat vietoje. Garsų iš vidaus jau nebebuvo girdėti, o tarp antvožo ir cilindro žvilgėjo plonas metalinis sriegis. Oras, smarkiai švilpdamas, veržėsi arba į lauką, arba ėjo į vidų.

Jie klausėsi, pabarškino lazda per nuodegas ir, nesulaukę jokio atsakymo, nusprendė, kad žmogus ar žmonės, uždaryti viduje, yra netekę sąmonės arba mirę.

Žinoma, dviese jie nieko negalėjo padaryti. Jie šūktelėjo keletą padrąsinančių žodžių, pažadėjo grįžti ir nuskubėjo į miestą pagalbos. Susijaudinę ir susitaršę, aplipę smėliu, jie bėgo siaura gatve tą ankstyvą valandą, kai krautuvininkai nuo vitrinų nuima langines, o žmonės atidaro savo miegamųjų langus. Hendersonas pirmiausiai nuėjo į geležinkelio stotį, pasiryžęs telegrafu pranešti naujieną į Londoną. Laikraščių skaitytojai jau buvo paruošti išgirsti apie šitą sensacingą įvykį.

Apie aštuntą valandą dykvietės link jau skubėjo žioplių ir vaikėzų būrys pasižiūrėti „marsiečių lavonų". Tokia buvo pirmoji šito įvykio versija. Aš apie tai pirmiausiai išgirdau iš savo laikraščių pardavėjo apie ketvirtį devintos, išėjęs nusipirkti „Deili kronikl" numerio. Žinoma, aš be galo nustebau ir tučtuojau per Oteršou tiltą nuėjau prie smėlio duobės.

## III skyrius

### HORZELIO DYKVIETĖJE

Prie didžiulės įdubos, kurioje gulėjo cilindras, aš radau apie dvidešimt žmonių. Jau rašiau, kaip atrodė tas didelis sviedinys, įsmigęs į žemę. Velėna ir žvyras aplink jį buvo apsvilę tarytum po staigaus sprogimo. Matyt, nuo smūgio pasirodė liepsna. Hendersono ir Odžilvio ten nebuvo. Jie turbūt nusprendė, kad tuo tarpu negalima nieko padaryti, ir todėl nuėjo pas Hendersoną papusryčiauti.

Ant duobės krašto, tabaluodami kojomis, sėdėjo ketvertas ar penketas berniukų; jie žaidė (kol aš juos sudraudžiau), mėtydami į cilindrą akmenukus. Paskui, iš-

klausę manęs, jie ėmė žaisti, vaikydami vienas kitą ir sukinėdamiesi tarp suaugusiųjų.

Tarp susirinkusiųjų buvo du dviratininkai, padienis sodininkas, kurį aš kartais pasisamdydavau, mergaitė su kūdikiu ant rankų, mėsininkas Gregas su sūnum, keletas padaužų ir berniukų, kurie patarnaudavo golfo žaidėjams ir paprastai sukinėjosi palei geležinkelio stotį. Žmonės kalbėjo mažai. Tada Anglijoje retas kuris iš paprastų žmonių nors kiek nusimanė apie astronomiją. Dauguma žiūrovų ramiai spoksojo į plokščią cilindro gaubtą, kuris tebebuvo vis dar toje pačioje padėtyje, kaip jį paliko Odžilvis ir Hendersonas. Aš manau, kad visi jie nusivylė, vietoj suanglėjusių lavonų radę nejudančio cilindro masę. Vieni grįžo namo, į jų vietą ėjo kiti. Aš įlipau į duobę, ir man pasirodė, kad po kojomis iš lengvo virpa žemė. Gaubtas jau nebesisuko.

Tiktai priėjęs visai arti prie cilindro, atkreipiau dėmesį į jo keistą išvaizdą. Iš pirmo žvilgsnio jis pasirodė nė kiek ne keistesnis už apvirtusį vežimą ar užgriuvusį ant kelio medį. Gal dar mažiau. Jis panėšėjo į aprūdijusį dujų rezervuarą, susmigusį į žemę. Šiek tiek mokytesnis žmogus tuojau būtų pastebėjęs, kad pilkos nuodegos cilindro paviršiuje yra ne paprastas deginys, kad gelsvai baltas metalas, blizgąs iš po gaubto, yra keisto atspalvio. Žodis „nežemiškas" daugeliui žiūrovų nieko nesakė.

Jau neabejojau, kad cilindras yra nukritęs iš Marso, tačiau vis dar netikėjau, kad jame galėtų būti kokių gyvų būtybių. Aš maniau, kad gaubtas sukasi automatiškai. Nepaisydamas Odžilvio pasakojimų, vis dar tebetikėjau, kad Marse gyvena žmonės. Mano fantazija išskleidė sparnus: gal viduje yra paslėptas koks nors rankraštis, gal mes sugebėsime jį išversti ir taip toliau. Tačiau vėl — cilindras tokiam dalykui per didelis. Jaudinausi ir nekantravau, norėdamas pamatyti jį atidarytą. Apie vienuoliktą valandą, matydamas, kad neįvyksta nieko ypatinga, sugrįžau namo į Meiberį. Bet aš jau nebegalėjau imtis savo abstrakčių tyrinėjimų.

Po vidudienio dykvietės vaizdas labai pasikeitė. Ankstyvoji vakarinių laikraščių laida nustebino visą Londoną:

ir taip toliau. Be to, Odžilvio telegrama Astronomijos draugijai sukėlė ant kojų visas britų observatorijas.

Ant kelio prie smėlio duobės stovėjo bent dešimt puskariečių iš Vokingo stoties, fajetonas iš Čobhemo ir net kažkieno karieta. Atvažiavo daugybė dviratininkų, nepaisydami kaitros, susirinko daug žiūrovų, daugelis atėjo pėsčiomis iš Vokingo ir Čertsio, žodžiu, susirinko geroka žmonių minia, kurioje buvo netgi keletas išsipusčiusių damų.

Buvo labai karšta. Danguje nė debesėlio, jokio vėjelio, ir šiokią tokią paunksnę tegalėjai rasti tik po retomis pušų šakomis. Šilojai jau nebedegė, bet lyguma iki pat Oteršou buvo pajuodavusi ir vis dar teberūko. Apsukrus kolonijinių prekių krautuvėlės savininkas prie Čobhemo kelio atsiuntė savo sūnų su rankiniu vežimėliu, prikrautu žalių obuolių ir limonado.

Priėjęs prie duobės krašto, pamačiau joje bent pustuzinį žmonių — Hendersoną, Odžilvį ir aukštą šviesiaplaukį džentelmeną. Vėliau sužinojau, jog tai buvo karališkasis astronomas Stentas. Čia pat stovėjo keletas darbininkų su kastuvais ir kapliais rankose. Stentas nurodinėjo skardžiu ir griežtu balsu. Jis užlipo ant cilindro gaubto, kuris, matyt, jau atvėso. Jo veidas atrodė išraudęs ir prakaituotas, ir jis, matyt, buvo dėl kažko susierzinęs.

Didesnė cilindro dalis buvo atkasta, nors apatinis jo galas vis dar tebegulėjo žemėje. Odžilvis, pamatęs mane minioje, pasišaukė pas save ir paprašė nueiti pas lordą Hiltoną, šito sklypo savininką.

Vis didėjanti minia, aiškino jis, ypač vaikėzai, trukdo darbą. Nuo minios reikia apsitverti tvora. Jis man pranešė, kad iš cilindro girdėti silpnas ūžimas ir kad darbininkams nepavykę atsukti dangčio, nes nesą už ko nusitverti. Cilindro sienos, matyt, labai storos ir, galimas daiktas, tas silpnas garsas, kurį mes girdime, iš tikrųjų reiškia didelį triukšmą viduje.

Aš labai apsidžiaugiau, galėdamas įvykdyti jo prašymą ir šitaip gaudamas progą patekti į tarpą tų privilegijuo-

tų žiūrovų, kurie dalyvaus atidarant cilindrą. Lordo Hiltono namie neradau, bet sužinojau, kad jo laukiama grįžtant iš Londono šeštos valandos traukiniu; kadangi dabar buvo tiktai penkiolika minučių šeštos, tai užsukau namo išgerti arbatos ir paskui nuėjau į stotį, ketindamas pasitikti Hiltoną.

## IV skyrius

## CILINDRAS ATSIDARO

Kai sugrįžau į dykvietę, saulė jau leidosi. Iš Vokingo publika vis dar rinkosi, retas kuris ėjo namo. Citriniškai gelsvame dangaus fone juodavo vis didesnė minia, susigrūdusi aplink įdaubą; susirinko bent pora šimtų žmonių. Jie kažką šūkavo; ties duobe buvo tikra spūstis. Mane pagavo kažkoks neramus jausmas. Priėjęs arčiau, išgirdau Stentą šaukiant:

— Atgal, traukitės atgal!

Prabėgo kažkoks berniūkštis.

— Jis juda,— paskelbė jis,— sukasi ir sukasi. Man tai nepatinka. Aš verčiau eisiu namo.

Priėjau dar arčiau. Minia buvo tiršta — kokie du ar trys šimtai žmonių. Visi stumdėsi, lipo vieni kitiems ant kulnų. Puošnios damos rodė ypatingą smalsumą.

— Jis įkrito į duobę! — sušuko kažkas.

— Atgal, atgal! — pasigirdo balsai.

Minia truputį atsitraukė, ir aš pasistūmėjau į priekį. Visi buvo baisiai susijaudinę. Išgirdau kažkokį keistą, duslų garsą, sklindantį iš duobės.

— Atstumkite pagaliau tuos pusgalvius! — sušuko Odžilvis.— Juk mes nežinome, kas yra tame prakeiktame daikte!

Aš pamačiau jauną vyriškį, rodos, pardavėją iš Vokingo, lipantį ant cilindro ir bandantį išsikapanoti iš duobės, į kurią jį buvo įstūmusi minia.

Viršutinę cilindro dalį kažkas suko iš vidaus. Buvo matyti apie dvi pėdos žvilgančio sriegio. Kažkas suklupęs mane pastūmė, ir aš kad kiek būčiau nugriuvęs ant gaubto.

Atsigręžiau, ir, kol žiūrėjau į kitą pusę, gaubtas atsisuko visai, ir sužvangėjo, nukrisdamas ant žvyro. Alkūne atsirėmiau į kažką užpakalyje ir vėl atsigręžiau į cilindrą. Apskrita tuščia skylė man pasirodė visiškai juoda. Besileidžianti saulė tvieskė tiesiai į akis.

Visi turbūt tikėjosi pamatysią iš vidaus pasirodant žmogų; gal ne visai tokį, kokie esame mes, Žemės žmonės, bet vis dėlto panašų į mus nors iš dalies. Bent aš to tikėjausi. Bet dirstelėjęs pamačiau, kaip kažkas kapstosi tamsoje,— pilkšvas, lyg banguojantis, judąs; blykstelėjo du diskai, panašūs į akis. Paskui kažkas, panašus į pilką lazdos storumo gyvatę, ėmė rangytis iš kiaurymės ir besiraitydamas šliaužti į mane — vienas, paskui antras.

Mane nukrėtė šiurpas. Užpakalyje suklykė kažkokia moteris. Aš grįžtelėjau, vis nenuleisdamas akių nuo cilindro, iš kurio lindo nauji čiuptuvai, ir ėmiau trauktis toliau nuo duobės krašto. Aplink sustojusius žmones, kurie lig šiol tik stebėjosi, dabar pagavo siaubas. Kai kurie ėmė klykti. Minia traukėsi atgal. Pardavėjas vis dar negalėjo išsikapstyti iš duobės. Netrukus likau vienas ir mačiau, kaip žmonės bėgo į kitą duobės pusę, tarp jų buvo ir Stentas. Vėl pažvelgiau į cilindrą ir apstulbau iš baimės. Stovėjau, tartum stabo ištiktas, ir žiūrėjau.

Iš cilindro sunkiai ir lėtai lindo didžiulis pilkšvas apvalus gal lokio didumo padaras. Išniręs į šviesą, jis sublizgėjo tarytum šlapia šikšna. Dvi didelės tamsios akys įdėmiai žiūrėjo į mane. Pabaisos galva buvo apskrita ir, jeigu galima taip išsireikšti, turėjo veidą. Žemiau akių buvo bedantė burna, jos kraštai krutėjo ir virpėjo, leisdami seiles. Kūnas sunkiai alsavo ir trūkčiodamas pulsavo. Vienu minkštu čiuptuvu pabaisa buvo atsirėmusi į cilindro kraštą, o antruoju mosavo ore.

Tas, kuris nėra matęs gyvo marsiečio, vargu ar galėtų įsivaizduoti jo baisią, šlykščią išvaizdą. Trikampė raidės V pavidalo burna su atsikišusia viršutine lūpa, nuolat trūkčiojanti burna, čiuptuvai, kokius galėjo turėti Gorgonos [2], garsus alsavimas neįprastoje atmosferoje, nerangūs ir ap-

---

[2] Gorgonos — trys moterys pabaisos graikų mitologijoje, kurioms vietoj plaukų augusios gyvatės.

sunkę dėl didesnės Žemės traukos judesiai ir ypač tos didžiulės įdėmios akys,— viskas buvo taip šlykštu, jog darėsi bloga. Riebaluota tamsi oda priminė slidų grybą, nerangūs, lėti judesiai kėlė neapsakomą baimę. Net ir po pirmojo įspūdžio, vos probėgomis pažvelgęs į pabaisą, aš pajutau pasišlykštėjimą ir siaubą.

Staiga pabaisa dingo. Ji persivertė per cilindro kraštą ir nukrito į duobę, dribtelėdama tarytum didžiulis odinis pundas. Ji dusliai suriko, ir paskui pirmąją pabaisą kiaurymės tamsoje pasirodė antroji.

Mano apstulbimas staiga praėjo, aš pasisukau ir kiek tik įkabindamas pasileidau bėgti prie medžių, kurie buvo už kokio šimto jardų nuo cilindro; bet aš bėgau skersas ir nuolat klupau, nes negalėjau atitraukti akių nuo pabaisų.

Ten, tarp jaunų pušų ir prožirnių atžalyno, sustojau ir uždusęs ėmiau laukti, kas bus toliau. Dykvietėje buvo pilna žmonių, kurie panašiai kaip ir aš smalsiai ir baimingai stebėjo pabaisas, ar, teisingiau pasakius, krūvą žvyro, kur jos gulėjo. Ir staiga baisiai išsigandęs aš pamačiau kažką apvalų, tamsų, išlendantį iš duobės. Tai buvo įkritusio į duobę pardavėjo galva; saulėlydžio fone ji atrodė juoda. Štai pasirodė jo pečiai ir keliai, bet jis ir vėl nuslydo žemyn, tebuvo matyti vien jo galva. Paskui jis dingo, ir man pasigirdo silpnas jo šūktelėjimas.

Buvau begrįžtąs jam padėti, bet nepajėgiau nugalėti baimės.

Daugiau nieko nebemačiau, viskas dingo gilioje duobėje, už smėlio kauburių, kuriuos suvertė nukritęs cilindras. Kiekvienas, einąs keliu iš Čobhemo arba Vokingo, būtų buvęs nustebintas tokio nepaprasto reginio. Apie šimtas žmonių išsisklaidė po griovius, pakrūmėse, už vartų bei tvorų, ir tylėdami, tik kartais pasikeisdami trumpais šūksniais, akis įsmeigę žiūrėjo į smėlio krūvas. Liepsnojančio dangaus fone juodavo palikta statinėlė su limonadu, o prie smėlio duobės stovėjo tušti vežimai. Arkliai iš savo maišelių ėdė avižas ir kanopomis kapstė žemę.

# V skyrius

## ŠILUMINIS SPINDULYS

Vaizdas marsiečių, išlendančių iš cilindro, kuriame jie atskrido į Žemę iš savo planetos, tarytum užbūrė mane ir sukaustė mano veiksmus. Stovėjau ligi kelių įsibridęs į šilojus ir žiūrėjau į smėlio krūvas. Manyje grūmėsi baimė ir smalsumas.

Aš nedrįsau dar kartą prieiti prie duobės, bet labai norėjau ten pažvelgti. Todėl ėmiau slankioti ratu aplinkui, dairydamasis patogesnės stebėjimo vietos ir neatitraukdamas akių nuo smėlio krūvos, už kurios slėpėsi atėjūnai, atvykę į mūsų Žemę. Vieną kartą saulėlydžio šviesoje pasirodė kažkokios trys juodos galūnės, tarytum aštuonkojo čiuptuvai, bet tučtuojau vėl dingo. Paskui iškilo plonas sunarstytas stiebas su kažkokiu apvaliu lėtai besisukančiu disku viršuje. Ką jie ten daro?

Žiūrovai susiskirstė į dvi grupes: viena, gausesnė, buvo arčiau Vokingo, antra, mažesnė,— arčiau Čobhemo. Matyt, jie dvejojo taip pat kaip ir aš. Netoli manęs stovėjo keletas žmonių. Aš prisiartinau prie vieno — tai buvo mano kaimynas, tik aš nežinojau, kuo jis vardu — ir bandžiau jį užkalbinti. Tačiau metas pokalbiui buvo visai netikęs.

— Kokios baidyklės! — tarė jis.— Dieve, kokios jos šlykščios! — Jis tai pasakė keletą kartų.

— Ar matėte žmogų duobėje?— paklausiau aš. Bet jis nieko man neatsakė. Mes tylėdami stovėjome greta ir stebėjome, dviese jausdamiesi lyg ir saugesni. Paskui savo stebėjimo punktą aš nukėliau į kalvelę, iškilusią kokį jardą ar kiek aukščiau. Apsidairęs pamačiau, kad mano kaimynas nuėjo Vokingo link.

Saulė nusileido, ėmė temti, o vis dar neatsitiko nieko nauja. Minia kairėje, arčiau prie Vokingo, atrodė, padidėjo, ir aš girdėjau jos neaiškų klegesį. Žmonių būrys prie kelio į Čobhemą išsiskirstė. Duobėje tebebuvo ramu.

Žiūrovai palengva drąsėjo. Gal naujai atvykusieji iš Vokingo taip pat padrąsino minią. Prieblandoje ant smėlio kauburių žmonės pamažu ėmė bruzdėti, vakaro ramybė tarytum teikė jiems drąsos. Juodi statmeni šešėliai, po du

ir po tris, slinko sustodami, klausydamiesi, ir vėl slinko, išsitęsdami plonu netaisyklingu pusmėnuliu, kurio ragai palengva apglėbė duobę. Aš taip pat ėmiau artėti prie duobės.

Paskui pamačiau, kaip paliktųjų vežimų vežėjai ir kiti drąsuoliai prisiartino prie duobės, ir išgirdau kanopų bildesį bei ratų girgždesį. Berniukas iš krautuvės nustūmė savo vežimėlį su obuoliais. Po to už trisdešimties jardų nuo duobės pastebėjau juodą būrelį žmonių, einančių nuo Horzelio. Priešakyje kažkas nešė plevėsuojančią baltą vėliavą.

Tai buvo delegacija. Mieste, greitosiomis pasitarus, buvo nuspręsta, jog marsiečiai, kad ir tokios šlykščios išvaizdos, matyt, yra protingos būtybės, ir jog reikia joms signalizuoti, kad ir mes esame protingi.

Vėjo plaikstoma vėliava artėjo,— iš pradžių ji buvo dešiniau nuo manęs, paskui atsidūrė kairėje. Stovėjau per toli, kad galėčiau ką nors įžiūrėti, bet vėliau sužinojau, kad Odžilvis, Stentas ir Hendersonas dalyvavo kartu su kitais šitame bandyme užmegzti santykius su marsiečiais. Delegacija tarytum tempė paskui save beveik susiglaudusį minios ratą, ir daugybė neaiškių tamsių figūrų sekė paskui ją prideramu atstumu.

Staiga blykstelėjo šviesa, ir skaidrūs žalsvi dūmai pliūptelėjo iš duobės trimis kamuoliais, kylančiais vienas paskui kitą ramiame ore.

Tie dūmai (žodis liepsna gal čia geriau tiktų) buvo tokie skaidrūs, kad tamsiai žydras dangus viršuje ir rusva nutįsusi iki Čertsio dykvietė su vienur kitur dunksančiomis pušimis staiga pasirodė visiškai juoda. Pasigirdo kažkoks silpnas šnypščiantis garsas. Prie duobės krašto stovėjo būrelis žmonių su balta vėliava, sustabdytas to keisto reiškinio — juodas statmenų šešėlių trikampis ant juodos žemės. Žalsvo dūmo blykstelėjimas akimirką apšvietė jų blyškiai žalsvus veidus.

Šnypštimas iš pradžių virto dusliu zvimbimu, paskui nenutylančiu garsiu gaudesiu; iš duobės iškilo kuprotas šešėlis, ir blykstelėjo kažkokios dirbtinės šviesos spindulys.

Liepsnos liežuviai, akinanti šviesa šoko ant žmonių gru-

pelės, tarytum smogė jiems nematoma srovė, tvykstelėdama balta liepsna. Bematant kiekvienas pavirto tarytum liepsnojančiu deglu.

Juos naikinančios liepsnos šviesoje aš mačiau, kaip vieni svyravo ir griuvo, o kiti bėgo į visas puses.

Stovėjau ir žiūrėjau, dar ne visai aiškiai suprasdamas, kad per minią bėga mirtis, skindama žmones vieną po kito. Aš tik supratau, kad atsitiko kažkas keista. Beveik be jokio garso akinamai tvyksteli šviesa — ir žmogus krinta kniūpsčias ant žemės ir guli nekrutėdamas. Nuo nematomo karščio užsidegė pušys, tratėdami suliepsnojo sausi properniai. Net toliau, ties Nephilu, užsidegė medžiai, tvoros, trobesiai.

Toji ugninė mirtis, tas nematomas, neišvengiamas liepsnojantis kardas smogė staigiai ir taikliai. Pamatęs liepsnojančius krūmus, aš supratau, kad jis artėja prie manęs, bet buvau per daug priblokštas ir išgąsdintas, kad bandyčiau bėgti. Girdėjau, kaip smėlio duobėje traška ugnis ir kaip staiga liovėsi žvengęs arklys. Tarytum kažkieno nematomas įkaitintas pirštas slinko per dykvietę tarp manęs ir marsiečių, brėždamas ugningą kreivę, ir visur aplinkui tamsi žemė rūko ir spragėjo. Kažkas su trenksmu nukrito toli kairėje, kur per dykvietę eina kelias į Vokingo stotį. Spragsėjimas ir ūžesys liovėsi, juodas kupoliškas daiktas palengva susmuko į duobę ir dingo.

Visa tai atsitiko taip greitai, kad aš vis dar tebestovėjau kaip įbestas, ugnies švytulio pritrenktas ir apakintas. Jeigu ta mirtis būtų apibrėžusi visą ratą, ji neišvengiamai būtų ir mane pavertusi pelenais, bet ji slystelėjo pro šalį ir manęs pasigailėjo.

Tamsa aplinkui pasidarė dar šiurpesnė ir niūresnė. Kalvota dykvietė atrodė beveik juoda; po tamsiai mėlynu dangum buvo tiktai pilka plento juostelė. Žmonės dingo. Aukštai mirgėjo žvaigždės, o vakaruose švietė blyškiai žalsva juosta. Pušų viršūnės ir Horzelio stogai ryškiai juodavo vakarų dangaus fone. Marsiečių ir jų ginklų visai nebuvo matyti, tiktai ant plono stiebo nuolat sukinėjosi veidrodis. Medžiai ruseno; kur ne kur smilko krūmai, o viršum namų prie Vokingo stoties aukštyn kilo didžiulės liepsnos.

Viskas liko kaip buvę — jeigu ne tas staigus liepsnos viesulas. Juodų figūrėlių būrelis su balta vėliava buvo sunaikintas, bet vakaro tylos beveik niekas nedrumstė.

Staiga aš supratau, kad stoviu čia, tamsioje dykvietėje, vienas, bejėgis, beginklis. Tarytum kažkas prislėgė mane... Šiurpu!

Prisiverčiau pasisukti ir klupdamas nubėgau per šilojus.

Mane apėmusi baimė buvo ne šiaip sau baimė. Tai buvo nesuprantamas siaubas; aš bijojau ir marsiečių, ir mane supančios tamsos bei tylos. Visiškai netekęs drąsos, bėgau kūkčiodamas kaip kūdikis. Atgal pasižiūrėti nedrįsau.

Atsimenu, mane apėmė toks jausmas, tarytum kažkas manimi būtų žaidęs,— rodės, kad tuoj, jau dabar, kai aš jau beveik saugus, toji paslaptingoji mirtis, staigi kaip ugnies blykstelėjimas, šoks iš tamsios duobės ir sunaikins mane vietoje.

## VI skyrius

### ŠILUMINIS SPINDULYS ČOBHEMO KELYJE

Ligi šiol dar neišaiškinta, kokiu būdu marsiečiai gali taip greit ir taip tyliai žudyti žmones. Daugelis spėja, kad jie kažkaip koncentruoja intensyvią šilumą visiškai šilumos nepraleidžiančioje kameroje. Tą kondensuotą šilumą jie sviedžia lygiagrečiais spinduliais į pasirinktą taikiniu daiktą, nukreipdami ją poliruotu paraboliniu veidrodžiu; taip šviesos pluoštus sviedžia parabolinis švyturio veidrodis. Tačiau niekas negalėjo to įrodyti. Nekėlė jokių abejonių vienas dalykas: čia veikia šiluminiai spinduliai. Šiluma, nematomoji šiluma vietoje matomosios šviesos. Visa, kas tiktai gali degti, virsta liepsnos liežuviais, jiems prisilietus: švinas pavirsta tekančiu skysčiu, geležis suminkštėja, stiklas ištirpsta, vanduo virsta garais.

Tą naktį po žvaigždėmis aplink duobę gulėjo apie keturiasdešimt lavonų, suanglėjusių ir taip sudarkytų, kad jų nebegalima buvo pažinti, visą naktį dykvietėje tarp

Horzelio ir Meiberio nebuvo nė gyvos dvasios ir viršum jos liepsnojo pašvaistė.

Čobheme, Vokinge ir Oteršou apie katastrofą žmonės turbūt sužinojo vienu metu. Vokingo krautuvės jau buvo uždarytos, kai vyko tragedija, ir būreliai žmonių, sudominti girdėtų pasakojimų, Horzelio tiltu ir keliu, apjuostu gyvatvorėmis, ėjo dykvietės linkui. Dienos darbus baigęs jaunimas, žinoma, pasinaudojo šia naujiena kaip proga pasivaikščioti ir paflirtuoti. Tamsiai raudonos pašvaistės nutviekstame kelyje klegėjo daugybė balsų.

Tuo tarpu Vokinge tiktai retas težinojo, kad cilindras atsidarė, nors vargšas Hendersonas buvo pasiuntęs dviratininką į pašto kontorą su specialia telegrama vakariniam laikraščiui. Po du ir po tris išėję už miesto jaunuoliai pamatydavo būrelius žmonių, kurie susijaudinę ginčijosi ir žvilgčiojo į besisukantį veidrodį viršum smėlio duobės; jų susijaudinimas, be abejo, užkrėtė ir naujai atvykstančius.

Apie pusę devintos, kai delegacija buvo sunaikinta, arti jos žuvimo vietos susirinko minia, bent trys šimtai žmonių, gal ir daugiau, neskaitant tų, kurie pasuko iš kelio, norėdami prieiti arčiau prie marsiečių. Tarp jų buvo ir trys policininkai, vienas jų raitas; jie stengėsi, kaip Stento buvo įsakyta, sulaikyti minią ir neleisti jos prie cilindro. Žinoma, neišvengta buvo protestų tų karštakošių, kuriems bet koks žmonių susibūrimas visuomet yra proga patriukšmauti ir pajuokauti.

Kai tik marsiečiai pasirodė iš savo cilindro, Stentas ir Odžilvis, bijodami kokio nors susidūrimo, iš Horzelio telegrafavo į kareivines, prašydami kareivių kuopos apsaugoti toms keistoms būtybėms nuo smurto. Paskui jie grįžo tos nelaimingos delegacijos priešakyje. Jų mirties aprašymas, toks kaip ją matė minia, sutampa su mano asmeniniais įspūdžiais: trys žalių dūmų tvykstelėjimai, duslus gaudesys ir liepsnos liežuviai.

Tačiau žiūrovų miniai grėsė didesnis pavojus negu man. Juos išgelbėjo tiktai apaugusi šilojais smėlėta kalva, sulaikiusi dalį šiluminių spindulių. Jei parabolinis veidrodis būtų buvęs pakeltas keletą jardų aukščiau, gyvų nebūtų likę nė vieno. Jie matė, kaip tvieskė ugnis, kaip

griuvo žmonės, kaip nematoma ranka, padeginėdama krūmus, prieblandoje greit artėjo prie jų. Paskui, švilpdamas ir stelbdamas gaudesį, sklindantį iš duobės, spindulys blykstelėjo viršum jų galvų; suliepsnojo pakelės bukų viršūnės; name, kuris stovėjo arčiausiai prie kampo, pabiro plytos, išlakstė stiklai, užsidegė langų rėmai ir nugriuvo dalis stogo.

Kai sutratėjo ir sušniokštė degantys medžiai, siaubo apimta minia keletą akimirkų neryžtingai tūpčiojo vietoje. Ant kelio krito kibirkštys ir degančios šakos, skraidė liepsnos apimti lapai, užsidegė žmonių skrybėlės ir drabužiai. Dykvietėje staiga kažkas suspigo. Raitas policininkas garsiai šaukdamas susiėmė už galvos ir nušuoliavo per visą šį sąmyšį.

— Jie ateina! — sušuko moteris, ir visi, spausdami stovinčius užpakalyje, ėmė skverbtis atgal į Vokingą. Minia iškriko kaip avių būrys. Ten, kur kelias buvo siauresnis ir tamsesnis, tarp aukštų pylimų susidarė pasiutiška spūstis. Neišvengta aukų: trys ar dvi moterys ir vienas berniukas buvo suspausti ir sumindžioti. Jie buvo palikti mirti šioje siaubingoje tamsoje.

## VII skyrius

### KAIP AŠ PASIEKIAU NAMUS

Aš pats atsimenu tik tiek, kad bėgdamas kliuvau už medžių, klupau krūmuose. Viršum manęs kabėjo nematomas siaubas; negailestingas šiluminis kardas, rodos, švytravo viršum galvos ir tuoj tuoj turėjo nukristi ir sunaikinti mane. Aš pasiekiau kelią tarp sankryžos ir Horzelio ir nubėgau sankryžos link.

Galų gale toliau eiti nebegalėjau: pailsau nuo susijaudinimo ir greito bėgimo ir susverdėjęs griuvau prie kelio, netoli tilto per kanalą prie dujų fabriko. Gulėjau kaip negyvas.

Taip išgulėjau turbūt gana ilgai.

Kai po kiek laiko atsikėliau ir suglumęs atsisėdau, iš pradžių negalėjau suprasti, kaip ten atsiradau. Patirtas

siaubas nuslinko nuo manęs tarsi drabužis. Mano skrybėlė buvo dingusi, apykaklė atsisegusi. Prieš keletą minučių mačiau tiktai neišmatuojamą mirtį, erdvę ir gamtą, jaučiau savo bejėgiškumą, baimę ir artimą mirtį. Dabar viskas tarytum staiga pasikeitė, ir mano nuotaika pasidarė kitokia. Įvyko nepastebimas perėjimas iš vienos dvasinės būklės į kitą. Bematant pasijutau koks buvęs, paprastas kuklus miestietis. Tyli dykvietė, mano bėgimas, skraidančios liepsnos — viskas man atrodė kaip sapnas. Aš klausiau save: ar iš tikrųjų visa tai įvyko? Nenorėjau tikėti, kad tai buvo tikrovė...

Atsistojau ir nuėjau stačia tilto nuokalne. Negalėjau nieko galvoti. Raumenys ir nervai suglebo. Svyravau kaip girtas. Viršum tilto arkos iškilo kažkieno galva, ir pasirodė darbininkas su krepšiu. Šalia ėjo mažas berniukas. Darbininkas nuėjo pro šalį, palinkėjęs man labos nakties. Aš norėjau jį užkalbinti ir negalėjau. Tik atsakiau į jo sveikinimą, kažką neaiškiai murmtelėdamas, ir nuėjau tiltu toliau.

Prie Meiberio arkos traukinys — banguojanti baltų žvilgančių dūmų juosta ir ilga šviesių langų eilė — nulėkė į pietus: tuk tuk... tuk tuk... ir dingo. Žmonių būrelis kalbėjosi ties vartais vieno iš tų namų, kurie sudarė vadinamąją „Rytinę terasą". Tai buvo taip realu ir taip pažįstama. O ten, dykvietėje?.. Neįtikima, fantastiška! „Ne,— pagalvojau aš,— to viso negalėjo būti!"

Gal aš esu savotiškas ir jaučiu ne taip kaip visi žmonės. Kartais mane kankina keistas jausmas, lyg būčiau svetimas ir pats sau, ir aplinkos pasauliui. Aš kažkaip viską stebiu iš anapus, iš kažkur, iš tolo, už laiko ir erdvės ribų, anapus gyvenimo kovos su jos tragedijomis. Tas jausmas ypač stipriai mane veikė tą naktį.

Čia tokia ramybė, o ten, mažiau kaip už dviejų mylių, žaibiška, skraidanti mirtis. Dujų gamykla garsiai ūžė, skaisčiai švietė elektros žibintai. Aš stabtelėjau prie žmonių būrelio.

— Kokios naujienos iš dykvietės?— paklausiau.

Prie vartų stovėjo du vyrai ir moteris.

— Ką? — paklausė vienas vyrų atsigręždamas.

— Kokios naujienos iš dykvietės?— pakartojau aš.

— Argi jūs pats ten nebuvote?— paklausė vyriškis.

— Žmonės, rodos, visiškai sukvailėjo dėl tos dykvietės,— tarė moteris už vartų.— Ir ką ten rado?

— Argi jūs negirdėjote apie žmones iš Marso?— tariau aš.— Apie gyvas būtybes iš Marso?

— Įgriso ligi gyvo kaulo,— atsakė moteris už vartų.— Dėkojame.— Ir visi trys nusijuokė.

Aš likau sukvailintas. Susierzinęs bandžiau jiems papasakoti apie viską, ką matęs, bet man nesisekė. Jie tiktai juokėsi iš mano padrikų frazių.

— Jūs dar apie tai išgirsite! — tariau aš ir nuėjau namo.

Savo išvaizda aš išgąsdinau žmoną. Nuėjau į valgomąjį, atsisėdau, išgėriau truputį vyno ir, kiek sugebėdamas, sukaupęs mintis, papasakojau jai viską, ką buvau matęs. Padavė pietus — jau atšalusius, tačiau mes, kol aš pasakojau, į valgį nekreipėme dėmesio.

— Visa laimė,— tariau aš, mėgindamas sušvelninti mano paties sukeltą išgąstį,— kad tai yra nerangiausios būtybės, kokias kada nors esu matęs. Jie gali šliaužioti duobėje ir žudyti žmones, kurie prie jų prisiartina, tačiau patys nesugebės iš ten išlįsti. . . Bet kokie jie baisūs!

— Nekalbėk apie tai, brangusis! — sušuko žmona, suraukusi antakius ir dėdama savo ranką ant manosios.

— Vargšas Odžilvis! — tariau aš.— Užtenka tik pagalvoti, kad jis ten guli negyvas!

Šiaip ar taip, žmona manim patikėjo. Kai pastebėjau, kad ji išblyško, tuojau lioviausi apie tai kalbėjęs.

— Jie gali ateiti ir čia,— kartojo ji. Aš prikalbinau ją išgerti vyno ir pasistengiau įtikinti, kad taip negali būti.

— Jie vos tegali pajudėti,— sakiau aš.

Ėmiau raminti ją ir save, kartodamas viską, ką man buvo kalbėjęs Odžilvis, ir įtikinėdamas, kad marsiečiams neįmanoma prisitaikyti prie Žemės sąlygų. Ypač pabrėžiau kliūtis, kylančias dėl traukos Marse ir Žemėje nevienodumo. Žemės paviršiuje traukos jėga yra tris kartus didesnė negu Marso paviršiuje. Todėl kiekvienas marsietis,

atsidūręs Žemėje, svers tris kartus daugiau negu Marse, o jo raumenų jėga nebus padidėjusi. Jo kūnas bus tarytum švino pripiltas. Tokia buvo visuotinė nuomonė. Ir „Taims", ir „Deili telegraf", pavyzdžiui, kitą rytą rašė apie tai, ir abu laikraščiai, kaip ir aš, praleido dvi esmines aplinkybes.

Žemės atmosfera, kaip žinoma, turi kur kas daugiau deguonies arba kur kas mažiau argono (iš kurios pusės žiūrėsi) negu Marso atmosfera. Gaivinantis to deguonies perteklius, be abejo, turėjo atsverti padidėjusio jų kūnų svorio įtaką. Be to, mes užmiršome ir tai, kad, turėdami labai ištobulintą techniką, marsiečiai blogiausiu atveju galės išsiversti ir be raumenų jėgos.

Bet tą vakarą aš apie tai nepagalvojau, ir todėl mano argumentai prieš įsibrovėlių galią atrodė esą neginčytini. Išgėręs ir pavalgęs pasijutau saugesnis prie savo stalo ir, stengdamasis nuraminti žmoną, pats pamažu dariausi drąsesnis.

— Jie padarė kvailystę,— tariau aš, girsnodamas vyną.— Jie yra pavojingi, nes, be abejo, patys iš baimės pakvaišo. Gal jie visai nesitikėjo rasią čia gyvas būtybes, ypač protingas gyvas būtybes. Blogiausiu atveju — vienas geras sviedinys į duobę, ir viskas bus baigta,— pridūriau aš.

Smarkus susijaudinimas — patirtų sukrėtimų rezultatas, matyt, padilgino mano jausmus. Aš ir dabar nepaprastai aiškiai atsimenu tuos pietus. Mielas išgąsdintas mano žmonos veidas, jos akys, žvelgiančios į mane iš po rožinio lempos gaubto, balta staltiesė, sidabras ir krištolas (tais laikais net rašytojai filosofai galėjo leisti sau tokią prabangą), tamsiai raudonas vynas stiklinėje,— viskas įsmigo man į atmintį. Aš sėdėjau stalo gale, rūkiau cigaretę, gailėjausi, kad Odžilvis buvo toks neapdairus, ir įrodinėjau, kad marsiečių nėra ko bijoti.

Panašiai ir koks nors pasipūtęs dodo šv. Maurikijaus saloje, jausdamasis esąs visiškas savo lizdo šeimininkas, galėjo galvoti apie išbadėjusių jūrininkų atvykimą į salą.

— Rytoj mes su jais susidorosime, brangioji! — Tada nežinojau, kad po šių paskutiniųjų mano pietų kultūringoje aplinkoje įvyks baisūs, negirdėti dalykai.

## VIII skyrius

### PENKTADIENIO VAKARE

Iš visų tų keistų ir nuostabių dalykų, kurie atsitiko tą penktadienį, nuostabiausia man atrodė toji bedugnė, kuri skiria mūsų visuomenės santvarkos nekintamumą ir pradžią įvykių, turėjusių tą santvarką apversti aukštyn kojomis. Jeigu penktadienio vakare skriestuvu būtume nubrėžę penkių mylių spindulio ratą aplink smėlio duobę ties Vokingu, tai abejoju, ar už jo ribos būtume radę nors vieną žmogų (išskyrus gal tiktai dykvietėje žuvusiųjų Stento, dviratininkų ir londoniškių giminaičius), kurio nuotaiką ir papročius būtų nors kiek sudrumstę ateiviai. Žinoma, daugelis girdėjo apie cilindrą ir laisvalaikiu apie jį kalbėjo, bet jis toli gražu nebuvo jiems tokia sensacija, kokią būtų sukėlęs, pavyzdžiui, Vokietijos ultimatumas.

Londone gautoji vargšo Hendersono telegrama apie atsuktą cilindro gaubtą buvo įvertinta kaip laikraštinė antis. Vakarinis laikraštis pasiuntė jam telegramą, prašydamas žinią patvirtinti ir, negavęs atsakymo,— Hendersono jau nebebuvo gyvųjų tarpe,— nusprendė neleisti ekstra numerio.

Penkių mylių rato ribose gyventojų dauguma negalvojo apie jokias saugumo priemones. Jau minėjau, kaip elgėsi žmonės, su kuriais man teko apie tai kalbėtis. Visoje apygardoje jie ramiai pietavo ir vakarieniavo, darbininkai po sunkios darbo dienos triūsė savo sandėliuose, guldė miegoti kūdikius; jaunimas porelėmis vaikštinėjo jaukiose alėjose; moksleiviai sėdėjo prie knygų.

Galimas daiktas, kad apie įvykius buvo šnekučiuojama kaimo gatvėse ir plepama aludėse; koks nors gandonešis arba net įvykių liudininkas kai kur sukeldavo sąmyšį, bėginėjimus bei šūkavimus; tačiau daugelis tebegyveno kaip ir anksčiau, nuo seno įsišaknijusia tvarka: dirbo, valgė, gėrė, miegojo tarytum danguje ir nebuvo jokio Marso. Net ir Vokingo stotyje, Horzely bei Čobheme niekas nepasikeitė.

Vokingo stotyje iki išnaktų traukiniai sustodavo, važiavo toliau arba buvo nustumiami į atsarginį kelią; ke-

leiviai lipo iš vagonų arba laukė traukinių. Iš miesto atvykęs berniukas, pažeisdamas vietos laikraščių pardavėjo Smito monopoliją, pardavinėjo vakarinį laikraštį. Prekinių vagonų dardėjimas ir spigūs garvežių švilpukai stelbė jo šūkavimus „apie žmones iš Marso". Apie devintą valandą į stotį vienas po kito atvyko keletas žmonių, buvusių dykvietėje; jie paskleidė sensacingą žinią, bet nepadarė didesnio įspūdžio už girtus, kurie tauškia visokius niekus. Keleiviai, važiavę Londono link, pro vagonų langus žiūrėjo į tamsą ir protarpiais matė prie Horzelio kylančias kibirkštis, raudoną atspindį bei dengiantį žvaigždes ploną dūmų šydą ir manė, jog tai dega šilojai. Tiktai dykvietės pakraštyje buvo matomas šioks toks subruzdimas; netoli Vokingo degė kelios vilos. Trijų gretimų kaimų namuose degė žiburiai, ir gyventojai nėjo gulti ligi pat ryto.

Ant Čobhemo ir Horzelio tiltų vis dar grūdosi, tebeknibždėjo smalsuoliai. Vienas ar du drąsuoliai, kaip vėliau paaiškėjo, išdrįso tamsoje prisėlinti visai arti prie marsiečių, bet atgal jie jau nebegrįžo, nes šviesos spindulys tarytum kariško laivo prožektorius nuslydo per dykvietę, o paskui tvykstelėjo šiluminis spindulys. Plačioj dykvietėj buvo tylu ir tuščia, ir suanglėję kūnai išgulėjo visą naktį ir visą rytojaus dieną. Iš duobės sklido metalo žvangesys.

Tokie buvo reikalai penktadienio vakare. Į mūsų senosios planetos odą kaip nuodinga strėlė įsmigo tasai cilindras. Bet nuodai dar beveik nebuvo pradėję veikti. Aplinkui tįsojo tyli, vietomis rusenanti dykvietė, juodavo vos pastebimi sudarkyti lavonai. Vienur kitur smilko šilojai ir krūmai. Toliau buvo nusidriekusi siaura išgąsčio ir siaubo zona, ir už jos ribos gaisras dar nebuvo išsiplėtęs. Visoje kitoje pasaulio dalyje gyvenimo srautas plaukė kaip plaukęs. Nuožmus karas, kuris netrukus turėjo užkimšti to srauto venas ir arterijas, numarinti nervus ir sunaikinti smegenis, buvo tik prasidėjęs.

Per visą naktį marsiečiai be atvangos triūsė, kalinėdami savo mašinas; protarpiais į žvaigždėtą dangų spiralėmis kilo žalsvai baltų dūmų kamuoliai.

Apie vienuoliktą valandą pro Horzelį nuėjo kareivių kuopa ir apsiautė dykvietę. Vėliau pro Čobhemą praėjo

antroji kuopa ir apsiautė dykvietę iš šiaurės. Dykvietėje jau anksčiau buvo atsilankę keli karininkai iš Inkermano kareivinių, ir vienas jų, majoras Idenas, nežinia kur dingo. Prie Čobhemo tilto atvyko pulko vadas ir ėmė klausinėti minią. Kariuomenės vyresnybė, matyt, suprato, jog padėtis yra rimta. Ryto metą, apie vienuoliktą valandą, laikraščiai pranešė, kad iš Olderšoto išžygiavo husarų eskadronas su dviem Maksimo kulkosvaidžiais ir apie 400 Kardigano pulko karių.

Praėjus kelioms sekundėms po vidurnakčio, minia prie Čertsio kelio netoli Vokingo pamatė meteoritą, nukritusį į pušyną šiaurės vakaruose. Jis krito žalsvai švytėdamas, palikdamas žymę, panašią į žaibą. Tai buvo antras cilindras.

## IX skyrius

### MŪŠIS PRASIDEDA

Šeštadienis, kiek atsimenu, praėjo neramiai. Tai buvo alsi diena, karšta ir tvanki; barometras, kaip man pasakojo, čia staiga kritęs, čia vėl kilęs. Aš beveik nemiegojau,— žmonai pavyko užmigti,— ir anksti atsikėliau. Prieš pusryčius išėjau į sodą ir pastovėjau ten įsiklausydamas: nuo dykvietės sklido vien tik vyturėlių čirenimas.

Pienininkas atvyko įprastu laiku. Išgirdau tarškant jo vežimėlį ir priėjau prie vartelių pasiteirauti, kas naujo. Jis man pasakojo, kad naktį marsiečius apsupusi kariuomenė ir kad laukiama artilerijos. Čia pat pasigirdo pažįstamas ir raminąs Vokingo traukinio dundesys.

— Jų nežudys,— tarė pienininkas,— jeigu tik bus galima be to išsiversti.

Aš pamačiau savo kaimyną, triūsiantį tarp braškių lysvių, pasišnekėjau su juo valandėlę ir nuėjau pusryčiauti. Rytas buvo kaip visad. Mano kaimynas buvo įsitikinęs, kad kariuomenė tą pačią dieną paimsianti į nelaisvę arba sunaikinsianti marsiečius.

— Gaila, kad taip sunku prie jų prisiartinti,— pastebėjo jis.— Būtų įdomu sužinoti, kaip jie gyvena savo planetoje. Mes galėtume šio to pasimokyti.

Jis priėjo prie tvoros ir padavė man saują braškių — jis buvo ne tik aistringas, bet ir dosnus sodininkas. Be to, jis man pasakojo apie miško gaisrą prie Baiflito golfo aikščių.

— Sako, jog ten nukritęs toks pat daiktas, numeris antras. Tiesa, mums užtenka ir pirmojo, draudimo bendrovėms tai suduos per kišenę,— pasakė jis ir geraširdiškai nusijuokė.— Miškai dar tebedega,— ir jis parodė nusidriekusį dūmų šydą.— Durpės ir spygliai smilks dar keletą dienų,— pridūrė jis ir atsidusęs ėmė kalbėti apie „vargšą Odžilvį".

Po pusryčių, užuot ėmęsis darbo, aš nusprendžiau nueiti į dykvietę. Prie geležinio tilto pamačiau būrelį kareivių — tai buvo, berods, pionieriai — mažomis apskritomis kepuraitėmis, purvinais atsegiotais raudonos spalvos mundurais, iš po kurių buvo matyti mėlyni marškiniai, juodais batais ir juodomis kelnėmis. Jie man pasakė, kad įsakyta nieko neleisti už kanalo. Pažvelgęs į kelią prie tilto, pamačiau sargybinį, Kardigano pulko karį. Užkalbinau kareivius, papasakojau jiems apie vakar matytus marsiečius. Kareiviai jų dar nebuvo matę, miglotai juos įsivaizdavo ir tiesiog apibėrė mane klausimais. Jie sakėsi nežiną, kieno įsakymu išvesta kariuomenė. Jie manė, kad Raitelių gvardijoje kilęs kažkoks maištas. Pionieriai, labiau išsilavinę negu eiliniai kariai, gerai nusimanydami svarstė neeįprastas aplinkybes, kuriomis gali prasidėti mūšis. Aš jiems papasakojau apie šiluminį spindulį, ir jie ėmė tarpusavy ginčytis.

— O jeigu prišliaužtume ir iš po priedangos juos užpultume?— tarė vienas.

— Taigi! — atsakė antras.— O kuo prisidengsi nuo tokio karščio? Gal žagarais, kad geriau iškeptum? Reikia prieiti prie jų kiek galint arčiau ir išsikasti tranšėjas.

— Velniop tranšėjas! Tu tik ir težinai tranšėjas! Tau reikėjo gimti triušiu, Snipi!

— Tai jie, vadinasi, visai be kaklo?— staiga paklausė trečiasis — mažas, tamsaus veido kareivis, įsikandęs pypkę.

Aš dar kartą nupasakojau jiems marsiečius.

— Aštuonkojai,— štai kaip aš juos pavadinčiau,— tarė jis.— Vadinasi, šį kartą teks kariauti su žuvimis.

— Užmušti tokias pabaisas nebūtų jokios nuodėmės,— atsiliepė pirmasis kareivis.

— O kodėl nepaleisti į juos sviedinio ir vienu smūgiu nepribaigti? — pasiūlė mažasis tamsiaveidis.— Nes jie gali dar ko pridaryti.

— O kur tavo sviediniai?— atkirto pirmasis.— Laukti negalima. Juos reikia pulti, ir, man rodos, kuo greičiausiai.

Taip kalbėjo kareiviai. Netrukus aš juos palikau ir nuėjau į stotį nusipirkti rytinių laikraščių.

Bet aš bijau, kad skaitytojui gali įkyrėti mano pasakojimas apie tą varginantį rytą ir apie dar labiau varginančią dieną. Man nepavyko pažvelgti į dykvietę, kadangi net ir varpinės Horzely ir Čobheme buvo užimtos kariuomenės. Kareiviai, į kuriuos man teko kreiptis, patys nieko tikra nežinojo. O karininkai turėjo daug reikalų ir paslaptingai tylėjo. Kariuomenės saugomi gyventojai jautėsi ramūs. Tabako pardavėjas Maršalas man pranešė, kad jo sūnus žuvęs prie duobės. Horzelio apylinkėse karinė vyresnybė įsakė gyventojams užrakinti savo namus ir pasišalinti iš jų.

Sugrįžau pietų apie antrą valandą labai išvargęs, nes, kaip jau minėjau, diena buvo itin karšta ir tvanki. Norėdamas atsigaivinti, nusimaudžiau po šaltu dušu. Pusę penktos nuėjau į geležinkelio stotį vakarinio laikraščio, nes rytiniuose buvo išspausdinti tik labai netikslūs pranešimai apie Stento, Hendersono, Odžilvio ir kitų žuvimą. Tačiau ir vakariniai laikraščiai nepranešė man nieko nauja. Marsiečiai nesirodė. Jie, matyt, kažką veikė savo duobėje, ir iš ten, kaip ir anksčiau, buvo girdėti metalinis dundesys ir veržėsi dūmų kamuoliai. Matyt, jie taip pat ruošėsi mūšiui. „Nauji bandymai užmegzti kontaktą signalais buvo bergždi",— trumpai paskelbė laikraščiai. Vienas pionierius man pranešė, kad kažkas, stovėdamas griovyje, pakėlęs vėliavą ant ilgo stiebo. Bet marsiečiai kreipė į tai dėmesio ne daugiau, kaip mes kreiptume į baubiančią karvę.

Turiu prisipažinti, kad mane labai jaudino visi tie kariniai pasiruošimai. Mano vaizduotė nerimo, ir aš apsvars-

čiau daugybę įvairiausių priemonių neprašytiems svečiams sunaikinti. Tarsi mokinys svajojau apie mūšius ir karo žygius. Tada man atrodė, kad kova su marsiečiais yra nelygi: jie taip bejėgiškai kapstėsi savo duobėje.

Apie trečią valandą nuo Čertsio ar Adlstono pasigirdo dundesys — pradėta šaudyti į pušyną, kur buvo nukritęs antrasis cilindras; buvo norima jį sudaužyti, kol jis dar neatsidarė. Bet patranka pirmajam marsiečių cilindrui apšaudyti atvyko į Čobhemą tiktai apie penktą valandą.

Apie šeštą valandą, kai mudu su žmona sėdėjome prie arbatos staliuko, gyvai šnekučiuodamiesi apie prasidėjusias kautynes, dykvietėje nuaidėjo duslus sprogimas ir tuoj tvykstelėjo ugnis. Po kelių sekundžių pasigirdo trenksmas taip arti, kad net žemė sudrebėjo. Aš išbėgau į sodą ir pamačiau, kad medžių viršūnes aplink Rytų koledžą apėmė tamsiai raudona liepsna, o šalimais stovinti nedidelės bažnyčios varpinė jau griūva. Minareto bokštelis dingo, ir koledžo stogas atrodė taip, lyg jį būtų kas apšaudęs iš šimto tonų pabūklo. Mūsų namo dūmtraukis skilo, tarytum į jį būtų pataikęs sviedinys, subyrėjo, jo gabalai nuriedėjo čerpėmis ir bematant ties mano kabineto langu gėlyne atsirado raudonų čerpių skeveldrų krūva.

Mudu su žmona stovėjome pritrenkti ir išsigandę. Paskui aš sumojau, kad jeigu koledžas sugriautas, tai Meiberio kalvos viršūnė atsidūrė marsiečių šiluminio spindulio radiuse.

Pastvėręs žmoną už rankos, nutempiau ją į kelią. Paskui iš namų pašaukiau tarnaitę; turėjau pažadėti jai, kad pats nueisiu į viršų jos skrynutės, kurios ji nenorėjo palikti.

— Čia pasilikti negalima,— tariau aš, ir tuojau pat dykvietėje vėl ėmė šaudyti.

— Bet kurgi mes eisime?— nusiminusi paklausė žmona.

Valandėlę nieko negalėjau sugalvoti, paskui atsiminiau josios gimines Lederhede.

— Lederhedas! — sušukau šūviams gaudžiant.

Ji pažvelgė žemyn į kalvos atšlaitę. Išsigandę žmonės bėgo iš namų.

— O kaip mes pasieksime Lederhedą?— paklausė ji.

Prie kalvos papėdės pamačiau raitų husarų sargybą, jojančią po geležinkelio tiltu. Trys husarai pasuko į atdarus Rytų koledžo vartus, du nulipo nuo arklių ir ėjo iš vieno namo į kitą. Pro degančių medžių dūmus prasiskverbusi saulė atrodė kruvinai raudona ir skleidė aplinkui nejaukią šviesą.

— Stovėkite čia,— tariau aš.— Čia saugu.

Skubiai nubėgau į „Dėmėtojo šuns" smuklę, nes žinojau, kad jos savininkas turi arklį ir dviratę puskarietę. Aš skubėjau, numatydamas, kad netrukus gyventojai pradės paniškai bėgti nuo mūsų kalvos pusės. Smuklės savininkas stovėjo prie kasos, nieko nenutuokdamas, kas dedasi aplinkui. Kažkoks žmogus stovėjo nusigręžęs nuo manęs ir kalbėjosi su juo.

— Mažiau svaro neimsiu,— pareiškė smuklininkas.— Bet ir nėra kam važiuoti.

— Duosiu jums du,— pasakiau pro nepažįstamojo petį.

— Už ką?

— Ir grąžinsiu puskarietę prieš vidurnaktį,— pridūriau aš.

— Dieve mano! — sušuko smuklininkas.— Kas per skuba? Du svarai, ir patys grąžinsite puskarietę? Kas čia dabar dedasi?

Skubiai paaiškinau, kad privalau išvažiuoti iš namų ir todėl samdau puskarietę. Tuomet aš nė nepagalvojau, kad ir pačiam smuklininkui reikėtų pasišalinti iš savo būsto. Atsisėdau puskarietėje, privažiavau prie savo sodo ir, palikęs ją žmonos ir tarnaitės priežiūroje, įbėgau į namus ir susikroviau pačius vertingiausius daiktus, stalo sidabrą ir kita. Buko medžiai priešais namus degė skaidria liepsna, o geležinės tvoros pinučiai įkaito iki raudonumo. Vienas husaras nulipo nuo arklio ir pribėgo prie mūsų. Jis ėjo per visus namus, įspėdamas gyventojus pasišalinti. Kai aš, susirišęs į staltiesę savo turtą, išėjau į priebutį, jis jau bėgo toliau.

— Kas nauja?—sušukau aš jam pavymui.

Jis atsigręžė, pasižiūrėjo į mane ir sušuko, kaip man pasigirdo,—„lenda iš duobės po kažkokiais daiktais, panašiais į dubenį", ir nubėgo prie namų kalvos viršūnėje. Staiga užslinko juodas dūmų debesis ir valandėlei uždengė

kelią. Aš nubėgau prie kaimyno durų ir pasibeldžiau, norėdamas įsitikinti, ar jis su savo žmona išvažiavo į Londoną, kaip sakėsi, ir ar uždarė butą. Paskui vėl įbėgau į namą, atsiminęs tarnaitės skrynelę, ištraukiau ją, pririšau prie puskarietės užpakalio ir, pačiupęs vadžias, užšokau ant sėdynės. Po valandėlės mes jau išnirome iš dūmų ir gaudesio ir greit leidomės žemyn kita Maiberio kalvos puse, Senojo Vokingo link.

Prieš mus atsivėrė ramus peizažas: abipus kelio plytėjo saulės nušviesti kviečių laukai, čia pat stovėjo Meiberio viešbutis su siūbuojančia iškaba. Priešais mus važiavo gydytojas savo karieta. Kalvos papėdėje atsigrįžau pasižiūrėti. Tiršti juodų dūmų stulpai, skrodžiami raudonų liepsnos liežuvių, kilo ramiame ore aukštyn, mesdami juodus šešėlius ant žaliuojančių medžių viršūnių. Dūmai jau driekėsi toli į rytus ir į vakarus, iki Baiflito pušyno rytuose ir iki Vokingo vakaruose. Kelias užpakalyje buvo nusėtas pabėgėlių. Dusliai, bet aiškiai karštame ir nejudriame ore tratėjo kulkosvaidžiai; paskui jie staiga nutilo ir ėmė poškėti šautuvai. Matyt, marsiečiai padeginėjo viską, kur tik galėjo pasiekti jų šiluminis spindulys.

Menkas buvo iš manęs vežikas, todėl visą savo dėmesį turėjau skirti arkliui. Kai vėl atsigręžiau, juodi dūmai dengė jau antrąją kalvą. Paleidau arklį risčia ir čaižiau jį botagu, kol Vokingas ir Sendas mus atskyrė nuo to siaubingo sąmyšio. Gydytoją pralenkiau tarp Vokingo ir Sendo.

## X skyrius

### AUDRA

Nuo Meiberio kalvos iki Lederhedo tenka važiuoti beveik dvylika mylių. Pievose už Pirfordo kvepėjo šienas, abipus kelio žydėjo erškėtrožių gyvatvorė. Pabūklų dundesys, kurį mes girdėjome važiuodami Meiberio kalva, nutrūko taip pat staiga, kaip ir buvo prasidėjęs, ir vakaras pasidarė labai tylus ir ramus. Apie devintą valandą pasiekėme Lederhedą. Aš leidau arkliui valandėlę pailsėti, pa-

vakarieniavau pas gimines ir pavedžiau jiems globoti savo žmoną.

Žmona beveik visą kelią tylėjo ir atrodė prislėgta, tarytum nujausdama ką nors bloga. Stengiausi ją padrąsinti, įtikinėdamas, kad marsiečius jų pačių svoris yra prikaustęs prie duobės ir kad vargu ar jie įstengs nušliaužti toliau, bet ji atsakinėjo tik vienskiemeniais žodžiais. Jei nebūčiau prižadėjęs smuklininkui grąžinti puskarietę, ji tikriausiai būtų prikalbinusi mane nakvoti Lederhede. Ak, kad aš būčiau likęs nakvoti! Atsimenu, ji buvo tokia išblyškusi, kai mudu atsisveikinome. Kai dėl manęs, tai visą dieną buvau be galo susijaudinęs. Man į kraują tarsi įsigėrė kokia karo karštligė, kuri kartais apima civilizuotą visuomenę, ir net jaučiausi patenkintas, kad man reikia grįžti į Meiberį. Dar daugiau — aš net bijojau, kad nutrūkęs šaudymas galėjo reikšti, jog viskas jau baigta su tais įsibrovėliais iš Marso. Atvirai sakant, labai norėjau ir pats tame įvykyje dalyvauti.

Išvažiavau kokią vienuoliktą valandą. Naktis buvo labai tamsi. Išėjęs iš apšviesto prieškambario, pasijutau tiesiog aklas. Buvo taip pat karšta ir tvanku kaip ir dieną. Dangumi greit plaukė debesys, nors nebuvo nė mažiausio vėjelio. Tarnas įžiebė abu žibintus. Laimė, kelias man buvo žinomas. Mano žmona stovėjo apšviestame tarpduryje ir žiūrėjo, kaip sėdau į puskarietę. Paskui staiga pasisuko ir nuėjo į vidų, palikdama giminėms mane išlydėti ir palinkėti laimingos kelionės.

Iš pradžių, žmonos nuotaikos veikiamas, jaučiausi nesmagiai, bet greit visos mano mintys nukrypo į marsiečius. Tada dar nežinojau jokių vakaro mūšio smulkmenų. Net nežinojau, kokiomis aplinkybėmis jis buvo prasidėjęs. Važiuodamas per Okhemą (pasirinkau tą kelią, o ne per Sendą ir Senąjį Vokingą) pamačiau vakaruose kruvinai raudoną pašvaistę, kuri man artėjant pamažu didėjo. Artėjančios audros debesys buvo sumišę su juodų ir tamsiai raudonų dūmų kamuoliais.

Riplio gatvėje nebuvo nė gyvos dvasios. Gyvenvietė atrodė tarsi išmirusi, tiktai keliuose languose žibėjo šviesa. Kelio posūky į Pirfordą kad kiek būčiau užvažiavęs ant būrelio žmonių, kurie stovėjo nusigręžę į kitą pusę.

Jie nieko nepasakė, man važiuojant pro šalį. Nežinau, ar jie žinojo, kas vyko už kalvos, taip pat nežinau, ar tuose namuose, pro kuriuos teko važiuoti, žmonės ramiai miegojo, o gal namai buvo tušti ir apleisti.

Nuo Riplio iki Pirfordo važiavau Vejo slėniu; čia raudonos pašvaistės nebuvo matyti. Bet kai pakilau į nedidelę kalvą už Pirfordo bažnyčios, pašvaistė vėl ėmė raudonuoti, ir medžiai suošė nuo pirmo artėjančios audros šuoro, Pirfordo bažnyčios bokšto laikrodis išmušė dvyliktą valandą, ir priekyje tamsiai raudoname danguje jau ryškiai juodavo Meiberio kalvos medžių viršūnės ir stogai.

Staiga skaidriai žalias spindesys nutvieskė kelią priešais mane ir apšvietė pušyną ties Adlstonu. Pajutau, kad vadžios įsitempė. Siaura žalios ugnies juosta perkirto sunkų švino spalvos debesį ir nukrito kairėje ant lauko. Tai buvo trečioji žvaigždė!

Tuoj po jos blykstelėjo akinamai violetinis prasidedančios audros žaibas, ir tarytum sprogusi raketa trenkė perkūnas. Arklys sukando žąslus ir pasileido šuoliais.

Aš lėkiau žemyn nuožulnia atkalne į Meiberio kalvos papėdę.

Žaibai blykčiojo beveik be pertraukos. Griaustinio dundėjimą papildė kažkoks keistas traškesys, tarytum kažkur būtų veikusi didžiulė elektros mašina. Blykčiojanti šviesa tvieskė man į akis, ir smulki kruša skaudžiai kapojo veidą.

Iš pradžių žiūrėjau tiktai į kelią, paskui mano dėmesį patraukė kažkoks daiktas, labai greit slenkąs Meiberio kalvos šlaitu žemyn. Iš pradžių maniau, jog tai šlapias namo stogas, bet, vėl tvykstelėjus žaibui, pamačiau kažką greit besiritant. Paskui juodžiausios tamsos akimirksnis ir staigi akinanti šviesa, naktį pavertusi diena; ir raudonas prieglaudos pastatas ant kalvos, ir žalios pušų viršūnės, ir paslaptingasis daiktas pasidarė aiškiai matomi.

Bet ką aš pamačiau! Kaip man tatai aprašyti? Didžiulis trikojis, iškilęs viršum namų, žingsniuojąs per jauną pušynėlį ir laužantis pušis; žvilgančio metalo mašina, trypianti šilojus; iš jos nutįsę plieniniai trosai, jos žengimo bildesys susiliejęs su perkūno dundesiu. Blykstelėjo žai-

bas, ir iš tamsos aiškiai išniro trikojis. Jis stovėjo ant vienos kojos, kitos dvi buvo pakibusios ore. Jis išnykdavo ir vėl pasirodydavo, švystelėjus žaibui, jau šimtą jardų arčiau. Galite įsivaizduoti sulankstomą kėdę, kuri krypuodama į šonus žengia žeme? Toks buvo šis reginys blykčiojant žaibams. Bet kėdės vietoje įsivaizduokite ant trikojo pastatytą didžiulę mašiną.

Staiga pušys priekyje prasiskyrė tartum gležnos nendrės, kai per jas žengia žmogus. Jos lūžo ir virto, ir po valandėlės pasirodė antras didžiulis trikojis, žengęs, rodos, tiesiog į mane. O aš šuoliais lėkiau tiesiai į jį! Pamačius antrąją pabaisą, mano nervai neišlaikė. Nedrįsdamas pažvelgti dar kartą į ją, iš visų jėgų įtempiau vadžias. Tą akimirksnį puskarietė apvirto, prislėgė arklį, ienos lūždamos triokštelėjo, aš nulėkiau į šalį ir sunkiai dribau į klaną.

Pašliaužiau šalin ir pasislėpiau, susirietęs už prožirnio krūmokšnio. Arklys gulėjo paslikas (vargšas gyvulys nusisuko sprandą). Blykstelėjus žaibui, pamačiau juodą apvirtusios puskarietės krežį ir dar tebesisukančio rato siluetą. Dar valandėlė — ir didžiulis mechanizmas nuėjo pro šalį ir ėmė kopti į Pirfordą.

Iš arti trikojis pasirodė man dar keistesnis. Be abejo, tai buvo vairuojama mašina. Eidama mašina žvangėjo kaip metalas, turėjo ilgus, lanksčius, žvilgančius čiuptuvus (vienas jų ką tik buvo pačiupęs pušį); jie suposi ir buvo nukarę žemyn. Trikojis, matyt, skynėsi kelią, ir vario gaubtas viršuje sukiojosi į visas puses tarytum galva. Prie mašinos stovo užpakalyje buvo prikabinta didžiulė pintinė iš kažkokio balto metalo, panaši į didelį žvejų krepšį; iš pabaisos sąnarių veržėsi žalių dūmų kamuoliai. Po minutės ji jau išnyko iš akių.

Štai ką aš labai neaiškiai mačiau žaibų šviesoje, čia šviesai akinamai tviskant, čia vėl viskam paskęstant tirščiausioje tamsoje.

Žengdamas pro šalį, trikojis, nustelbdamas perkūno dundesį, triumfuojamu balsu suriko: „Elu! .. Elu! ..“ — ir po valandėlės prisidėjo prie kito trikojo už pusės mylios toliau, kuris buvo prie kažko sustojęs laukuose. Neabejoju, kad ten buvo trečiasis iš tų dešimties cilindrų, kurie buvo paleisti pas mus iš Marso.

Keletą minučių gulėjau tamsoje lietui žliaugiant, ir stebėjau, žaibams blyksint, kaip tos baisios metalinės būtybės žygiavo tolumoje. Krito smulki kruša, ir jų kontūrai čia tirpo rūke, čia ryškėjo šviesoje. Stojus tamsai, jos visai išnykdavo.

Permirkau iki paskutinio siūlelio: iš viršaus — kruša, apačioje — klanas. Praslinko kiek laiko, kol atsipeikėjau, kol išsikapsčiau iš klano į sausesnę vietą ir kol galėjau svarstyti, kur man pasislėpti.

Netoliese, bulvių lauke, stovėjo medinė sargo būdelė. Aš atsistojau ir, susilenkęs, išnaudodamas kiekvieną priedangą, nubėgau prie jos. Veltui beldžiausi į duris, iš ten niekas neatsiliepė (gal ten nieko ir nebuvo). Tada, slėpdamasis griovyje, tų siaubingų mašinų nepastebimas, prišliaužiau prie pušyno ties Meiberiu.

Čia, medžių priedangoje, peršlapęs ir sušalęs, ėmiau sėlinti prie savo namo. Veltui stengiausi surasti pažįstamą takelį. Miške buvo labai tamsu, nes žaibai blykčiojo jau rečiau, o kruša krito ištisu srautu pro tankių spyglių tarpus.

Jei būčiau tikrai supratęs, kas dedasi, tai tučtuojau būčiau pasukęs atgal ir per Baiflitą bei Kobhemo gatvę grįžęs pas žmoną į Lederhedą. Bet visų tų įvykių paslaptingumas, nakties tamsa, fizinis nuovargis neleido man galvoti — aš išvargau, peršlapau ligi pat kaulų, buvau audros apakintas ir pritrenktas.

Galvojau tiktai apie vieną dalyką: kaip greičiausiai pasiekti namus. Klaidžiojau tarp medžių, buvau įgriuvęs į duobę, užsigavau kelius ir pagaliau išnėriau į taką, kuris ėjo nuo koledžo. Sakau „išnėriau", nes nuo smėlėtos kalvos šniokštė smarkus dumblinas srautas. Tamsoje ant manęs užbėgo kažkoks žmogus ir vos neparbloškė.

Jis išsigandęs riktelėjo, šoko į šalį ir pasislėpė, man nesuskubus atsipeikėti ir jį prašnekinti. Audros šuorai buvo tokie stiprūs, kad tik vargais negalais užkopiau į kalvą. Ėjau kairiuoju kalvos šonu ir laikiausi kiek galėdamas arčiau tvoros.

Netoli viršūnės užlipau ant kažko minkšto ir, žaibui blykstelėjus, prie savo kojų pamačiau tamsių drabužių krūvą ir porą batų. Nespėjau apžvelgti gulinčiojo: švie-

sa užgeso. Pasilenkiau prie jo, laukdamas naujo blykstelėjimo. Tai buvo augalotas vyras pigiais, bet nenunešiotais drabužiais. Jo galva buvo palenkta po kūnu, ir jis gulėjo, prisispaudęs prie tvoros, tarytum būtų netikėtai ant jos užbėgęs.

Nugalėdamas pasišlykštėjimą (man niekada neteko liesti mirusiojo), pasilenkiau ir apverčiau žmogų, norėdamas įsitikinti, ar neplaka jo širdis. Jis buvo nebegyvas. Matyt, jis nusilaužė sprandą. Žaibas blykstelėjo trečią kartą, ir aš pamačiau mirusiojo veidą. Atšokau į šalį. Tai buvo „Dėmėtojo šuns" smuklės savininkas, iš kurio buvau pasisamdęs arklį.

Atsargiai peržengiau per lavoną ir nuėjau toliau. Ėjau pro policijos valdybą ir koledžą. Kalvos atšlaitėje gaisras jau baigėsi, nors ties dykviete dar buvo matyti raudona pašvaistė, ir pro krušos šydą virto rausvų dūmų kamuoliai. Didesnė namų dalis, kiek galėjau pastebėti žaibams blyksint, išliko. Šalia koledžo ant kelio gulėjo kažkokia tamsi krūva.

Priešais, nuo tilto, sklido kažkieno balsai ir buvo girdėti žingsniai, bet aš nebeįstengiau sušukti ar prie tų žmonių prisiartinti. Įėjau į savo namą, užsirakinau duris, užstūmiau sklendes ir bejėgis susmukau ant grindų prie laiptų. Akyse šmėžčiojo žengiančios metalinės pabaisos ir negyvėlis, prisispaudęs prie tvoros.

Atsišliejau prie sienos ir taip sėdėjau visas drebėdamas.

## XI skyrius

### PRIE LANGO

Jau minėjau, kad mano susijaudinimas greit praeina. Netrukus pajutau, kad esu peršlapęs ir kad man šalta. Ant kilimo prie mano kojų pribėgo klanas. Nuėjau į valgomąjį ir išgėriau truputį viskio, paskui nusprendžiau persirengti.

Pakeitęs drabužius, užlipau į savo kabinetą; kodėl kaip tik į jį, nė pats nežinau. Pro langą buvo matyti medžiai

ir geležinkelio stotis netoli Horzelio dykvietės. Per sambrūzdį išvykstant mes buvome užmiršę tą langą uždaryti. Koridoriuje buvo tamsu, ir kambarys atrodė toks pat tamsus kaip matomas pro langą vaizdas. Sustojau tarpduryje kaip įbestas.

Audra praėjo. Rytų koledžo bokštai ir aplink jį augusios pušys buvo išnykusios; toli toli raudonoje šviesoje tįsojo dykvietė ir smėlio duobė. Pašvaistės fone judėjo milžiniški, tamsūs šešėliai.

Atrodė, lyg visa apylinkė būtų apsiausta ugnies — plačiu kalvos šlaitu šliaužiojo liepsnos liežuviai, plevendami bei raitydamiesi, kai juos blaškė rimstančios audros šuorai, ir mesdami raudoną atšvaitą į greit plaukiančius debesis. Kartais netolimo gaisro dūmai uždengdavo langą ir paslėpdavo marsiečių šešėlius. Nemačiau, ką jie veikia. Jų kontūrai buvo neaiškūs, jie sukinėjosi prie kažkokio tamsaus daikto, kurio negalėjau įžiūrėti. Nemačiau ir artimiausio gaisro, nors jo atspindys švysčiojo ant kabineto sienų ir lubų. Užuodžiau stiprų degančios dervos kvapą.

Tyliai priveriau duris ir prisėlinau prie lango. Prieš mano akis atsivėrė platus vaizdas — nuo namų aplink Vokingo stotį iki suanglėjusių ir pajuodavusių Baiflito miškų. Ties geležinkelio arka kalvos papėdėje kažkas skaidriai liepsnojo. Daugelis namų pagal Meiberio kelią ir gatves arčiau stoties smilko, virtę griuvėsių krūvomis. Iš pradžių aš negalėjau atskirti, kas degė geležinkelio linijoje. Liepsna blaškėsi viršum kažkokios juodos krūvos, dešinėje dunksojo kažkokie pailgi geltoni daiktai. Vėliau įžiūrėjau, jog tai buvo sudužęs traukinys; jo priešakinė dalis buvo sulamdyta ir degė, o užpakaliniai vagonai dar tebestovėjo ant bėgių.

Tarp tų trijų šviesos židinių — degančių namų, liepsnojančio traukinio ir ugnies apgaubtų Čobhemo apylinkių — driekėsi juodos žemės juostos, vietomis kertamos rusenančio ir rūkstančio dirvožemio.Tas keistas reginys — ugnių nusagstyta juoda erdvė — man priminė puodų žiedyklas naktį. Iš pradžių negalėjau pastebėti žmonių, nors ir žiūrėjau labai atsidėjęs. Vėliau pamačiau prie Vokingo stoties keletą besiblaškančių tamsių figūrėlių.

Ir šis ugnies chaosas buvo tas mažytis pasaulėlis, kuriame tiek metų ramiai gyvenau! Dar nežinojau, kas atsitiko per pastarąsias septynias valandas; tik neaiškiai pradėjau numanyti, kad esama kažkokio ryšio tarp šitų mechaniškų milžinų ir tų nerangių baidyklių, kurias pats mačiau išlendant iš cilindro. Su keistu pašalinio žiūrovo smalsumu pristūmiau savo darbo kėdę prie lango, atsisėdau ir ėmiau stebėti. Mane ypač domino trys juodi milžinai, vaikštinėjantys gaisro šviesoje aplink smėlio duobes.

Jie, matyt, buvo labai užsiėmę. Stengiausi suvokti, ką gi jie iš tikrųjų galėtų veikti? Nejaugi tie mechanizmai sugeba protauti? Bet juk tai negalimas daiktas. O gal kiekviename jų sėdi marsietis ir valdo jį taip pat, kaip žmogaus smegenys valdo kūną? Ėmiau lyginti juos su mūsų mašinomis, ir pirmą kartą gyvenime man kilo klausimas, kaip turi atrodyti protingai, bet mažiau už mus išlavintai būtybei mūsų šarvuočiai laivai arba garo mašinos.

Audra praūžė, dangus nusiblaivė. Viršum gaisrų dūmų žvilgčiojo mažytis kaip smeigtuko galvutė Marsas; jis jau slinko į vakarus. Į mano sodą užklydo kažkoks kareivis. Išgirdau kažką tyliai krebždant ir, pabudęs iš sustingimo, pamačiau jį lipant per statinių tvorą. Išvydus žmogišką būtybę, mano apstulbimas praėjo, ir aš greit pasilenkiau pro langą.

— Tss,— sušnabždėjau kareiviui.

Jis nedrąsiai apžergė tvorą. Paskui nušoko į sodą ir pasilenkęs per pievelę prisėlino prie namo kertės.

— Kas ten? — pašnibždomis paklausė jis, sustojęs prie lango ir žiūrėdamas aukštyn.

— Kur jūs einate? — paklausiau aš.

— Nė pats nežinau.

— Ieškote kur pasislėpti?

— Taip.

— Eikite į vidų,— tariau aš.

Nulipau žemyn ir atidariau duris. Paskui vėl jas uždariau. Jo veido negalėjau įžiūrėti. Jis buvo be kepurės, atsegiotu munduru.

— O, viešpatie! — tarė jis, kai įsileidau į vidų.

— Kas atsitiko? — paklausiau.

— Nė neklauskite.— Nors buvo tamsu, pamačiau, kaip

jis beviltiškai mostelėjo ranka.— Jie mus nušlavė, tiesiog nušlavė,— pakartojo kelis sykius.

Beveik kaip automatas jis žengė paskui mane į valgomąjį.

— Išgerkite viskio,— pasiūliau aš, įpildamas jam gerą porciją. Jis išgėrė. Paskui sudribo kėdėje prie stalo, nuleido galvą ant rankų ir pravirko kaip mažas vaikas, o aš, užmiršęs ką tik nuslinkusią desperatišką savo nuotaiką, nustebęs žiūrėjau į jį.

Prabėgo gana daug laiko, kol jis susivaldė ir galėjo atsakyti į mano klausimus. Jis kalbėjo padrikai ir painiai. Jis buvo artilerijos pabūklo vežėjas ir įsijungė į mūšį tiktai apie septintą valandą. Tuo metu šaudymas dykvietėje prasidėjo visu smarkumu; buvo kalbama, kad pirmoji marsiečių partija, prisidengdama metaliniais šarvais, lėtai šliaužia prie antrojo cilindro.

Paskui tie metaliniai šarvai virtę trikoju, matyt, ta pirmąja karine mašina, kurią ir man teko matyti. Pabūklas, iš kurio šaudė mano svečias, buvo pastatytas arti Horzelio smėlio duobei apšaudyti, ir ta aplinkybė pagreitino mūšio lemtį. Kai vežėjai su lafetu stūmėsi į šalį, jo arklys suklupo ir pargriuvo, numesdamas jį į kelio duburį. Tuo tarpu pabūklas ir sviediniai išlėkė į orą. Viską apėmė ugnis, ir jis atsidūrė po apdegusių žmonių ir arklių lavonų krūva.

— Aš gulėjau ramiai,— pasakojo jis,— pusiau miręs iš baimės. Ant manęs užgriuvo kritusio arklio priekis. Jie mus nušlavė. O kvapas, dieve mano! Lyg priskrudusi mėsa! Aš kritau ir susitrenkiau nugarą. Taip ir gulėjau, kol šiek tiek atsigavau. Tik prieš minutę mes važiavome tarytum į paradą,— ir štai dabar sutriuškinti, nušluoti, sunaikinti!

— Mus nušlavė! — pakartojo jis.

Jis ilgai gulėjo arklio prislėgtas, vogčiomis dairydamasis po dykvietę. Kardigano pulkas bandė pulti durtuvais, bet jį bematant sunaikino. Paskui pabaisa pakilo ant kojų ir ėmė žingsniuoti po dykvietę, persekiodama tuos, kurie bandė pabėgti. Jos gaubtas sukinėjosi ir buvo panašus į žmogaus galvą su gobtuvu. Kažkas tarytum ranka laikė metalinę sudėtingos konstrukcijos dėžę, iš kurios žiro žalios kibirkštys ir smogė šiluminis spindulys.

Per keletą minučių dykvietėje neliko nė gyvos dvasios; krūmai ir medžiai liepsnojo, virsdami suanglėjusiais stuobriais. Husarai stovėjo slėnyje, ir kareivis jų nematė. Jis girdėjo, kaip sutratėjo kulkosvaidžiai, paskui viskas nutilo. Milžinas ilgai nelietė Vokingo stoties ir apylinkės namų. Paskui švystelėjo šiluminis spindulys, ir miestelis virto liepsnojančių griuvėsių krūva. Po to pabaisa išjungė šiluminį spindulį ir, nusigręžusi nuo artileristo, nušlubčiojo į rūkstantį pušyną, kur buvo nukritęs antrasis cilindras. Iš duobės pakilo antras žvilgantis titanas.

Antroji pabaisa nusekė paskui pirmąją.

Per karštus sudegusių šilojų pelenus artileristas atsargiai nušliaužė Horzelio link. Jam pavyko prišliaužti ligi pakelės griovio, ir šitaip jis pasiekė Vokingą. Toliau artileristas pasakojo beveik vien tik jausmažodžiais. Per Vokingą praeiti buvo neįmanoma. Nedaugelis išlikusių gyventojų buvo tarytum išėję iš proto. Kiti sudegė gyvi arba buvo smarkiai apsvilę. Jis pasuko į šalį ir pasislėpė tarp griuvėsių. Čia tūnodamas išvydo pabaisą grįžtant. Ji pasivijo vieną iš bėglių, pačiupo jį savo plieniniais čiuptuvais ir sutraiškė jo galvą į pušies kamieną. Sutemus artileristas nušliaužė ligi geležinkelio pylimo.

Paskui per Meiberį jis pasuko Londono link, manydamas, kad ten bus saugiau. Žmonės slapstėsi rūsiuose ir grioviuose, ir daugelis tų, kurie buvo likę gyvi, bėgo į Vokingą ir Sendą. Kareivį kankino troškulys. Prie geležinkelio arkos jis pamatė sudaužytą vandentiekį; iš suskilusio vamzdžio vanduo tryško aukštyn.

Štai ir viskas, ką man pavyko iš jo iškvosti. Jis šiek tiek aprimo, visa tai man papasakojęs. Nuo vidurdienio jis nieko nebuvo valgęs. Apie tai jis pasisakė jau pradėdamas pasakoti; sandėlyje aš radau truputį avienos, duonos ir atnešiau jam pasistiprinti. Lempos nedegėme, bijodami atkreipti marsiečių dėmesį, ir mudviejų rankos dažnai susidurdavo, imdamos maistą. Kol jis pasakojo, iš tamsos ėmė pamažu ryškėti aplinkiniai daiktai, už lango jau buvo galima atskirti sutryptą žolę ir išlaužytus rožių krūmus. Atrodė, lyg per pievelę būtų perbėgęs žmonių ar galvijų pulkas. Dabar jau galėjau įžiūrėti artileristo veidą,

murziną, išblyškusį — toks pat, be abejo, buvo ir mano veidas.

Pasisotinę atsargiai užlipome į mano kabinetą, ir aš vėl pažvelgiau pro atdarą langą. Per vieną naktį žydintis slėnis buvo pavirtęs degėsiais. Gaisras jau baigėsi. Ten, kur anksčiau siautėjo liepsna, dabar juodavo dūmų kamuoliai. Sugriauti pastatai, išvartyti suanglėję medžiai — visą tą baisų vaizdą, ligi šiol dengtą nakties tamsos, dabar, aušros prieblandoje, aiškiai matėme. Šis tas stebuklingai išliko per šį visuotinį griovimą: tebestovėjo baltas geležinkelio semaforas, tarp griuvėsių bolavo dalis šiltadaržio.

Karų istorijoje dar niekuomet nebuvo tokio negailestingo ir visuotinio sugriovimo. Blykčiodami rytmečio šviesoje, prie smėlio duobės stovėjo trys milžinai, ir jų gaubtai sukinėjosi tarytum gėrėdamiesi griuvėsiais.

Man atrodė, kad duobė pasidarė platesnė. Pasitikdami aušrą, žali dūmai įvijai kilo aukštyn; pakilę jie sukosi kamuoliais, krito žemyn ir nyko.

Ties Čobhemu buvo iškilę aukšti liepsnos stulpai. Pasirodžius pirmiems saulės spinduliams, jie virto kruvinų dūmų stulpais.

## XII skyrius

### VEIBRIDŽO IR ŠEPERTONO SUNAIKINIMAS

Kai jau visai prašvito, pasitraukėme nuo lango, pro kurį stebėjome marsiečius, ir tyliai nulipome žemyn.

Artileristas pritarė mano nuomonei, kad namuose pasilikti pavojinga. Jis nusprendė eiti Londono link ir ten prisijungti prie savo raitosios artilerijos dvyliktosios baterijos. O aš norėjau grįžti į Lederhedą. Marsiečių galybės priblokštas, norėjau kuo greičiau išvežti žmoną į Niuheiveną, iš kur abu galėtume išvykti į užsienį. Jaučiau, kad Londono apylinkės neišvengiamai taps niokojančios kovos arena pirmiau, negu pavyks sunaikinti tas pabaisas.

Bet kelyje į Lederhedą buvo trečias milžinų saugomas

cilindras. Būdamas vienas, aš veikiausiai būčiau atsidavęs likimui ir nuėjęs tiesiai, tačiau artileristas mane atkalbino nuo to žygio.

— Vargu ar jūs padėsite savo žmonai, jei paliksite ją našlę,— tarė jis.

Galiausiai sutikau eiti drauge su juo miško priedangoje į šiaurę iki Kobhemo gatvės. Iš ten turėjau padaryti didelį vingį per Epsomą, kad galėčiau patekti į Lederhedą.

Norėjau eiti nieko nelaukdamas, bet mano bendrakelionis, būdamas kareivis, pasirodė labiau už mane prityręs. Jis privertė mane iškrėsti visą namą ir surasti butelį, į kurį prisipylė viskio. Kišenes prisigrūdome sausainių ir mėsos. Paskui išėjome iš namo ir leidomės tekini žemyn išplautu keliu, kuriuo aš ėjau praeitą naktį. Namai atrodė išmirę. Kelyje vienas prie kito gulėjo trys apanglėję šiluminio spindulio nutrenktųjų lavonai. Vienur kitur buvo išmėtyti daiktai: laikrodžiai, šliurės, sidabrinis šaukštas ir kiti mažaverčiai dalykėliai. Toje vietoje, kur kelias suka į paštą, gulėjo išvirtęs vežimas sulūžusiais ratais, prikrautas dėžių ir baldų. Čia buvo ir nedegamoji spintelė, matyt, paskubomis atidaryta ir numesta tarp įvairių griozdų.

Namai šitoje vietoje nelabai tenukentėjo, sudegė tiktai prieglaudos sargo būdelė. Šiluminis spindulys šluote nušlavė kaminus. Ant Meiberio kalvos, matyt, mudu vienu du ir tebuvome. Didesnė gyventojų dalis pabėgo turbūt į Senąjį Vokingą tuo keliu, kuriuo aš važiavau į Lederhedą, arba kur nors slapstėsi.

Nusileidome žemyn keleliu pro lietaus permerktą lavoną juodais drabužiais, įžengėme į mišką kalvos papėdėje ir, nieko nesutikę, pasiekėme geležinkelio liniją. Miškas anapus geležinkelio atrodė tikra lūžtvė, nes didesnė medžių dalis buvo išvartyta ir tiktai vienur kitur styrojo apdegę kamienai su tamsiai raudonais lapais.

Šiapus ugnis teapsvilino tik artimiausius medžius ir didesnės žalos nepadarė. Vienoje vietoje šeštadienį buvo dirbta miškakirčių. Proskynoje tarp pjuvenų krūvų prie garinio pjūklo gulėjo nukirsti ir neseniai nugenėti medžiai. Šalia stovėjo tuščia lūšnelė. Visur buvo tylu, nė ma-

žiausio vėjelio, net paukščiai kažkur išsislapstė. Mudu kalbėjomės pašnibždomis ir dažnai dairydavomės. Kartais sustodavome ir pasiklausydavome.

Netrukus priėjome kelią ir išgirdome kanopų dundesį. Vokingo kryptimi pamažu jojo trys artileristai. Mes jiems sušukome, ir jie sustojo. Nuskubėjome prie jų. Tai buvo 8-jo husarų pulko leitenantas ir du eiliniai, gabenantys kažkokį prietaisą, panašų į teodolitą. Artileristas man paaiškino, kad tai heliografas.

— Jūs esate pirmi, kuriuos mes šį rytą sutikome šitame kelyje,—tarė leitenantas.— Kas čia dedasi?

Jis atrodė susirūpinęs. Kareiviai smalsiai sužiuro į mudu. Artileristas nušoko nuo pylimo ant kelio, išsitempė ir pridėjo ranką prie kepurės.

— Mūsų patranką šiąnakt susprogdino, sere. Aš pasislėpiau. Stengiuosi pasivyti bateriją, sere. Manau, kad jūs pamatysite marsiečius, jeigu pavažiuosite šiuo keliu dar pusmylį.

— Kaip jie atrodo? — paklausė leitenantas.

— Apsišarvavę milžinai, sere. Šimto pėdų aukščio. Trys kojos; kūnas lyg iš aliuminio, didžiulė galva su gobtuvu, sere.

— Pasakos! — sušuko leitenantas.— Ką čia tauški?

— Patys pamatysite, sere. Rankose jie turi kažkokią dėžę, sere; iš jos blykčioja ugnis ir užmuša vietoje.

— Kaip patranka?

— Ne, sere,— ir artileristas ėmė pasakoti, kaip veikia šiluminis spindulys. Leitenantas jį pertraukė ir atsigręžė į mane. Aš vis dar tebestovėjau ant pylimo.

— Jūs irgi visa tai matėte? — paklausė jis.

— Tai yra tikriausia tiesa,— atsakiau aš.

— Na,— tarė leitenantas,— manau ir man praverstų į juos pasižiūrėti. Klausyk,— kreipėsi jis į artileristą,— mus čia pasiuntė iškraustyti iš namų gyventojus. Tu jok pas brigados generolą Marviną ir pranešk jam visa, ką žinai. Jis apsistojęs Veibridže. Žinai kelią?

— Žinau,— atsakiau už jį.

Leitenantas pasuko arklį.

— Jūs sakote, pusė mylios? — paklausė jis.

— Ne daugiau,— atsakiau ir parodžiau medžių viršūnes pietuose. Jis padėkojo man ir nujojo. Daugiau jo matyti mums nebeteko.

Paskui pamatėme tris moteris ir du vaikus, kurie į rankinį vežimėlį krovė ryšulius ir skurdžią namų mantą. Jos buvo taip užsiėmusios, kad nesileido su mumis į kalbas.

Prie Baiflito stoties išėjome iš pušyno. Ryto saulės spinduliuose kaimas atrodė toks ramus! Čia jau buvome už šiluminio spindulio veikimo ribos; jeigu ne tušti namai, ne skubus kraustymasis, ne būreliai kareivių prie geležinkelio tilto, žiūrinčių pagal bėgius Vokingo link, diena atrodytų kaip ir bet kuris paprastas sekmadienis.

Keletas vežimų ir furgonų girgždėdami slinko keliu Adlstono link; pro tvoros vartus pamatėme pievoje šešis dvylikos svarų sviedinių pabūklus, tvarkingai sustatytus lygiais tarpais ir nukreiptus į Vokingo pusę. Tarnyba lūkuriuodama stovėjo čia pat, sviedinių dėžės buvo sukrautos reikalingame nuotolyje. Kareiviai stovėjo išsitempę, tartum parade.

— Va, šitaip tai gerai! — tariau aš.— Jie tai paleis bent vieną tinkamą salvę.

Artileristas neryžtingai sustojo prie vartų.

— Aš eisiu toliau,— tarė jis.

Arčiau prie Veibridžo, čia pat už tilto, kareiviai buvo supylę ilgą pylimą, už kurio kyšojo kitos patrankos.

— Tai yra tas pats kaip lankais ir strėlėm pulti prieš žaibą,— tarė artileristas.— Jie dar nėra matę ugninio spindulio.

Karininkai, tiesiogiai nedalyvaujantys darbuose, žiūrėjo į medžių viršūnes pietvakariuose, kareiviai, dažnai atitrūkdami nuo darbo, taip pat dairėsi ta pačia kryptimi.

Baiflite buvo suirutė. Žmonės pakavosi mantą, juos ragino bent dvidešimt pėsčių ir raitų husarų. Viską krovė į tris ar keturias juodas sanitarines karietas su kryžiais baltuose skrituliuose ir į kažkokį seną omnibusą, taip pat į kitus vežimus.

Daugelis gyventojų buvo apsirengę geriausiais drabužiais. Kareiviams be galo sunkiai sekėsi jiems išaiškinti, koks pavojus gresia. Vienas senukas piktai ginčijosi su kapralu, reikalaudamas paimti jo didžiulę dėžę ir

dvidešimt ar daugiau vazonų su orchidėjomis. Aš priėjau arčiau ir pagriebiau senuką už rankos.

— Ar jūs žinote, kas tenai dedasi? — paklausiau, rodydamas į pušyną, kuris buvo užstojęs marsiečius.

— O kas? — atsigręžė jis.— Aš jiems sakiau, kad tų daiktų negalima palikti.

— Mirtis! — sušukau aš.— Mirtis ateina! Mirtis!

Nežinau, ar jis suprato mano žodžius,— aš skubiai nuėjau paskui artileristą. Prie kampo atsigręžiau: kareivis buvo nuėjęs nuo senuko; šis vis dar tebestovėjo prie savo vazonų su orchidėjomis ir suglumęs žiūrėjo miško link.

Veibridže niekas negalėjo mudviem pasakyti, kur buvo vyriausioji būstinė. Tokios netvarkos man dar nebuvo tekę matyti. Visur vežimai, visokiausio tipo ekipažai. Garbingi miestelio gyventojai, sportininkai golfo ir irklavimo drabužiais, puošniai apsirengusios moterys — visi krovėsi daiktus; dykinėjantys žiopliai energingai padėjo, vaikai triukšmavo, labai patenkinti tokia nepaprasta sekmadienio pramoga. Garbingasis vikaras per visą šį sąmyšį į nieką nekreipė dėmesio ir, skambinant visiems varpams, laikė ankstyvąsias pamaldas.

Mudu su artileristu atsisėdome ant šulinio pakopos ir paskubomis užkandome. Sargybiniai — jau nebe husarai, o grenadieriai baltomis uniformomis — įspėjinėjo gyventojus ir ragino arba pasišalinti visai, arba slėptis rūsiuose, kai tik prasidės šaudymas. Eidami geležinkelio tiltu, išvydome didelę minią stotyje ir aplink stotį. Perone knibždėte knibždėjo žmonių ir buvo pilna dėžių bei ryšulių. Įprasto tvarkaraščio buvo nesilaikoma turbūt todėl, kad į Čertsį būtų galima atgabenti kariuomenę ir pabūklus; paskui girdėjau, kad įvykusi baisi spūstis ir žiaurios peštynės dėl vietų traukiniuose, paleistuose antrąją dienos pusę.

Veibridže užtrukome iki vidudienio. Prie Šepertono šliuzo, Temzės ir Vejaus santakoje, padėjome dviem senutėms sukrauti mažą vežimėlį. Vejaus žiotys turi tris šakas, čia išnuomojamos valtys ir per upę plaukioja keltas. Kitame krante buvo matyti smuklė, priešais ją pievelė, o toliau — Šepertono bažnyčios varpinė — dabar pakeista smailiu bokštu.

Čia mes užtikome triukšmingą ir susijaudinusią pabėgėlių minią. Nors panikos dar nebuvo, vis dėlto norinčiųjų persikelti per upę radosi daugiau, negu visos valtys galėjo paimti. Žmonės ėjo dusdami po sunkia našta. Viena vedusiųjų pora tempė net nedideles savo namo duris, ant kurių buvo sukrauta manta. Vienas vyriškis pasisakė mums norįs pabandyti išvažiuoti iš Šepertono stoties.

Visi garsiai šūkavo; kažkas net juokavo. Daugelis manė, kad marsiečiai — tai tik šiaip didžiulio ūgio žmonės; jie galį pulti miestą ir sugriauti jį, bet, žinoma, galų gale jie būsią sunaikinti. Visi baikščiai žvilgčiojo į kitą Vejaus krantą, į pievas aplink Čertsį; bet ten buvo visai ramu.

Anapus Temzės, neminint tos vietos, kur priplaukdavo valtys, taip pat buvo ramu — visiškas kontrastas, palyginus su Serėjum. Žmonės, išlipę iš valčių, ėjo keliu aukštyn. Didžiulis keltas buvo ką tik perplaukęs upę. Trys ar keturi kareiviai stovėjo pievelėj palei smuklę ir šaipėsi iš bėglių, nepasisiūlydami jiems padėti. Smuklė kaip ir visada tokiu metu buvo uždaryta.

— Kas tai? — staiga šūktelėjo vienas valtininkų.— Tyliau, eik šalin! — kažkas, stovintis šalia manęs, sutramdė lojantį šunį. Garsas vėl pasikartojo, bet šį kartą nuo Čertsio pusės: duslus dundesys — patrankos šūvis.

Mūšis prasidėjo. Anapus upės, į dešinę nuo mūsų, užmaskuotos tarp medžių baterijos įsijungė į bendrą chorą, sunkiai dunksėdamos viena paskui kitą. Suklykė moteris. Visi sustojo kaip nudiegti ir sužiuro į tą pusę, kur vyko artimos, bet nematomos kautynės. Lygiose pievose nieko nebuvo matyti, išskyrus ramiai besiganančias karves ir sidabralapius gluosnius, nejudančius karštos saulės spinduliuose.

— Kareiviai juos sulaikys,— neryžtingai pareiškė moteris šalia manęs. Viršum miško pasirodė dūmeliai.

Ir staiga mes pamatėme — toli aukštupio link — dūmų kamuolį, pakilusį aukštyn ir pakibusį ore. Ir tučtuojau žemė po mūsų kojomis susiūbavo ir kurtinantis sprogimas sudrebino orą; gretimuose namuose išbyrėjo stiklai. Visi mes apstulbome.

— Antai jie! — sušuko kažkoks vyras su mėlynu nertiniu.

— Antai! Matote? Antai jie!

Vienas paskui kitą bematant pasirodė marsiečiai — vienas, du, trys, keturi — toli toli, ties jaunu miškeliu už Čertsio pievų. Iš pradžių jie atrodė kaip mažos figūrėlės su gobtuvais ir judėjo tarytum ant ratų, bet paukščių greitumu.

Jie skubiai žengė žemyn prie upės. Iš kairės prie mūsų artinosi penktasis. Jų šarvai blizgėjo saulėje; artėdami jie tolydžio darėsi vis didesni. Tolimiausias jų kairiame sparne aukštai iškėlė didelę dėžę, ir siaubingas šiluminis spindulys, kurį aš jau mačiau penktadienio naktį, švystelėjo Čertsio link ir smogė miestui.

Pamačiusi tas keistas greit judančias pabaisas, minia prie upės sustingo iš siaubo. Nė šūksnių, nė garsų — mirtina tyla. Paskui duslios pašnibždos — minia sujuda ir pliuškėdama brenda į vandenį. Kažkoks žmogus buvo toks suglumęs, jog užmiršo nusimesti naštą nuo pečių ir pasisukdamas taip trenkė man savo lagamino kampu, kad vos neišvirtau. Kažkokia moteris stumtelėjo mane ir šoko bėgti. Aš taip pat bėgau kartu su visais, nors ir nepraradau galvos. Galvojau apie baisųjį šiluminį spindulį. Nerti į vandenį! Visų geriausia!

— Nerkite į vandenį! — šaukiau aš, bet niekas manęs neklausė.

Pasisukau ir, pabėgėjęs nuožulniu upės krantu žemyn, tiesiog prieš artėjantį marsietį, šokau į vandenį. Kiti pasekė mano pavyzdžiu. Akmenys po kojomis buvo slidūs nuo dumblo, o upė tokia sekli, kad nubėgus bent dvidešimt pėdų, vanduo siekė vos iki juostos. Kai marsietis pasirodė viršum mano galvos maždaug už kokių dviejų šimtų jardų, išsitiesęs nėriau į vandenį. Mano ausyse tartum griaustinio dundesys pliaukšėjo vanduo — tai žmonės iš valčių šokinėjo į vandenį. Kiti, skubiai išlipę iš valčių, abipus upės kopė į krantą.

Bet marsietis tiek tekreipė dėmesio į besiblaškančius žmones, kiek mes kreiptume į knibždantį skruzdėlyną, kai jį užmini koja. Kai užtroškęs pakėliau galvą iš vandens, marsiečio metalinis gaubtas buvo nukreiptas į baterijas, kurios vis dar tebešaudė į upę; priartėjęs jis mostelėjo kažkuo, matyt, šiluminio spindulio generatorium.

Kitą akimirką jis jau stovėjo ant kranto ir žengė į upės vidurį. Jo priešakinių kojų keliai atsirėmė į kitą krantą. Dar akimirka — ir jis pakilo visu ūgiu jau prie pat Šepertono kaimo. Tuoj šeši pabūklai — apie jų buvimą niekas nežinojo dešiniajame krante, nes jie buvo paslėpti kaimo gale,— paleido salvę. Nuo baisaus trenksmo mano širdis ėmė padūkusiai plakti. Pabaisa jau kilstelėjo šiluminio spindulio kamerą, ir tuo metu pirmas sviedinys sprogo per šešis jardus viršum jos gaubto. Aš nustebęs sušukau. Užmiršau kitus keturis marsiečius: visą savo dėmesį sutelkiau į tai, kas dėjosi čia pat. Beveik kartu su pirmuoju sprogo dar du sviediniai; gaubtas trūktelėjo į šalį, bet nespėjo pasisukti, ir ketvirtasis sviedinys trenkė marsiečiui tiesiai į veidą. Gaubtas sprogo ir ištiško į keliolika raudonos mėsos ir blizgančio metalo gabalų.

— Pataikė! — sušukau nesavu balsu.

Suklykė ir žmonės, stovintys aplinkui. Džiaugsmo pagautas, buvau beiššokąs iš vandens.

Galvos netekęs milžinas susvyravo kaip girtas, bet nepargriuvo, kažkokiu stebuklu išlaikydamas pusiausvyrą. Niekieno nevaldomas, su aukštai iškelta kamera, iš kurios sklido šiluminis spindulys, jis greit, nors netvirtai, nužingsniavo per Šepertoną. Jo gyvosios smegenys — marsietis po gaubtu — buvo sudraskytos gabalais, ir dabar pabaisa virto akla naikinimo mašina. Ji žengė tiesia kryptimi, užkliudė Šepertono bažnyčios varpinę ir, tarsi taranas ją sutraiškiusi, pasviro į šoną, suklupo ir su trenksmu griuvo į upę.

Orą sukrėtė baisus sprogimas, ir aukštai į dangų iškilo vandens, garų, purvo ir metalo viesulas. Kai tik šiluminio spindulio kamera pasinėrė į vandenį, vanduo ėmė virsti garais. Tą pačią akimirką prieš srovę nuvilnijo didžiulė verdanti banga. Aš mačiau, kaip žmonės stengėsi išlipti į krantą, ir girdėjau jų klyksmą, kurį nustelbė kunkuliuojančio vandens šniokštimas ir marsiečio griuvimo bildesys.

Nekreipdamas dėmesio į karštį, užmiršęs pavojų, nuplaukiau per siaučiančią upę, nustumdamas į šalį kažkokį juodai apsirengusį žmogų, ir pasiekiau upės vingį. Ant bangų supasi kelios tuščios valtys. Toliau, pasroviui, sker-

sai upės gulėjo pargriuvęs marsietis, beveik visas apsemtas vandens. Tiršti garo debesys kilo viršum marsiečio kritimo vietos, ir pro juos aš įžiūrėjau milžiniškus parblokštos pabaisos sąnarius, pro kuriuos tryško dumblo ir putų fontanai. Čiuptuvai mosavo ir daužėsi lyg rankos, ir jeigu tie judesiai nebūtų betiksliai, galėtum pamanyti, kad kažkokia sužeista būtybė grumiasi vandenyje dėl savo gyvybės. Iš mašinos šniokšdamas veržėsi rausvai rudas skystis.

Nuo to reginio mano dėmesį atitraukė baisus staugimas, panašus į garo sirenų kauksmą. Prie kelto, įbridęs iki kelių į vandenį, stovėjo žmogus ir kažką man šaukė, rodydamas pirštu, bet aš negalėjau suprasti jo žodžių. Apsidairęs pamačiau kitus marsiečius, milžiniškais žingsniais besiartinančius nuo Čertsio pusės prie upės kranto. Šepertone vėl prabilo patrankos, bet šį kartą nesėkmingai.

Skubiai nėriau į vandenį ir, sulaikęs kvapą, plaukiau, kol užteko jėgų. Vanduo kunkuliavo ir darėsi vis karštesnis.

Kai valandėlei išnirau atgauti kvapo ir nuo akių nubloškiau plaukus, tai pamačiau, kad aplinkui baltais kamuoliais kyla garai, slepią marsiečius. Ūžesys mane tiesiog apkurtino. Paskui pamačiau pilkus milžinus, kurie pro miglą atrodė dar didesni. Jie nuėjo pro šalį, ir du iš jų pasilenkė prie putojančių ir besiblaškančių savo draugo palaikų.

Trečias ir ketvirtas taip pat sustojo, vienas — už dviejų šimtų jardų, kitas — arčiau prie Leilhemo. Šiluminio spindulio generatoriai buvo aukštai iškelti, ir spinduliai šnypšdami švysčiojo visomis kryptimis.

Ore aidėjo kurtinantis garsų chaosas: veriantis marsiečių staugimas, griūvančių namų bildėjimas, liepsnos apgaubtų medžių, tvorų, daržinių tratėjimas, ugnies ūžesys ir šnypštimas. Tiršti, juodi dūmai kilo aukštyn ir mišo su upės garais. Šiluminiam spinduliui nuslydus per Veibridžą, sublykčiojo balti šviesos pliūpsniai ir tuojau ėmė šokinėti rūkstantys liepsnos liežuviai. Artimiausieji namai vis dar nebuvo paliesti, jie laukė savo likimo paniurę, išblyškę, apsupti garų.

Valandėlę stovėjau iki krūtinės beveik verdančiame vandenyje, suglumęs, netekęs vilties išsigelbėti. Pro garus mačiau, kaip žmonės lipa iš vandens, kabindamiesi už nendrių lyg varlės, šokinėjančios po žolę; kiti, siaubo apimti, blaškėsi po krantą.

Staiga balti šiluminio spindulio pluoštai ėmė artėti prie manęs. Jiems prisilietus, griuvo liepsnose paskendę namai; medžiai garsiai traškėdami virto ugnies stulpais. Spindulys lyžtelėjo pakrantės taką, nušluodamas besiblaškančius žmones, ir pagaliau nusileido iki vandens, apie penkiasdešimt jardų nuo tos vietos, kur aš stovėjau. Paskui peršoko į kitą krantą, Šepertono link, ir vanduo po juo užvirė ir ėmė garuoti. Aš puoliau prie kranto.

Kitą akimirką mane užgriuvo didžiulė beveik verdanti banga. Garsiai suklikau ir beveik apakintas, smarkiai nušutintas, nebetverdamas iš skausmo, ėmiau kapstytis į krantą. Jei būčiau paslydęs — viskas būtų buvę baigta. Visiškai nusikamavęs, griuvau marsiečių akivaizdoje ant plačios smėlėtos seklumos, ties Vejaus ir Temzės santaka. Neabejojau, kad esu jau žuvęs.

Atsimenu kaip per sapną marsiečio koją, žengiančią per dvidešimt jardų nuo mano galvos, grimztančią smėlyje ir vėl išnyrančią į viršų; paskui, po ilgos ir varginančios pertraukos, pamačiau, kaip keturi marsiečiai nusinešė savo draugo palaikus; jie žengė čia aiškiai matomi, čia dengiami dūmų, kurie driekėsi viršum upės ir pievų. Paskui, labai lėtai, pradėjau suprasti, kad tik per stebuklą išvengiau pražūties.

## XIII skyrius

### SUSITIKIMAS SU VIKARU

Taip netikėtai patyrę savo kailiu Žemės pabūklų galią, marsiečiai pasitraukė į savo pirmąsias pozicijas Horzelio dykvietėje. Jie skubėjo nusinešti sviedinių sudraskyto savo draugo palaikus ir todėl nekreipė dėmesio į tokius pasigailėjimo vertus bėglius kaip aš. Jeigu jie būtų jį metę ir žygiavę toliau, tai savo kelyje nebūtų sutikę jokio pasi-

priešinimo, nebent tik keliaš dvylikos svarų patrankų baterijas, ir, žinoma, būtų pasiekę Londoną anksčiau, negu jį pasiektų žinia apie jų artėjimą. Jų antpuolis būtų buvęs toks pat staigus, pražūtingas ir baisus kaip ir žemės drebėjimas, prieš šimtą metų sugriovęs Lisabonos miestą.

Tačiau jiems nebuvo ko skubėti. Kas dvidešimt keturios valandos iš tarpplanetinės erdvės jiems buvo siunčiami pastiprinimai, iš ten nukrisdavo po vieną cilindrą. Bet karinė ir jūrinė vyresnybė taip pat karštligiškai skubėjo pasiruošti, pagaliau įvertinusios priešo jėgas. Kas minutė buvo pastatomas naujas pabūklas. Dar neatėjo prieblanda, o jau iš kiekvieno krūmo, iš kiekvieno vasarnamio ties Ričmondo ir Kingstono kalvomis kyšojo užmaskuotas juodas patrankos vamzdis. Aplink marsiečių stovyklą Horzelio dykvietėje, visame nudegusiame ir sunaikintame beveik dvidešimties kvadratinių mylių plote, tarp griuvėsių ir pelenų, po juodais apdegusių pušų stuobriais šliaužiojo pasiaukoję sekliai su heliografais, pasirengę tučtuojau įspėti artileriją apie artėjančius marsiečius. Bet marsiečiai jau suprato, kokia galinga mūsų artilerija ir koks pavojingas yra priartėjęs žmogus: kiekvienas, išdrįsęs prieiti prie jų cilindro arčiau kaip per mylią, būtų užmokėjęs už tai savo gyvybe.

Gigantai visą dienos metą, matyt, nešiojo krovinius iš antrojo ir trečiojo cilindrų — antrasis nukrito prie Adlstono, trečiasis — prie Pirfordo, netoli marsiečių duobės Horzelio dykvietėje. Tarp pajuodavusių šilojų ir sugriautų pastatų vienas marsietis stovėjo sargyboje. Kiti iš savo karo mašinų sulipo į duobę. Jie uoliai darbavosi iki išnaktų, ir iš duobės veržėsi tirštų žalių dūmų kamuoliai, matomi nuo Merou kalvų ir net, kaip žmonės pasakoja, iš Benstedo bei Epsomo.

Kol marsiečiai užpakalyje manęs ruošėsi naujam puolimui, o priekyje žmonija rengė jiems atkirtį, aš per didelį vargą ir kančias iš Veibridžo degėsių keliavau į Londoną.

Pamatęs pasroviui plaukiančią tuščią valtį, nusimečiau didumą savo permirkusių drabužių, priplaukiau prie jos ir šitaip paspukau iš sunaikinto rajono. Valtyje irklų nebuvo. Kiek galėdamas yriausi apdegintomis rankomis ir

labai iš lėto artėjau prie Holifordo bei Voltono, nuolat dėl nesuprantamų priežasčių baimingai dairydamasis atgal. Pasirinkau vandens kelią, nes ant vandens ir buvo lengviausia išsigelbėti, susitikus su marsiečiais.

Karštas vanduo, užviręs kritus marsiečiui, tekėjo pasroviui, ir todėl beveik per mylią abu krantus dengė garai. Kartą vis dėlto pastebėjau keletą tamsių figūrų, bėgančių per pievą tolyn nuo Veibridžo. Holifordas atrodė išmiręs, pakrantėje degė keli namai. Buvo keista matyti ramų ir visiškai tuščią kaimą po karšto žydro dangaus skliautais, apsuptą aukštyn kylančių liepsnos liežuvių ir kamuoliais virstančių dūmų. Pirmą kartą mačiau gaisrą be žmonių minios. Sausos nendrės paupyje rūko ir spragėjo, ir ugnis lėtai slinko prie atokiau sukrauto šieno kupetų.

Visiškai nusikamavęs, ilgai plaukiau pavandeniui. Net ant vandens buvo labai karšta. Tačiau baimė buvo stipresnė už nuovargį, ir aš vėl ėmiau irtis rankomis. Saulė svilino mano nuogą nugarą. Pagaliau, kai už posūkio pasirodė Voltono tiltas, nuovargis įveikė baimę, ir aš, prisiyręs prie Midlsekso seklumos, visiškai netekęs jėgų, susmukau ant žolės. Buvo apie ketvirtą ar penktą valandą. Paskui atsikėliau, nuėjau bent pusę mylios ir, nieko nesutikęs, vėl išsitiesiau gyvatvorės pavėsyje. Mane kamavo troškulys, ir gailėjausi neatsigėręs upėje. Keistas dalykas, bet man kažkodėl buvo pikta ant savo žmonos. Buvau labai suirzęs, kad jokiu būdu negalėjau pasiekti Lederhedo.

Nebeatsimenu, kaip atsirado vikaras,— matyt, buvau užsnūdęs. Jis sėdėjo šalia manęs; suodinais marškiniais, pakėlęs aukštyn švariai nuskustą veidą, jis, neatitraukdamas akių, žiūrėjo į lengvučius debesis, slenkančius padangėje. Dangus buvo, kaip sakoma, nuklotas ėriukų vilnomis — lengvais plunksniniais debesėliais, šiek tiek nuskaidrintais vidurvasario saulėlydžio.

Kilstelėjau galvą, ir jis skubiai atsigręžė į mane.

— Gal turite vandens?— paklausiau aš.

Jis papurtė galvą.

— Jūs ištisą valandą vis prašote vandens,— tarė jis.

Valandėlę tylėjome, žiūrėdami vienas į kitą. Matyt, aš

pasirodžiau jam keistas: beveik nuogas,— drabužių tebuvo likusios kiaurai permirkusios kelnės ir kojinės,— raudonas nuo apdegimų, pajuodavusiu nuo dūmų veidu ir sprandu. Jo veidas buvo suglebęs, smakras atsikišęs, plaukai lininėmis garbanomis užkritę žemą kaktą, didelės šviesiai žydros akys žiūrėjo įdėmiai ir liūdnai. Jis kalbėjo pakrikai, įsmeigęs akis į tuščią erdvę.

— Kas gi čia dedasi? — paklausė jis.— Ką visa tai reiškia?

Aš pažiūrėjau į jį ir nieko neatsakiau.

Jis ištiesė baltą laibą ranką ir gailiai prašneko:

— Kaipgi tat galėjo atsitikti? Kuo mes nusikaltome? Baigęs rytmetines pamaldas, išėjau pasivaikščioti, norėdamas atsigaivinti ir pasiruošti pamokslui, ir staiga — ugnis, žemės drebėjimas, mirtis! Sodoma ir Gomora! Žuvo visi mūsų darbai... Kas gi jie, tie marsiečiai?

— O kas mes esame? — atsakiau kosčiodamas.

Jis apkabino kelius ir vėl atsigręžė į mane. Valandėlę tylėjo, žiūrėdamas man į veidą.

— Vaikštinėjau, norėdamas atsigaivinti,— tarė jis.— Ir staiga ugnis, žemės drebėjimas, mirtis!

Jis vėl nutilo. Jo pasmakrė beveik lietė kelius. Paskui jis vėl prašneko, mosuodamas ranka:

— Visi darbai... visos šventadienio mokyklos... Kuo gi mes nusikaltome? Kuo nusikalto Veibridžas? Viskas žuvo, viskas sugriauta. Bažnyčia! Vos prieš trejetą metų ją naujai atstatėme,— ir ji dingo! Nušluota nuo žemės paviršiaus! Už ką?

Vėl pauzė. Ir vėl jis prabilo kaip pamišėlis:

— Dūmai iš bažnyčios gaisravietės amžinai kils į dangų! — sušuko jis.

Jo akys žėrėjo, plonas pirštas rodė Veibridžo link.

Aš pradėjau suprasti, kad jis beprotis. Baisi tragedija, kurią patyrė,— matyt, jis bus pabėgęs iš Veibridžo,— sumaišė jam protą.

— Ar toli iš čia į Sanberį? — paklausiau kiek galėdamas ramiau.

— Kas gi mums beliko daryti? — tarė jis.— Nejaugi tų pragaro būtybių yra visur? Nejaugi žemė atiduota jų valdžion?

— Ar toli iš čia į Sanberį?

— Juk dar tik šįryt aš laikiau rytmetines pamaldas...

— Aplinkybės pasikeitė,— ramiu balsu tariau jam.— Nenusiminkite. Dar yra vilties.

— Vilties!

— Taip, yra vilties, nepaisant visų baisybių!

Ėmiau dėstyti jam savo nuomonę dėl mūsų būklės. Iš pradžių jis klausėsi susidomėjęs, bet greit vėl pasidarė abejingas ir nusigręžė:

— Tai yra galo pradžia,— nutraukė jis mane.— Galas. Baisiojo teismo diena. Žmonės maldaus kalnus ir uolas, kad juos užgriūtų ir paslėptų nuo veido to, kuris sėdi soste.

Jo žodžiai patvirtino mano spėliojimus. Atsistojau ir padėjau ranką ant jo peties.

— Būkite vyras,— tariau,— jūs tiesiog netekote galvos. Kas iš tokio tikėjimo, jeigu jis negali atsispirti nelaimei? Pagalvokite, kiek kartų žmonijos istorijoje atsitiko žemės drebėjimai, tvanai, karai ir ugnikalnių išsiveržimai. Ar jūs manote, kad dievas turėtų padaryti išimtį Veibridžui? Juk dievas nėra draudimo agentas.

Jis klausėsi tylėdamas.

— Bet kaip mes galėtume išsigelbėti? — staiga paklausė jis.— Jie nepažeidžiami, jie negailestingi...

— O gal ir ne taip yra,— atsakiau aš.— Ir juo jie yra galingesni, juo mes turime būti protingesni bei apdairesni. Prieš tris valandas vienas jų buvo užmuštas...

— Užmuštas! — sušuko jis, žiūrėdamas į mane.— Argi gali būti užmuštas viešpaties pasiuntinys?

— Aš pats mačiau,— kalbėjau toliau.— Mes esame patekę į patį kovos sūkurį, štai ir viskas.

— O kas ten blykčioja danguje? — staiga paklausė jis.

Paaiškinau jam, kad tai yra heliografo signalai ir kad jie reiškia pagalbą, kurią mums siunčia žmonės.

— Mes esame kaip tik pačiame sūkuryje, nors čia ir atrodo ramu. Blykčiojimas danguje reiškia, kad artėja audra. Ten antai yra marsiečiai, o Londono kryptimi, ten, kur kyla kalvos virš Ričmondo ir Kingstono miestų, medžių priedangoje kasamos tranšėjos ir tvirtinamos patrankos. Marsiečiai, matyt, vėl eis tuo keliu...

Dar nespėjus man baigti, jis pašoko ir rankos mostu sustabdė mane.

— Klausykite! — tarė jis.

Anapus žemų kalvų kitame upės krante dusliai nuaidėjo tolimi pabūklų šūviai ir kažkoks klaikus klyksmas. Paskui viskas nutilo. Visai arti mūsų per tvorą praskrido karkvabalis. Aukštai vakaruose, viršum Veibridžo ir Šepertono dūmų, viršum puikaus saulėlydžio, švietė blyškus tekantis mėnulis.

— Mums reikia eiti šituo taku į šiaurę,—tariau aš.

## XIV skyrius

### LONDONE

Tuo metu, kai Vokinge nukrito pirmasis cilindras, mano jaunesnysis brolis buvo Londone. Jis buvo studentas medikas ir ruošėsi artėjantiems egzaminams. Iki šeštadienio jis nieko nežinojo apie marsiečių atvykimą. Rytiniai šeštadienio laikraščiai, papildydami ilgus specialius straipsnius apie Marsą, apie gyvybę jame ir panašiai, išspausdino trumpą, gana miglotą pranešimą, kad marsiečiai, išsigandę artėjančios minios, užmušė keletą žmonių kažkokiu greitai šaudančiu pabūklu. Telegrama baigėsi tokiais žodžiais: „Parodę savo galią, marsiečiai neišlindo iš duobės, kurion įkrito, ir, matyt, nepajėgia to padaryti. Reikia manyti, kad to priežastis — didesnė Žemės traukos jėga." Vedamieji straipsniai, stengdamiesi nuraminti gyventojus, ypač pabrėžė šitą argumentą.

Žinoma, visi studentai, kurie ruošėsi biologijos egzaminui Universiteto rūmuose,— tą dieną ten nuvyko ir mano brolis,— labai susidomėjo pranešimu, tačiau gatvėse nebuvo matyti jokio ypatingesnio pagyvėjimo. Vakariniai laikraščiai išėjo su sensacingomis antraštėmis, bet pranešė tiktai, kad dykvietės link traukianti kariuomenė ir kad pušynuose tarp Vokingo ir Veibridžo kilęs gaisras. Aštuntą valandą. „Sent Džeims gazet" ekstra laidoje trumpai pranešė, kad sugadintas telegrafas. Buvo spėjama, kad liniją sugadino griūvančios pušys. Tą naktį — naktį, kai aš

važiavau į Lederhedą ir atgal,— dar nieko nebuvo žinoma apie kautynes.

Mano brolis nesijaudino dėl mūsų, nes žinojo iš laikraščių, kad cilindras nukritęs mažiausiai už dviejų mylių nuo mūsų namų. Jis rengėsi važiuoti pas mane ir pasižiūrėti, kaip jis sakė, pabaisų, kol jos dar nesunaikintos. Jis man telegrafavo ketvirtą valandą, o vakare nuėjo į miuzikholą. Telegramos, žinoma, aš negavau.

Londone naktį į sekmadienį taip pat siautė audra, ir mano brolis pasisamdęs vežiką nuvažiavo iki Vaterlo stoties. Perone, iš kurio paprastai dvyliktą valandą išeina traukinys, jis sužinojo, kad tą naktį traukiniai kažkodėl iki Vokingo nenuvažiuoja. Kodėl — jis taip ir nesužinojo: net ir geležinkelio administracija neturėjo tikslių žinių. Stotyje nebuvo galima pastebėti jokio susijaudinimo; administracija spėliojo, kad įvykęs traukinių susidūrimas tarp Baiflito ir mazginės Vokingo stoties. Vakariniai traukiniai, paprastai eidavę per Vokingą, dabar ėjo aplinkiniu keliu pro Virdžinija Volterį arba pro Gildfordą. Geležinkelio administracijai daug rūpesčių suteikė Sauthemptono ir Portsmuto Sekmadienio lygos ekskursijos maršruto pakeitimas. Vienas vakarinio laikraščio reporteris, palaikęs mano brolį geležinkelio tarnybos viršininku, į kurį brolis buvo truputį panašus, bandė gauti iš jo interviu. Beveik niekas, neišskiriant net geležinkelininkų, nesiejo traukinių susidūrimo su marsiečiais.

Paskui aš skaičiau kažkokiame laikraštyje, jog esą jau sekmadienio rytą „visas Londonas buvo įelektrintas pranešimų iš Vokingo". Iš tikrųjų nieko panašaus nebuvo. Dauguma Londono gyventojų pirmą kartą išgirdo apie marsiečius tiktai pirmadienio rytą, kai kilo panika. Net ir tie, kurie skaitė laikraščius, ne iš karto suprato greitomis paruoštą pranešimą. Dauguma londoniečių sekmadienio laikraščių neskaito.

Be to, londoniečiai taip yra įsitikinę savo asmenišku saugumu, o sensacinės antys laikraščiuose pasitaiko taip dažnai, kad niekas ypatingai nesusijaudino dėl šitokio pranešimo:

*Vakar apie septintą valandą vakaro marsiečiai išlindo iš cilindrų ir, prisidengdami metalinių skydų šar-*

*vais, ligi pamatų sunaikino Vokingo geležinkelio stotį, šalimais esančius namus ir vieną Kardigano pulko batalioną. Smulkmenų dar nežinoma. Prieš jų šarvus Maksimo kulkosvaidžiai buvo bejėgiai; lauko patrankos buvo išvestos iš rikiuotės. Į Čertsį pasiųsti skrajojantieji husarų būriai. Marsiečiai, atrodo, palengva slenka Čertsio ar Vindzoro link. Vakarinio Serėjaus gyventojai išsigandę. Kasami žemės įtvirtinimai, siekiant užkirsti kelią į Londoną.'*

Tai buvo išspausdinta laikraščio „San" sekmadienio numeryje, o sąmojingas „Referi" feljetonistas rašė, kad visa tai panašu į paniką kaime, kuriame netikėtai išlakstė keliaujančio žvėryno žvėrys.

Niekas Londone nežinojo, kokie yra tie šarvuotieji marsiečiai. Kažkodėl atkakliai vyravo nuomonė, kad pabaisos esančios labai nerangios: „šliaužioja", „vos tepavelka kojas" — tokie teigimai mirgėjo visuose pirmuose pranešimuose. Nė viena iš šių telegramų nebuvo atsiųsta tų, kurie matė įvykius. Sekmadienio laikraščiai spausdino ekstra laidas, vos tik gavę naujų žinių, arba net ir nieko nežinodami. Tiktai vakare laikraščiai gavo vyriausybės pranešimą, kad Voltono, Veibridžo ir visos apygardos gyventojai evakuojami į Londoną — daugiau nieko.

Rytą brolis nuėjo į prieglaudos ligoninės bažnyčią, vis dar nieko nežinodamas, kas atsitiko praeitą naktį. Sakydamas pamokslą, pastorius užsiminė apie kažkokį įsibrovimą; be to, buvo perskaityta speciali malda už taiką. Išėjęs iš bažnyčios, brolis nusipirko „Referi" numerį. Naujienų sujaudintas, nuvyko į Vaterlo geležinkelio stotį sužinoti, ar atstatytas geležinkelio susisiekimas. Gatvės, kaip ir kiekvieną šventadienį, buvo pagyvėjusios — omnibusai, karietos, dviratininkai, daug puošnios publikos. Niekas nebuvo per daug sujaudintas keistų naujienų, kurias rėkavo laikraščių pardavėjai. Jeigu kas ir nerimo, tai ne dėl savęs, o dėl savo giminių užmiestyje. Geležinkelio stotyje jis pirmą kartą išgirdo, kad į Vindzorą ir Čertsį traukiniai nebeina. Nešikai jam papasakojo, kad rytą iš Čertsio ir Baiflito stočių buvo gautos kelios svarbios telegramos, bet dabar telegrafas dėl kažkokių priežasčių neveikia.

Brolis negalėjo iš jų gauti tikslesnių žinių. „Veibridžo apylinkėje vyksta mūšis",— štai viskas, ką jis iš jų sužinojo.

Traukinių eismas buvo sutrikdytas. Perone stovėjo minia, laukianti savo giminių ir pažįstamų iš pietvakarių. Kažkoks žilagalvis džentelmenas garsiai plūdo Pietvakarių geležinkelio bendrovę.

— Juos reikia pamokyti! — murmėjo jis.

Atėjo vienas kitas traukinys iš Ričmondo, Patnio, Kingstono su keleiviais, išvykstančiais šventės proga pasiirstyti valtimis. Jie papasakojo, kad šliuzai uždaryti ir kad jaučiama panika. Mano brolis kalbėjosi su sportiškai apsirengusiu jaunuoliu.

— Daugybė žmonių važiuoja į Kingstoną ratais, karietomis, kuo tiktai gali, su skryniomis, su visa manta,— pasakojo šis.— Jie važiuoja iš Molsio, Veibridžo, Voltono ir pasakoja, kad apie Čertsį girdėti kanonada ir kad raiteliai jiems įsakę kuo skubiausiai pasišalinti, nes atslenką marsiečiai. Mes girdėjome šaudant iš pabūklų ties Hempton Kort geležinkelio stotimi, bet manėme, kad tai buvo griaustinis. Ką reiškia visa ta velniava? Juk marsiečiai negali išlįsti iš savo duobės, tiesa?

Mano brolis į tai negalėjo nieko atsakyti.

Kiek vėliau jis pastebėjo, kad kažkoks neaiškus nerimas plinta ir tarp požeminio geležinkelio keleivių. Sekmadienio ekskursininkai kažkodėl ėmė anksčiau grįžti iš visų apylinkių, esančių pietvakariuose: iš Bernso, Vimbldono, Ričmondo parko, Kju ir kitų vietų. Bet niekas negalėjo pasakyti ką nors aiškesnio, išskyrus miglotus gandus. Visi keleiviai, grįžę iš galinės stoties, atrodė kažkuo susirūpinę.

Apie penktą valandą stotyje susirinkusi minia labai nustebo, kad buvo paleisti traukiniai tarp pietryčių ir pietvakarių linijų, kurios iki šiol buvo uždarytos, ir kad pasirodė kariniai ešelonai ir platformos su sunkiais pabūklais. Tai buvo pabūklai iš Vulvičo ir Čethemo, siunčiami Kingstonui ginti. Publika juokavo su kareiviais: „Jie suės jus", „Einam žvėrių tramdyti!" ir taip toliau. Netrukus pasirodė policininkų būrys ir ėmė šalinti publiką iš stoties. Mano brolis vėl išėjo į gatvę.

Bažnyčios varpai skambino vakarinėms pamaldoms, ir Gelbėjimo armijos merginų kolona giedodama nuėjo Vaterlo plentu. Ant tilto smalsuolių būrys žiūrėjo į keistas rudas putas, gumulais plaukiančias pavandeniui. Saulė leidosi, parlamento rūmų pastatas ir bokštas su laikrodžiu ryškiai skyrėsi tyro bei ramaus dangaus fone; auksinės dangaus varsos buvo išmargintos rausvai violetinėmis juostomis. Pasakojo, kad po tiltu paplaukęs žmogaus lavonas. Vienas iš minios — jis pasisakė esąs atsargos kareivis — pranešė mano broliui, kad vakaruose jis pastebėjęs heliografo signalus.

Velingtono gatvėje brolis pamatė judrius laikraščių pardavėjus, kurie ką tik išbėgo iš Flito gatvės su dar drėgnais laikraščiais, išmargintais stulbinančių antraščių.

— Siaubinga katastrofa! — šaukė jie vienas per kitą, sklisdami Velingtono gatvėje.— Mūšis prie Veibridžo! Smulkus aprašymas! Atkirtis marsiečiams! Londonas pavojuje! — Broliui teko sumokėti tris pensus už laikraščio numerį.

Tiktai dabar jis suprato, kokios baisios ir pavojingos buvo tos baidyklės. Jis sužinojo, kad tai ne šiaip būrelis menkų ir nerangių padarų, o protingos būtybės, vairuojančios didžiulius mechanizmus, kad jos gali greit judėti iš vienos vietos į kitą ir savo kelyje naikinti viską ir kad jų nepajėgia sulaikyti toliausiai šaudančios patrankos.

Jos buvo aprašinėjamos kaip „didžiulės, į vorus panašios mašinos, beveik šimto pėdų aukščio, galinčios judėti ekspreso greitumu ir svaidyti intensyvius šiluminius spindulius". Aplink Horzelio dykvietę ir Vokingą, prie kelių į Londoną, buvo sustatytos užmaskuotos lauko pabūklų baterijos. Buvo pastebėtos penkios mašinos, einančios Temzės link; viena per laimingą atsitiktinumą buvo sunaikinta. Paprastai sviediniai nepasiekdavo tikslo, ir šiluminiai spinduliai beregint sunaikindavo baterijas. Buvo minimi ir sunkūs nuostoliai, kuriuos patyrė kariuomenė; vis dėlto pranešimų tonas buvo optimistiškas.

Marsiečiai, girdi, vis dėlto atremti. Pasirodo, kad jie gali būti sužeidžiami. Jie pasitraukę į trikampį, kurį sudarė trys Vokingo apylinkėse nukritę cilindrai. Juos iš

visų pusių apsupo žvalgai su heliografais. Iš Vindzoro, Portsmuto, Olderšoto ir Vulvičo ir net iš šiaurės skubiai gabenamos patrankos. Beje, iš Vulvičo atgabentos toli šaudančios devyniasdešimt penkių tonų patrankos. Iš viso pastatyta apie šimtas šešiasdešimt patrankų, skirtų daugiausia Londonui ginti. Dar niekad Anglijoje nebuvo imtasi tokių skubių priemonių ir niekad tokiu mastu nebuvo koncentruojama kariuomenė.

Visi cilindrai, kurie nukris vėliau, būsią naikinami galingiausiais šrapneliniais sviediniais, kurie jau gaminami ir išsiuntinėjami. Padėtis, skelbė pranešimas, be abejo, yra rimta, tačiau gyventojai neturi pasiduoti panikai. Tiesa, marsiečiai yra siaubingi padarai, bet jų tėra vos apie dvidešimt prieš milijonus žmonių.

Valdžia turėjo rimto pagrindo spėti, atsižvelgdama į cilindrų dydį, kad kiekviename iš jų tebuvo ne daugiau kaip penki marsiečiai. Vadinas, jų negali būti daugiau kaip penkiolika. Be to, reikia manyti, kad vienas jau sunaikintas, o gal net ir daugiau. Gyventojai būsią laiku įspėti apie artėjantį pavojų ir būsią imtasi ypatingų priemonių pietvakarinių priemiesčių gyventojų gyvybei apsaugoti. Viso pranešimo gale valdžia tikino, kad Londonui nėra pavojaus, ir reiškė tvirtą viltį, kad vyriausybė nugalėsianti visus sunkumus.

Šis tekstas buvo išspausdintas dar drėgname popieriuje stambiomis raidėmis, be jokių komentarų. Įdomu buvo matyti, pasakojo brolis, kaip visa kita laikraščio medžiaga buvo negailestingai sugrūsta ir apkarpyta, kad tik būtų vietos šitam pranešimui.

Velingtono gatvėje ekstra laidą grobstyte išgrobstė, o Strende jau šūkavo ištisà laikraščių pardavėjų armija. Žmonės šokinėjo iš autobusų, norėdami nusipirkti laikraštį. Pranešimas, matyt, sujaudino gyventojus. Strendo žemėlapių parduotuvė atsidarė langines, ir kažkoks žmogus, šventadieniškai apsirengęs, su citrinos spalvos pirštinėmis, stovėjo vitrinoje ir skubiai lipdė prie stiklo Serėjaus žemėlapį.

Eidamas Strendu Trafalgaro skvero link su laikraščiu rankoje, brolis susitiko keletą bėglių iš Vakarų Serėjaus. Vienas vyriškis važiavo kažkokiais ratais, panašiais į dar-

žininko vežimėlį: tarp sukrautos mantos sėdėjo jo žmona ir du berniukai. Jis važiavo nuo Vestminsterio tilto, o paskui jį traukė šieninis vežimas; jame sėdėjo padoriai apsirengę penki ar šeši žmonės su lagaminais ir ryšuliais. Tų bėglių veidai buvo išbalę, jie labai skyrėsi nuo šventadieniškai išsipuošusių omnibusų keleivių. Elegantiška publika kaišiojo galvas iš kebų ir nustebusi žiūrėjo į juos. Ties Trafalgaro skveru bėgliai neryžtingai sustojo, paskui Strendu pasuko į rytus. Su senovišku dviračiu, kurio priekinis ratas buvo labai mažas, nuvažiavo žmogus darbiniais drabužiais. Jis buvo labai išsisuodinęs, išblyškusiu veidu.

Mano brolis pasuko į Viktorijos gatvę ir čia susidūrė su kitu pabėgėlių būriu. Jam toptelėjo į galvą, ar tik nepavyks čia pamatyti ir mane. Jis atkreipė dėmesį į nepaprastai didelį skaičių policininkų, tvarkančių eismą. Kai kurie pabėgėliai kalbėjosi su omnibusų keleiviais. Vienas teigė pats matęs marsiečius. „Garo katilai ant kojūkų, sakau jums, ir žengia kaip žmonės." Dauguma bėglių atrodė susijaudinę ir suirzę.

Viktorijos gatvės restoranai buvo pilni pabėgėlių. Prie visų kampų būriavosi žmonės, skaitė laikraščius, susijaudinę kalbėjosi arba tylomis žiūrėjo į tuos nepaprastus sekmadienio svečius. Pabėgėlių vis daugėjo, ir vakarop, anot mano brolio, gatvės panėšėjo į Epsomo Aukštutinę gatvę derbio rungtynių metu. Mano brolis mėgino užšnekinti daugelį pabėgėlių, tikėdamasis ką nors sužinoti, bet jie beveik visi ne ką tegalėjo paaiškinti.

Nė vienas jų negalėjo pasakyti nieko naujo apie Vokingą, tiktai vienas žmogus įtikinėjo, kad Vokingas jau praeitą naktį buvęs visiškai sunaikintas.

— Aš esu iš Baiflito,— tarė jis.— Anksti rytą atidūmė dviratininkas ir, užsukdamas į kiekvieną namą, patarinėjo visiems pasišalinti. Paskui atvyko kareiviai. Mes išėjome pasidairyti: pietų pusėje dūmų debesys, tiktai dūmai — ir niekas iš ten neateina. Paskui išgirdome dundant pabūklus ties Čertsiu. Iš Veibridžo pasipylė žmonės. Aš uždariau savo namus ir taip pat išėjau su kitais.

Minia murmėjo, žmonės plūdo valdžią, kad ji pasirodė esanti nepajėgi iš karto susidoroti su marsiečiais.

Apie aštuntą valandą pietinėje Londono dalyje aiškiai buvo girdėti kanonada. Didžiosiose gatvėse ją nustelbė transporto triukšmas, bet, eidamas ramiais skersgatviais upės link, brolis gana aiškiai girdėjo dundant pabūklus.

Apie antrą valandą jis ėjo nuo Vestminsterio atgal į savo butą prie Ridžent parko. Jis labai nerimo dėl manęs, aiškiai suprasdamas, kokia rimta yra padėtis. Kaip mane šeštadienio naktį, taip ir jį pagavo karingumo dvasia. Jis galvojo apie tylias, parengtas patrankas, apie pabėgėlių stovyklas, stengėsi įsivaizduoti „garinius katilus ant šimto pėdų aukščio kojūkų".

Oksfordo gatvėje jis vėl sutiko vežimų su pabėgėliais; prie Merlbono plento dar daugiau; bet gandai plito taip lėtai, kad Ridžento gatvė ir Portlando plentas buvo, kaip visuomet, pilni šventadieniškai vaikštinėjančios publikos, nors kai kur žmonės rinkosi būreliais ir svarstė paskutiniuosius įvykius. Ridžent parke, kaip įprasta, prie negausių dujinių žibintų vaikštinėjo tylios porelės. Naktis buvo tamsi ir rami, šiek tiek tvanki; pabūklai dundėjo su pertraukomis; po vidurnakčio pietuose kažkas blykstelėjo.

Brolis dar ir dar kartą skaitė laikraštį. Jis vis labiau nerimavo dėl manęs. Negalėdamas nusiraminti, po vakarienės vėl išėjo be tikslo bastytis po miestą. Paskui grįžo namo ir veltui stengėsi imtis savo paskaitų užrašų. Jis atsigulė jau po vidurnakčio, bet nepraslinko nė pora valandų, ir jį pažadino beldimasis į duris, kojų trepsėjimas ant grindinio, tolimas būgnų tratėjimas ir varpų garsai. Lubose blykčiojo raudoni atspindžiai. Valandėlę jis gulėjo ir negalėjo suprasti, kas atsitiko. Ar jau išaušo, ar visi iš proto išsikraustė? Paskui jis pašoko iš lovos ir pribėgo prie lango.

Jo kambarys buvo mansardoje; atidaręs langą, jis išgirdo šūkaujant iš abiejų gatvės galų; kituose languose pasirodė užsimiegojusių, pusnuogių žmonių galvos. Vieni kitiems šūkavo ir kažko klausinėjo. „Jie ateina!" — šaukė policininkas, belsdamas į duris.— Artinasi marsiečiai!" — ir skubėjo prie kitų durų.

Visose bažnyčiose netvarkingai skambino varpais. Iš kareivinių prie Olbenio gatvės pasigirdo būgnų tratėjimas

ir trimito garsai. Kažkas trankė duris; tamsūs langai kitapus gatvės sužibo gelsva šviesa.

Gatve galvotrūkčiais pralėkė uždara karieta: ratų dardesys pasigirdo už kampo, pavirto griausmingu bildesiu po langais ir nutilo kažkur toldamas. Paskui karietą nulėkė pora kebų — tai buvo avangardas visos vežimų virtinės, lekiančios Čok Farmo geležinkelio stoties link, kur specialūs šiaurės vakarų geležinkelio linijos traukiniai ėmė keleivius, užuot leidęsi žemyn į Justoną.

Mano brolis ilgai žiūrėjo pro langą suglumęs ir apstulbęs. Jis matė, kaip policininkai bėgo nuo vienų durų prie kitų, beldėsi ir skelbė vis tą pačią baisią naujieną. Staiga jo kambario durys užpakalyje atsidarė ir į kambarį įžengė kaimynas, gyvenantis priešais jo kambarį. Jis buvo vienmarškinis, su kelnėmis ir šliurėmis, su nukarusiomis petnešomis, ištaršytais plaukais.

— Kas per velniava? — paklausė jis.— Gaisras? Kodėl toks sąmyšis?

Abu pasilenkė per langą, stengdamiesi suprasti, ką šūkauja policininkai. Iš šoninių gatvių pasipylė minia, būreliais stoviniuodama gatvių kampuose.

— Kas atsitiko? — paklausė kaimynas.

Mano brolis kažką jam atsakė ir skubiai ėmė rengtis, su kiekvienu velkamu daiktu pribėgdamas prie lango pasižiūrėti, kas dedasi gatvėje. Iš už kampo išniro laikraščių pardavėjai su nepaprastai ankstyvomis laidomis, visa gerkle plyšaudami:

— Londonui gresia pavojus uždusti! Kingstono ir Ričmondo įtvirtinimai pralaužti! Kruvinas mūšis Temzės slėnyje!

Visur, apatinio aukšto butuose, gretimuose namuose, užpakalyje. Parko terasoje ir daugybėje kitų gatvių Merilbono srityje; Vestborno parke ir Sent Pankrase, vakaruose ir šiaurėje — Kilberne, Sent Džons Vude ir Hempstede; rytuose — Šordiče, Heiberne, Hagerstone ir Hokstone; visame didžiuliame Londono plote, nuo Ilingo iki Isthemo žmonės trynėsi akis, atidarinėjo langus, žiūrėjo į gatvę, šūkavo beprasmiškus klausimus ir skubiai rengėsi. Gatvėmis siūbtelėjo pirmas artėjančios panikos šuoras.

Miestą apėmė baimė. Londonas, ramiai sumigęs sekmadienio vakare, pirmadienio rytą pabudo slegiamas mirtino pavojaus.

Iš savo lango negalėdamas nieko sužinoti, brolis nulipo žemyn ir išėjo į gatvę. Viršum namų stogų rausvėjo švintanti aušra. Minios pabėgėlių — pėsčių ir važiuotų — didėjo kas minutė.

— Juodi dūmai! — girdėjo jis šūksnius.— Juodi dūmai!

Buvo aišku, kad panika neišvengiamai apims visą miestą. Neryžtingai sustojęs prie savo namo durų, brolis sustabdė laikraščių pardavėją ir nusipirko laikraštį. Pardavėjas nubėgo toliau, imdamas po šilingą už numerį — įdomus pasipelnymo ir išgąsčio derinys.

Laikraštyje brolis perskaitė slegiantį vyriausiojo vado pranešimą:

*Marsiečiai raketomis skleidžia didžiulius juodų nuodingų garų debesis. Jie nuslopino mūsų artilerijos ugnį, sugriovė Ričmondą, Kingstoną ir Vimbldoną ir palengva slenka Londono link, viską pakeliui naikindami. Sulaikyti jų neįmanoma. Apsisaugoti nuo juodųjų dūmų tegalima tiktai kuo greičiau pasitraukiant iš miesto.*

Ir viskas. Bet ir to užteko. Visi didžiulio, šešių milijonų miesto gyventojai subruzdo, ėmė blaškytis, pasileido bėgti. Visi veržėsi į šiaurę.

— Juodi dūmai! — buvo girdėti šaukiant.— Ugnis!

Skambino artimiausių bažnyčių varpai. Kažkieno nemikliai valdomas vežimas šūksnių ir keiksmų triukšme užvažiavo ant arklių girdomo lovio. Namų languose blykčiojo balkšvai geltona šviesa; prie kai kurių kebų dar tebedegė naktiniai žibintai. O aukštai vis labiau ryškėjo aušra, giedra, skaisti, rami.

Brolis girdėjo trepsint kojomis: kažkas bėgiojo po kambarius ir ant laiptų. Jo šeimininkė išėjo į gatvę, paskubom užsimetusi peniuarą ir skarą; paskui ją išėjo josios vyras, kažką neaiškiai murmėdamas.

Kai brolis pagaliau suprato, kas dedasi aplinkui, jis skubiai sugrįžo į savo kambarį, pasiėmė visus pinigus — apie dešimt svarų — įsidėjo į kišenę ir išėjo į gatvę.

## XV skyrius

### KAS ATSITIKO SERĖJUJE

Kaip tik tuo metu, kai vikaras pradėjo su manim savo beprotišką kalbą prie gyvatvorės laukuose ties Holifordu, o brolis žiūrėjo į bėgančiųjų srautą, plūstantį Vestminsterio tiltu, marsiečiai vėl pradėjo puolimą. Jei galima tikėti prieštaringais pasakojimais, tai dauguma marsiečių iki dešimtos valandos vakaro tūnojo duobėje Horzelio dykvietėje, dirbdami kažkokį skubų darbą, ir iš ten be perstogės pliūpsėjo žali dūmai.

Nustatyta, kad trys marsiečiai iš ten išėjo apie aštuntą valandą; lėtai ir atsargiai slinkdami per Baiflitą ir Pirfordą Riplio ir Veibridžo link, jie netikėtai atsidūrė ties sargybinėmis baterijomis saulėlydžio apšviesto dangaus fone. Marsiečiai žygiavo ne gretomis, bet grandine, maždaug pusantros mylios tarpais vienas nuo kito. Jie kalbėjosi stūgaudami, panašiai kaip sirenos.

Tą staugimą ir pabūklų griaudimą prie Riplio ir Sent Džordžo kalvos mes ir girdėjome ties Aukštutiniuoju Holifordu. Artileristai prie Riplio — neprityrę savanoriai, kurių visai nevertėjo siųsti į tokią poziciją,— paleido tiktai vieną per ankstyvą, nieko nekliudžiusią salvę ir, kas raitas, kas pėsčias, išbėgiojo po ištuštėjusį miestelį. Marsietis, čia žengdamas per pabūklus, čia atsargiai eidamas tarp jų ir net nepavartojęs šiluminio spindulio, paliko juos užpakaly savęs, tad netikėtai užklupo ir sunaikino baterijas Peinshilo parke.

Artileristai Sent Džordžo kalvoje pasirodė drąsesni ir labiau prityrę: pušų slepiami nuo artimiausio marsiečio akių, jie ramiai nutaikė savo pabūklus tarytum per paradą ir, marsiečiams prisiartinus per tūkstantį jardų, paleido salvę.

Aplink marsietį sproginėjo šoviniai. Jis žengė keletą žingsnių, susverdėjo ir griuvo. Visi sušuko iš džiaugsmo. Artileristai skubiai vėl užtaisė pabūklus. Pargriuvęs marsietis sustaugė tęsiamu balsu, ir tučtuojau viršum medžių pietuose pasirodė antras žvilgąs milžinas. Matyt, sviedinys sutraiškė vieną jo koją. Antra salvė nuėjo veltui.

Sviediniai pralėkė viršum pargriuvusio marsiečio ir nukrito ant žemės. Ir tučtuojau du kiti jo draugai pakėlė šiluminio spindulio kamerą, nukreipdami ją į bateriją. Sviediniai sprogo, pušys užsidegė, iš pasileidusių bėgti karių liko gyvi tiktai keletas vyrų.

Marsiečiai sustojo ir ėmė tartis. Žvalgai pranešė, kad jie nejudėdami stovėjo apie pusę valandos. Pargriuvęs marsietis nerangiai iššliaužė iš savo gaubto — rudas išpampėlis, iš tolo panašus į grybo ataugą — ir ėmė taisyti savo trikojį. Apie devintą valandą jis baigė savo darbą, ir viršum miško vėl iškilo jo gaubtas.

Dešimtos valandos pradžioje prie tų trijų sargybinių prisidėjo dar keturi marsiečiai, apsiginklavę didžiuliais juodais vamzdžiais. Tokie pat vamzdžiai buvo įteikti ir kiekvienam iš trijų pirmųjų marsiečių. Paskui visi septyni išsirikiavo grandine lygiais tarpais vienas nuo kito, kreiva linija tarp Sent Džordžo kalvos Veibridžo ir Sendo kaimų, į pietvakarius nuo Riplio.

Vos tik jiems pradėjus žygiuoti, nuo kalvos aukštyn išlėkė keliolika signalinių raketų, įspėjančių baterijas prie Ditono ir Ešero. Tuo pat metu keturios kovinės mašinos, taip pat aprūpintos vamzdžiais, persikėlė per upę, ir dvi iš jų iškilo prieš mane ir vikarą, kai mudu, pailsę ir išvargę, skubiai ėjome keliu į šiaurę nuo Holifordo. Mums atrodė, kad jie žengia viršum debesų, nes pieniškas rūkas dengė laukus ir beveik trečdalį jų ūgio.

Juos pamatęs, vikaras sušuko dusliu balsu ir pasileido bėgti. Žinodamas, kad bėgti nuo marsiečių yra bergždžias darbas, aš pasukau į šalį ir per rasotus erškėtkrūmius bei dilgynus nušliaužiau į platų pakelės griovį. Vikaras atsigręžė, pamatė, ką aš darau, ir pribėgo prie manęs.

Du marsiečiai sustojo; arčiau stovintysis buvo nusigręžęs į Sanberį; antrasis dunksojo kaip pilka beformė masė prie Steino, ir viršum jo švietė vakarinė žvaigždė.

Marsiečių staugimas nutilo, ir kiekvienas jų tyliai stovėjo savo vietoje didžiuliu pusračiu, apgaubusiu duobes su cilindrais. Tarp to pusračio galų galėjo būti apie dvylika mylių. Dar nė karto nuo to laiko, kai išrastas parakas, kautynės neprasidėjo taip tyliai. Iš Riplio buvo galima matyti tai, ką matėme ir mudu: tirštėjančioje tam-

soje, kurią skaidrino blyškios žvaigždės, mėnulis ir saulėlydžio atspindžiai bei rausva pašvaistė viršum Sent Džordžo kalvos ir Peinshilo miškų, tebuvo matyti vien tik marsiečių siluetai.

Bet visur prieš puolančius marsiečius — prie Steino, Haunslou, Ditono, Ešero, Okhemo, už kalvų ir miškų į pietus nuo upės ir už lygių vešlių pievų į šiaurę nuo jos, už medžių bei namų — visur buvo pristatyta pabūklų. Aukštai sproginėjo signalinės raketos, ir jų kibirkštys biro ir geso nakties tamsoje. Baterijos karštligiškai ruošėsi kautynėms. Vos tik marsiečiai peržengtų ugnies liniją, visi tie nejudą žmonių siluetai, visos tos patrankos, blyksinčios ankstyvoje vakaro prieblandoje, bematant pradėtų mūšį.

Nėra abejonės, kad tūkstančiai budinčių žmonių galvojo panašiai kaip ir aš — ar marsiečiai mus supranta? Ar jie suprato, kad mūsų yra milijonai ir kad mes esame organizuoti, drausmingi ir vieningi? Argi jiems mūsų šūviai, netikėti sviedinių smūgiai bei atkaklus jų įtvirtinimų apgulimas reiškia tą patį, ką mums piktas sukiršinto avilio bičių puolimas? O gal jie svajoja mus visus sunaikinti? (Tuomet dar niekas nežinojo, kuo minta marsiečiai.) Šimtai tokių klausimų kilo mano galvoje, kol aš stebėjau sargyboje stovintį marsietį. Kartu galvojau ir apie tai, ar Londonas pasiruošęs juos pasitikti? Ar iškastos duobės, ar pastatyti spąstai? Ar pavyks juos privilioti prie Haunslou parako fabrikų? Ar užteks londoniečiams drąsos savo didžiulį miestą paversti nauja degančia Maskva?

Pagaliau po begalinio, kaip mums atrodė, dairymosi ir šliaužiojimo, pažemiu nuaidėjo tolimos pabūklų salvės dundesys. Paskui — antra salvė, truputį arčiau, ir trečia. Tada arčiausiai nuo mūsų stovėjęs marsietis pakėlė savo vamzdį ir šovė iš jo, kaip iš patrankos, su tokiu trenksmu, kad žemė sudrebėjo. Marsietis prie Steino pasekė jo pavyzdžiu. Iššovus nepasirodė nė ugnies, nė dūmų,— tiktai trenksmas.

Mane taip sujaudino tie trenksmai vienas po kito, kad užmiršau pavojų bei savo apšutintas rankas ir užlipau ant tvoros pasižiūrėti, kas atsitiko prie Sanberio. Vėl nu-

aidėjo šūvis, ir didžiulis sviedinys nulėkė aukštai virš mano galvos Haunslou kryptimi. Aš tikėjausi pamatysiąs dūmus arba ugnį, arba kurį nors kitą jo naikinančios galios ženklą, bet pamačiau tiktai tamsiai žydrą dangų su vieniša žvaigžde ir baltą rūką, plačiai nusidriekusį viršum žemės. Ir nė vieno sprogimo kitoje pusėje, nė vieno šūvio iš priešingos pusės. Viskas nutilo. Praslinko ilgoka sunki valandėlė.

— Kas atsitiko? — paklausė vikaras.

— Vienas dievas težino! — atsakiau jam.

Šikšnosparnis tyliai pralėkė pro mus ir dingo tamsoje. Toli pasigirdo ir staiga nutilo neaiškus klyksmas. Vėl pažvelgiau į marsietį; paupiu jis greit slinko į rytus.

Laukiau, kad tuoj tuoj į jį nukreips ugnį kuri nors užmaskuota baterija. Bet niekas nesudrumstė nakties ramybės. Marsiečio figūra mažėjo ir netrukus dingo rūke. Smalsumo pagauti užlipome aukščiau. Ties Sanberiu akiratį dengė kažkokia tamsi dėmė, lyg šviežiai supiltas konuso pavidalo pylimas. Už upės pastebėjome antrą tokį pakilimą. Šios į pylimus panašios dėmės mudviem bežiūrint darėsi žemesnės, platėjo ir nyko.

Pažvelgęs į šiaurę, ir ten pamačiau juodą, dulsvą kalvelę.

Buvo nepaprastai tylu. Tiktai toli pietryčiuose tyloje ūkavo marsiečiai. Paskui oras vėl sudrebėjo nuo tolimo jų pabūklų gaudesio. Bet Žemės artilerija tylėjo.

Tada mes negalėjome suprasti, kas ten darėsi. Vėliau sužinojau, ką reiškė tos pikta lemiančios, tamsoje nykstančios juodos krūvos. Kiekvienas marsietis iš savo pozicijos mano jau minėtame didžiuliame pusrutulyje šaudė iš savo patrankos į kiekvieną kalvą, miškelį, namų grupę, į viską, kur galėjo slypėti mūsų patrankos. Vieni marsiečiai išleido po vieną sviedinį, kiti po du, kaip, pavyzdžiui, tas, kurį mudu matėme. Marsietis prie Riplio, sako, paleidęs ne mažiau kaip penkis sviedinius. Atsimušę į žemę, tie sviediniai suskildavo,— jie nesproginėjo,— ir tučtuojau viršum jų iškildavo tirštų juodų garų debesis. Jis vėliau pliuško, sudarydamas dujų kalvą, kuri lėtai sklaidėsi pažemiu. Tų dujų prisilietimas, jų nuodingų garų įkvėpimas žudė visa, kas gyva.

Tos dujos buvo sunkios, sunkesnės už pačius tirštuosius dūmus. Iš pradžių, smarkiai švystelėjusios aukštyn, vėliau jos nusėsdavo ant žemės, užliedavo ją tarytum skystis, kuris, nutekėdamas nuo kalvų, sunkėsi į daubas bei išgraužas, visai panašiai kaip teka angliarūgštė, besiveržianti iš ugnikalnių plyšių. Susijungus dujoms su vandeniu, įvykdavo kažkokia cheminė reakcija, ir vandens paviršius tuojau apsitraukdavo putomis, kurios nykdavo labai lėtai. Tos nuodingos putos netirpo, todėl vandenį, pašalinus iš jo nuosėdas, buvo galima gerti, ir sveikatai jis nekenkė. Dujos nesiskleidė, kaip bet kurios kitos dujos. Jos kabojo sluoksniais, lėtai srūdamos nuokalnėmis, nesisklaidė nuo vėjo ir, beveik nesumišusios su rūku bei atmosferos drėgme, nusileisdavo ant žemės kaip dulkės. Iki šiol mes nieko nežinome apie tų dujų sudėtį, nebent tik tiek, kad jas sudaro kažkoks naujas elementas, rodąs keturias linijas žydroje spektro dalyje.

Tos juodos dujos taip greit krisdavo žemyn, kad penkiasdešimties pėdų aukštyje, ant stogų, viršutiniuose namų aukštuose, dideliuose medžiuose buvo galima nuo jų gelbėtis. Tai pasitvirtino tą pačią naktį Kobheme ir Ditone.

Žmogus, išsigelbėjęs Kobheme, pasakojo keistas smulkmenas apie žiedinį tų dujų tekėjimą. Jis žiūrėjo žemyn iš bažnyčios varpinės ir matė, kaip tirštoje it rašalas tamsoje tarytum vaiduokliai šmėkščiojo namai ir kaimai. Jis ištupėjo ten pusantros paros, pusgyvis iš nuovargio, bado ir karščio. Kalvota žemė po žydru dangum atrodė lyg aptraukta juodu aksomu su kai kur išsikišusiais raudonais stogais bei žaliomis medžių viršūnėmis, skęstančiomis saulės spinduliuose; krūmai, vartai, klėtys ir namų sienos atrodė aptrauktos juodu šydu.

Taip buvo Kobheme, kur juodos dujos nekliudomos nusėdo ant žemės. Šiaip marsiečiai po to, kai dujos atlikdavo savo darbą, valydavo orą, leisdami į dujas garo srovę.

Tą patį jie padarė ir su dujų debesim netoliese mūsų, mes tai matėme, žvaigždėms šviečiant, iš apleisto namo lango Aukštutiniame Holiforde, į kurį ką tik buvome sugrįžę. Mes matėme, kaip slidinėjo prožektoriai Ričmondo ir Kingstono kalvoje. Apie vienuoliktą valandą sužvangė-

jo langų stiklai, ir mes išgirdome ten pastatytų sunkių apsiausties patrankų trenksmą. Apie ketvirtį valandos su pertraukomis užtruko nematomų marsiečių pozicijų apšaudymas prie Hemptono ir Ditono; paskui blyškios prožektorių šviesos užgeso, ir jų vietoje iškilo tamsiai raudona pašvaistė.

Paskui nukrito ketvirtasis cilindras — skaidriai žalias meteoras — nukrito, kaip vėliau sužinojau, Bešio parke. Dar prieš pradedant šaudyti patrankoms prie Ričmondo ir Kingstono, kažkur pietvakariuose pasigirdo netvarkinga kanonada; turbūt patrankos šaudė aklai, kol juodos dujos sunaikino artileristus.

Marsiečiai metodiškai, kaip žmonės, rūkantys dūmais vapsvų lizdą, skleidė tas troškinančias dujas Londono apylinkėse. Pusračio galai palengva plito, kol pagaliau marsiečiai sustojo tiesia linija nuo Heunelo iki Kumbio ir Moldeno. Ištisą naktį ėjo į priekį mirtį skleidžią vamzdžiai. Po to, kai vienas marsietis buvo prie Sent Džordžo kalvos parblokštas nuo trikojo, mūsų artilerijai nepavyko nė vieno jų nukauti. Jie leido juodas dujas visur, kur tik galėjo būti užmaskuotos mūsų patrankos, o ten, kur jos stovėjo nepridengtos, jie naudojo šiluminį spindulį.

Vidurnaktį Ričmondo parko šlaituose degą medžiai ir viršum Kingstono kalvos pakibusi pašvaistė nušvietė juodas dujas, kamuoliais pasklidusias po visą Temzės slėnį ir nusidriekusias ligi pat akiračio, kur vaikštinėjo du marsiečiai, leisdami į žemę šnypščiančio garo sroves.

Tą naktį marsiečiai kažkodėl taupė šiluminį spindulį,— gal dėl to, kad mažai teturėjo medžiagų jam gaminti, o gal todėl, kad nenorėjo visą šalį paversti dykuma ir stengėsi tiktai nuslopinti sutinkamą pasipriešinimą. Jei taip, tai jie, žinoma, darė pažangą. Naktis į pirmadienį buvo paskutinioji organizuoto pasipriešinimo naktis. Po to jau niekas nebedrįso stoti prieš juos,— bet koks pasipriešinimas atrodė beviltiškas. Net torpedinių laivų bei minininkų įgulos, atplaukusios į Temzės aukštupį, ginkluotos greit šaudančiomis patrankomis, atsisakė pasilikti upėje, sukėlė maištą ir išplaukė į jūrą. Vienintelė priemonė, kurios žmonės dar ryžosi griebtis po šitos nakties, buvo minos bei spąstai, bet ir tam nebuvo planingai pasiruošta.

Galima tiktai įsivaizduoti, kokio likimo susilaukė Ešero baterijos, taip įtemptai tamsoje laukusios priešo. Ten niekas neliko gyvas. Įsivaizduokite tą laukimą, budinčius karininkus, pabūklų tarnybą, pasiruošusią šaudyti, sukrautus prie pabūklų sviedinius, gurguolių personalą prie lafetų su arkliais, būrelius civilinių stebėtojų, besistengiančių prisėlinti kiek galint arčiau, vakaro tylą, sanitarines karietas ir lauko ligoninių palapines su apdegusiais ir sužeistais iš Veibridžo. Paskui duslų marsiečių šūvių trenksmą ir beformį sviedinį, kamuoliais besiritantį per medžius bei namus ir krintantį gretimame lauke.

Galima taip pat įsivaizduoti nuostabos ir siaubo apimtus žmones, pamačiusius, kaip greit raitosi dujų kamuoliai ir kaip slenka juodas debesis, paversdamas prieblandą visiška tamsa; nesuprantamas ir siaubingas priešas pasiekia savo aukas; baimės ir išgąsčio apimti žmonės ir arkliai bėga, griūva, siaubingai šaukia, pabūklai pamesti, žmonės raitosi ant žemės,— ir vis labiau išsiskleidžiąs juodas dujų konusas. Paskui naktis ir mirtis — ir tylus dūmų apdangalas viršum mirusiųjų.

Švintant juodos dujos užliejo Ričmondo gatves. Suglumusi vyriausybė ėmėsi paskutinės priemonės ir paragino Londono gyventojus bėgti iš miesto.

## XVI skyrius

### BĖGIMAS IŠ LONDONO

Lengva įsivaizduoti tą griausmingą siaubo bangą, kuri ankstyvą pirmadienio rytą persirito per didžiausią pasaulio miestą,— maža pabėgėlių srovelė, greit virtusi srautu, audringai putojančiu aplink geležinkelio stotis, ir tapusi įsiutusiu sūkuriu prie laivų Temzėje, visais įmanomais keliais veržėsi į šiaurę ir į rytus. Apie dešimtą valandą ėmė irti policijos organizacija, apie vidudienį — geležinkelių administracija; iro ryšiai tarp valdžios pareigūnų, jie ištirpo minioje ir plaukė pasroviui kartu su greitai griūvančiu visuomeniniu organizmu.

Visos geležinkelių linijos į šiaurę nuo Temzės ir pietrytinės miesto dalies gyventojai buvo įspėti dar sekmadienio vidurnaktį; jau antrą valandą traukiniai buvo pilnutėliai, žmonės žiauriai kovojo dėl vietų vagonuose. Apie trečią valandą spūstis ir muštynės vyko jau ir Bišopsgeito gatvėje; už kelių šimtų jardų nuo stoties, Liverpulio gatvėje poškėjo revolverių šūviai, žmonės griebėsi peilių, ir policininkai, pasiųsti tvarkyti eismo, pailsę ir pikti, lazdomis mušė žmones, kuriuos jie privalėjo ginti.

Netrukus mašinistai ir kūrikai atsisakė grįžti į Londoną; vis didėjančios žmonių minios dabar plūdo atgal nuo geležinkelio stočių, stengdamosi pasiekti plentus, einančius į šiaurę. Apie vidudienį marsietį matė ties Barnsu; palengva žemyn gulančių juodų dujų debesis lėtai slinko Temze ir Lambeto lyguma, atkirsdamas kelią per tiltus. Kitas debesis nuslinko Ilingu ir apsiautė nedidelį žmonių būrelį ties Pilies kalva; jie liko gyvi, bet pasitraukti negalėjo.

Po bergždžių pastangų patekti į šiaurės vakarų traukinį Čok Farme,— traukinys, pilnutėlis žmonių dar prekių stoties perone, pajudėjo tiesiog į įsiutusią minią, ir keletas stambių vyrukų vos įstengė sulaikyti publiką, pasiryžusią suskaldyti mašinistui galvą į kūryklą,— mano brolis išėjo į Čok Farmo plentą, perėjo kelią ir, laviruodamas tarp daugybės lekiančių vežimų, laimingai atsidūrė pirmose eilėse tų, kurie išplėšė dviračių krautuvę! Priešakinė jo pagrobto dviračio padanga sprogo, betraukiant jį pro langą, bet vis dėlto jis, tik šiek tiek susižeidęs ranką, užsėdo ant dviračio ir nuvažiavo. Kelias staigioje Haverstoko kalvoje buvo užverstas apvirtusių vežimų, ir brolis pasuko į Belsairo plentą.

Jis išsikapstė iš panikos apimto miesto ir apie septintą valandą pasiekė Edžverį, alkanas ir išvargęs, bet užtat gerokai pralenkęs pabėgėlių srautą. Pakelėmis stovėjo susijaudinę ir suglumę vietos gyventojai. Brolį pralenkė keli dviratininkai, keli raiteliai ir du automobiliai. Per mylią nuo Edžverio trūko ratlankis, toliau važiuoti buvo neįmanoma. Jis numetė pakelėje dviratį ir pėsčias įėjo į kaimą. Svarbiausioje gatvėje buvo atdaros kelios krautuvės. Gyventojai grūdosi šaligatviuose, stovinėjo prie namų du-

rų bei langų ir nustebę žiūrėjo į nepaprastą pabėgėlių eiseną, kuri tik dabar prasidėjo. Broliui pavyko viešbutyje užkąsti.

Jis slankiojo po Edžverį, nežinodamas, ką toliau daryti. Pabėgėlių vis daugėjo. Daugelis, panašiai kaip ir brolis, buvo linkę likti čia. Apie marsiečius jokių naujų žinių nebuvo.

Kelias jau buvo pilnas pabėgėlių, bet spūsties vis dar nebuvo. Iš pradžių važiavo daug dviratininkų, paskui prašvilpė automobiliai, nulėkė kebai, karietos; dulkių stulpai buvo iškilę visu keliu iki pat Sent Olbenso.

Prisiminęs, matyt, savo draugus Čelmsforde, brolis nutarė pasukti į ramų kaimo kelelį, vedantį į rytus. Priėjęs tvorą, jis ją perlipo ir nuėjo taku į šiaurės rytus. Jis praėjo kelis fermerių kotedžus ir kažkokias gyvenvietes, kurių pavadinimo nežinojo, retai kur beužtikdamas pabėgėlių. Ties Aukštutiniu Barnetu, viename žole užžėlusiame kaimo kelyje, jis sutiko dvi damas, kurios vėliau tapo jo bendrakeleivėmis. Jis jas pasivijo kaip tik laiku, nes joms prireikė jo pagalbos.

Išgirdęs klyksmą, jis skubiai pasuko už kampo ir pamatė du vyrus, bandančius išmesti moteris iš puskarietės, trečiasis laikė už apinasrio išgąsdintą ponį. Viena tų damų, žemo ūgio, baltai apsirengusi, tiesiog klykė; o antroji, liekna brunetė, čaižė botagu per veidą vyriškiui, pastvėrusiam ją už rankos.

Mano brolis bematant įvertino padėtį ir nuskubėjo moterims į pagalbą. Vienas užpuolikas pasitraukė nuo damų ir atsigręžė į jį; brolis, puikus boksininkas, iš priešininko veido supratęs, kad kumštynės neišvengiamos, puolė pirmas ir vienu smūgiu parbloškė jį po vežimo ratais.

Metęs į šalį riterišką mandagumą, brolis kojos spyriu apsvaigino pargriuvusįjį ir čiupo už pakarpos antrąjį užpuoliką, laikiusį už rankos lieknąją damą. Jis išgirdo kanopų tapsėjimą, vytis šmaukštelėjo jam per veidą, ir trečiasis užpuolikas smarkiai smogė broliui į viršunosį. Tas, kurį brolis laikė už apykaklės, ištrūko ir pasileido bėgti lauko keleliu į tą pusę, iš kurios buvo atėjęs brolis.

Smūgio pritrenktas brolis atsidūrė akis į akį su subjektu, kuris ką tik buvo paleidęs ponį; puskarietė tolo

lauko keliu, krypuodama iš vieno šono į kitą. Abi moterys atsigręžė ir stebėjo muštynes. Priešas, stambus bernas, jau ruošėsi smogti antrą kartą, tačiau brolis pirmas trenkė jam į žandą. Paskui, pasijutęs vienas, brolis išsilenkė smūgio ir, užpuoliko vejamas, nubėgo keleliu paskui puskarietę; antrasis, kuris buvo besprunkąs, dabar pasuko atgal ir ėmė juodu vytis iš tolo. Staiga brolis suklupo ir parvirto; jo artimiausias persekiotojas, pribėgęs prie jo, taip pat pargriuvo, o brolis, pašokęs ant kojų, vėl atsidūrė akis į akį su dviem priešininkais. Nebedaug jis beturėjo vilties juos įveikti, bet tuo metu lieknoji brunetė sulaikė arklį ir atskubėjo jam padėti. Pasirodo, ji turėjo revolverį, kuris užpuolimo metu buvo paslėptas po sėdyne. Ji šovė iš šešių jardų atstumo ir vos nepataikė broliui. Bailesnis plėšikas pasileido bėgti, jo draugas pasekė juo, keikdamas jį už bailumą. Abu sustojo kelelio gale, prie trečiojo užpuoliko, kuris vis dar be sąmonės tebegulėjo ant žemės.

— Imkite! — tarė gražioji dama, atiduodama broliui savo revolverį.

— Grįžkite prie vežimo,— tarė brolis, šluostydamasis kraują nuo prakirstos lūpos.

Ji tylėdama pasisuko, ir jiedu sunkiai alsuodami priėjo prie moters su balta suknele, kuri vos išlaikė išsigandusį ponį.

Plėšikai nebepakartojo puolimo. Apsigrįžęs brolis pamatė juos traukiantis į šalį.

— Aš atsisėsiu čia, jeigu leisite,— tarė jis, lipdamas į laisvą priešakinę sėdynę. Brunetė pasižiūrėjo per petį.

— Duokite man vadžias,— tarė ji ir sušniojo poniui botagu. Jų užpuolikai po valandėlės dingo už kelio posūkio.

Taigi visai netikėtai brolis, uždusęs, su perskelta lūpa, su patinusiu smakru ir sukruvintais pirštų krumpliais, atsidūrė vežime su dviem moterimis nepažįstamame kelyje.

Jis sužinojo, kad viena moteris buvo gydytojo iš Stenmoro žmona, antroji, jaunesnė — jos sesuo; gydytojas, grįždamas naktį iš sunkiai sergančio ligonio, vienoje geležinkelio stotyje sužinojo, kad marsiečiai jau arti. Jis skubiai parvyko į namus, prikėlė moteris,— tarnaitė juos pa-

liko prieš porą dienų,— sukrovė į vežimą kai kurių maisto produktų, pakišo, mano brolio laimei, po sėdyne savo revolverį ir liepė joms važiuoti į Edžverį ir ten sėsti į traukinį. Jis pats pasiliko, norėdamas įspėti kaimynus, ir žadėjo jas pasivyti apie pusę penktos ryto. Dabar jau devinta, o jo vis dar nėra. Edžvery sustoti jos negalėjo dėl ten suplūdusių pabėgėlių ir todėl pasuko į šį nuošalų lauko kelią.

Visa tai jos pamažu išpasakojo mano broliui, važiuojant į Naująjį Barnetą, kuriame sustojo pasilsėti. Brolis pasižadėjo jų nepalikti bent iki tol, kol jos apsispręs, kas reikia daryti, arba kol jas pasivys gydytojas. Norėdamas nuraminti moteris, jis įtikinėjo esąs geras šaulys, nors iš tikrųjų kaip gyvas dar nebuvo laikęs rankoje revolverio.

Jie susėdo prie kelio, o ponį pastatė prie gyvatvorės. Brolis papasakojo bendrakeleivėms apie savo pabėgimą iš Londono ir viską, ką pats buvo girdėjęs apie marsiečius. Saulė kilo vis aukščiau, ir netrukus jų gyvas pašnekesys virto varginančiu laukimu. Keleliu praėjo keli pabėgėliai, ir brolis iš jų sužinojo kai kurių naujienų, dar labiau patvirtinusių jo įspūdį apie žmoniją ištikusios nelaimės dydį ir apie būtiną reikalą skubiai bėgti toliau. Jis tai papasakojo savo bendrakeleivėms.

— Mes turime pinigų,— tarė jaunesnioji moteris ir tuoj pat išsigando, pajutusi, kad pasakė, ko nereikėjo.

Jos žvilgsnis susitiko su mano brolio žvilgsniu, ir jos baimė išnyko.

— Ir aš turiu pinigų,— tarė brolis.

Ji paaiškino, kad jos turinčios trisdešimt svarų auksu ir vieną penkių svarų banknotą, ir pareiškė įsitikinimą, kad su tiek pinigų bus galima patekti į traukinį Sent Olbense arba Naujajame Barnete. Brolis tvirtino, jog tai visiškai neįmanoma: jis jau matė, kaip įnirtusios Londono gyventojų minios puolė traukinius, todėl patarė važiuoti per Eseksą Harvičo link ir iš ten garlaiviu persikelti į kontinentą.

Misis Elfinston — taip vadinosi dama baltais drabužiais — neklausė jokių argumentų ir norėjo laukti savojo „Džordžo". Bet jos vyro sesuo pasirodė protingesnė ir galų gale pritarė mano broliui. Jie nuvažiavo Barneto link, ti-

kėdamiesi perkirsti Didįjį šiaurės kelią. Brolis vedė ponį už apinasrio, kad nepavargtų.

Saulė kilo, ir diena darėsi labai karšta; smulkios balkšvos smiltys žvilgėjo po kojomis ir buvo įkaitusios; jie slinko į priekį labai lėtai. Gyvatvorė nuo dulkių pasidarė pilka. Artėdami prie Barneto, jie išgirdo kažkokį tolimą gaudesį.

Jie sutikdavo vis daugiau žmonių. Pabėgėliai ėjo išvargę, paniurę, purvini, į klausimus jie atsakinėjo nenoromis. Nudelbęs akis į žemę, praėjo kažkoks frakuotas vyriškis; jie girdėjo, kad jis kažką vienas kalbėjo, ir atsigręžę pamatė, kaip viena ranka jis griebėsi už plaukų, o antra kirto nematomam priešui. Praėjus įniršiui, jis žengė toliau, vis žiūrėdamas sau po kojomis.

Artėdami prie sankryžos į pietus nuo Barneto, brolis ir jo bendrakeleivės pamatė lauke prie kelio moterį su kūdikiu ant rankų; du vaikučiai žengė iš paskos, o paskutinis ėjo vyras su purvina juoda palaidine, su stora lazda vienoje rankoje ir ryšuliu — kitoje. Paskui iš už vilų tarp kelelio ir vieškelio išniro vežimėlis, traukiamas apsiputojusio juodo ponio. Išblyškęs jaunuolis su papilkavusia nuo dulkių kieta skrybėle laikė vadžias, vežimėlyje sėdėjo trys merginos, tikriausiai fabriko darbininkės iš Ist Endo, ir dvejetas vaikų.

— Kaip patekti į Edžverį? — paklausė išblyškęs ir suglumęs vežėjas. Brolis atsakė, kad reikia sukti į kairę, ir jaunuolis sušniojo arkliui net nepadėkojęs.

Brolis pastebėjo, kad namai priešais jį ir baltas terasos fasadas už vilų yra aptraukti melsvu šydu, tarsi rūku. Misis Elfinston staiga sušuko, pamačiusi raudonus dūmų ir liepsnos liežuvius viršum namų. Pro bendrą triukšmą galėjai nugirsti žmonių balsus, ratų dardėjimą, vežimų girgždesį ir kanopų dundesį. Už penkiasdešimt jardų nuo sankryžos kelias staiga suko į šalį.

— Dėl dievo! — sušuko misis Elfinston.— Kurgi jūs mus vežate?

Brolis sustojo.

Vieškelis dabar atrodė kaip kunkuliuojantis žmonių srautas, plūstąs į šiaurę. Baltų dūmų debesis žvilgėjo saulės spinduliuose ir kilo aukštyn bent dvidešimt pėdų,

dengdamas viską tankiu šydu ir nė akimirkai nesisklaidydamas, nes arkliai, pėstieji ir įvairiausių vežimų ratai kėlė vis naujus ir naujus dulkių debesis.

— Kelią! — šūkavo aplink.— Duokite kelią!

Ties sankryžomis atrodė, tarytum įvažiuoji į degantį mišką; minia ūžė kaip liepsna, o dulkės buvo karštos ir aitrios. Priešaky degė vila, ir juodi dūmų kamuoliai gulė ant kelio, dar labiau didindami sąmyšį.

Pro šalį nuėjo du vyriškiai, paskui kažkokia moteris, išsimurzinusi ir apsiverkusi, su sunkiu ryšuliu rankose. Paklydęs medžioklinis šuo, išsigandęs ir sunykęs, iškišęs liežuvį, sukiojosi aplink vežimą; brolis suriko, ir šuo nubėgo.

Priekyje visas kelias nuo Londono atrodė kaip nenutrūkstamas kunkuliuojantis purvinų, besistumdančių žmonių srautas. Ypač daug juodų galvų ir kūnų knibždėjo prie kelio posūkių; greit praslinkę pro šalį, jie vėl liejosi į vieną tamsią srovę, beveik uždengtą dulkių debesio.

— Praleiskite! — buvo girdėti šauksmai.— Kelią, kelią!

Užpakaliniai rankomis ramstėsi į priešakinių nugaras. Brolis už apinasrio vedė ponį. Minios pagautas, jis lėtai, žingsnis po žingsnio, slinko į priekį.

Edžvery buvo jaučiamas nerimas, Čok Farme kilo panika, bet čia atrodė tikras tautų kraustymasis. Sunku aprašyti tas žmonių aibes. Tai buvo beveidė masė, pasirodanti iš už kampo ir dingstanti už kelio posūkio. Kelio pakraščiais vilkosi pėstieji, saugodamiesi vežimų ratų, stumdydamiesi, klupdami per duobes.

Karietos ir vežimai slinko vienas paskui kitą nenutrūkstama grandine. Apsukresni ir nekantresni kartais prasiverždavo į priekį, versdami pėsčiuosius spaustis prie pakelės tvorų ir prie vilų vartų.

— Greičiau, greičiau! — aidėjo šūksniai.— Kelią! Jie ateina!

Viename vežime stovėjo aklas senis Gelbėjimo armijos munduru; jis mojavo rankomis, skėtriodamas suriestais pirštais, ir šaukė: „Amžinybė, amžinybė!" Jis užkimo, bet rėkė tokiu spiegiamu balsu, kad brolis dar ilgai jį girdėjo, kai jis buvo jau dingęs dulkių debesyje. Daugelis, sėdėję vežimuose, be jokio reikalo plakė arklius ir plūdosi tar-

pusavy; kai kurie sėdėjo nejudėdami, ištižę, suglumę; kiti kramtė pirštus, kankinami troškulio, arba gulėjo, bejėgiškai išsitiesę vežimuose. Pro žąslus dribo putos, arklių akys pasruvo krauju.

Čia važiavo kebai, puskarietės, furgonai, vežimėliai, pašto karieta, šiukšlininko vežimas su parašu: „Šv. Pankrato parapija", didžiulė platforma lentoms vežti, sausakimšai prisėdusi driskių, ir vežimas alui vežioti su šviežiai krauju aptaškytais ratais.

— Duokite kelią! — aidėjo šauksmai.— Kelią!

— Amžinybė, amžinybė! — kaip aidas sklido iš tolo.

Ėjo čia moterys, išblyškusios ir liūdnos, gerai apsirengusios, su verkiančiais ir vos bepaeinančiais vaikais; vaikučių drabužiai buvo dulkini, jų išvargę veideliai ašaroti. Su daugeliu moterų ėjo jų vyrai, vieni susirūpinę, kiti įniršę ir paniurę. Čia pat skynėsi kelią valkatos išblukusiais tamsiais skarmalais; jie šaižiai rėkavo ir ciniškai keikėsi. Šalia augalotų darbininkų, energingai besiveržiančių į priekį, spraudėsi sunykę žmonės, iš drabužių panašūs į klerkus arba pardavėjus; brolis pastebėjo sužeistą kareivį, geležinkelio stoties nešikus ir kažkokią sutaršytais plaukais moterį, užsimetusią paltą ant naktinių marškinių.

Tačiau, kad ir tokia įvairi, minia turėjo kažką bendra. Visų veidai išgąsdinti, išvargę, buvo jaučiama, kad visus gena baimė. Mažiausias triukšmas priekyje ant kelio, mažiausias ginčas dėl vietos vežime vertė minią spartinti žingsnius. Net žmonės, tiek išvargę ir įbauginti, kad linko jų keliai, staiga, tarytum baimės įelektrinti, akimirksniu pasidarydavo energingesni. Karštis ir dulkės nukamavo minią, oda džiūvo, lūpos pajuodavo ir sproginėjo. Visus kankino troškulys, visi pavargo, visi pasimušė kojas. Pro šūksnių chaosą buvo galima išgirsti ginčus, priekaištus, nuovargio ir visiško nusikamavimo aimanas. Daugelio balsai buvo užkimę ir silpni. Ir visa minia tolydžio šūkavo tarytum refreną:

— Greičiau, greičiau! Marsiečiai ateina!

Kiti sustodavo ir traukėsi į šalį nuo to žmonių srauto. Siauras keliukas, kuriame stovėjo puskarietė, atrodė lyg Londono kelio šaka. Į jį minia sugrūdo silpnesniuo-

sius; pastovėję ir pailsėję, jie vėl spraudėsi į bendrą spūstį. Keliuko vidury gulėjo žmogus su nuoga, kruvinu skarmalu aprišta koja. Prie jo pasilenkė du vyrai. Laimingas! Atsirado jo draugų!

Mažas senukas, žilais kariškai pakirptais ūsais, vilkįs purviną švarką, šlubuodamas išlindo iš spūsties, atsisėdęs nusiavė pusbatį,— kojinė buvo kruvina,—iškratė smulkius akmenėlius ir vėl apsiavė. Kokių aštuonerių ar devynerių metų mergytė susmuko ant žemės patvory netoli mano brolio ir pravirko:

— Nebegaliu toliau eiti! Nebegaliu!

Brolis atsipeikėjo ir ėmė guosti mergaitę, paskui pakėlė ją ir atnešė pas mis Elfinston. Mergaitė išsigandusi nutilo.

— Elena! — gailiai šaukė kažkokia moteris minioje.— Elena!

Mergaitė staiga ištrūko iš brolio glėbio, šaukdama: „Mama!"

— Jie ateina,— tarė žmogus, jojantis keleliu.

— Šalin iš kelio, ei, jūs! — rėkė kažkoks vežėjas, atsistojęs vežimo priešakyje.

Brolis pamatė uždarą karietą, sukančią į kelelį.

Pėstieji prasiskyrė, spausdami vienas kitą ir bijodami pakliūti po arklio kojomis. Brolis pavedėjo ponį arčiau tvoros, karieta pravažiavo pro šalį ir sustojo prie kelio posūkio. Tai buvo karieta su grąžulu porai arklių, bet įkinkytas buvo tiktai vienas arklys.

Pro dulkių debesis brolis neaiškiai pamatė, kaip du vyrai kažką iškėlė ant baltų neštuvų iš karietos ir atsargiai padėjo ant žolės palei tvorą. Vienas pribėgo prie brolio.

— Ar čia yra kur nors vandens? — paklausė jis.— Jis miršta, prašo gerti. . . Tai lordas Garikas.

— Lordas Garikas? — sušuko brolis.— Karališkasis teisėjas?

— Kur rasti vandens?

— Gal kuriame nors tų namų ir yra vandentiekio čiaupas,— atsakė brolis.— Mes neturime vandens, ir aš bijau palikti savuosius.

Žmogus ėmė spraustis pro minią prie kampinio namo vartų.

— Į priekį! Į priekį! — šaukė žmonės, spausdami jį.— Jie ateina! Neužstokite kelio!

Paskui brolis pamatė barzdotą vyriškį erelišku veidu, su nedideliu sakvojažu rankoje; sakvojažas atsidarė, iš jo pabiro auksiniai soverenai, kurie žvangėdami krito ant žemės ir riedėjo po žmonių ir arklių kojomis. Vyriškis stabtelėjo, atbukusiu žvilgsniu žiūrėdamas į pabirusį auksą; kebo iena trenkė jam į petį, jis susverdėjo, suriko ir atšoko į šalį, vos nepatekęs po ratais.

— Kelią! — šaukė jam žmonės.— Nestovėkite ant kelio!

Kai tik kebas pravažiavo, barzdotasis vyriškis puolė ant žemės, ištiesė rankas į monetų krūvą ir rieškučiomis ėmė kimštis jas į kišenes. Staiga viršum jo atsirado arklys. Vyriškis pašoko, bet čia pat vėl pargriuvo po arklio kanopomis.

— Stokit! — sušuko brolis ir, atstūmęs pasipainiojusią moterį, šoko prie karietos, skubėdamas nutverti arklį už apinasrio.

Bet jis nespėjo, vyriškis klaikiai suriko, ir pro dulkių debesis brolis pamatė, kaip ratas pervažiavo jo nugarą. Artyn pribėgusiam broliui vežėjas kirto botagu. Minios riksmas jį apkurtino. Nelaimingasis raitėsi ant dulkino kelio tarp aukso monetų ir negalėjo atsikelti; ratas pervažiavo jam stuburkaulį, ir apatinės kūno dalies jis jau nebevaldė. Brolis pabandė sustabdyti pravažiuojančią karietą. Kažkoks raitas žmogus ant juodo arklio pasišovė jam padėti.

— Nuneškite jį nuo kelio,— tarė jis.

Brolis pastvėrė pargriuvusįjį už apykaklės ir ėmė tempti į šalį, bet šis vis dar stengėsi susirinkti monetas ir, sugniaužęs auksą, įnirtęs daužė kumščiu brolio rankas.

— Nesustokite, eikite į priekį! — piktai rėkė iš užpakalio.— Kelią, kelią!

Kažkas triokštelėjo, ir karietos rodiklis smogė į vežimą, kurį raitelis ant juodo arklio buvo sustabdęs. Brolis atsigręžė, ir žmogus su aukso monetomis prisitaikęs įkando jam į ranką. Juodas arklys šoko į šalį, o arklys su vežimu nulėkė pro brolį, vos jo neužkliudęs. Brolis paleido žmogų su aukso monetomis ir šoko į šalį. Jis pa-

matė, kaip besiraitančio ant žemės žmogaus veidą iškreipė siaubas; brolį minia nustūmė į šalį, jis daugiau to žmogaus nebematė ir pats tik vargais negalais išsikapstė atgal į lauko kelią.

Jis pamatė, kad mis Elfinston ranka užsidengė veidą, o mažas berniukas pilnomis vaikiško smalsumo akimis žiūri į dulkiną juodą krūvą po pravažiuojančių karietų ratais.

— Važiuokime atgal!— sušuko brolis, stengdamasis pasukti ponį atgal.— Mes neprasiskverbsim pro šitą pragarą.

Jie nuvažiavo apie šimtą jardų atgal, kol proto netekusi minia dingo už kelio posūkio. Važiuodamas pro griovį, brolis patvoryje pamatė mirtinai išblyškusį, prakaito išpiltą, iškreiptą mirštančiojo veidą. Abi moterys, virpėdamos visu kūnu, tylėjo.

Už posūkio brolis sustojo. Mis Elfinston buvo labai išbalusi; josios brolienė verkė ir net užmiršo savąjį „Džordžą". Brolis taip pat jautėsi sukrėstas ir suglumęs. Vos pavažiavęs nuo plento, jis suprato, kad nėra kitokios išeities, kaip tik vėl bandyti jį pervažiuoti. Jis ryžtingai atsigręžė į mis Elfinston.

— Mes vis tiek turime ten pravažiuoti,— tarė jis ir vėl pasuko ponį.

Antrą kartą tą dieną mergina parodė savo stiprią dvasią. Bandydamas prasimušti pro žmonių srautą, brolis šoko į priekį ir sustabdė kažkokio kebo arklį, kol mis Elfinston važiavo pro šalį. Kebas užkabino ratu ir nulaužė vežimėlio sparną. Žmonių srautas bematant juos pagavo ir nusinešė. Brolis, su raudonais botago randais ant veido ir rankų, kuriais jį išmargino kebo vežėjas, įšoko į puskarietę ir paėmė vadžias.

— Taikykite į žmogų užpakalyje,— tarė jis, paduodamas revolverį mis Elfinston,— jeigu jis per daug ims spausti. Ne, verčiau taikykite į jo arklį.

Jis bandė važiuoti dešiniąja kelio puse ir perkirsti plentą. Tatai pasirodė neįmanoma, teko važiuoti pasroviui. Kartu su minia jie nuvažiavo pro Čiping Barnetą ir dar beveik mylią nuo miesto centro, kol jiems pavyko prasimušti į kitą kelio pusę. Aplinkui buvo toks pat klegesys

ir tokia pat spūstis, bet mieste ir už miesto kelias šakojosi keletą kartų, ir minia truputį praretėjo.

Jie pasuko į rytus per Hedlį, ir čia abipus kelio pamatė žmonių, kurie gėrė vandenį tiesiog iš upės ir grūmėsi dėl vietos prie vandens. Dar toliau nuo kalvos prie Rytų Barneto jie matė, kaip tolumoje, lėtai ir tyliai, vienas paskui kitą slinko į šiaurę du traukiniai. Ne tik vagonai, bet ir anglies tenderiai buvo apkibę žmonėmis. Matyt, tie traukiniai paėmė keleivius jau už Londono, nes centrinėse stotyse įlipti į traukinius buvo neįmanoma dėl visur viešpatavusios panikos.

Netrukus jie sustojo pasilsėti: visi trys buvo nukamuoti skaudžių įvykių. Jie pasijuto išalkę, naktis buvo šalta, bet jie bijojo užmigti. Pro jų stovyklą traukė pabėgėliai, skubėdami tolyn nuo nežinomo pavojaus,— jie ėjo į tą pusę, iš kurios atvažiavo brolis.

## XVII skyrius

### „GRIAUSTINIS"

Jeigu marsiečiai būtų norėję tiktai griauti ir naikinti, jie būtų galėję jau tada, pirmadienį, sunaikinti visus Londono gyventojus, kol šie palengva plūdo į artimiausias grafystes. Ne tik kelyje į Barnetą, bet ir kituose keliuose, Edžverio ir Volthem Ebio link, ir į rytus Sautendo ir Šuberineso kryptimi, ir į pietus nuo Temzės, į Dilį ir Brodstersą, bėgo tokia pat proto netekusi minia. Jeigu tą birželio rytą kas nors būtų pakilęs oro balionu į akinančią dangaus žydrynę ir pažvelgęs į Londoną iš viršaus, tai visi šiaurės ir rytų keliai, nusidriekę iš begalinio gatvių kamuolio, jam būtų atrodę tarytum juodų taškų išmarginti, kiekvienas taškas — tai žmogiškoji molekulė, apimta mirtino siaubo ir nusiminimo. Paskutiniajame skyriuje aš perteikiau savo brolio pasakojimą apie kelią į Čiping Barnetą, norėdamas, kad skaitytojas pamatytų, kaip vienam iš tų pabėgėlių atrodė tas juodų taškų spiečius. Pasaulio istorijoje dar nė karto vienu sykiu nebėgo ir nekentėjo tokia žmonių minia. Legendinės gotų ir hunų gaujų, azijiečių ordos atrodytų tiktai kaip lašas tame sraute. Tai buvo

netvarkingas traukimasis, pakrikęs bandos bėgimas, milžiniškas ir siaubingas, be jokios tvarkos, be aiškaus tikslo; šeši milijonai žmonių, beginklių, be maisto atsargų, kaip patrakę veržėsi kažkur tolyn. Tai buvo civilizacijos žlugimo, žmonijos žuvimo pradžia.

Tiesiog po savo kojomis oreivis būtų pamatęs gatvių rezginį, namus, bažnyčias, aikštes, sankryžas, sodus, jau tuščius ir išdrikusius, tarsi didžiuliame žemėlapyje. Atrodė, kad ties Ilingu, Ričmondu bei Vimblondu kažkokia milžiniška plunksna pritaškė juodo rašalo dėmių. Kiekviena dėmė darėsi vis platesnė ir liejosi, šakodamasi į šalis, čia sustodama prieš kalnelius, čia greit persirisdama per aukštumas į kokią nors atsivėrusią daubą. Taip sklinda rašalas sugeriamajame popieriuje.

Toliau už žydriųjų kalvų, iškilusių į pietus nuo upės, vaikštinėjo blykčiodami metalu marsiečiai, ramiai ir metodiškai leisdami nuodingųjų dujų debesis; paskui jie tas dujas sklaidė garo srovėmis ir neskubėdami užiminėjo užkariautą teritoriją. Jie, matyt, nesirengė visko sunaikinti, jie tik norėjo galutinai demoralizuoti žmones ir taip palaužti bet kokį jų pasipriešinimą. Jie sprogdino parako sandėlius, traukė telegrafo laidus ir įvairiose vietose gadino geležinkelio linijas. Jie tarsi pakirto žmonijai kojų sausgysles. Matyt, jie nesiskubino praplėsti savo veikimo zonos ir tą dieną nėjo toliau kaip iki Londono centro. Galimas daiktas, kad didelis Londono gyventojų skaičius dar tebebuvo savo namuose ir pirmadienio rytą. Tiktai yra žinoma, kad daugelis jų užtroško nuo juodų dujų.

Iki vidudienio Londono Pulas palei upę atrodė stulbinamai. Ten dar tebestovėjo garlaiviai ir kiti laivai, ir už pervežimą buvo siūlomos didžiausios pinigų sumos. Pasakojama, kad daugelis šokę į vandenį ir plaukę prie laivų, bet juos kabliais šalin nustūmę, ir jie nuskendę. Apie pirmą valandą dienos po Blekfrajerso tilto arkomis pasirodė siauros juodų dujų srovelės. Bematant visas Pulas virto beprotiško sumišimo ir grumtynių arena. Daugybė valčių ir katerių susigrūdo prie šiaurinės Tauerio tilto arkos, jūrininkai ir krovėjai įniršę gynėsi nuo žmonių, kurie iš kranto veržėsi į laivus. Kai kurie net leidosi žemyn tilto ramsčiais. . .

Kai po valandos už Vestminsterio pasirodė pirmas marsietis ir pasuko paupiu žemyn, tai už Laimhauzo plūduriavo vienos skeveldros.

Aš jau buvau užsiminęs apie penktąjį cilindrą. Šeštasis nukrito ties Vimbldonu. Brolis, saugodamas savo bendrakeleives, miegančias puskarietėje, matė žalsvą jo atspindį toli už kalvų. Antradienį, vis dar nepraradęs vilties išvykti jūra, jis su pabėgėlių minia veržėsi toliau Kolčesterio link. Gandai, kad marsiečiai jau užėmę Londoną, pasitvirtino. Juos matė ties Haigeitu ir net prie Nisdono. Tačiau mano brolis juos pamatė tiktai kitą dieną.

Netrukus pabėgėlių minios pajuto maisto stoką. Išalkusios jos nesivaržė dėl jokios svetimos nuosavybės. Fermeriai turėjo su ginklu rankose ginti savo galvijų diendaržius, svirnus ir dar nenuimtus javus. Kai kurie pabėgėliai, panašiai kaip ir mano brolis, pasuko į rytus. Atsirado tokių drąsuolių, kurie, ieškodami maisto, grįžo atgal Londono kryptimi. Tai buvo daugiausia miesto šiaurinių priemiesčių gyventojai, kurie apie juodąsias dujas žinojo tik iš gandų. Buvo pasakojama, kad apie pusė vyriausybės narių susirinkusi Birmingame ir kad buvę paruošta labai daug sprogstamosios medžiagos automatiškoms minoms įrengti Midlendo grafystėse.

Brolis taip pat girdėjo, kad Midlendo geležinkelių bendrovė pataisiusi visus sugadinimus, padarytus pirmąją sąmyšio dieną, atstačiusi susisiekimą, ir traukiniai vėl einą į šiaurę nuo Sent Olbenso, siekiant sumažinti pabėgėlių antplūdį į aplinkines grafystes. Čiping Ongare buvo pakabintas skelbimas, pranešantis, kad šiauriniuose miestuose turima didelių miltų atsargų ir kad artimiausiomis dienomis badaujantiems būsianti dalinama duona. Tačiau tas pranešimas nesugundė brolio pakeisti savo planą; jie ištisą dieną važiavo į rytus ir niekur nematė dalinant duoną. Ir niekas to nematė. Tą naktį prie Primrouzo kalvos nukrito septintas cilindras. Jis nukrito tuo metu, kai budėjo mis Elfinston. Naktį ji budėdavo pakaitomis su mano broliu.

Trečiadienį, pernakvoję kviečių lauke, jie pasiekė Čelmsfordą, kur gyventojų būrelis, pasivadinęs Gyventojų

maitinimo komitetu, atėmė iš jų ponį ir nieko už tai nedavė, bet pažadėjo kitą dieną duoti dalį, kai ponis bus dalinamas. Sklido gandai, kad marsiečiai jau buvo Epinge; pasakojo, kad, nesėkmingai mėginant susprogdinti vieną marsietį, buvo sunaikintos Volthem Ebio parako gamyklos.

Bažnyčių varpinėse buvo įrengti stebėjimo punktai. Laimė, kad brolis nelaukė, kol bus dalinamas maistas, ir nutarė pėsčias eiti jūros link, nors visi trys buvo labai alkani. Apie vidudienį jie praėjo pro Tilingemą, kuris atrodė kaip išmiręs; tiktai keletas vagišių landžiojo po namus, ieškodami maisto. Už Tilingemo jie pamatė jūrą ir daugybę įvairiausių laivų, susigrūdusių prie uosto.

Bijodami plaukti aukštyn Temze, jūrininkai pasuko į Esekso pakraščius — prie Harvičio, Voltono ir Klektono, o paskui ir prie Faulneso ir Šuberio, kur ėmė keleivius. Laivai stovėjo didelėje panašioje į pjautuvą įlankoje, kurią ties Neizu buvo uždengęs rūkas. Prie pat kranto stovėjo nedideli dvistiebiai anglų, škotų, prancūzų, olandų ir švedų laivai, gariniai kateriai iš Temzės, jachtos, motorinės valtys; toliau buvo matyti ir didesnių laivų — daugybė purvinų angliavežių, prekinių, keleivinių, naftos, vandenyno laivų, senas baltas transportinis laivas, gražūs balti ir pilki laivai, plaukiojantys tarp Sauthemptono ir Hamburgo. Pagal melsvą pakrantę iki Blekvoterio nutįso visa eilė valčių — valtininkai derėjosi su keleiviais, stovinčiais prie jūros; ir taip buvo beveik iki pat Moldono.

Už kokių dviejų mylių nuo kranto stovėjo šarvuotas laivas, beveik visai, kaip atrodė broliui, pasinėręs į vandenį. Tai buvo minininkas „Griaustinis". Kitų karo laivų arti nebuvo, bet tolumoje, dešinėje, viršum ramaus jūros paviršiaus — tą dieną jūra buvo rami kaip stiklas — raitėsi juodi dūmeliai, tai buvo Lamanšo eskadros šarvuočiai, nutįsę ilga linija priešais Temzės žiotis; jie stovėjo pasiruošę mūšiui ir akylai stebėjo pergalingą marsiečių žygiavimą, nors patys ir nepajėgė jo sulaikyti.

Pamačiusi jūrą, misis Elfinston išsigando, nors jos vyro sesuo ir stengėsi ją padrąsinti. Ji niekuomet nebuvo išvykusi iš Anglijos! Ji verčiau sutiksianti mirti, nekaip leistis į svetimus kraštus. Vargšelė, matyt, buvo įsitikinusi,

kad prancūzai nė kiek ne geresni už marsiečius. Keliaujant ji visą laiką nervinosi ir verkė. Ji norėjo grįžti į Steinmorą. Steinmore, girdi, tikriausiai viskas ramu. Ir Steinmore jų laukiąs Džordžas...

Vargais negalais pavyko ją prikalbinti nusileisti prie kranto, kur broliui pasisekė atkreipti vieno Temzės garlaivėlio jūreivių dėmesį. Jie atsiuntė laivelį ir sutiko paimti tris žmones už trisdešimt šešis svarus. Garlaivis plaukiąs į Ostendę.

Buvo jau beveik antra valanda, kai brolis ir jo bendrakeleivės, užsimokėję už vietas škafute, pagaliau sulipo į garlaivį. Čia buvo galima gauti pavalgyti, nors ir už pasakiškai brangią kainą, ir jie nutarė papietauti.

Laive jau buvo prisirinkę apie keturiasdešimt žmonių; daugelis atidavė paskutinius pinigus, kad tik gautų vietą; bet kapitonas stovėjo iki penktos valandos, vis imdamas naujus keleivius, kol visas denis kimšte prisikimšo žmonių. Jis būtų likęs stovėti dar ilgiau, jeigu pietuose nebūtų prasidėjusi kanonada. Tarsi atsiliepdamas „Griaustinis" šovė iš nedidelės patrankos ir iškėlė eilę vėliavėlių. Iš jo kaminų virto dūmų kamuoliai.

Kai kurie keleiviai tikino, kad šaudoma palei Šuberinesą, kol paaiškėjo, kad šaudymas artėja. Jūroje, toli į pietryčius, pasirodė trijų šarvuočių stiebai, apsupti juodų dūmų. Bet brolio dėmesį patraukė tolimos salvės pietuose. Jam pasirodė, kad jis pamatė pro rūką kylantį dūmų stulpą.

Garlaivėlis suplakė ratais vandenį ir pasuko į rytus nuo ilgos išlenktos laivų linijos. Žemas Esekso krantas jau buvo apsigaubęs melsvu šydu, kai pasirodė marsietis. Nedidelis, vos pastebimas iš tokio atstumo, jis artėjo dumblina pakrante nuo Faulneso pusės. Išsigandęs kapitonas ėmė piktai visa gerkle plūstis, prikaišiodamas sau, kad per daug čia užgaišo, ir ratų sparnai tarytum užsikrėtė jo baime. Visi keleiviai stovėjo prie turėklų ir ant suolų ir žiūrėjo į marsietį, kuris buvo iškilęs aukščiau už stovinčias krante varpines bei medžių viršūnes ir žingsniavo, tarsi pamėgdžiodamas žmogaus eiseną.

Taip brolis pamatė pirmąjį marsietį; veikiau nustebęs, nekaip išsigandęs, jis žiūrėjo į tą titaną, atsargiai

artėjantį prie laivų vilkstinės ir brendantį vandeniu vis toliau ir toliau nuo kranto. Paskui pasirodė antras marsietis — toli už Kraučo,— traukiąs per mažą miškelį; paskui jį žygiavo trečias — dar toliau, tarytum brisdamas per blizgančią dumbliną seklumą, kuri, rodos, buvo pakibusi tarp dangaus ir jūros. Jie visi ėjo tiesiai į jūrą, lyg pasiruošę sutrukdyti laivams, susibūrusiems tarp Faulneso ir Neizo, išplaukti į jūrą. Nors mašina smarkiai pūškavo ir ratus vijosi tikras putų srautas, garlaiviukas labai lėtai traukėsi nuo artėjančio pavojaus.

Pažvelgęs į šiaurės vakarus, brolis pastebėjo, kad laivų eilė pakriko. Užkirsdami vienas kitam kelią, laivai išsigandę suko į šalį. Garlaiviai kaukė ir leido dūmų kamuolius, skubiai kėlė bures, kateriai be jokios tvarkos sukinėjosi jūroje. Reginio apstulbintas, brolis visai nesidairė aplinkui. Staigus posūkis — garlaivį reikėjo pasukti, norint išvengti susidūrimo — numetė brolį nuo suolo, ant kurio jis stovėjo. Aplinkui visi ėmė trepsenti kojomis, šaukti „valio", į jų šūksnį kažkas toli atsiliepė. Tuo metu laivas kryptelėjo ir nubloškė brolį į šalį.

Jis pašoko ir pamatė už kokio šimto jardų nuo pakrypusio ir nardančio garlaivėlio galingą plieninį kūną, kuris lyg milžiniškas plūgo noragas rėžė vandenį, keldamas dvi didžiules putojančias bangas. Garlaivėlis, šokčiodamas ant tų bangų, čia bejėgiškai mosavo ore ratais, čia pasinerdavo beveik iki pat vaterlinijos.

Purslų srautas akimirką brolį apakino. Pratrynęs akis, jis pamatė, kad didžiulis laivas pralėkė pro šalį ir plaukia kranto link. Viršutinė ilgo plieninio korpuso dalis aukštai iškilo iš vandens, o iš dviejų laivo kaminų žiro kibirkštys ir virto dūmų kamuoliai. Tai buvo minininkas „Griaustinis", skubantis padėti į pavojų patekusiems laivams.

Įsikabinęs į turėklus ant besisupančio denio, brolis nukreipė akis nuo pralėkusio leviatano ir pažvelgė į marsiečius. Visi trys dabar buvo suėję į vieną vietą ir stovėjo taip toli jūroje, kad vanduo beveik visiškai paslėpė jų trikojus. Jie buvo toli subridę į vandenį ir todėl nebeatrodė tokie baisūs, palyginus su plieniniu milžinu, kurio sukeltose bangose bejėgiškai suposi garlaivėlis. Marsiečiai tarytum nustebę žiūrėjo į naują priešą. Galbūt tas

milžinas jiems pasirodė panašus į juos pačius. „Griaustinis" ėjo visu greičiu ir nešaudė. Turbūt kaip tik dėl to jam ir pavyko priplaukti taip arti priešo. Marsiečiai nežinojo, kaip su juo pasielgti. Vienas šūvis — ir jie šiluminiu spinduliu bematant būtų jį nugramzdinę į dugną.

„Griaustinis" plaukė taip greit, kad per minutę nuplaukė pusę kelio tarp marsiečių ir garlaivėlio. Žemo, vis labiau tolstančio Esekso kranto fone jis atrodė kaip juoda greit mažėjanti dėmė.

Staiga priešakinis marsietis nuleido savo vamzdį ir sviedė į minininką juodų dujų balioną. Tarytum rašalo srautas užliejo kairįjį minininko bortą, jūroje ėmė virsti kamuoliais juodų dūmų debesis, bet minininkas pralėkė pro šalį. Žiūrint prieš saulę nuo įgrimzdusio garlaiviuko, atrodė, lyg minininkas būtų atsidūręs tarp marsiečių.

Paskui bokštų pavidalo marsiečių figūros išsiskyrė ir ėmė žingsniuoti kranto link, vis aukščiau ir aukščiau iškildamos viršum vandens. Vienas jų pakėlė šiluminio spindulio generatorių, taikydamas juo žemyn. Vos tik palietus spinduliui, nuo vandens paviršiaus pakilo garc debesis. Jis turėjo perskrosti plieninius minininko šarvus, kaip iki baltumo įkaitintas geležies virbas perskrodžia popieriaus lapą.

Staiga garo debesyje tvykstelėjo liepsna, marsietis sudrebėjo ir pasviro. Po sekundės jis griuvo, ir aukštyn į dangų iškilo vandens ir garų viesulas. „Griaustinio" patrankos salvėmis aidėjo tarp garų. Vienas sviedinys, išmetęs aukštą vandens stulpą, nukrito šalia garlaivėlio, atšoko rikošetu prie kitų laivų, plaukusių į šiaurę, ir į šipulius sudaužė žvejų škuną.

Bet niekas į tai nekreipė dėmesio. Pamatęs, kad marsietis pargriuvo, kapitonas iš savo tiltelio garsiai sušuko, ir visi keleiviai laivo priekyje jam pritarė. Staiga visi vėl sušuko: iš balto garų chaoso, keldamas bangas, lėkė kažkas ilgas, juodas, apimtas liepsnos, su ventiliatoriais ir vamzdžiais, pro kuriuos veržėsi ugnis.

Minininkas vis dar kovojo. Vairas, matyt, nebuvo sugadintas, mašinos veikė. Jis ėjo tiesiai į antrąjį marsietį ir buvo per šimtą jardų nuo jo, kai šis į „Griaustinį" nukreipė šiluminį spindulį. Su trenksmu ir akinančia liepsna

denis ir kaminai išlėkė į orą. Marsietis susverdėjo nuo sprogimo, ir po sekundės degančios laivo skeveldros, iš inercijos tebelekiančios į priekį, pataikė į marsietį ir sulamdė jį tarytum kartoninę lėlę. Brolis neiškentė nešūktelėjęs. Vėl viskas dingo verdančio vandens ir garų chaose.

— Du! — sušuko kapitonas.

Visi šaukė; visas garlaivėlis drebėjo nuo džiugaus šauksmo, kuriam iš pradžių pritarė vienas, o paskui ir visi plaukiantieji į jūrą laivai ir valtys.

Viršum vandens keletą minučių plaikstėsi garas, visai uždengdamas krantą ir trečiąjį marsietį. Garlaivėlis tebepūškavo ratais, toldamas iš mūšio vietos. Kai garai pagaliau išsisklaidė, juos pakeitė juodos dujos, kurios iškilo tokiu debesiu, kad nebuvo įmanoma įžiūrėti nei „Griaustinio", nei trečiojo marsiečio. Šarvuočiai iš jūros priplaukė visai arti ir sustojo tarp kranto ir garlaivėlio.

Laiviūkštis plaukė vis tolyn į jūrą, o šarvuočiai artinosi prie kranto, kurį vis dar tebedengė keisti garų ir juodų dujų kamuoliai. Ištisa sprunkančių laivų flotilija plaukė į šiaurės rytus; kelios žvejų škunos nardė tarp šarvuočių ir garlaivėlio. Nepasiekusi sėdančio garų ir dujų debesio, eskadra pasuko į šiaurę ir dingo vakaro prieblandoje. Krantas darėsi vis neaiškesnis, susiliedamas su debesimis, kurie vis tirštėjo aplink nusileidžiančią saulę.

Staiga iš auksuotos saulėlydžio miglos nuaidėjo kurtinamas patrankų dundesys ir pasirodė kažkokie tamsūs judantys šešėliai. Visi šoko prie borto, žiūrėdami į akinamai spindintį saulėlydžio dangų, tačiau nieko negalėjo įžiūrėti. Dūmų debesis pakilo aukštyn ir paslėpė saulę. Slegiamas nežinios, garlaivėlis pūškuodamas plaukė vis tolyn.

Saulė pasislėpė už pilkų debesų; dangus paraudo, paskui pasidarė tamsus; danguje suspindo vakarinė žvaigždė. Buvo jau visai sutemę, kai kapitonas kažką sušuko ir parodė į tolį. Brolis atsidėjęs ėmė žiūrėti. Iš miglotos tamsos kažkas pakilo į dangų ir saulėlydžio spinduliuose įžambiai nulėkė aukštyn, viršum debesų vakaro danguje; tai buvo kažkoks plokščias, platus, didžiulis daiktas; aprėžęs pusratį ir leisdamasis žemyn, jis dingo paslaptingoje nakties prieblandoje. Žemę apgaubė niūri tamsa.

ANTROJI KNYGA

# ŽEMĖ MARSIEČIŲ VALDŽIOJE

## I skyrius

### PAVERGTI

Pirmoje knygoje aš buvau gerokai nukrypęs į šalį nuo savo asmeniškų nuotykių, pasakodamas, ką patyrė mano brolis. Per visus tuos įvykius, aprašytus dviejuose paskutiniuose skyriuose, mudu su vikaru sėdėjome tuščiuose namuose Holiforde, kur buvome pasislėpę, gelbėdamiesi nuo juodojo dujų debesio. Nuo tos valandos ir pasakosiu toliau. Mudu ten praleidome visą naktį iš sekmadienio į pirmadienį ir visą rytojaus dieną, sąmyšio dieną, mažutėje dienos šviesos salelėje, juodų dujų atkirsti nuo viso pasaulio. Tas dvi dienas mes kankinomės, nežinodami, kas daryti.

Aš labai nerimavau dėl žmonos. Įsivaizdavau ją Lederhede, išsigandusią, apsuptą pavojų, įsitikinusią, kad manęs jau nebėra gyvųjų tarpe. Vaikštinėjau iš vieno kambario į kitą ir graudinausi vien pagalvojęs, kas gali jai atsitikti, man nesant. Neabejojau savo pusbrolio drąsa, tačiau jis nebuvo iš tų žmonių, kurie greit supranta pavojų ir veikia nedelsdami. Čia reikėjo ne drąsos, o apdairumo. Mane ramino vien ta aplinkybė, kad marsiečiai žygiavo į Londoną, toldami nuo Lederhedo. Toks neri-

mas nukamuoja žmogų. Aš labai išvargau, mane erzino nuolatinės vikaro aimanos ir egoistiška jo desperacija. Keletą kartų nesėkmingai pabandęs atvesti jį į protą, aš pasitraukiau į vieną kambarį,— matyt, vaikų klasę,— kur radau gaublių, modelių ir sąsiuvinių. Kai jis ir ten atsekė paskui mane, aš nulindau į palėpę ir užsidariau kamaraitėje; norėjau pabūti vienas su savo sielvartu.

Visą šią rytojaus dieną mes buvome dujų atskirti nuo pasaulio. Sekmadienio vakarą šalimais stovinčiame name pastebėjome žmonių; žmėžtelėjo kažkieno veidas lange, šviesa, sugirgždėjo varstomos durys. Nežinau, kas per žmonės ten buvo ir kas jiems vėliau nutiko. Kitą dieną mes jų nebematėme. Juodos dujos pirmadienio rytą palengvėle slinko prie upės, vis labiau ir labiau artėdamos prie mūsų, ir pagaliau ėmė raitytis kamuoliais ant kelio ties namu, kur mes slėpėmės.

Apie vidudienį lauke pasirodė marsietis, iš kažkokio prietaiso leidžiantis karštų garų srovę, kuri švirkšdama smogė į namų sienas, trupino langų stiklus ir nušutino vikarui ranką, kai šis bėgo iš kambario nuo kelio pusės. Kai mes, ilgokai palaukę, įslinkome į pridrėkusius kambarius ir vėl pažvelgėme į gatvę, visa žemė į šiaurę buvo tarytum juodo sniego nuklota. Pažvelgę į upės slėnį, dar labiau nustebome, pamatę kažkokį keistą rausvą atspindį ant juodų nudegusių pievų.

Ne iš karto tesupratome, kaip tatai pakeitė mūsų padėtį,— tik matėme, kad dabar jau nebėra ko bijoti juodų dujų. Pagaliau supratau, kad esame laisvi ir galime eiti, kad kelias gelbėtis yra atviras. Mane vėl pagavo noras veikti. Vikaras, kaip ir ligi šiol, tebebuvo paskendęs giliausioje apatijoje.

— Čia mudu esame visiškai saugūs,— kartojo jis,— visiškai saugūs.

Aš nusprendžiau jį palikti (ak, kad būčiau taip padaręs!) ir, prisimindamas artileristo patarimus, ėmiau rūpintis maisto bei gėrimo atsargomis. Radau alyvos ir skudurą nudegusioms kūno vietoms apraišioti, pasiėmiau kepurę ir mezginį, aptiktus viename miegamajame. Kai vikaras suprato, kad aš nusprendžiau išeiti vienas, jis irgi ėmė ruoštis. Atrodė, kad mums negresia joks pavojus,

ir mes pajuodavusiu keliu nuėjome Sanberio link. Spėjau, kad galėjo būti maždaug penkta valanda vakaro.

Sanberyje ir ant kelio tįsojo sudarkyti žmonių bei arklių lavonai, išvartyti vežimai ir išmėtyti kroviniai. Viską dengė storas juodų dulkių sluoksnis. Šita juoda kaip anglis danga man priminė viską, ką buvau skaitęs apie Pompėjos sugriovimą. Prislėgti keistos ir neįprastos apylinkių išvaizdos, laimingai pasiekėme Hempton Kortą; Hempton Korte apsidžiaugėme, pamatę žalumos gabalėlį, išlikusį nuo pražūtingos lavinos. Praėjome Bešio parką, kuriame po kaštonais klaidžiojo stirnos; tolumoje keli vyrai ir moterys skubėjo į Hemptoną. Pagaliau pasiekėme Tvikenhemą. Čia pirmą kartą sutikome žmones.

Toli už Hemo ir Pitershemo vis dar tebedegė miškai. Tvikenhemas išvengė šiluminių spindulių ir juodų dujų, ir ten sutikome vieną kitą žmogų, tačiau nė vienas jų negalėjo pasakyti mums nieko nauja. Dažniausiai, kaip ir mes, jie skubėjo toliau, pasinaudodami ramybės valanda. Man pasirodė, kad kai kur namuose dar buvo likę gyventojų, matyt, per daug išgąsdintų, todėl ir nedrįstančių pasirodyti ar bėgti. Ir čia pakelėmis visur matėme paniško bėgimo žymių. Gerai įsiminiau tris sulaužytus dviračius, sumestus į krūvą ir įspaustus į žemę užvažiavusių ratų. Ričmondo tiltą perėjome apie pusę devintos. Nors skubėjome kuo greičiau pereiti atvirą tiltą, aš vis dėlto spėjau pastebėti kažkokias raudonas, kelių pėdų platumo skerdenas, plaukiančias pavandeniui. Nežinojau, kas tai galėjo būti, geriau įsižiūrėti nebuvo laiko. Pagalvojau apie baisius dalykus, nors taip galvoti neturėjau jokio pagrindo. Serėjuje žemę dengė tokios pat juodos dulkės, dar neseniai susidariusios iš juodų dujų, ir tįsojo lavonai,— ypač daug jų buvo kely į stotį. Marsiečių nematėme, kol prisiartinome prie Barnso.

Gyvenvietė atrodė apleista. Mes pamatėme ten tris žmones, skersgatviu bėgančius prie upės. Ant kalvos degė Ričmondas; už Ričmondo juodų dujų žymių jau nebebuvo.

Kai priėjome Kju, pro mus prabėgo keli žmonės, o viršum namų stogų — per kokį šimtą jardų nuo mūsų — pasirodė viršutinė marsiečio kovos mašinos dalis; jeigu

tik marsietis būtų pažvelgęs žemyn — mes būtume žuvę. Mudu nutirpome iš baimės, paskui šokome į šalį ir pasislėpėme kažkokioje daržinėje. Vikaras atsisėdo ant žemės ir kūkčiodamas atsisakė eiti toliau.

Bet aš pasiryžau žūt būt pasiekti Lederhedą ir sutemus eiti toliau. Išlindau pro krūmus, praėjau pro didžiulius namus su priestatais ir išėjau į kelią Kju link. Vikarą palikau daržinėje, bet jis netrukus mane pasivijo.

Sunku įsivaizduoti kvailesnį sumanymą, nei šis mano bandymas. Buvo aišku, kad mes esame marsiečių apsupti. Vos tik vikarui mane pasivijus, tolumoje, anapus laukų, nutįsusių Kju Lodžo link, mes vėl pamatėme trikojį, galimas daiktas, tą patį, o gal ir kitą. Keturios ar penkios mažytės juodos figūrėlės bėgo nuo jo per pilkai žalsvą lauką: marsietis, matyt, jas vijosi. Trimis žingsniais jis juos pasivijo; jie bėgo iš po jo kojų į visas puses. Marsietis nepanaudojo šiluminio spindulio ir nesunaikino jų. Jis tik susirinko juos visus į savo didžiulį metalinį krepšį, kabantį jam už nugaros.

Pirmą kartą man atėjo į galvą mintis, kad marsiečiai, galimas daiktas, visai neketina žmonių žudyti, ruošiasi panaudoti nukariautą žmoniją kitiems tikslams. Valandėlę mes stovėjome, parblokšti siaubo; paskui pasukome atgal ir, pro vartus įsėlinę į sienomis apmūrytą sodą, išliaužėme į kažkokią duobę, vos išdrįsdami pašnibždėti vienas antram, ir gulėjome ten, kol danguje sužibo žvaigždės.

Buvo turbūt apie vienuolikta valanda, kai mes ryžomės pakartoti savo bandymą ir nuėjome ne keliu, bet per laukus, pagal tvoras, dairydamiesi tamsoje marsiečių — aš į kairę, vikaras į dešinę; atrodė, kad jie visi buvo susirinkę aplink mus. Vienoje vietoje užtikome pajuodavusią, apsvilusią aikštelę, jau atvėsusią, vien tik pelenus, su didele krūva lavonų, apdegusių ir sudarkytų,— buvo išlikę tiktai kojos ir pusbačiai. Čia pat, gal už kokių penkiasdešimt pėdų nuo keturių susprogdintų patrankų su sudaužytais lafetais, tįsojo arklių lavonai.

Šino miestelis, matyt, išvengė sunaikinimo, bet buvo apleistas ir tylus. Lavonų čia neberadome; beje, naktis

buvo tokia tamsi, kad mes negalėjome įžiūrėti net šoninių gatvių. Šine mano bendrakeleivis staiga ėmė skųstis, kad jis nusilpęs ir ištroškęs, ir mes nusprendėme užeiti į kuriuos nors namus.

Pirmas namas, į kurį patekome, įsilaužę pro langą, buvo nedidelė vila su pusiau nuplėštu stogu; nepavyko rasti čia jokio valgomo daikto, išskyrus supelijusio sūrio gabalėlį. Užtat radome vandens ir galėjome atsigerti; aš pasiėmiau pasitaikiusį kirvį, kuris galėjo praversti įsilaužimui į kitą namą.

Priėjome prie tos vietos, kur kelias suka į Mortleiką. Čia dunksojo baltas namas siena apmūrytame sode; sandėlyje radome maisto atsargų: du duonos kepalus, žalios mėsos gabalą ir pusę kumpio. Visa tai smulkiai nurodau todėl, kad kitas dvi savaites mudviem teko tenkintis šitomis atsargomis. Ant lentynų radome keletą butelių alaus, du maišus pupelių ir truputį salotų. Iš sandėlio perėjome į indaują, kurioje buvo sukrautos malkos ir stovėjo bufetas. Bufete radome beveik tuziną butelių burgundiško vyno, mėsos ir žuvies konservų ir dvi skardines biskvitų.

Sėdėjome tamsioje virtuvėje, nes bijojome įžiebti šviesą, valgėm duoną su kumpiu ir iš vieno butelio gėrėme alų. Vikaras vis dar tebebuvo baugus ir neramus; jis kažkodėl laikėsi nuomonės, kad reikia greičiau eiti, ir aš vos galėjau prikalbinti jį pasistiprinti. Bet tuo metu atsitiko taip, kad mudu atsidūrėme nelaisvėje.

— Turbūt iki vidurnakčio dar toli,— tariau aš, ir staiga blykstelėjo akinanti žalia šviesa. Vieną akimirksnį visa virtuvė nušvito žaliu blizgesiu. Paskui trenkė toks smūgis, kokio aš niekad negirdėjau nei anksčiau, nei vėliau. Sužvangėjo sudužęs stiklas, sudundėjo ir triukšmingai įgriuvo mūrinės lubos, ant mūsų galvų pabiro tinkas, suduždamas smulkiais gabalėliais. Aš griuvau ant grindų ir, žnektelėjęs į krosnies kampą, išsitiesiau apsvaigęs. Vikaras sakė, kad aš ilgai gulėjęs be sąmonės. Kai atsipeikėjau, aplinkui vėl buvo tamsu ir vikaras šlakstė mano veidą vandeniu. Jo paties veidas buvo aptekęs krauju, kuris, kaip vėliau įsižiūrėjau, bėgo iš praskeltos jo kaktos.

Kurį laiką niekaip negalėjau suvokti, kas atsitiko. Pagaliau pamažu grįžo atmintis, aš pajutau žaizdą smilkinyje.

— Jums geriau? — paklausė pašnibždom vikaras.

Atsakiau jam ne iš karto. Paskui atsikėliau ir atsisėdau.

— Nesijudinkit,— tarė jis,— ant grindų pilna sudužusių indų šukių. Jūs negalėsit pajudėti nesukėlęs triukšmo; o jie, man rodos, yra arti.

Abu sėdėjome taip tyliai, kad girdėjome vienas antro alsavimą. Kapų tyla; tiktai vieną kartą kažkur iš viršaus nukrito tinko gabalas ar plyta. Iš lauko, kažkur netoli, buvo girdėti kažkoks metalo žvangesys.

— Girdite? — paklausė vikaras, garsui pasikartojus.

— Taip,— atsakiau aš.— Bet kas tai galėtų būti?

— Marsietis! — sušnibždėjo vikaras.

Aš vėl įsiklausiau.

— Tai būta ne šiluminio spindulio,— tariau aš, manydamas, kad ant namo tikriausiai bus suklupęs vienas trikojis. Pats buvau matęs, kaip vienas toks trikojis užkliuvo už Šepertono bažnyčios.

Tokioje neaiškioje padėtyje mes nekrutėdami išsėdėjome bent tris ar keturias valandas, kol išaušo. Pagaliau į kambarį prasiskverbė šviesa, bet tik ne pro langą, kuris dar tebebuvo tamsus, o pro trikampę skylę galinėje sienoje, tarp sijos ir nugriuvusių plytų krūvos. Paryčio prieblandoje pirmą kartą apžvelgėme virtuvės vidų.

Langas buvo užverstas puria žeme; ji apibėrė stalą, prie kurio mes vakarieniavome, ir nuklojo grindis. Lauke žemė buvo išrausta ir, matyt, užvertė namą. Viršum lango rėmo kyšojo sulamdytas lietaus vamzdis. Ant grindų buvo pilna metalo nuolaužų. Virtuvės galas arčiau gyvenamųjų kambarių buvo susmukęs, ir išaušus mums paaiškėjo, kad didesnė namo dalis buvo sugriauta. Didžiausią kontrastą tiems griuvėsiams sudarė švarutė virtuvės spinta, nudažyta šviesiai žalsva spalva, sienų apmušalai baltais bei žydrais kvadratais ir du margi paveikslėliai, pakabinti ant sienos.

Kai visiškai išaušo, pro plyšį pamatėme marsiečio figūrą; jis stovėjo, kaip vėliau supratau, sargyboje prie dar

neatvėsusio cilindro. Iš apytamsės virtuvės mes atsargiai nušliaužėme į tamsią indų plovyklą.

Staiga aš supratau, kas atsitiko.

— Penktasis cilindras,— pašnibždomis tariau aš,— penktas sviedinys iš Marso pataikė į šitą namą ir mus palaidojo po griuvėsiais!

Vikaras ilgai tylėjo, paskui sušnibždėjo:

— Viešpatie, pasigailėk mūsų!

Ir ėmė kažką vienas sau murmėti.

Visur buvo tylu, mes tūnojome indų plovykloje. Aš bijojau net alsuoti ir sėdėjau įsmeigęs akis į silpnai apšviestą virtuvės durų keturkampį. Vos ne vos galėjau įžiūrėti vikaro veidą — neaiškų ovalą, jo apykaklę ir rankogalius. Lauke sužvangėjo metalas, paskui kažkas šaižiai ėmė švilpti ir šniokšti tarytum garo mašina. Visi tie mums nesuprantami garsai aidėjo be pertraukos, jie darėsi vis stipresni. Staiga pasigirdo kažkoks lygus vibruojantis gaudesys, nuo kurio viskas aplinkui sudrebėjo ir bufeto indai ėmė skambėti. Šviesa užgeso, ir virtuvės durys pasidarė visiškai tamsios. Taip mes išsėdėjome daugelį valandų, tylėdami ir drebėdami, kol pagaliau nuvargę užmigome...

Pabudęs pajutau stiprų alkį. Turbūt mes pramiegojome didesnę dienos dalį. Alkis privertė mane ryžtis. Pasakiau vikarui, kad eisiu ieškoti maisto, ir nušliaužiau į sandėlį. Jis nieko man neatsakė, bet, vos tik išgirdęs, kad aš pradėjau valgyti, atšliaužė paskui mane.

## II skyrius

### KĄ MES MATĖME IŠ NAMO GRIUVĖSIŲ

Baigę valgyti, nušliaužėme atgal į indų plovyklą, kur aš vėl, matyt, užsnūdau, nes pabudęs pamačiau, kad likau vienas. Vis dar buvo girdėti vibruojantis dundesys, nemažėjantis ir toks pat erzinamai atkaklus. Kelis kartus pašnibždomis pašaukiau vikarą, paskui nušliaužiau prie virtuvės durų; dienos šviesoje pamačiau vikarą kambario gale; jis gulėjo prie trikampės kiaurymės, kuria galėjai

patekti į lauką pas marsiečius. Jo pečiai buvo pakelti, ir galvos nebuvo matyti.

Triukšmas čia buvo kaip garvežių depe, ir atrodė, kad nuo jo dreba visas pastatas. Pro kiaurymę sienoje mačiau medžio viršūnę, nušviestą saulės, ir žydrą skaistų vakarų dangaus gabalėlį. Valandėlę žiūrėjau į vikarą, paskui prisėlinau arčiau, atsargiai žengdamas per stiklo ir indų šukes.

Trūktelėjau vikarą už kojos. Jis taip krūptelėjo, kad lauke su trenksmu nukrito didelis tinko gabalas. Pačiupau jį už rankos, bijodamas, kad jis nesušuktų, ir abu apmirėme. Paskui aš atsigręžiau pasižiūrėti, kas beliko iš mūsų slėptuvės. Nugriuvus tinkui, atsirado nauja kiaurymė sienoje; atsargiai užlipęs ant sijos, pažvelgiau — ir vos galėjau pažinti priemiesčio kelią, taip labai viskas aplink pasikeitė.

Penktas cilindras nukrito, matyt, ant to namo, į kurį mes buvome užėję pirmiausiai. Pastatas visiškai dingo, virto dulkėmis ir išlakstė į šalis. Cilindras buvo giliai įsmigęs į žemę, žymiai platesnėje duobėje negu ties Vokingu. Žemė aplinkui tarytum ištiško nuo baisaus smūgio („ištiško" — čia pats tinkamiausias žodis) ir užvertė gretimus namus taip, lyg kūju kas būtų smogęs į purvyną. Mūsų namas užvirto atgal; priešakinė dalis buvo sugriauta ligi pačių pamatų. Virtuvė ir indauja tik per kažkokį stebuklą išliko sveikos ir buvo užverstos tonomis žemių ir šiukšlių iš visų pusių, išskyrus vieną, nukreiptą į cilindrą. Mes karojome ant didžiulės apskritos duobės kranto; duobėje triūsė marsiečiai. Sunkūs dūžiai, atrodė, aidėjo užpakalyje mūsų; skaisčiai žali garai kilo iš duobės ir plonu šydu dengė kiaurymę.

Cilindras buvo jau atidarytas, o toliau duobės gale, tarp išrautų ir smėlio užbertų krūmų, stovėjo tuščias kovos trikojis — milžiniški metalo griaučiai. Aš pradėjau savo pasakojimą nuo cilindro duobės, nors pirmiausiai mano dėmesį atkreipė nuostabi žvilganti mašina, panaši į ekskavatorių, ir keistos būtybės, kurios lėtai krapštėsi apie ją purioje žemėje.

Tas mechanizmas mane sudomino pirmiausiai. Tai buvo viena iš tų sudėtingų mašinų, kurios vėliau buvo pa-

vadintos daugiarankėmis ir kurių tyrinėjimas taip smarkiai pastūmėjo Žemės gyventojų išradingumą. Iš pirmo žvilgsnio ji buvo panaši į metalinį vorą su penkiomis judriomis nariuotomis kojomis ir daugybe nariuotų svertų ir griebiančių bei paduodančių čiuptuvų aplink korpusą. Dauguma tos mašinos rankų buvo įtraukta į vidų, bet trimis ilgais čiuptuvais ji kilojo metalines kartis, virbus ir lakštus, matyt, šarvuotą cilindro apdangą. Mašina visus tuos daiktus traukė, kėlė ir krovė už duobės lygioje aikštėje.

Visi mašinos judesiai buvo tokie greiti, sudėtingi ir tobuli, kad iš pradžių aš nė nemaniau, jog tai daro mašina, nors buvo aiškiai matyti jos metalinis blizgesys. Kovos trikojai taip pat buvo nuostabiai tobuli, tarsi gyvos mašinos, bet ir jie buvo niekai, palyginus su šita mašina. Vargu ar tuos gyvuosius mechanizmus gali įsivaizduoti žmonės, pažinę juos tik iš blankių piešinių arba iš padrikų pasakojimų juos mačiusiųjų žmonių, tokių kaip aš.

Prisimenu iliustraciją vienoje brošiūroje, smulkiai aprašinėjančioje karo įvykius. Dailininkas, matyt, labai paviršutiniškai pažino vieną to karo mašiną. Jis pavaizdavo ją kaip nerangų palinkusį trikojį, kuriam trūksta lankstumo ir lengvumo. Brošiūra su tomis iliustracijomis sukėlė daug triukšmo, bet aš nutariau ją paminėti, norėdamas įspėti skaitytoją dėl pirmo įspūdžio, kuris gali kartais suklaidinti. Iliustracijos ne daugiau panėšėjo į mano matytus marsiečius negu vaškinė lėlė į žmogų. Mano išmanymu, tos iliustracijos tiktai sugadino brošiūrą.

Kaip jau minėjau, daugiarankė mašina iš pradžių man pasirodė ne mašina, o kažkokia būtybė, primenanti krabą su žvilgančiu apvalkalu. Aš pamaniau, kad marsiečio kūnas, kurio ploni čiuptuvai reguliavo visus jo judesius, yra tarsi koks smegenų priedėlis. Paskui tokį pat pilkai rusvą žvilgantį apvalkalą pastebėjau ant kitų aplinkui besikapstančių kūnų ir įspėjau nuostabaus mechanizmo paslaptį. Po to visą savo dėmesį nukreipiau jau į gyvus tikruosius marsiečius. Probėgom jau buvau juos matęs, bet dabar pirmykštis pasišlykštėjimas nekliudė man juos stebėti; be to, aš juos stebėjau iš priedangos, o ne skubiai nuo jų bėgdamas.

Dabar pamačiau, kad tos būtybės neturėjo nieko žemiška. Tai buvo didžiuliai apvalūs kūnai, veikiau galvos, maždaug keturių pėdų skersmens, šiek tiek panašios į žmogaus veidą. Tuose veiduose nebuvo šnervių (marsiečiai, atrodo, neturėjo uoslės), tiktai dvi didelės akys ir kažkoks daiktas, panašus į mėsingą snapą. Tos galvos arba kūno užpakalyje (iš tikrųjų, nežinau, kaip reikia jį pavadinti) buvo standi plėvė, atitinkanti (visa tai buvo išaiškinta vėliau) mūsų ausis, nors ja tikriausiai jiems neteko pasinaudoti dėl daug tankesnės Žemės atmosferos. Aplink burną kyšojo šešiolika plonų, panašių į botagus, čiuptuvų, dviem puokštėmis, po aštuonis kiekvienoje. Tas puokštes garsusis anatomas profesorius Hauesas vykusiai pavadino rankomis. Kai aš pirmą kartą pamačiau marsiečius, man pasirodė, kad jie stengėsi ramstytis tomis rankomis, bet jiems, matyt, kliudė Žemės sąlygomis padidėjęs kūnų svoris. Galima spėti, kad Marse, tų rankų padedami, jie gana lengvai gali kilnotis iš vienos vietos į kitą.

Anatominė marsiečių vidaus struktūra, kaip tat paaiškėjo iš vėliau padarytų skrodimų, pasirodė esanti labai nesudėtinga. Didesnę jų kūno dalį užėmė smegenys su išsišakojusias storais nervais, einančiais į akis, ausį ir lytėjimo čiuptuvus. Be to, buvo rasti gana sudėtingi kvėpavimo organai — plaučiai — ir širdis su kraujagyslėmis. Įtemptą plaučių darbą dėl tankesnės Žemės atmosferos ir didesnės traukos jėgos buvo galima pastebėti iš konvulsinių jų išorinio apvalkalo trūkčiojimų.

Toks buvo marsiečių organizmas. Mums gali pasirodyti keista, kad marsiečių organizme nebuvo rasta jokio sudėtingesnio virškinamojo aparato, kuris yra viena svarbiausių mūsų organizmo dalių. Jų visas kūnas buvo vien tik galva. Vidurių jie neturėjo. Jie nevalgė, nevirškino. Užtat jie ėmė šviežią gyvą kitų organizmų kraują ir švirkštė jį tiesiai sau į venas. Pats mačiau, kaip jie tai darė, ir vėliau apie tai dar pakalbėsiu. Pasišlykštėjimas neleidžia man smulkiai rašyti apie tai, į ką negalėjau net žiūrėti. Reikia neužmiršti, kad kraują, dažniausiai žmogaus kraują, marsiečiai ėmė tiesiog dar iš gyvos būtybės...

Vien tokia mintis mums atrodė baisi, tačiau aš nenoromis pagalvoju, koks šlykštus turėtų atrodyti mūsų paprotys valgyti mėsą, sakysime, mąstančiam triušiui.

Negalima paneigti fiziologinio kraujo injekcijų pranašumo, jeigu prisiminsime, kiek daug laiko ir energijos žmogus eikvoja valgiui ir virškinimui. Pusė mūsų kūno yra sudaryta iš liaukų virškinamojo kanalo ir įvairiausių organų, kurie maistą pervaro į kraują. Virškinimo procesų įtaka nervų sistemai pakerta mūsų jėgas, veikia mūsų psichiką. Žmonės jaučiasi laimingi arba nelaimingi priklausomai nuo to, kaip veikia kepenys arba kasa. Marsiečių organizme tie dalykai nedaro įtakos jų nuotaikai ir emocijoms.

Tą aplinkybę, kad marsiečiai pasirinko žmones kaip maisto šaltinį, iš dalies galima paaiškinti prigimtimi tų aukų, kurias jie kaip maisto produktus buvo atsigabenę iš Marso. Tos būtybės, sprendžiant iš jų sudžiūvusių likučių, patekusių į žmonių rankas, taip pat buvo dvikojės, turinčios netvirtus griaučius (panašius į mūsų titnagines kempes) ir silpnus raumenis. Jos buvo apie šešių pėdų aukščio, su apvaliomis galvomis ir didelėmis akimis titnaginėse akiduobėse. Kiekviename cilindre, berods, buvo po dvi ar po tris tokias būtybes, bet visos jos buvo nužudytos dar prieš atskrendant į Žemę. Žemėje jos vis tiek būtų žuvusios, nes, vos pabandžiusios judėti, būtų susilaužiusios kaulus.

Jeigu jau pradėjau apie tai kalbėti, tai pridursiu čia ir kai kurių smulkmenų, kurios kad ir nebuvo mums tuomet aiškios, vis dėlto marsiečių nemačiusiam skaitytojui padės susidaryti aiškesnį tų rūsčių būtybių vaizdą.

Jų fiziologija griežtai skyrėsi nuo mūsiškės trimis atžvilgiais. Jų organizmas nereikalavo miego ir nuolat budėjo, visai taip, kaip žmogaus širdis. Jų raumenims nereikėjo poilsio netgi po sunkaus darbo ir todėl periodiškas veiklos nutraukimas marsiečiams buvo nežinomas. Taip pat jie nežinojo, kas yra nuovargis. Žeme jie judėjo per didelį vargą, bet netgi ir čia jie nuolat ką nors veikė. Tarytum skruzdės jie dirbo visas dvidešimt keturias valandas per parą.

Antra, marsiečiai buvo belyčiai ir todėl nežinojo tų audringų emocijų, kurios įgimtos žmogui dėl lyčių skirtumo. Tiksliai nustatyta, kad karo metu Žemėje gimė vienas marsietis. Tai buvo pumpuras, rastas ant savo gimdytojo kūno, panašus į lelijos taurelę arba į jauną gėlavandenio polipo organizmą.

Panašus veisimosi būdas žmonių ir kitų aukštesniųjų Žemės gyvių tarpe jau seniai išnyko; tas veisimosi būdas laikomas pačiu primityviausiu. Tarp žemesnės rūšies gyvių ligi turinčių apvalkalą,— pirmųjų stuburinių gyvių giminaičių, buvo žinomi abu veisimosi būdai, bet aukštesnėse raidos pakopose lytinis veisimosi būdas visiškai išstumia pumpurinį. Marse evoliucija, matyt, ėjo priešinga kryptimi.

Įdomu, kad vienas rašytojas, linkęs į pseudomoksliškas spekuliatyvines išvadas, dar gerokai prieš marsiečių užpuolimą išpranašavo ateities žmogui kaip tik tokią struktūrą, kokios buvo marsiečiai. Jo pranašavimas, jeigu tik neklystu, pasirodė 1893 metais jau seniai nebeišeinančio žurnalo „Pel Mel badžet" lapkričio ar gruodžio numeryje. Ir dar atsimenu karikatūrą ta pačia tema, išspausdintą žinomame ikimarsinės epochos humoristiniame žurnale „Panč". Dėstydamas savo mintis linksmu ir juokaujamu tonu, autorius įrodinėjo, kad mechaninių priemonių tobulėjimas galų gale turės sustabdyti žmogaus kūno vystymąsi, o cheminis maistas turės likviduoti virškinimą. Jis teigė, kad plaukai, nosis, dantys, ausys, smakras jau nebebus tokie būdingi žmogiškosios būtybės bruožai ir kad natūralioji atranka ateinančiuose amžiuose juos panaikins. Toliau tobulės tiktai smegenys. Viena žmogaus kūno dalis turi šansų išlikti, kai kitos bus jau išnykusios. Ir tai būsianti ranka —„smegenų mokytojas ir tarnas". Visos kūno dalys atrofuosis, o ranka vis labiau ir labiau tobulės.

Juokais kartais pasakoma tikra tiesa. Mes matome, kad marsiečių gyvuliškoji organizmo pusė yra visiškai pajungta intelektui. Man atrodo visai suprantama, kad marsiečiai, kilę iš būtybių, panašių į mus, toliau evoliucionavo taip, kad pamažu tobulėjo tik smegenys ir rankos (galiausiai rankas pakeitė dvi čiuptuvų puokštės) vi-

sų kitų organų sąskaiton. Smegenys be kūno turėjo, žinoma, sukurti labiau egoistinį intelektą, be jokių emocijų, kurias turi žmogus.

Trečias marsiečių ir žmonių skirtumas iš pirmo žvilgsnio gali atrodyti neesminis. Mikroorganizmai, sukeliantys Žemėje tiek daug ligų ir kančių, arba niekad nebuvo atsiradę Marse, arba marsiečių sanitarija juos sunaikino prieš daugelį šimtmečių. Šimtai žmogų puolančių ligų,— drugiai ir uždegimai, džiova ir vėžys, navikai ir visi kitokie susirgimai — jiems buvo visai nežinomos.

Kalbėdamas apie skirtumą tarp gyvenimo Marse ir Žemėje, turiu paminėti keistą raudonos žolės pasirodymą.

Matyt, Marso augmenija skiriasi nuo žemiškosios, kurioje vyrauja žalia spalva, ir yra skaidriai raudonos spalvos. Šiaip ar taip, iš tų sėklų, kurias marsiečiai (tyčiomis ar atsitiktinai) atsivežė į Žemę, išdygo raudonos spalvos daigai. Tačiau kovoje su žemės augmenijos rūšimis tiktai viena visiems žinoma raudonoji žolė šiek tiek prigijo; raudonasis vijoklis greit nudžiūvo, ir retas tegalėjo jį pamatyti. Kai dėl raudonosios žolės, tai kurį laiką ji augo nuostabiai sparčiai. Ji sudygo duobės pakraščiuose trečią ar ketvirtą mūsų kalinimo dieną, ir jos atžalos, panašios į kaktuso ataugas, raudonais spurgais apipynė mūsų trikampį langą. Vėliau mačiau ją labai vešliai augančią po visą kraštą, ypač arčiau vandens.

Marsiečiai turėjo klausos organą — apskritą plėvelę užpakalinėje galvos-kūno dalyje,— ir jų akys matė ne blogiau kaip mūsų, tik mėlyna ir violetinė spalvos, Filipso nuomone, jiems turėjo atrodyti juodos. Spėjama, kad jie susižinodavo garsais ir čiuptuvų judesiais; taip teigia, pavyzdžiui, įdomi, tačiau paskubomis parašyta brošiūra, kurios autorius, matyt, nebuvo matęs marsiečių; tą brošiūrą aš jau esu minėjęs, ji iki šiol tebėra svarbiausias žinių apie marsiečius šaltinis. Tačiau niekas iš likusiųjų gyvų žmonių nestebėjo marsiečių iš taip arti, kaip aš. Tiesa, tai atsitiko man visiškai nenorint, bet vis dėlto tai yra neabejotinas faktas. Atsidėjęs stebėjau juos diena iš dienos ir galiu tvirtinti, kad savo akimis mačiau, kaip keturi, penki, o vieną kartą net ir šeši marsiečiai, vos tepaju-

dėdami, dirba išvien pačius subtiliausius ir sudėtingiausius darbus, nepasikeisdami jokiu garsu, jokiu judesiu. Jų keistas be jokių moduliacijų ūbavimas paprastai pasigirsdavo prieš maitinantis. Manau, kad tai buvo ne signalas, o tiesiog oro iškvėpimas prieš įšvirkščiant kraują. Turiu šiokių tokių elementarinių psichologijos žinių ir esu tvirtai įsitikinęs, kad marsiečiai mintimis pasikeisdavo be jokio fizinio veiksmo. Aš tvirtinu tai, nors ir nelabai tevertinu telepatiją. Dar prieš marsiečių antplūdį, jeigu tik skaitytojas atsimena mano straipsnius, aš gana griežtai esu pasisakęs prieš telepatijos teorijas.

Marsiečiai nedėvėjo drabužių. Jų pažiūros į padorumą ir puošimąsi, savaime suprantama, skyrėsi nuo mūsų pažiūrų; jie ne tik buvo ne tokie jautrūs temperatūros pakitimams kaip mes, bet ir slėgio pakitimai, matyt, nedarė įtakos jų sveikatai. Jau nekalbant apie tai, kad jie nedėvėjo drabužių, didžiulis jų pranašumas, lyginant su žmonėmis, buvo kiti dirbtiniai priedai prie jų kūno. Mes su savo dviračiais ir kitomis persikėlimo priemonėmis, su savaisiais Lilientalio skraidymo aparatais, su savo patrankomis ir durtuvais ir visu kitu tiktai pradedame tą evoliuciją, kurią marsiečiai jau praėjo. Jie virto tarytum tyru protu, naudojančiu pagal reikalą įvairias mašinas visai panašiai, kaip žmogus naudoja įvairius drabužius, ima spartesnę susisiekimo priemonę — dviratį arba nuo lietaus apsisaugoja skėčiu. Visi marsiečių išradimai mus labiausiai stebina tuo, kad marsiečiai visiškai nepažįsta rato — svarbiausio elemento beveik visuose žmogaus išrastuose mechanikos prietaisuose. Nė vienoje jų atgabentoje mašinoje nėra nieko, kas nors kiek būtų panašu į ratą. Galima buvo, rodos, tikėtis, kad jie panaudos ratą susisiekimui. Ryšium su tuo įdomu pažymėti, kad gamta net Žemėje nepripažįsta rato ir pasirenka kitas susisiekimo priemones. Marsiečiai taip pat nepažįsta (nors tai ir nelabai įtikėtina) arba vengia ratų ir labai retai savo aparatuose naudoja nejudančias arba reliatyviai nejudančias ašis, sukamas aplink tik vienoje plokštumoje. Beveik visos jų mašinos yra ne kas kita, kaip tik sudėtinga sistema slidinėjančių dalių, judančių nedideliais, sumaniai išlenktais guoliais. Kartą pradėjęs apie tai kalbėti, turiu dar

priminti, kad ilgi svertiniai marsiečių mašinų sujungimai varomi elastinga medžiaga apvilktų diskų, šiek tiek panašių į mūsų raumenis; elektros srovė tuos diskus poliarizuoja ir glaudžiai prispaudžia vieną prie kito. Tuo būdu gaunamas keistas panašumas į gyvo daikto judėjimą, kuris taip paveikia ir net pritrenkia stebėtoją. Tokių tariamųjų raumenų gausiai turėjo ir ta panaši į krabą daugiarankė mašina, kuri „iškraustė" cilindrą, kai aš pirmą kartą dirstelėjau pro plyšį. Ji atrodė kur kas gyvesnė už marsiečius, sunkiai alsuojančius, judinančius savo čiuptuvus ir vos įstengiančius pajudėti iš vietos po varginančio skridimo per tarpplanetinę erdvę.

Ilgai stebėjau jų lėtus judesius saulės šviesoje, įsidėmėdamas vis naujų detalių jų formose, kol vikaras, staiga griebdamas mane už rankos, priminė, kad jis yra čia pat. Aš atsigręžiau ir pamačiau jo paniurusį veidą ir sučiauptas lūpas. Jis taip pat norėjo pažvelgti pro plyšį: vietos tebuvo tik vienam žmogui. Taigi turėjau liautis stebėjęs marsiečius ir tą privilegiją užleisti jam.

Kai vėl pažvelgiau pro plyšį, daugiarankė mašina jau buvo spėjusi surankioti išimto iš cilindro aparato dalis; nauja mašina buvo tokios pat formos kaip ir pirmoji. Žemai kairėje veikė kažkoks nedidelis mechanizmas; leisdamas žalių dūmų kamuolius, jis kniso žemę ir slinko aplink duobę, gilindamas ją ir lygindamas. Ta mašina ir kėlė tą vienodą bildesį, nuo kurio drebėjo mūsų apgriauta slėptuvė. Darbo metu mašina rūko ir švilpė. Kiek galėjau spręsti, niekas jos nevaldė.

## III skyrius

### KALINIMO DIENOS

Pasirodžius antram kovos trikojui, mes turėjome pasislėpti indų plovykloje, bijodami, kad marsietis iš savo bokšto nepastebėtų mūsų užuolandoje. Vėliau mes liovėmės būgštavę, kad mus pastebės, nes slėptuvė marsiečiams turėjo atrodyti kaip tamsi dėmė, bet iš pradžių, vos tik pasirodžius marsiečiams, išsigandę sprukdavome

į plovyklą. Tačiau ir tokiam pavojui gresiant, mes baisiai norėjome pasižiūrėti pro plyšį. Dabar man malonu prisiminti, kad mes, atsidūrę padėtyje be išeities,— mums grėsė bado, o gal ir dar baisesnė mirtis,— vis dėlto netgi susipešdavome, susiginčiję, kieno eilė pasižiūrėti pro tą kiaurymę. Mes bėgdavome į virtuvę, degdami nekantrumu ir kartu bijodami sukelti kad ir mažiausią triukšmą, ir kaip paklaikę stumdėmės ir spardėmės, patys per plauką būdami nuo pražūties.

Savo charakteriais, galvojimo ir veikimo būdu mes buvome visiškai skirtingi žmonės. Pavojus ir kaliniams dar labiau išryškino mudviejų skirtumus. Jau Holiforde mane pykino vikaro bejėgiškas verkšlenimas, nerangumas ir ribotumas. Jo begaliniai nesuprantami monologai kliudė man susikaupti ir įvarydavo mane, ir taip jau isteriškai nusiteikusį, beveik į pasiutimą. Ištvermės jis turėjo ne daugiau kaip paika moterėlė. Jis galėjo verkti ištisas valandas, ir aš esu tikras, kad jis kaip kūdikis įsivaizdavo, jog ašaros jam padės. Net ir tamsoje jis sugebėdavo kas minutė priminti esąs čia pat. Be to, jis valgė daugiau už mane, ir aš veltui jam stengiausi priminti, kad mums teks čia tūnoti tol, kol marsiečiai baigs savo darbą duobėje, kad reikia taupyti maistą, nes taupymas yra vienintelė mūsų viltis išsigelbėti. Po ilgesnių pertraukų jis valgė ir gėrė iš karto labai daug. Miegojo mažai.

Laikui slenkant vikaro nenoras nusilenkti proto argumentams vis blogino ir taip beviltišką mūsų padėtį ir didino pavojų. Turėjau jam grasinti, net mušti jį. Tatai jį kiek pataisė, bet neilgam. Jis buvo vienas iš tų silpnų, nepažįstančių savigarbos bailių, anemiškų būtybių, kurios nesiryžta pažvelgti tiesiai į akis nei dievui, nei žmonėms, net ir patys sau.

Man nemalonu apie tai prisiminti ir rašyti, bet juk reikia viską papasakoti. Tie, kuriems pavyko išvengti tamsių ir baisių gyvenimo reiškinių, nedvejodami pasmerks mano žiaurumą, netikėtai prasiveržusį mano įtūžimą paskutiniajame mūsų dramos veiksme; jie puikiai žino, kas yra bloga, bet, manau, jie nežino, kur gali žmogų nuvesti kančios. O tie, kurie patys pabuvojo gyveni-

mo tamsybėse ir pažino pirmykščių instinktų galią, supras mane ir gal bus man atlaidesni.

Ir štai, kol aš ir vikaras tyloje ir tamsoje kivirčijomės, plėšėme vienas kitam iš rankų maistą ir gėrimą, stumdėmės ir mušėmės, lauke, duobėje, po karštu birželio dangumi, marsiečiai tvarkė savo nesuprantamą mums gyvenimą. Aš pasakosiu toliau apie tai, ką mačiau. Po ilgos pertraukos aš pagaliau pasiryžau vėl prišliaužti prie kiaurymės ir pamačiau, kad atsirado dar trys kovos trikojai, atvilkę kažkokius naujus prietaisus, tvarkinga eile sustatytus aplink cilindrą. Antroji daugiarankė mašina, dabar jau užbaigta, aptarnavo naują mechanizmą. Tos naujos mašinos korpusas savo forma buvo panašus į pieno bidoną su kriaušės pavidalo sukamu piltuvu viršuje, iš kurio biro balti milteliai į žemai pastatytą apskritą katilą.

Piltuvą suko vienas daugiarankės mašinos čiuptuvas. Dvi į kastuvus panašios rankos kasė molį ir metė jį į kriaušės pavidalo priimtuvą, tuo tarpu trečioji ranka periodiškai atidarinėjo dureles ir iš vidurinės prietaiso dalies šalino lauk apdegusį šlaką. Ketvirtas plieninis čiuptuvas miltelius iš katilo nukreipdavo alkūniniu vamzdžiu į kažkokį kitą priimtuvą, uždengtą nuo manęs melsvų dulkių. Iš to nematomo priimtuvo kilo žalių dūmų srovelė. Melodingai suskambėjusi daugiarankė mašina staiga tarsi žiūroną ištiesė čiuptuvą, kuris prieš valandėlę atrodė kaip buka atauga, ir užmetė jį už molio krūvos. Po sekundės čiuptuvas pakėlė aukštyn juostą balto aliuminio, dar neatvėsusio ir skaidriai blizgančio, ir metė jį ant tokių pat juostų narvo, sustatyto šalia duobės. Nuo saulės laidos iki pasirodant žvaigždėms toji mikli mašina pagamino ne mažiau kaip šimtą tokių juostų tiesiog iš neapdirbto molio, ir melsvų dulkių debesis iškilo viršum duobės krašto.

Visų tų mašinų judesiai buvo tokie greiti ir sudėtingi, o jų šeimininkai buvo tokie lėti ir nerangūs, kad man teko ilgai save įtikinėti, jog marsiečiai, o ne jų įrankiai yra gyvos būtybės.

Kai į duobę atnešė pirmuosius sugautus žmones, prie kiaurymės buvo vikaras. Aš sėdėjau ant grindų ir klausiausi. Staiga jis šoko atatupstas, ir aš, manydamas, jog

mudu pastebėjo, siaubo apimtas susigūžiau. Tylutėliai žengdamas per šiukšles, jis prisėlino prie manęs ir pritūpė šalia, neaiškiai murmėdamas ir kažką rodydamas tamsoje; jo išgąsčiu užsikrėčiau ir aš. Ženklu jis man parodė užleidžiąs vietą prie kiaurymės; smalsumas suteikė man drąsos; atsistojau, peržengiau per vikarą ir prigludau prie plyšio. Iš pradžių nesupratau, ko jis taip išsigando. Buvo jau pritemę, žvaigždės atrodė mažytės, blankios, bet duobėje buvo šviesu: vis dar tebeblykčiojo mašina, gaminanti aliuminį. Nelygūs žalsvos liepsnos tvyksčiojimai ir judantys juodi šešėliai darė šiurpų įspūdį. Ore skraidė šikšnosparniai. Marsiečių dabar nebuvo matyti už melsvai žalio debesio. Vienoje duobės kertėje stovėjo sutrumpėjęs kovos trikojis su pariestomis kojomis. Staiga pro mašinų bildesį pasigirdo lyg ir žmonių balsai. Iš pradžių aš maniau, kad man pasivaideno, ir nekreipiau į tai jokio dėmesio.

Aš pasilenkiau, iš akių neišleisdamas kovos trikojo, ir tik dabar galutinai įsitikinau, kad jo gobtuve yra marsietis. Kai žalia šviesa tvykstelėjo smarkiau, aš įžiūrėjau jo žvilgantį apvalkalą ir jo akių blizgesį. Staiga pasigirdo klyksmas, ir aš pamačiau, kaip ilgas čiuptuvas persilenkė per mašinos kraštą prie metalinio narvo, kabančio už jos nugaros. Čiuptuvas pakėlė aukštyn kažkokį beviltiškai besiblaškantį gyvūną; žvaigždėto dangaus fone jis atrodė juodas, neaiškus, paslaptingas. Kai tas gyvūnas atsidūrė žemiau, tai žalios šviesos blyksnyje aš pamačiau, jog tai būta žmogaus. Mačiau jį tik vieną akimirksnį. Tai buvo gerai apsirengęs, tvirtas, raudonveidis, vidutinio amžiaus vyras.

Prieš trejetą dienų gal tai buvo įtakingas, tvirtai žengiąs per žemę žmogus. Mačiau jo išplėstas akis ir ugnies atspindį ant jo sagų ir laikrodžio grandinėlės. Jis dingo kitapus duobės, ir vieną akimirksnį viskas nutilo, paskui pasigirdo beviltiškas riksmas ir ilgi, kupini pasitenkinimo marsiečių ūbavimai. . .

Aš nuslydau nuo tinko krūvos, atsistojau ir, užsikimšęs ausis, puoliau į indų plovyklą. Vikaras sėdėjo susikūprinęs, susiėmęs rankomis už galvos; jis pasižiūrėjo į

mane, bėgantį pro šalį, pusbalsiu sušuko, matyt, manydamas, kad aš jį palieku, ir šoko paskui mane...

Tą naktį, kol mudu sėdėjome plovykloje, kankinami mirtino siaubo ir noro pažvelgti pro kiaurymę, aš veltui stengiausi sugalvoti kokį nors būdą išsigelbėti, nors supratau, kad reikia veikti nelaukiant nė valandėlės. Bet kitą dieną prisiverčiau blaiviai įvertinti mudviejų padėtį. Vikaras nieko negalėjo man padėti. Iš baimės jis prarado sugebėjimą logiškai galvoti ir tegalėjo veikti tiktai impulsyviai. Iš esmės jis buvo virtęs beveik gyvuliu. Man beliko pasikliauti tik vienu savimi. Viską šaltakraujiškai apgalvojęs, nusprendžiau, kad vis tiek, kokia baisi būtų mudviejų padėtis, nusiminti nereikia. Didžiausia mudviejų viltis buvo, kad marsiečiai, galimas daiktas, duobėje įsikūrė tiktai laikinai. Tegu jie net paverčia duobę nuolatine savo stovykla, ir tada mudviem galėtų pasitaikyti proga pabėgti, jeigu jie nenuspręs ją saugoti. Aš taip pat rūpestingai apgalvojau planą išsikasti urvą į priešingą nuo duobės pusę, bet čia mums grėsė pavojus, kad mus pastebės kuris nors sargybinis trikojis. Be to, kastis tektų man vienam. Vikaro paramos tikėtis nebuvo ko.

Trims dienoms praslinkus (jeigu man nemeluoja atmintis), mano akivaizdoje buvo nužudytas jaunuolis, tai buvo vienintelis kartas, kai aš tikrai mačiau, kaip minta marsiečiai. Po to beveik visą dieną nedrįsau prieiti prie kiaurymės. Aš nuėjau į plovyklą, atsidariau duris ir keletą valandų kirviu kasiau žemę, stengdamasis kuo mažiausiai kelti triukšmo. Bet kai iškasiau kokių dviejų pėdų gilumo duobę, išpurenta žemė triukšmingai užgriuvo, ir aš nebesiryžau kasti toliau. Aš visas nutirpau ir ilgai gulėjau ant grindų, bijodamas pajudėti. Po to aš atsisakiau minties kasti urvą.

Įdomu pažymėti vieną faktą: įspūdis, kurį man padarė marsiečiai, buvo toks sunkus, jog aš nebetikėjau, kad žmonės galėtų pasiekti pergalę, kuri mane išgelbėtų. Tačiau ketvirtą ar penktą naktį aš išgirdau šaudant iš sunkiųjų pabūklų.

Buvo vėlyva naktis, ir skaisčiai švietė mėnulis. Marsiečiai pašalino ekskavatorių ir patys kažkur dingo. Tiktai tolumoje stovėjo kovos trikojis, o viename duobės

kampe daugiarankė mašina vis dar tebedirbo kaip tik priešais kiaurymę, pro kurią aš žiūrėjau. Duobėje buvo visai tamsu, išskyrus vietas, kur krito mėnulio šviesa arba atspindys tos daugiarankės mašinos, kuri savo žvangesiu tebedrumstė nakties tylą. Naktis buvo kuo ramiausia. Vienas tik mėnulis viešpatavo danguje. Išgirdau lojant šunį, ir tasai pažįstamas garsas privertė mane suklusti. Paskui labai aiškiai išgirdau dundant, lyg kažkur šaudytų sunkieji pabūklai. Suskaičiau šešis šūvius ir po ilgos pertraukos — dar šešis. Paskui viskas nutilo.

## IV skyrius

### VIKARO MIRTIS

Tai įvyko šeštąją mudviejų kalinimo dieną. Aš žiūrėjau pro kiaurymę ir staiga pajutau, kad esu likęs vienas. Užuot stovėjęs šalia manęs ir stūmęs mane nuo kiaurymės, vikaras kažkodėl nuėjo į plovyklą. Man tai pasirodė įtartina. Tyliais žingsniais aš skubiai sugrįžau į plovyklą. Tamsoje išgirdau vikarą geriant. Ištiesiau patamsy ranką, ir mano pirštai užčiuopė burgundiško vyno butelį.

Keletą minučių mudu grūmėmės. Butelis nukrito ant žemės ir sudužo. Aš jį paleidau ir atsistojau. Mudu stovėjome vienas prieš kitą, sunkiai alsuodami, sugniaužę kumščius. Pagaliau aš atsistojau tarp jo ir maisto atsargų ir pasakiau, kad esu pasiryžęs įvesti griežtą drausmę. Padalinau visas atsargas į keletą dalių, kad jų mums užtektų dešimčiai dienų. Šiandien jis nieko daugiau nebegaus.

Dienos metu jis vėl bandė prisiartinti prie atsargų. Aš buvau užsnūdęs, bet išsyk pabudau. Visą dieną ir ištisą naktį mudu sėdėjome vienas priešais antrą; aš, nors ir mirtinai išvargęs, buvau nepermaldaujamas, o jis kūkčiojo ir skundėsi neapsakomai išalkęs. Žinau, kad šitaip praslinko tiktai viena naktis ir viena diena, bet man tada atrodė, ir net dabar rodosi, kad tai truko visą amžinybę.

Padidėję mūsų nesutarimai pagaliau išsiplėtė į atvirą susikirtimą. Ištisas dvi ilgas dienas mes pusbalsiu ginči-

jomės, barėmės, plūdomės. Kartais, nebetekęs kantrybės, jį mušiau, kartais švelniai įtikinėjau; kartą net bandžiau jį sugundyti paskutiniu burgundiško vyno buteliu: virtuvėje buvo vamzdis lietaus vandeniui nubėgti, iš jo aš galėjau atsigerti. Bet nepadėjo nei įkalbinėjimai, nei grasinimai; atrodė, kad jis išsikraustė iš proto. Jis vis tebemėgino pasigrobti maisto atsargas ir balsu kalbėjo pats su savim. Jis elgėsi labai neatsargiai, ir kiekvieną akimirką mus galėjo susekti marsiečiai. Netrukus aš supratau, kad jis visai neteko proto,— aš likau tamsoje vienas su pamišėliu.

Man atrodo, kad ir aš tuomet buvau ne visai normalus. Mane kankino klaikūs sapnai. Nors keista, bet man atrodo, kad vikaro išprotėjimas mane įspėjo,— aš stengiausi laikytis kiek galint tvirčiau ir todėl išvengiau beprotystės.

Aštuntą dieną vikaras pradėjo garsiai kalbėti, ir aš jokiu būdu negalėjau sustabdyti jo.

— Tai yra pelnyta bausmė, dieve! — nuolat kartojo jis,— teisinga bausmė. Nutrenk mane ir visą mano giminę. Mes nusikaltome, mes paskendome nuodėmėse... Visur žmonės kentėjo, vargšus su žemėmis maišė, o aš tylėjau. Mano pamokslai — beprotystė. Aš turėjau pakilti ir, nesigailėdamas savo gyvybės, šaukti žmones atgailauti, atgailauti!.. Vargšų ir kenčiančiųjų skriaudėjai!.. Dievo vynuogynas!..

Paskui jis vėl atsiminė maistą, prie kurio aš jo neprileidau, maldavo mane, verkė, grasino. Jis ėmė šaukti garsiau; aš prašiau to nedaryti; jis pasijuto galįs mane valdyti ir ėmė grasinti, kad jis rėksiąs ir atkreipsiąs marsiečių dėmesį. Iš pradžių tat mane išgąsdino, bet aš supratau, kad mano nuolaidumas dar labiau sumažintų mūsų šansus išsigelbėti. Nors ir nelabai tuo tikėjau, vis dėlto galima buvo laukti, kad jis gali tai padaryti. Šiaip ar taip, tą dieną jis savo grasinimų neįvykdė. Nuolat keldamas balsą, jis kalbėjo ištisą aštuntą ir devintą dieną. Jis grasino, maldavo ir vėl atgailavo, kad blogai tarnavo dievui. Man jo pagailo. Truputį numigęs, jis vėl ėmė kalbėti; šį kartą taip garsiai, jog aš turėjau įsikišti.

— Tylėkite,— maldavau aš.

Jis tamsoje atsiklaupė.

— Aš per ilgai tylėjau,— tarė jis taip garsiai, kad tai turėjo girdėtis ir duobėje,— dabar aš turiu liudyti. Vargas šitam neteisiųjų miestui! Vargas! Vargas! Vargas! Vargas žemės gyventojams, nes jau sugriaudė trimitas...

— Nutilkite,— kimiu balsu tariau aš, stingdamas iš baimės, kad marsiečiai gali mus išgirsti.— Dėl dievo meilės, nutilkite...

— Ne! — garsiai sušuko vikaras, pakildamas ir tiesdamas į priekį rankas.— Tark! Dievo žodis viršum manęs!

Trimis šuoliais jis prišoko prie virtuvės durų.

— Aš turiu liudyti! Aš einu! Ir taip jau ilgai delsiau.

Pagriebęs mėsos kapoklę, kabančią ant sienos, aš puoliau paskui jį. Baimė įsiutino mane. Pasivijau jį virtuvės viduryje. Nusilenkdamas pabudusiam žmoniškumui, ašmenis aš atsukau į save ir jam smogiau su pentimi. Jis parkrito kniūpsčias ant grindų. Susverdėjęs aš peržengiau per jį ir sustojau, sunkiai alsuodamas. Jis gulėjo kaip negyvas.

Staiga išgirdau triukšmą lauke, tarytum nuo sienos būtų byrėjęs tinkas; trikampė kiaurymė dingo. Pažvelgęs aukštyn, pamačiau, kad pro plyšį slenka daugiarankė mašina. Tarp nuolaužų raitėsi vienas čiuptuvas. Paskui, slidinėdamas nugriuvusiom sijom, pasirodė antras. Aš nutirpau iš siaubo. Paskui pamačiau kažkokį daiktą, panašų į skaidrią plokštelę, kuris buvo pridengęs baisingą veidą ir dideles tamsias marsiečio akis. Metalinis aštuonkojis raitėsi, judindamas kiaurymėje čiuptuvus.

Aš šokau atgal, suklupau ant vikaro ir sustojau prie plovyklos durų. Raitydamasis ir sukiodamasis į visas puses, čiuptuvas įslinko per du jardus į virtuvę. Keletą sekundžių aš stovėjau kaip užburtas ir žiūrėjau, kaip jis pamažu slenka vis arčiau prie manęs. Paskui, tyliai sušukęs iš baimės, puoliau į plovyklą. Aš taip drebėjau, kad vos besilaikiau ant kojų. Atidaręs duris į anglių rūsį, stovėjau tamsoje, žiūrėdamas pro plyšį duryse, ir klausiausi. Ar mane pastebėjo marsietis? Ką jis ten veikia?

Virtuvėje kažkas brazdėjo, kliuvo už sienų ir negarsiai žvangėjo, tarsi ant žiedo suverti raktai. Kažkas sun-

kus,— gerai nesupratau, kas tai galėjo būti,— vilkosi virtuvės grindimis prie plyšio. Nebeištvėriau, prisiartinau prie durų ir dirstelėjau į virtuvę. Trikampėje saulės apšviestoje kiaurymėje pamačiau marsietį daugiarankėje mašinoje; jis atidžiai apžiūrinėjo vikaro galvą. Tučtuojau pagalvojau, kad, pamatęs gilią žaizdą, jis suvokė, jog aš esu čia.

Nuslinkau atgal į anglių rūsį, uždariau duris ir tamsoje tyliai įsirausiau į anglis. Kiekvieną akimirką aš sustingęs klausiausi, ar viršuje nejuda marsiečio čiuptuvai.

Staiga vėl pasigirdo negarsus metalo žvangesys,— čiuptuvas lėtai slinko virtuvėje. Vis arčiau ir arčiau — jis jau plovykloje. Aš tikėjausi, kad manęs jis nepasieks. Čiuptuvas gribštelėjo rūsio duris. Beveik nepakenčiama laukimo amžinybė; išgirdau, kaip trinktelėjo velkė. Jis surado duris! Marsiečiai žino, kas yra durys!

Čiuptuvas knebinėjosi prie velkės ne ilgiau kaip vieną minutę; paskui durys atsidarė.

Tamsoje vos ne vos įžiūrėjau tą lanksčią ataugą, kuri labiausiai panėšėjo į dramblio straublį. Čiuptuvas artėjo prie manęs, graibstė ir čiupinėjo sieną, anglis, malkas ir lubas. Jis buvo panašus į tamsų kirminą, į visas puses sukinėjantį aklą galvą.

Čiuptuvas palietė mano pusbačio užkulnį. Aš vos nesušukau, tačiau susilaikiau, dantimis sukandęs ranką. Valandėlę buvo tylu. Jau buvau bemanąs, kad čiuptuvas dingo. Staiga, netikėtai spragtelėjęs, jis kažką pagriebė,— man pasirodė, kad mane! — ir tartum ėmė trauktis iš rūsio. Bet nebuvau tuo tikras. Matyt, jis pačiupo anglies gabalą.

Pasinaudojęs proga, aš ištiesiau nutirpusius sąnarius ir įsiklausiau. Sieloje karštai meldžiau išsigelbėjimo.

Staiga vėl išgirdau žvangesį. Lėtai lėtai čiuptuvas artinosi prie manęs, krapštydamas sienas ir bilsnodamas į baldus.

Nežinojau, ar jis pasieks mane, ar ne. Staiga stipriu smūgiu jis užtrenkė rūsio duris. Girdėjau, kaip jis sučežėjo sandėlyje, girdėjau, kaip stumdė sausainių skardines, kaip sudužo butelis. Paskui vėl smūgis į rūsio duris. Po to tyla ir begalinis kamuojantis laukimas.

Ar jis išėjo, ar ne? Pagaliau nusprendžiau, kad išėjo. Čiuptuvas nebegrįžo į anglių rūsį; bet aš, tamsoje įsikasęs į anglis, išgulėjau ištisą dešimtąją dieną, nedrįsdamas iššliaužti net vandens atsigerti, nors mane kankino baisus troškulys. Tiktai vienuoliktą dieną ryžausi išeiti iš savo slėptuvės.

## V skyrius

### TYLA

Prieš eidamas į sandėlį, uždariau duris iš virtuvės į plovyklą. Bet sandėlį radau tuščią; dingo visos maisto atsargos — ligi paskutinio trupinėlio. Matyt, marsietis viską nusinešė. Pirmą kartą per tas dešimt dienų mane apėmė visiška neviltis. Nei vienuoliktą, nei dvyliktą dieną aš nieko nevalgiau.

Aš visiškai nusilpau, burna ir gerklė išdžiūvo. Sėdėjau tamsioje plovykloje, netekęs jokios vilties išsigelbėti. Man vaidenosi įvairiausi valgiai. Man atrodė, kad aš esu apkurtęs, nes garsai, kuriuos paprastai girdėjau iš duobės, visiškai nutilo. Nesijaučiau toks stiprus, kad galėčiau tyliai prišliaužti prie plyšio virtuvėje, kitaip būčiau tai padaręs.

Dvyliktą dieną mano gerklė taip išdžiūvo nuo troškulio, jog aš, rizikuodamas atkreipti marsiečių dėmesį, ėmiau pumpuoti girgždantį siurblį palei kriauklę ir gavau porą stiklinių tamsaus dumblino skysčio. Vanduo mane sustiprino, ir aš pasidariau šiek tiek žvalesnis, pastebėjęs, kad nepasirodė nė vienas čiuptuvas, nors marsiečiai turėjo girdėti mane dirbant. Tomis dienomis aš daug galvojau apie vikarą ir jo mirtį, bet mano mintys blaškėsi ir painiojosi.

Tryliktą dieną išgėriau dar truputį vandens ir pusiau snausdamas galvojau apie valgį ir kūriau fantastiškus, neįvykdomus planus pabėgti. Vos tik pradėjus snausti, mane kankindavo slogūs sapnai: čia vikaro mirtis, čia šaunios puotos. Bet ir miegodamas, ir atbudęs jaučiau kažkokį aštrų skausmą, kuris mane vertė nuolat gerti.

Šviesa, kuri skverbėsi į plovyklą, dabar buvo nebe pilka, bet rausva. Mano liguistai vaizduotei ta šviesa atrodė kraujo spalvos.

Keturioliktą dieną užėjau į virtuvę ir labai nustebau, pamatęs, kad plyšys sienoje užžėlė raudona žole, ir todėl prieblanda virtuvėje įgavo rausvą toną.

Ankstų penkioliktosios dienos rytą išgirdau virtuvėje kažkokį keistą labai pažįstamą garsą. Geriau įsiklausęs nusprendžiau, jog tai tikriausiai cypia ir krapštosi šuo. Įžengęs į virtuvę, pro sužėlusią raudoną žolę plyšyje pamačiau šuns snukį. Labai nustebau. Užuodęs mane, šuo keliskart amtelėjo.

Pagalvojau, kad jeigu kartais man pavyktų be triukšmo jį prisivilioti į virtuvę, aš galėčiau jį užmušti ir suvalgyti. Šiaip ar taip, verčiau jį užmušti, nes jis gali atkreipti marsiečių dėmesį.

Nušliaužiau prie jo ir meiliai sušnibždėjau:

— Šuneli! Šuneli! — Bet šuo tučtuojau dingo.

Aš pasiklausiau,— ne, aš neapkurtęs: duobėje iš tikrųjų buvo tylu. Nugirdau tiktai lyg paukštį skrendant ir dar kažkokį garsų kranksėjimą — ir daugiau nieko.

Ilgai gulėjau prie plyšio, nedrįsdamas praskleisti raudonąjį brūzgyną. Kartą ar du išgirdau lengvutį čežėjimą — lyg šuo bėgiotų po smiltyną. Girdėjau, kaip man atrodė, šlamant sparnus,— ir viskas. Pagaliau išdrįsau pažvelgti į lauką.

Duobėje — nieko. Tiktai viename kampe varnų būrys pešėsi prie marsiečių iščiulptų lavonų.

Apsidairiau aplinkui, netikėdamas savo akimis. Nė vienos mašinos. Duobė tuščia. Viename kampe — pilkšvų dulkių krūva, kitame — kelios aliuminio juostos ir juodi paukščiai prie žmonių palaikų.

Atsargiai išlindau pro raudonus augmenis ir atsistojau ant griuvėsių krūvos. Priešais mane buvo atviras plotas, tiktai užpakalyje, šiaurėje, dunksojo namas,— niekur nė kvapo jokių marsiečių. Duobė buvo čia pat po mano kojomis, bet toliau, pasilypėjęs ant plytų krūvos, galėjau užkopti ant namo liekanų. Vadinas, išsigelbėjau! Aš visas suvirpėjau iš džiaugsmo.

Valandėlę stovėjau, nežinodamas, ką daryti, paskui staiga, beribės drąsos pagautas, plakančia širdimi, užsikapsčiau ant griuvėsių krūvos, po kuria aš taip ilgai buvau gyvas palaidotas.

Dar kartą apsidairiau. Šiaurėje tas pats — jokio marsiečio.

Kai paskutinį kartą dienos šviesoje mačiau šią Šino miestelio dalį, čia buvo nutįsusi vingiuota gatvė su puošniais baltais ir raudonais nameliais, apsuptais ūksmingų medžių. Dabar aš stovėjau ant šiukšlių, plytų, molio ir smėlio krūvos, apžėlusios raudonu brūzgynu, panašiu į kaktusus ir slopinančiu visą Žemės augmeniją. Medžiai aplinkui stovėjo pliki ir pajuodavę: dar gyvais jų kamienais kilo aukštyn raudoni augliai.

Apylinkės namai buvo visi išgriauti, bet nė vienas nesudegė. Kai kur sienos išliko ligi antrojo aukšto, bet visi langai buvo išdaužyti, durys nuplėštos. Net ir kambariuose augo raudona žolė. Duobėje po manim varnos pešėsi dėl žmonių lavonų. Ant griuvėsių šokinėjo daugybė paukščių. Vieno namo siena atsargiai kopė žemyn sulysusi katė; bet žmonių niekur nemačiau.

Po ilgo kalinimo diena man spigino akis, dangus buvo skaisčiai žydras. Lengvas vėjelis vos vos judino raudoną, visur iškerojusią kaip piktžolės žolę, ir kaip malonu man buvo kvėpuoti!

## VI skyrius

### KĄ MARSIEČIAI PADARĖ PER DVI SAVAITES

Valandėlę aš stovėjau svirduliuodamas ant šiukšlių ir griuvėsių krūvos, užmiršęs pavojų. Toje niūrioje oloje, iš kurios tik ką išlindau, aš vis galvojau apie tiesioginę grėsmę. Nežinojau, kas atsitiko pastarosiomis dienomis, nesitikėjau, kad pamatysiu tokį vaizdą. Maniau, jog pamatysiu Šiną, visiškai sugriautą; tuo tarpu prieš mano akis buvo nusidriekęs keistas ir niūrus, tarytum kitos planetos gamtovaizdis.

Tą valandą aš patyriau svetimą žmonėms, bet mūsų gyvuliams gerai pažįstamą jausmą. Jutau tą patį, ką jaučia triušis, sugrįžęs į savo olą ir staiga pamatęs dešimt žemkasių, kurie visiškai nukasė jo būstą. Aš tada pirmą kartą neaiškiai pajutau tai, kas vėliau man visiškai paaiškėjo ir kas mane slėgė daugel dienų: patyriau nuvainikavimo jausmą, įsitikinimą, kad aš jau nebe Žemės valdovas, o tik šiaip gyvulys tarp kitų marsiečių pajungtų gyvulių. Mums atsitiks tas pats, kas ir kitiems gyvuliams: mus persekios, medžios, o mes bėgsime ir slapstysimės. Žmogaus viešpatavimas pasibaigė.

Toji mintis šmėkštelėjo galvoj ir dingo, ir aš pasijutau baisiai alkanas. Netoli duobės, už mūro tvoros, apžėlusios raudona žole, pamačiau išlikusį sodo sklypelį. Tatai įkvėpė man truputį vilties, ir aš ėmiau sėlinti, grimzdamas iki kelių, o vietomis net ligi kaklo raudonoje žolėje ir jausdamasis visiškai saugus jos priedangoje. Sodo siena buvo beveik šešių pėdų aukščio, ir kai aš pabandžiau ją perlipti, paaiškėjo, kad negaliu pakelti kojos; tada nuėjau toliau pagal sieną iki kampo, kur pamačiau supiltą kalvą, užlipau ant jos ir nušokau į sodą. Čia aš radau keletą jaunų svogūnėlių ir daug smulkių morkų. Visa tai surinkęs, išlindau pro išgriautą sieną ir tarp medžių, apaugusių purpurinėmis bei raudonomis atžalomis, nuėjau Kju link. Tai buvo panašu į pasivaikščiojimą tarp kruvinų stalaktitų. Galvojau tiktai, kaip pavalgyti ir kaip pabėgti: troškau kuo greičiau pasišalinti iš šitos prakeiktos, nepanašios į žemiškąją, vietovės.

Kiek toliau žolėje radau pulkelį grybų ir juos suvalgiau, paskui užėjau tamsią sruvenančio vandens gyslelę — ten, kur anksčiau buvo pievos. Menkas valgis tiktai padilgino mano alkį. Iš pradžių aš stebėjaus, iš kur galėjo atsirasti šita drėgmė karštą ir sausą vasarą, bet paskui supratau, kad jos šaltinis buvo raudonoji žolė, kuri čia augo tarsi tropikuose. Kai tik šis nepaprastas augalas sutikdavo vandenį, jis labai greit pasiekdavo nepaprastą dydį ir nepaprastai vešliai iškerodavo. Jo sėklos pateko į Vėjaus ir Temzės upes, ir smarkiai augančios atžalos greit uždengė abi upes.

Patnyje, kaip vėliau pamačiau, tie brūzgynai beveik visai paslėpė tiltą; ties Ričmondu Temzės vanduo išsiliejo plačiu, bet negiliu srautu Hemptono ir Tvikenhemo pievomis. Raudonoji žolė ėjo paskui patvinusią upę, ir netrukus visas sugriautas vilas Temzės slėnyje aptraukė tas raudonas liūnas, kurio pakraštyje aš dabar stovėjau. Raudonoji žolė paslėpė marsiečių padarytų sunaikinimų pėdsakus.

Vėliau ta raudonoji žolė taip pat greit išnyko, kaip ir buvo išaugusi. Ją sunaikino kažkokių bakterijų sukelta liga. Natūralios atrankos keliu visi Žemės augalai įgavo tam tikrą atsparumą prieš tas bakterijas — jie niekad nežūva be atkaklios kovos; bet raudonoji žolė džiūvo iš šaknų, jos laiškai pabalo, raukšlėjosi, darėsi trapūs ir krito vos tik prie jų prisilietus; vanduo, iš pradžių padėjęs raudonajai žolei veistis, dabar nešė į jūrą paskutinius jos likučius...

Vos tik priėjęs prie vandens, pirmiausiai, žinoma, numalšinau troškulį. Išgėriau labai daug vandens ir, neatsispirdamas alkiui, ėmiau kramtyti raudonosios žolės laiškus, bet jie buvo vandeningi ir turėjo kažkokį nemalonų metalo skonį. Pastebėjau, kad vanduo negilus ir kad aš galiu be pavojaus jį perbristi, nors raudonoji žolė ir apraizgė man kojas. Bet kuo arčiau upės, tuo buvo giliau, ir aš pasukau atgal Mortleiko link. Stengiausi laikytis kelio, orientuodamasis pagal sugriautas pakelės vilas, tvoras bei žibintus, ir pagaliau, pasiekęs kalvą, ant kurios stovi Rohemptonas, išėjau į Patnio apylinkes.

Čia kraštovaizdis pasikeitė, ir dingo visas jo neįprastumas: visur buvo matyti sugriovimo žymių. Kai kur apylinkė buvo taip nuniokota, lyg pro ją būtų praūžęs viesulas, o už keliasdešimt jardų pasitaikydavo ir visai nepaliestų kampelių; namai su tvarkingai nuleistomis langų užuolaidomis bei užrakintomis durimis atrodė tarsi gyventojų palikti tik vienai kitai dienai, o gal juose žmonės ir dabar ramiausiai miegojo. Raudonoji žolė čia buvo nebe tokia vešli, aukštų medžių kamienais nesivyniojo raudonieji augalai. Mėginau po medžiais susirasti maisto, bet nieko neradau; užsukau į porą paliktų namų, bet juose, matyt, jau buvo apsilankę kiti, ir jie buvo apiplėš-

ti. Likusią dienos dalį išgulėjau krūmuose. Mano jėgos išseko, ir toliau eiti nebegalėjau.

Visą tą laiką aš nesutikau nė vieno žmogaus ir niekur nepastebėjau marsiečių. Teko pamatyti porą perkarusių šunų, bet jie bėgo nuo manęs, nors aš juos ir bandžiau prisivilioti. Netoli Rohemptono užtikau dviejų žmonių griaučius,— ne lavonus, bet griaučius,— jie buvo švariai apgraužti; miške radau išmėtytų kačių, triušių kaulų ir avies kaukolę. Bet ant jų nieko nebuvo likę, veltui aš juos graužiau.

Saulė nusileido, o aš vis dar ėjau Patnio link; čia marsiečiai, matyt, viską naikino šiluminiu spinduliu. Darže už Rohemptono prisikasiau jaunų bulvių ir jomis numalšinau badą. Iš čia atsivėrė vaizdas į Patnį ir upę — niūrus ir nykus vaizdas: pajuodavę medžiai, juodi vienišі griuvėsiai kalvos papėdėje, rausvos nuo žolės pelkės patvinusios upės slėnyje ir slegianti tyla. Mane apėmė siaubas, pagalvojus, kaip ūmai viskas pakito.

Nenoromis ėmiau galvoti, kad visa žmonija sunaikinta, nušluota nuo žemės paviršiaus ir kad aš čia stoviu vienas, paskutinis gyvas išlikęs žmogus. Prie Patnio kalvos viršūnės užtikau dar vienus griaučius: rankos buvo nutrauktos ir gulėjo už kelių jardų toliau nuo stuburo. Eidamas tolyn, aš vis labiau ir labiau ėmiau tikėti, kad visi šios apylinkės žmonės sunaikinti, išskyrus vieną kitą tokį kaip aš pabėgėlį. Palikę sunaikintą kraštą, marsiečiai, matyt, nuėjo toliau ieškodami maisto. Gal dabar, šią valandą, jie griauna Berlyną arba Paryžių, jeigu tik nenuėjo į šiaurę.

## VII skyrius

### ŽMOGUS PATNIO KALVOS VIRŠŪNĖJE

Tą naktį aš nakvojau viešbutyje Patnio kalvos viršūnėje ir miegojau lovoje pirmą kartą nuo tos dienos, kai išbėgau į Lederhedą. Neverta pasakoti, kaip aš be jokio reikalo laužiausi į namą, o paskui pastebėjau, kad durys iš vidaus užstumtos velke; kaip išnaršiau visus kam-

barius, ieškodamas maisto, ir pagaliau, jau nebetekęs vilties, kažkokioje kamaraitėje, rodos, tarnaitės miegamajame, radau žiurkių apgraužtą plutą ir dvi skardines ananasinių konservų. Kažkas buvo jau iškrėtęs namą ir jį ištuštinęs. Vėliau bufete radau keletą džiūvėsių ir sumuštinių, kurių, matyt, nepastebėjo mano pirmtakai. Sumuštiniai buvo sugedę, o džiūvėsiais ne tik numalšinau alkį, bet ir prisikimšau jų į kišenes. Lempos nedegiau, bijodamas, kad koks marsietis, ieškodamas maisto, slankioja kur nors šioje Londono grafystės dalyje. Prieš atsiguldamas aš ilgai nerimo slegiamas stypčiojau nuo vieno lango prie kito ir dairiausi, ar kur nematyti šitų pabaisų. Miegojau blogai. Gulėdamas lovoje, pastebėjau, kad pradedu galvoti nuosekliai ir logiškai, ko negalėjau daryti nuo tos dienos, kai susikirtau su vikaru. Visas pastarąsias dienas aš buvau arba nervingai susijaudinęs, arba visiškai atbukęs ir abejingas. Tą naktį maisto sustiprintos mano smegenys, matyt, prablaivėjo, ir aš vėl išmokau galvoti.

Man neišėjo iš galvos trys dalykai: vikaro nužudymas, kur dabar yra marsiečiai ir koks mano žmonos likimas. Pirmąjį dalyką skaitytojams minėjau, nejausdamas jokio siaubo arba sąžinės graužimo; žiūrėjau į jį kaip į įvykusį faktą, kurį nemalonu atsiminti, tačiau visiškai nesigailėjau tai padaręs. Tada, kaip ir dabar, aš maniau, jog žingsnis po žingsnio viskas taip susiklostė, jog nejučiom mano kantrybė trūko: aš neišvengiamai tapau aplinkybių auka. Nesijaučiau nusikaltęs, tačiau žmogžudystė mane vis tebepersekiojo. Nakties tyloje aš prisiminiau visas mudviejų kalbas nuo pat pirmojo susitikimo, kai jis, sėdėdamas šalia manęs ir nekreipdamas dėmesio į mano troškulį, rodė į ugnį ir dūmus, tarp Veibridžo griuvėsių. Mes buvome per daug skirtingo būdo žmonės, kad galėtume veikti išvien, bet mudu suvedė aklas atsitiktinumas. Jeigu aš būčiau galėjęs numatyti įvykius, tai būčiau palikęs jį Holiforde. Bet aš nieko nenumačiau; o nusikalsti — tai numatyti ir veikti. Pasakoju viską taip, kaip buvo. Liudininkų nėra — galėčiau nuslėpti savo nusikaltimą, bet aš apie viską papasakojau, tegu skaitytojas mane teisia.

Kai galop nuvijau prieš akis gulinčio kūno reginį, man atėjo į galvą mintis apie marsiečius ir apie žmoną. Kai dėl pirmųjų, tai apie juos neturėjau jokių duomenų, todėl negalėjau daryti išvadų, galėjau manyti ką tik noriu. Su antruoju punktu irgi nebuvo geriau. Ir staiga naktis man pavirto sunkiu slogučiu. Aš sėdėjau lovoje, žiūrėdamas į tamsą. Meldžiausi, kad šiluminis spindulys staiga ir be kančių nutrauktų tą tamsą. Keista naktis. Ji pasirodė man dar keistesnė, kai švintant vogčiomis iškiūtinau iš namo tarytum žiurkė iš savo olos,— didesnis už žiurkę, bet vis dėlto žemesnės rūšies gyvis, kurį bet kas įsigeidęs gali pasigauti ir nužudyti. Tas karas bent išmokys mus gailėtis tų neprotingų būtybių, kurios turi kęsti mūsų viešpatavimą.

Rytas buvo giedras ir šiltas. Rytinis skliautas raudo, ten būriavosi auksiniai debesėliai. Nuo Patnio kalvos Vimbldono link visur buvo pilna ženklų to paniško srauto, kuris iš čia pasuko į Londoną sekmadienio vakare, kai jau buvo prasidėjusios kautynės su marsiečiais: rankinis dviejų ratų vežimėlis su užrašu „Tomas Lobas, daržovininkas, Naujasis Moldenas" su vienu sulaužytu ratu ir sulankstyta skardine dėže, kažkieno šiaudinė skrybėlė, suminta į dabar sukietėjusį purvą, o Vest kalvos viršūnėje — sudaužyto stiklo šukės su kraujo dėmėmis prie apversto lovio arkliams girdyti. Ėjau iš lėto, nežinodamas, kas man daryti. Norėjau eiti į Lederhedą, nors ir žinojau, kad žmoną ten surasti tėra labai maža vilties. Žinoma, jeigu mirtis staiga neužklupo jos giminių, tai jie pabėgo iš ten drauge su ja; bet man atrodė, kad ten aš galėsiu sužinoti, kur išbėgo Serėjaus gyventojai. Norėjau surasti žmoną, tik nežinojau, kaip ją surasti; aš buvau pasiilgęs jos, buvau pasiilgęs visos žmonijos. Skaudžiai jaučiau savo vienatvę. Ties sankryža pasukęs į šalį, medžių ir krūmų priedangoje nuėjau plačios Vimbldono lygumos link.

Ant tamsios žemės skyrėsi geltonos prožirnių ir šilojų dėmės — raudonosios žolės nebebuvo matyti. Atsargiai sėlinau atviro ploto pakraščiu. Patekėjo saulė, viską užliedama savo gaivinančia šviesa. Klane po medžiais pamačiau buožgalvių ir sustojau; aš žiūrėjau į juos, iš jų

mokydamasis gyvybės atkaklumo. Ir staiga apsigręžiau,— pajutau, kad esu kažkieno sekamas, ir įsižiūrėjęs pamačiau kažką pasislėpusį krūmuose. Pastovėjęs žengiau žingsnį krūmų link, iš ten išlindo žmogus su durklu prie šono. Aš iš lengvo prisiartinau prie jo. Jis stovėjo nieko nesakydamas ir įdėmiai žiūrėjo į mane.

Priėjęs arčiau, pastebėjau, kad jo drabužiai tokie pat purvini kaip ir mano,— tarytum jį būtų tempę pro kanalizacijos vamzdį. Priėjęs dar arčiau, pamačiau, kad jis visas išsitepęs dumblu, moliu ir suodžiais. Juodi plaukai buvo užkritę jam ant akių, veidas purvinas ir sulysęs, ir iš pradžių aš jo visai nepažinau. Ant smakro raudonavo dar neužgijęs randas.

— Stok! — sušuko jis, kai priėjau prie jo per dešimt jardų. Aš sustojau. Jo balsas buvo kimus.— Iš kur jūs einate? — paklausė jis.

Aš atsidėjęs stebėjau jį.

— Einu iš Mortleiko,— atsakiau.— Mane buvo užvertę prie duobės, kurią marsiečiai iškasė šalia savo cilindro. Ištrūkau iš ten ir išsigelbėjau.

— Čia nėra kas valgyti,— tarė jis.— Čia yra mano žemė, visa ši kalva šiapus upės ir anapus iki Klephemo ir iki ganyklos. Maisto čia atsiras tiktai vienam. Kur jūs einate?

Ne iš karto jam atsakiau.

— Nežinau. Slapsčiausi griuvėsiuose ištisas trylika ar keturiolika dienų. Nežinau, kas per tą laiką atsitiko.

Jis nepasitikėdamas dirstelėjo į mane, paskui jo veido išraiška šiek tiek sušvelnėjo.

— Aš neketinu čia pasilikti,— tariau,— ir žadu eiti į Lederhedą,— ten esu palikęs žmoną.

Jis bakstelėjo pirštu į mane.

— Tai jūs,— paklausė jis,— esate tas žmogus iš Vokingo? Ir jūsų neužmušė prie Veibridžo?

Dabar ir aš jį pažinau.

— Tai jūs tas artileristas, kuris buvo užėjęs į mano sodą?

— Sveikinu! — tarė jis.— Mudviem abiem pasisekė. Tiesiog nesinori tikėti, kad čia esate jūs!

Jis ištiesė man ranką, ir aš ją paspaudžiau.

— Aš nušliaužiau lietaus vamzdžiu,— tarė jis.— Jie ne visus išžudė. Kai jie pasitraukė, aš laukais pasiekiau Voltoną. Bet klausykite, nepraslinko nė šešiolikos dienų, o jūs visai pražilote.— Staiga jis pasisuko ir pažvelgė per petį.— Tai tik kovarnis,— tarė jis.— Dabar žmogus pastebi net paukščio sparno šešėlį. Čia jau per daug atvira vieta. Lįskime į krūmus ir pasikalbėsime.

— Ar jūs matėte marsiečius? — paklausiau aš.— Nuo to laiko, kai aš ištrūkau...

— Jie nuėjo Londono kryptimi,— pertraukė jis.— Manau, kad ten jie įsirengė didesnę stovyklą. Naktį Hempstedo kryptimi visas dangus žėruoja tarytum virš didelio miesto. Ir matyti, kaip juda jų šešėliai. O dieną jų nematyti. Arčiau nė nesirodo...— Jis suskaičiavo ant pirštų.— Štai jau penkios dienos... Tada du marsiečiai tempė Hamersmito link kažkokį didelį daiktą. O užvakar naktį,— jis nutilo ir paskui reikšmingai pridūrė:— švysčiojo kažkokios ugnys, ir ore kažkas lakstė. Manau, kad jie pasistatė skraidomąją mašiną ir bandė skraidyti.

Aš taip ir sustingau, šliaužmamas repečkomis,— mudu jau buvome arti krūmų.

— Skraidyti?!

— Taip,— tarė jis,— skraidyti.

Aš įlindau giliau į krūmus ir atsisėdau.

— Vadinasi, žmonijai bus baigta...— tariau aš.— Jeigu jie tik sugebės skraidyti, jie paprasčiausiai aplėks visą pasaulį...

Jis linktelėjo galvą.

— Jie aplėks. Tada čia pasidarys šiek tiek lengviau. Taip, nors kita vertus...— jis pasižiūrėjo į mane.— Argi jums neaišku, kad žmonijai jau dabar baigta? Aš tuo esu įsitikinęs. Mes esame sunaikinti... Sutriuškinti...

Aš dirstelėjau į jį. Nors ir labai keista, bet toji mintis, tokia aiški ir suprantama, visai nebuvo atėjusi man į galvą. Aš vis dar neaiškiai kažko tikėjausi, turbūt senu papratimu. Jis tvirtai pakartojo: „Sutriuškinti!"

— Viskas baigta,— tarė jis.— Jų žuvo vienas, tiktai vienas. Jie smarkiai įsitvirtino ir sutriuškino didžiausią valstybę pasaulyje. Jie mus sutrypė. Marsietis prie Veibridžo žuvo atsitiktinai. Ir šitie marsiečiai tėra dar tik

pionieriai. Jų atvyksta vis daugiau. Tos žaliosios žvaigždės — aš jų nemačiau penkios ar šešios dienos, bet esu įsitikinęs, kad jos kasdien kur nors nukrinta. Mes esame nugalėti! Mes sutriuškinti!

Nieko jam neatsakiau, veltui mėgindamas surasti ir pasakyti ką nors priešinga.

— Tai net ir ne karas,— toliau kalbėjo artileristas,— ar galimas karas tarp žmonių ir skruzdžių?

Staiga prisiminiau observatorijoje praleistą naktį.

— Po dešimtojo šūvio jie daugiau nebešaudė iš Marso, bent iki tol, kol žemę pasiekė pirmasis cilindras.

— O iš kur jūs žinote? — paklausė artileristas.

Aš paaiškinau.

Jis susimąstė.

— Kas nors atsitiko jų patrankai,— tarė jis.— Bet kas iš to? Jie vėl ją sutaisys. Jeigu kiek ir sugaiš, bene nuo to kas pasikeis? Žmonės — ir skruzdės. Skruzdės stato miestus, gyvena savu gyvenimu, kariauja, ruošia revoliucijas, kol nekliudo žmonėms; jeigu jos kliudo, tai jas tiesiog ima ir pašalina. Mes dabar tapome skruzdėmis. Tiktai...

— Kas tiktai? — paklausiau aš.

— Mes esame valgomosios skruzdės.

Abu pasižiūrėjome vienas į antrą.

— O ką jie mums padarys? — paklausiau aš.

— Kaip tik apie tai aš ir galvojau,—atsakė jis,— visą laiką galvoju. Iš Veibridžo aš nuėjau į pietus ir visą laiką galvojau. Stebėjau. Žmonės neteko galvos, jie verkšleno ir jaudinosi. Bet aš nemėgstu verkšlenti. Man teko žiūrėti mirčiai į akis. Aš nesu žaislinis kareivėlis ir žinau, kad mirti — nesvarbu kaip — vis tiek reikės. Bet jeigu apskritai yra kokios vilties išsigelbėti, tai išsigelbės tas, kuris nepraras galvos. Aš mačiau, kaip visi traukia į šiaurę. Aš tariau sau: „Visiems ten neužteks duonos" — ir pasukau atgal, į priešingą pusę. Aš mitau šalia marsiečių, kaip žvirblis minta šalia žmogaus. O jie ten,— jis pamojo į horizontą,— stimpa kaip musės, mindžioja ir drasko vienas kitą...

Jis pažvelgė į mane ir staiga sutriko.

— Žinoma,— tarė jis,— daugeliui, kurie turėjo pinigų, pavyko pabėgti į Prancūziją.— Jis vėl pasižiūrėjo į mane ir kalbėjo:— Ėdesio čia užtenka. Krautuvėse yra konservų, vyno, spirito, mineralinio vandens, o šuliniai ir vandentiekių vamzdžiai tušti. Aš jums pasakysiu, ką galvoju. Jie yra protingos būtybės, man rodos, ir, manyčiau, nori mus panaudoti savo maistui. Iš pradžių jie sunaikins mūsų laivus, mašinas, patrankas, miestus, suardys visą tvarką ir organizaciją. Visa tai bus sugriauta. Jeigu mes būtume tik skruzdžių didumo, na, tada paspruktume į kokius plyšius. Bet mes nesame skruzdės. Mes per dideli. Štai mano pirmoji išvada.

Aš pritariau jam.

— Štai ką aš manau pirmiausiai. Gerai, dabar toliau; mus galima gaudyti kaip patinka. Marsiečiui tereikia nueiti keletą mylių, ir jis užklups būrius žmonių. Aš mačiau, kaip vienas marsietis prie Vondsvorto trupino namus gabalais ir knisosi tarp griuvėsių. Bet taip jie elgsis neilgai. Kai tik jie susidoros su mūsų patrankomis ir laivais, sugriaus geležinkelius ir padarys visa, ką ketina padaryti, tada ir ims mus sistemingai gaudyti, atrinks geresniuosius, juos laikys narvuose. Štai ką jie darys netrukus. Taip, jie dar nekibo į mūsų kailį kaip reikiant! Argi jūs to nematote?

— Nekibo? — sušukau aš.

— Ne, nekibo. Visa, kas atsitiko ligi šiol, atsitiko tik dėl mūsų kaltės: mes nesupratome, kad reikia ramiai sėdėti, įkyrėjome jiems savo pabūklais ir kitokiu šlamštu. Mes netekome galvos ir būriais bėgome nuo jų ten, kur pavojus buvo nė kiek ne mažesnis. Jie kol kas mumis nesirūpina. Jie turi savo darbų, gaminasi visko, ko negalėjo pasiimti su savim, ruošiasi pasitikti tuos, kurie dar turi atvykti. Galimas daiktas, kad ir cilindrai laikinai liovėsi kritę tik dėl to, kad marsiečiai bijo pataikyti į savuosius. Ir, užuot puldinėję kaip galvijų kaimenė į visas puses arba knisęsi ir kaišioję dinamitą į žemę, tikėdamiesi juos išsprogdinsią, mes turėjome taikytis prie naujų sąlygų. Štai ką aš manau. Tai ne visiškai tas pats, ko siekė žmonija, bet vis dėlto tai atitinka tikrovės faktus. Pagal šį principą aš ir veikiau. Miestai, valstybės, civili-

zacija, pažanga — visa tai praeityje. Lošimas pralaimėtas. Mes sutriuškinti.

— Bet jeigu taip yra, tai kuriam galui dar gyventi? Artileristas valandėlę žiūrėjo į mane.

— Taip, koncertų nebebus, galimas daiktas, per artimiausius milijoną metų ar apie tiek; nebebus Karališkosios dailės akademijos, nebebus restoranų su skaniais užkandžiais. Jeigu jūs vaikotės tų malonumų, tai aš manau, kad jūsų korta pralaimėjo. Jeigu jūs įsigijote saloninių manierų, tai geriau meskite jas šalin. Jos jau niekam nereikalingos.

— Jūs norite pasakyti...

— Aš noriu pasakyti, kad tik žmonės, panašūs į mane, gyvens žmonių giminei palaikyti. Aš pats tvirtai nusprendžiau gyventi. Ir jeigu neklystu, jūs taip pat netrukus parodysite, ką galite. Mūsų neišnaikins. Ne. Aš nenoriu, kad mane pasigautų, prijaukintų, penėtų ir augintų kaip kokį nors jautį. Brr!.. Tik prisiminkite tuos rudus aštuonkojus.

— Jūs norite pasakyti...

— Kaip tik tai. Aš gyvensiu. Po jų kulnimis. Aš viską apskaičiavau, viską apgalvojau. Mes, žmonės, esame nugalėti. Mes per maža esame išsimokslinę. Mes turime daug ko išmokti, jei tikimės kada nors laimėti. Ir turime gyventi ir išsaugoti savo laisvę, kol mokysimės. Suprantate? Štai ką mes turime daryti.

Nustebęs žiūrėjau į jį, smarkiai paveiktas to žmogaus pasiryžimo.

— Taip! — sušukau aš.— Jūs esate tikras žmogus.— Aš pačiupau jo ranką.

— Tiesa? — tarė jis, ir jo akys sublizgėjo.— Ar gerai aš visa tai apgalvojau?

— Kalbėkite,— tariau aš.

— Tie, kurie nori išvengti nelaisvės, turi būti viskam pasiruošę. Aš esu viskam pasiruošęs. Ne visi žmonės gali virsti laukiniais žvėrimis. Aš todėl ir saugojaus jūsų. Aš jumis nepasitikėjau. Jūs esate liesas, smulkus, aš juk nežinojau, kad jūs esate tas pats žmogus iš Vokingo; nežinojau, kad buvote gyvas palaidotas. Visi žmonės, gy-

venę šituose namuose, visos tos skurdžios raštinių žiurkės yra niekam tikę. Jiems trūksta vyriškumo, jėgos, trūksta išdidumo. O be to viso žmogus — niekis. Jis amžinai skuba į darbą, mačiau jų tūkstančius. Su priešpiečiais rankoje jie bėga kaip bepročiai, galvodami vien apie tai, kaip laiku spėti į traukinį, bijodami, kad juos pavarys, jeigu jie pasivėlins. Dirba jie automatiškai, nesigilindami į reikalą; paskui skuba namo, bijodami pasivėlinti pietų; vakare sėdi namie, bijodami pasivaikščioti tuščiose gatvėse; miega su savo žmonomis, kurias vedė ne iš meilės, o vien dėl to, kad jos turėjo pinigų. Jų gyvybė apdrausta nuo nelaimingų atsitikimų. O sekmadieniais jie bijo pražudyti savo sielą. Tarytum pragaras būtų sukurtas triušiams! Tokios rūšies žmonėms marsiečiai bus tiesiog geradariai: švarūs, erdvūs narvai, maistingas valgis, tvarka ir priežiūra, jokių rūpesčių. Palakstę su tuščiais pilvais bent savaitę po laukus ir pievas, jie patys ateis ir prašysis, kad juos priimtų. Netgi apsidžiaugs. Jie stebėsis, kaip jie anksčiau gyveno be marsiečių. Aš įsivaizduoju visus tuos dykinėjančius lėbautojus, sutenerius ir davatkas, įsivaizduoju,— niūriai nusišypsojo jis.— Tarp jų atsiras įvairių srovių, sektų. Daugelį dalykų, kuriuos buvau pastebėjęs anksčiau, aiškiai supratau tiktai dabar. Atsiras daugybė nupenėtų kvailių, kurie paprasčiausiai susitaikys su nauja būkle, o kiti kankinsis dėl to, kad tai yra neteisinga ir kad jie turį ką nors padaryti. Tokioje padėtyje, kai reikia ką nors tvirtai nuspręsti, silpnieji ir tie, kurie patys save silpnina begalinėmis kalbomis, išgalvoja neveiklią ir arogantišką religiją, skelbiančią nuolaidumą smurtui, dievo valiai. Jums turbūt teko tokių dalykų pastebėti — tai yra bailumas, išvirkštinė energija. Tuose narvuose jie dievobaimingai giedos psalmes ir maldas. O kiti, ne tokie lepšiai, griebsis — kaip tai pavadinus? — erotikos.

Jis nutilo.

— Galimas daiktas, marsiečiai iš kai kurių žmonių pasirinks favoritus, pamokys juos įvairių pokštų, kas žino? .. Gal jiems staiga pasidarys gaila kokio nors berniuko, kuris bus išaugęs jų akivaizdoje ir kurį reikės papjauti. Kitus, galimas daiktas, jie išmokys mus medžioti.

— Ne! — sušukau aš.— Tai negalimas daiktas! Nė vienas žmogus...

— Kam save apgaudinėti? — nutraukė mane artileristas.— Rasis žmonių, kurie džiaugdamiesi tai darys. Kvaila manyti, kad tokių neatsiras.

Aš negalėjau su juo nesutikti.

— Pabandytų jie mane medžioti,— kalbėjo jis toliau.— Tik pabandytų,— pakartojo ir niūriai susimąstęs nutilo.

Aš sėdėjau, svarstydamas jo žodžius. Neradau nė vieno argumento to žmogaus teiginiams sugriauti. Prieš marsiečiams užpuolant niekas nebūtų ginčijęs intelektualinio mano pranašumo prieš jį: aš — žinomas rašytojas filosofinėmis temomis, jis — paprastas kareivis; o dabar jis aiškiai suformulavo padėtį, kurios aš gerai dar neįsisąmoninau.

— Ką gi jūs ketinate daryti? — paklausiau pagaliau.— Kokie yra jūsų planai?

Jis tylėjo.

— Kai dėl planų...— pagaliau tarė jis.— Kas gi mums belieka daryti? Reikia sugalvoti tokį gyvenimo būdą, kad žmonės galėtų gyventi, daugintis ir palyginti saugiai auginti savo vaikus. Tuojau pasakysiu jums aiškiau, kas, mano išmanymu, darytina. Tie, kuriuos prijaukins, pasidarys panašūs į naminius gyvulius, po kelių gentkarčių tai bus dideli, gražūs, nupenėti, kvaili padarai! Na, o mes, pasiryžusieji likti laisvėje, mes rizikuojame tapti laukiniais, pavirsti kažkuo panašiu į didžiules laukines žiurkes... Suprantate, turiu galvoje gyvenimą po žeme. Aš daug galvojau apie kanalizacijos tinklą. Žinoma, tiems, kurie su kanalizacija tėra menkai susipažinę, ji atrodo siaubinga. Vien tik po Londonu kanalizacijos vamzdžiai yra nutįsę šimtus mylių, kelios lietingos dienos, ir negyvenamame mieste tie vamzdžiai pasidarys patogūs ir švarūs. Magistraliniai vamzdžiai yra gana erdvūs, oro juose taip pat užtenka. Be to, yra dar rūsiai, sandėliai, pusrūsiai, iš kurių galima padaryti slaptas angas pereiti į vamzdžius. O požeminiai geležinkelių tuneliai ir metropolitenas? A? Jūs suprantate? Mes sudarysime ištisą stip-

rių, sumanių žmonių gaują. Į savo tarpą nepriimsime visokio šlamšto. Silpnus mesime lauk.

— Kaip jūs kad norėjote mane išmesti?

— Betgi aš pradėjau su jumis derybas...

— Nesiginčysime dėl to. Kalbėkite toliau.

— Tie, kurie pasiliks, turės griežtai laikytis drausmės. Mums taip pat reikės sveikų, dorų moterų — motinų ir auklėtojų. Tik ne sentimentalių damų, ne pliuškių. Mes negalime priiminėti silpnų ir kvailų. Vėl pradėsime gyventi kaip pirmykščiai žmonės, ir tie, kurie yra tiktai našta, kaip nenaudingi, turės išmirti. Jie privalo išmirti. Jie privalo patys norėti mirties. Nesąžininga yra gyventi ir teršti savo giminę. Vis tiek jie negali būti laimingi. Be to, mirtis ne tokia jau baisi; bailumas daro ją baisią. Mes rinksimės šitose vietose. Mūsų apygarda bus Londonas. Mes net galėsime statyti sargybas ir išeiti į atvirą orą, kai marsiečiai bus toli. Gal net ir kroketą galėsime žaisti. Štai kokiu būdu mes išsaugosime savo giminę. Na, kaip? Ar visa tai yra galima, ar ne? Bet užtikrinti žmonių padermės egzistenciją — to dar maža. Tam tikslui užtenka tapti žiurkėmis. Ne, mes turime išlaikyti sukauptas žinias ir dar jas padauginti. Į sceną turės išeiti į jus panašūs žmonės. Yra knygos, yra pavyzdžiai. Mes turime giliai žemėje įrengti saugyklas ir jose surinkti visas knygas, kokias tik pavyks mums gauti. Žinoma, ne romanus ir ne eilėraštukus, bet svarbius, mokslinius veikalus. Kaip tik tam ir reikės tokių žmonių kaip jūs. Mums reikės įsiskverbti į Britų muziejų ir iš ten pasigrobti visas reikalingas knygas. Neprivalome užmiršti mūsų mokslo, turime kuo daugiau mokytis. Reikės sekti marsiečius; kai kurie turės tapti šnipais. Kai viskas bus jau sutvarkyta, aš pats galbūt tapsiu šnipu. Vadinasi, leisiuos pagaunamas. Ir svarbiausia — mes turime marsiečius palikti ramybėje. Privalome nieko iš jų nevogti ir visada trauktis jiems iš kelio. Turime jiems parodyti, kad negalvojame nieko pikta. Taip, tiktai taip. Jie yra protingos būtybės ir mūsų nenaikins, jeigu turės visa, ko jiems reikia, ir jeigu bus įsitikinę, kad mes esame šiaip nekenksmingos kirmėlės.

Artileristas nutilo ir savo tamsią ranką padėjo man ant peties.

— Pagaliau mums gal ir nereikės taip daug mokytis pirmiau, nei mes... Jūs tik įsivaizduokite: keturi ar penki kovos trikojai staiga pradeda judėti... Šiluminis spindulys į dešinę ir į kairę... Ir juos valdo ne marsiečiai, o žmonės, žmonės išmokę juos valdyti. Galbūt man dar teks pamatyti tuos žmones. Įsivaizduokite, kad jūs valdote vieną tokią mašiną, be to, dar ir šiluminį spindulį, kurį laisvai galite sviesti, kur tiktai norite. Įsivaizduokite, kad jūs visa tai valdote! Ar neverta dėl to kuriam laikui pasidaryti nykštuku? Štai kada marsiečiai nustebę išplės savo gražiąsias akutes! Argi jūs neįsivaizduojate, ar nematote, kaip jie bėga, uždusę, pūškuodami, ūbaudami prie kitų mašinų? Ir visur randa ką nors sugadinta. Ir vos tik jie pradeda taisyti, mes sviedžiame šiluminį spindulį,— ir žmogus vėl Žemės viešpats!

Karšta artileristo vaizduotė, jo įsitikinimo tonas ir drąsa padarė man didžiulį įspūdį. Aš aklai patikėjau jo pranašavimu apie žmonijos likimą ir jo drąsaus plano realumu. Skaitytojas, kuris mane palaikytų per daug pasitikinčiu ir naiviu, turi palyginti savo padėtį su manąja: jis neskubėdamas visa tai skaito, o aš gulėjau susirietęs krūmuose, kamuojamas baimės ir klausydamasis menkiausio šlamesio.

Taip mudu kalbėjomės visą rytą; paskui išlindome iš krūmų ir, apsidairę, ar kur nematyti marsiečių, skubiai nuėjome į namą, kur artileristas buvo įsirengęs lindynę. Tai buvo anglių sandėlis prie namo, ir kai aš pasižiūrėjau į tą darbą, kuriam jis sugaišo visą savaitę (tai buvo urvas, kokių dešimt jardų ilgio, kurį jis tikėjosi sujungti su magistraliniu Patnio kanalizacijos vamzdžiu), aš pirmą kartą pagalvojau, kokia bedugnė skiria jo svajones nuo jo galimybių. Bet vis dar juo tikėjau ir drauge triūsiau prie to urvo iki vidudienio. Mes turėjome sodo karučius ir iškastas žemes vežėme už virtuvės. Pasistiprinome skardine konservų — veršio galvos sriuba — ir vynu. Mane atgaivino atkaklus ir sunkus darbas, privertęs užmiršti aplinkinį svetimą ir keistą pasaulį. Kol dirbome, aš svarsčiau jo projektą, ir mano galvoje ėmė kilti abejojimų, bet aš uoliai kasiau visą rytą, džiaugdamasis, kad galiu ką nors veikti. Padirbėjęs apie valandą, ėmiau skaičiuoti,

koks atstumas iki kanalizacijos magistralės, ir svarstyti, ar teisingą pasirinkome kryptį. Paskui ėmiau abejoti: kuriam galui kasti tunelį, kai galima tiesiog įlįsti į kanalizacijos tinklą pro kurią nors išeinamą angą ir iš ten jau kasti tunelį į namą? Be to, man atrodė, kad ir namas nevykusiai parinktas — reikia per daug ilgo tunelio. Tuo tarpu artileristas liovėsi kasęs ir pažiūrėjo į mane.

— Šauniai padirbėjome,— tarė jis ir metė kastuvą.— Reikia nors kiek atsikvėpti... Aš manau, metas būtų pasidairyti nuo namo stogo.

Aš spyriausi dirbti toliau: kiek paabejojęs, jis vėl paėmė kastuvą. Staiga man atėjo į galvą keista mintis. Aš stabtelėjau. Jis tuoj nustojo kasti.

— Kodėl jūs buvote išėjęs pasivaikščioti į krūmynus, juk reikia kasti? — paklausiau aš.

— Norėjau truputį atsikvėpti,— atsakė artileristas.— Būčiau tuoj grįžęs. Naktį saugiau.

— O kaipgi darbas?

— Juk negalima visą laiką dirbti,— atsakė jis, ir aš supratau, kas tai per žmogus. Kiek palaukęs, jis tarė, rankoje laikydamas kastuvą:— Reikia eiti pasižvalgyti. Kiekvienas, priėjęs arčiau, gali išgirsti, kaip mes kasame, ir užklupti mus iš netyčių.

Aš neprieštaravau. Užlipome į palėpę ir, stovėdami ant kopėtėlių, žiūrėjome pro stogo langą. Marsiečių niekur nebuvo matyti; išlipome ant stogo ir čerpėmis nušliaužėme žemyn, prisiglaudę už parapeto.

Didesnę Patnio kalvos dalį slėpė medžiai, bet žemai matėme upę, apaugusią raudona žole, ir žemutinę Lambeto dalį, raudoną, vandens apsemtą. Raudoni vijokliai rangėsi aukštyn medžių kamienais aplink senuosius rūmus; tarp raudonos žolės kuokštų kyšojo šakos, išdžiūvusios ir negyvos, su nuvytusiais lapais. Nuostabu, kaip greit ta žolė augo vandenyje. Aplink mus jos niekur nebuvo matyti. Čia tarp skaisčiai žaliuojančių laurų ir uolaskėlių augo geltonos gėlės, raudonoji gudobelė, putinas. Už Kensingtono iškilę tiršti dūmai melsvu šydu dengė kalvas šiaurėje.

Artileristas ėmė man pasakoti apie tuos žmones, kurie pasiliko Londone.

— Praeitą savaitę kažkokie bepročiai sutvarkė ir įžiebė elektrą. Ryškiai nušviestomis Ridžent ir Cirko gatvėmis vaikštinėjo išsidažiusių ir padūkusių girtuoklių gaujos, vyrai ir moterys linksminosi ir šoko ligi pat ryto. Man apie tai papasakojo vienas ten buvęs žmogus. O kai prašvito, jie pamatė, kad kovos trikojis stovi netoli Langhemo ir kad juos stebi marsietis. Dievai žino, kiek laiko jis ten stovėjo. Paskui jis pasuko į juos ir prisigaudė apie šimtą žmonių — girtų arba apstulbusių iš siaubo.

Įdomus to laiko bruožas, kurį istorija vargu kada tinkamai atvaizduos!

Po to pasakojimo, mano klausimų kurstomas, artileristas vėl ėmė dėstyti savo grandiozinius planus. Jis baisiai įsikarščiavo ir taip iškalbingai įrodinėjo, kad galima užgrobti kovos trikojus, jog aš ir vėl ėmiau juo tikėti. Vis dėlto, kadangi man jau buvo aišku, kas jis per vienas, aš nesistebėjau jo patarimais per daug neskubėti. Taip pat pastebėjau, jog dabar jis jau nebekalbėjo, kad pats užgrobsiąs trikojį ir stosiąs į kovą.

Paskui mudu grįžome į anglies rūsį. Nė vienas nebuvome linkę vėl imtis darbo, ir kai jis pasiūlė užkąsti, aš mielai sutikau. Jis staiga pasidarė labai dosnus, kai mudu pavalgėme, jis kažkur dingo ir grįžo nešinas puikiais cigarais. Užsirūkėme, ir jo optimizmas dar labiau padidėjo. Jis, matyt, manė, kad reikia atšvęsti mudviejų susitikimą.

— Rūsyje yra ir šampano,— tarė jis.

— Jeigu norime dirbti, tai geriau pasitenkinti burgundiškuoju,— atsakiau aš.

— Ne,— tarė jis,— šiandien aš vaišinu. Šampano! Pasidarbuoti dar spėsime. Mūsų laukia nelengvas uždavinys! Reikia pailsėti ir pasistiprinti, kol turime laiko. Pažiūrėkite, kokias pūsles prisitryniau ant delnų!

Kai pavalgėme, jis pasiūlė sulošti kortomis, kadangi šiandien buvo šventė. Jis išmokė mane lošti „jukrą", ir, pasidalinę Londoną (man teko šiaurinė, o jam pietinė miesto dalis), ėmėme lošti iš parapijinių sklypų. Skaitytojui tai pasirodys absurdiška ir net kvaila, bet aš tiksliai pasakoju tai, kas buvo.

Nuostabiausia, kad tas lošimas man labai patiko.

Koks keistas žmogaus protas! Tuo tarpu, kai žmonijai grėsė pavojus žlugti arba išsigimti, mes, neturėdami jokios aiškesnės vilties, gresiant baisiai mirčiai, sėdėjome ir, dėliodami išdažyto kartono lapelius, stebėjome atsitiktines jų kombinacijas, žodžiu, „plėšėme" azartiškai. Paskui jis mane išmokė lošti pokerį, o aš išlošiau su juo tris šachmatų partijas. Kai sutemo, nenorėdami nutraukti lošimo, išdrįsome net įsižiebti lempą.

Sulošę be galo daug partijų, mudu pavakarieniavome, ir artileristas išbaigė šampaną. Visą vakarą rūkėme cigarus. Tai buvo jau ne tas pats energijos kupinas žmonių padermės gelbėtojas, kurį buvau sutikęs iš ryto. Jis vis dar tebebuvo nusiteikęs optimistiškai, bet jo optimizmas dabar nebebuvo tokio ekspansyvaus pobūdžio. Atsimenu, jis gėrė į mano sveikatą, ta proga pasakė nelabai nuoseklią kalbą, dažnai kartodamas tą patį. Aš užsirūkiau cigarą ir nuėjau į viršų pasižiūrėti tų žalių žiburių, kurie degė pagal Haigeito kalvas ir apie kuriuos jis man pasakojo. Nieko negalvodamas žiūrėjau į Londono slėnį. Šiaurėje kalvos buvo paskendusios tamsoje; aplink Kensingtoną švytėjo ugnies pašvaistė, tarpais raudonai oranžinis liepsnos liežuvis iškildavo aukštyn ir vėl nyko melsvoje nakties tamsoje. Likusioji Londono dalis buvo apgaubta tamsos. Netrukus pastebėjau netoliese kažkokią keistą šviesą, blyškų, violetiškai raudoną fosforinį atspindį, virpantį nakties vėjyje. Iš pradžių negalėjau suprasti, kas čia per reiškinys, bet paskui susiprotėjau, jog fosforu žiba turbūt raudonoji žolė. Manyje pabudo apsnūdusi tikrovės nuovoka; aš vėl ėmiau gilintis į reiškinių santykius. Pasižiūrėjau į Marsą, raudoną ir spindintį, šviečiantį vakaruose, o paskui ilgai ir atsidėjęs žiūrėjau į tamsą Hempstedo ir Haigeito pusėje.

Ilgai sėdėjau ant stogo, prisimindamas šitos nepabaigiamos dienos įvykius. Stengiausi atkurti savo nuotaikos šuolius, pradedant praėjusios nakties malda ir baigiant šituo idiotišku kortų lošimu. Pajutau pasišlykštėjimą savimi. Atsimenu, kaip beveik simbolišku mostu sviedžiau šalin cigarą, staiga supratęs visą savo beprotybę. Man pasirodė, kad aš išdaviau savo žmoną, išdaviau visą žmoniją. Nuoširdžiai atgailavau. Nutariau palikti šį keistą, ne-

suvaldomą svajotoją su jo girtavimu bei rajumu ir eiti į Londoną. Ten, man atrodė, aš visų greičiausiai sužinosiu, ką veikia marsiečiai ir mano artimieji — žmonės. Kai patekėjo vėlyvas mėnuo, aš vis dar buvau ant stogo.

## VIII skyrius

### IŠMIRĘS LONDONAS

Palikęs artileristą, nusileidau nuo kalvos ir nuėjau Aukštutine gatve per tiltą Lambeto link. Vis dar vešliai tebeauganti raudonoji žolė savo atvašomis buvo apraizgiusi visą tiltą; tačiau jos stiebuose jau ėmė rastis balkšvų dėmių: pragaištinga liga smarkiai plėtėsi.

Prie gatvės kampo, prie posūkio į Patnio tilto stotį, gulėjo žmogus, suodinas kaip kaminkrėtys. Jis buvo gyvas, bet taip nusigėręs, kad žmoniškai negalėjo pasakyti nė žodžio. Iš jo nieko nesužinojau, išgirdau vien tik keiksmus, be to, jis mėgino man užduoti. Palikau jį ramybėje, negalėdamas atsistebėti dėl visiškai laukinės jo veido išraiškos.

Kelią už tilto dengė juodų dulkių sluoksnis, kuris artėjant prie Fulhemo darėsi vis storesnis. Gatvėse — mirtina tyla. Duonos parduotuvėje radau šio to užkąsti. Toliau, Folhem Grino link, gatvėse jau nebebuvo juodų dulkių, ir aš nuėjau pro degančius baltus namus. Malonu buvo klausytis netgi gaisro tratėjimo. Dar toliau, apie Bromptoną, gatvėse taip pat viešpatavo kapų tyla.

Čia juodosios dulkės vėl buvo nuklojusios gatves ir žmonių lavonus. Fulhemo plente mačiau apie dvylika lavonų. Juos beveik apnešė juodomis dulkėmis; jie, matyt, čia gulėjo jau daug dienų; aš skubiai nuėjau pro šalį. Kai kurie buvo šunų apgraužti.

Ten, kur nebuvo juodų dulkių, miestas atrodė visai taip kaip ir kiekvieną sekmadienį: krautuvės uždarytos, namai užrakinti, langų užuolaidos nuleistos. Visur tylu ir tuščia. Kai kas buvo išplėšta,— daugiausia vyno ir gastronomijos krautuvės. Vienoje juvelyrinės krautuvės vitrinoje stiklas buvo išmuštas, bet vagiui, matyt, kažkas sutrukdė: auksiniai laikrodžiai ir grandinėlės buvo išmė-

tyti gatvėje. Net nepasilenkiau jų paimti. Prie vienų paradinių durų gulėjo apdriskusi moteris; jos per kelį nusvirusi ranka buvo prakirsta, ir kraujas lašėjo ant jos pigios juodos suknelės. Šampano klane gulėjo didelis sudaužytas butelys. Moteris atrodė mieganti, tačiau ji buvo negyva.

Juo toliau žengiau į Londoną, juo tyla atrodė labiau slegianti. Tačiau tai buvo ne mirties tyla, o veikiau įtampos, laukimo tyla. Šiluminiai spinduliai, jau sudeginę šiaurės vakarų sostinės dalį ir sunaikinę Ilingą bei Kilberį, galėjo kiekvieną valandėlę paliesti tuos namus ir paversti juos rūkstančiais griuvėsiais. Tai buvo žmonių paliktas ir pasmerktas miestas...

Pietų Kensingtono gatvėse nebebuvo juodų dulkių ir lavonų. Čia aš pirmą kartą išgirdau staugiant. Ne iš karto supratau, kas tai būtų. Tai buvo nesiliaujantis gailus dviejų garsų kartojimas: „Ula... ula... ula... ula..." Man išėjus į šiaurinių gatvių rajoną, staugimas pasidarė garsesnis. Atrodė, kad patys namai jį čia stiprina, čia slopina. Ypač smarkiai jis aidėjo Parodos plente. Aš stabtelėjau ir pasižiūrėjau į Kensingtono parką, įsiklausydamas į tą tolimą keistą stūgavimą. Atrodė, lyg visi tie ištuštėję pastatai būtų įgavę balsą ir skundęsi savo baime ir vienatve.

„Ula... ula... ula... ula..." — aidėjo tas nežmogiškas verksmas, vilnydamas erdvia saulėta gatve tarp aukštų pastatų. Suglumęs pasukau į šiaurę, geležinių Haidparko vartų link. Norėjau užeiti į Gamtos ir istorijos muziejų, įlipti į bokštą ir iš aukštai pažvelgti į parką. Paskui nutariau pasilikti žemai, kur lengviau buvo pasislėpti, ir vėl nuėjau. Didžiuliai pastatai abipus gatvės buvo tušti, mano žingsniai skardžiai aidėjo tyloje.

Aukščiau, netoli parko vartų, pamačiau apvirtusį omnibusą ir švarutėliai apgraužtus arklio griaučius. Valandėlę pastovėjęs, nuėjau toliau link tilto per Serpentainą. Staugimas darėsi vis garsesnis ir garsesnis, nors į šiaurę nuo parko viršum stogų nieko nebuvo matyti. Tiktai šiaurės vakaruose į dangų kilo dūmai.

„Ula... ula... ula... ula..." — raudojo balsas, sklisdamas, kaip man atrodė, kažkur iš Ridžent Parko. Ta vie-

niša gaili rauda slėgė ir slopino dvasią. Dingo visa mano drąsa, pagavo nerimas. Pasijutau baisiai išvargęs, nutrynęs kojas, alkio ir troškulio nukamuotas.

Buvo jau po vidudienio. Ko aš basčiausi po šį mirusiųjų miestą? Kodėl aš vienas likau gyvas, kai visas Londonas guli kaip lavonas, uždengtas juodomis įkapėmis? Pasijutau baisiai vienišas. Atsiminiau savo draugus, kuriuos jau seniai buvau užmiršęs. Pagalvojau apie nuodus vaistinėse, apie alkoholį vyno krautuvių rūsiuose. Prisiminiau du nelaiminguosius, kurie dalinosi Londono miestą...

Pro Marmurinę arką išėjau į Oksfordo gatvę. Čia vėl buvo pilna juodų dulkių ir lavonų, iš kai kurių rūsių pro pinučiais apraizgytus langelius dvokė pūvančiais lavonais. Nuo ilgo bastymosi ir kaitros aš baisiai ištroškau gerti. Įsmukau į kažkokį restoraną ir susiradau maisto bei gėrimo. Paskui išvargęs nuėjau į svetainę už bufeto, atsigulau ant juodos ašutų prikimštos sofos ir užmigau.

Kai pabudau, ausyse tebeskambėjo tas prakeiktas staugimas: „Ula... ula... ula... ula..." Jau temo. Susiradau bufete keletą sausainių ir sūrio — bufete būdavo pardavinėjami pietūs kaip reikiant, bet iš valgių beliko tik baltų kirminų kamuolys. Per tuščias aikštes nuėjau į Beikerio gatvę,— galiu atsiminti tiktai vienos aikštės pavadinimą: Portmeno — ir pagaliau išėjau į Ridžent Parką. Eidamas žemyn Beikerio gatve, toli virš medžių, šviesiame saulėlydžio fone, pamačiau milžiniško marsiečio gobtuvą, iš kurio ir sklido tas stūgaujantis balsas. Nė kiek jo neišsigandau ir ėjau tiesiai į jį. Keletą minučių jį stebėjau: jis nejudėjo iš vietos. Matyt, jis tik stovėjo ir staugė; ką reiškė tas nesiliaujantis staugimas, negalėjau atspėti.

Stengiausi kaip nors apsispręsti, ką turėčiau veikti toliau. Bet tas nuolatinis staugimas: „Ula... ula... ula... ula..." trukdė man susikaupti. Gal nuovargis padarė mane tokį drąsų — aš panorau sužinoti to monotoniško staugimo priežastį. Pasukau atgal ir išėjau į Parko plentą, ketindamas aplenkti parką; ėjau terasų priedangoje, norėdamas pažvelgti į tą nejudantį ir staugiantį marsietį iš Sent Džons Vudo pusės. Nuėjęs bent porą šimtų jardų nuo Beikerio gatvės, išgirdau įvairiabalsį šunų lojimą ir pamačiau iš pradžių vieną šunį su supuvusios raudonos

mėsos gabalu dantyse, bėgantį tiesiog į mane, o iš paskos visą jį besivejančių alkanų valkataujančių šunų gaują. Šuo staiga pasuko į šalį, aplenkdamas mane, lyg bijodamas, kad neatimčiau jo grobio. Kai toli aptilo šunų lojimas, ore vėl pasigirdo stūgavimas: „Ula... ula... ula... ula..."

Pusiaukelėje į Sent Džons Vudo stotį užėjau sulaužytą daugiarankę mašiną. Pradžioje pamaniau, kad skersai gatvės guli nugriuvęs namas. Tik praėjęs tas skeveldras, nustebęs pamačiau, kad mechaniškasis Samsonas suraitytais, sulaužytais ir sumaigytais čiuptuvais guli tarp jo paties suverstų griuvėsių. Priešakinė mašinos dalis buvo sudaužyta į šipulius. Mašina, matyt, užlipo ant namo ir, jį sugriovusi, pati įstrigo į griuvėsius. Taip galėjo atsitikti tuo atveju, jeigu mašina buvo palikta viena. Negalėjau užkopti ant tų skeveldrų krūvos ir todėl vakaro sutemoje nepastebėjau krauju aptaškytos sėdynės ir šunų apgraužtų marsiečio kremzlių.

Smarkiai sukrėstas nuėjau Primrouzo kalvos link. Toli pro medžius pamačiau antrą marsietį, taip pat nejudantį kaip ir pirmasis; jis tyliai stovėjo parke arti Zoologijos sodo. Toliau už griuvėsių, aplink sulaužytą daugiarankę mašiną, vėl pamačiau raudonąją žolę. Visas Ridžento kanalas buvo prižėlęs tamsiai raudonos korėtos augalinės masės.

Man einant per tiltą, tas nesiliaujantis staugimas staiga nutrūko, lyg kas jį būtų sustabdęs. Tyla įsiviešpatavo staigiai, tarsi griaustinis.

Iš visų pusių stovėjo niūrūs tušti namai; medžiai arčiau parko darėsi vis tamsesni; tarp griuvėsių augo raudonoji žolė; jos ūgliai tartum šliaužė tiesiog į mane. Artėjo naktis, baimės ir paslapties motina. Kol aidėjo tas balsas, mano atsiskyrimas nebuvo toks baisus, savo vienatvę aš dar galėjau kęsti. Londonas man atrodė dar gyvas, ir aš vis drąsinau save. Ir staiga tas pasikeitimas! Kažkas atsitiko,— nežinojau kas,— ir stojo beveik apčiuopiama tyla. Kapų ramybė.

Londonas žvelgė į mane šmėklos akimis. Tuščių namų langai panėšėjo į kaukolės akiduobes. Man vaidenosi tūkstančiai tyliai artyn slenkančių priešų. Mane pagavo

siaubas, aš išsigandau savo akiplėšiškos drąsos. Gatvė priekyje pasidarė juoda, tarytum ją būtų kas ištepęs degutu, ir aš įžiūrėjau kažkokį mėšlungiškai iškraipytą šešėlį skersai kelio. Negalėjau prisiversti eiti toliau, pasukau į Sent Džons Vudo plentą ir ėmiau bėgti Kilberno link, gelbėdamasis nuo to nepakenčiamo tylėjimo. Nuo nakties ir tylos aš pasislėpiau vežiko būdelėje Harou plente. Ten ir išsėdėjau visą naktį. Prieš auštant truputį pažvalėjau ir mirgančių žvaigždžių šviesoje nuėjau Ridžent Parko link. Aš paklydau ir staiga ilgos gatvės gale, ankstyvo ryto prieblandoje, pamačiau įmantrius Primrouzo kalvos kontūrus. Viršūnėje, aukštai iškilęs blyškių žvaigždžių šviesoje, stovėjo trečias marsietis, toks pat tiesus ir nejudąs kaip ir kiti.

Pasiryžau beprotiškam žygiui. Tegu nors ir mirtis, kad tik nusikratyčiau to siaubo. Tai net paprasčiau ir lengviau negu savižudybė. Ir aš ryžtingai nuėjau prie titano. Priėjęs arčiau, aušros šviesoje pamačiau pulkus juodų paukščių, skraidančių aplink marsiečio gobtuvą. Mano širdis ėmė smarkiau plakti, ir aš pasileidau keliu žemyn.

Patekau į raudonosios žolės brūzgynus, kurie buvo apraizgę visą Sent Edmundo terasą, iki krūtinės vandenyje perbridau srovę, tekančią iš vandentiekio Alberto plento link, ir išsikapsčiau iš jos dar prieš saulėtekį. Ant kalvos keteros tarsi milžiniškam redutui buvo suverstos didžiulės žemės krūvos,— tai buvo paskutinis ir visų didžiausias marsiečių pastatytas įtvirtinimas, ir iš ten kilo į dangų lengvi dūmeliai. Nubėgo pro šalį šuo ir dingo iš akių. Jaučiau, kad mano spėjimas turi pasitvirtinti. Jau be baimės, virpėdamas iš susijaudinimo, pasileidau tekinas aukštyn į kalvą prie nejudančios pabaisos. Iš po gobtuvo buvo nukarusios rusvos suvytusios skiautės. Jas kapojo ir draskė išalkę paukščiai.

Dar po valandėlės jau buvau užkopęs pylimu ir stovėjau ant jo keteros — vidujinė reduto aikštelė buvo žemai po manim. Ji buvo labai plati, ten stovėjo didžiulės mašinos, medžiagų krūvos ir keisti įrenginiai. Ir šalia to viso ant išvirtusių trikojų, ant nejudančių daugiarankių mašinų ir tiesiog ant žemės gulėjo marsiečiai — negyvi! — sunaikinti kažkokios pragaištingos bakterijos, su kuria

kovoti jų organizmai nebuvo pasiruošę, sunaikinti taip pat, kaip buvo sunaikinta raudonoji žolė, sunaikinti menkiausių padarų, po to, kai visos žmonių apsigynimo priemonės pasirodė bergždžios.

Viskas atsitiko taip, kaip aš ir daugelis kitų žmonių būtų galėję numatyti, jeigu siaubas ir panika nebūtų aptemdę mūsų proto. Tie ligų gemalai jau paėmė savo duoklę iš žmonijos dar priešistoriniais laikais, paėmė duoklę iš mūsų protėvių — gyvūnų dar tada, kai gyvybė žemėje tik buvo prasidėjusi. Natūralios atrankos keliu mes išsiugdėme sugebėjimą atsispirti; be atkaklios kovos mes neužsileidžiame nė vienai bakterijai, o daugelis iš jų, pavyzdžiui, bakterijos, sukeliančios puvimą negyvoje medžiagoje, mūsų organizmo visiškai negali pažeisti. Marse, matyt, nėra bakterijų, ir kai tik Žemėje pasirodė tie nauji ateiviai, ėmė maitintis, mūsų mikroskopiniai sąjungininkai ėmėsi darbo, ruošdami jiems pražūtį. Kai aš pirmą kartą pamačiau marsiečius, jie jau buvo pasmerkti mirti, jie jau pamažu merdėjo ir vaikščiodami nyko. Tai buvo neišvengiama. Sumokėjęs bilijonus gyvybių, žmogus nusipirko teisę gyventi Žemėje, ir toji teisė priklauso tik jam, o ne įvairiems atėjūnams. Ta teisė ir būtų jam likusi, nors marsiečiai būtų buvę ir dešimteriopai galingesni, nes žmogus tuščiai negyvena ir nemiršta.

Marsiečių buvo apie penkiasdešimt. Jie drybsojo savo didžiulėje purvinoje duobėje, užklupti mirties, kuri jiems turėjo atrodyti paslaptinga. Ir man jų mirtis tada atrodė nesuprantama. Tik supratau, kad tos pabaisos, pripildžiusios žmonių širdis siaubo, jau negyvos. Valandėlę man atrodė, kad vėl pasikartojo Senacheribo nugalėjimas, kad kažkoks mirties angelas nutrenkė juos per vieną naktį.

Stovėjau, žiūrėdamas į duobę, ir mano širdis ėmė plakti iš džiaugsmo, kai pasaulį nutvieskė spinduliais užtekanti saulė. Duobė vis dar buvo šešėlyje; galingos mašinos, tokios didžiulės, sudėtingos ir nuostabios, nežemiškos net savo forma, kilo tarytum užburtos iš tamsos į šviesą. Ištisa šunų gauja riejosi prie lavonų, gulinčių duobės gilumoje. Toliau duobėje riogsojo didelė plokščia skraidomoji mašina, su kuria jie, matyt, darė bandymus mūsų tankesnėje atmosferoje, ir tik irimas ir mirtis nutraukė

jų darbą. Mirtis atėjo kaip tik laiku. Girdėdamas paukščių kranksėjimą, pažvelgiau aukštyn, į didžiulį kovos trikojį, kuris jau niekad nebekovos, į raudonus mėsos gabalus, iš kurių ant išvartytų suolų Primrouzo kalvos viršūnėje lašėjo kraujas.

Apsigręžiau ir pažvelgiau žemyn į kalvos šlaitą, ant kurio, paukščių pulko apsupti, stovėjo mirties nutrenkti kiti du marsiečiai, kuriuos mačiau vakar vakare. Vienas jų mirė kaip tik tuo metu, kai kažką pranešinėjo savo draugams: gal jis mirė paskutinis, ir jo signalai buvo girdėti, kol nusilpo mechanizmas. Tekančios saulės spinduliuose blizgėjo nebekenksmingi metaliniai trikojai, žvilgančio metalo bokštai...

Aplinkui, tarsi stebuklo išgelbėtas nuo sunaikinimo, plačiai dunksojo didysis miestų tėvas. Tie, kurie Londoną tėra matę po įprastine jo dūmų danga, vargu galėtų įsivaizduoti nepridengtą jo tuščių, tylių gatvių gražumą.

Rytuose, viršum pajuodavusių Alberto terasos griuvėsių ir perskelto bažnyčios bokšto smaigalio, giedrame danguje spindėjo saulė. Vietomis kurio nors balto stogo briauna laužė spindulius ir žėrė akinamą šviesą. Saulė suteikė paslaptingo grožio net vyno sandėliams prie Čok Farmo geležinkelio stoties ir gausioms geležinkelio linijoms, kur anksčiau blizgėjo juodi bėgiai, dabar per porą savaičių paraudonavę nuo rūdžių.

Šiaurėje tįsojo Kilbernas ir Hempstedas — ištisas namų masyvas po melsvu šydu; vakaruose didmiestis atrodė taip pat pritemęs; pietuose, už marsiečių, atstumo sumažinti, tačiau aiškiai matomi, žaliavo Ridžent Parkas, Langhemo viešbutis, Alberto rūmų bokštas, Karališkasis institutas ir milžiniški pastatai Bromptono plente, o toli neaiškiai dunksojo dantyti Vestminsterio griuvėsiai. Dar toliau, žydrame tolyje, buvo matyti Serėjaus kalvos, ir tarsi du sidabriniai stiebai blizgėjo Krištolo rūmų bokštai. Šv. Povilo katedros kupolas juodavo saulėtekio fone,— aš pastebėjau, kad iš vakarų pusės buvo pramušta didžiulė skylė.

Stovėjau ir žiūrėjau į šitą tylių ir apleistų namų, fabrikų ir bažnyčių jūrą; galvojau apie tas viltis ir pastangas, apie tas nesuskaitomas gyvybes, kurios buvo paaukotos

šiai žmonijos tvirtovei pastatyti, ir apie ją ištikusį staigų, neišvengiamą sugriovimą. Kai supratau, kad juoda naktis jau nuslinko, kad žmonės vėl gali gyventi tose gatvėse, kad šis mano gimtasis apmiręs miestas vėl atgis ir pasidarys galingas kaip buvęs, aš vos nepravirkau iš susijaudinimo.

Kančios pasibaigė. Nuo šios dienos viskas pradės gyti. Gyvi likę žmonės, išsiblaškę po visą kraštą, be vadų, be įstatymų, be maisto, kaip kaimenė be piemens, tūkstančiai tų, kurie išplaukė į užjūrį, vėl ims grįžti. Tuščiose gatvėse ir aikštėse vis smarkiau ir smarkiau vėl ims plakti gyvybės pulsas. Kad ir koks baisus buvo šis sutriuškinimas, smogianti ranka jau sulaikyta. Tarp šių liūdnų griuvėsių, tarp pajuodavusių namų griaučių, niūriai riogsančių saulėtoje kalvoje, greit pradės taukšėti plaktukai, žvangėti instrumentai. Per metus, galvojau aš, per metus. . .

Paskui sukrečiamai staiga prisiminiau save, žmoną, laimingą mudviejų gyvenimą, kuris jau niekad nebesugrįš.

## IX skyrius

### ANT PRAEITIES GRIUVĖSIŲ

Dabar turiu jums pranešti vieną nuostabų faktą. Beje, galbūt jis ir nėra jau toks keistas. Aiškiai, gyvai, ryškiai prisimenu viską, ką veikiau tą dieną iki tos valandos, kai su ašaromis akyse stovėjau ant Primrouzo kalvos keteros. O paskui mano atmintyje spraga. . .

Nebeprisimenu, kas atsitiko per tris kitas dienas. Man vėliau pasakojo, kad aš ne pirmas sužinojęs apie marsiečių žuvimą, kad keletas žmonių, tokių pat kaip ir aš klajoklių, apie tai sužinoję dar naktį. Pirmasis tai sužinojęs nuvyko į Sent Martins Legraną ir tą valandą, kai aš sėdėjau vežiko būdelėje, sugebėjo pasiųsti telegramą į Paryžių. Iš ten džiugi žinia aplėkė visą pasaulį; tūkstančiai miestų, sustingusių iš siaubo, bematant nušvito iliuminaciniais žiburiais. Man stovint ant duobės kranto, apie

marsiečių žuvimą jau žinojo Dubline, Edinburge, Mančesteryje, Birmingame. Žmonės verkė ir šaukė iš džiaugsmo, metė darbą, glėbesčiavosi, spaudė vieni kitiems rankas. Einantys į Londoną traukiniai jau ties Kju buvo pilnutėliai keleivių. Dvi savaites tylėję bažnyčių varpai skambino po visą Angliją. Sulysę, išvargę žmonės dviračiais lakstė kaimų keliais, pranešdami vilties nebetekusiems bėgliams apie netikėtą išgelbėjimą. O maistas? Per Lamanšą, Airijos jūrą, per Atlantą skubėjo mums į pagalbą laivai, prikrauti grūdų, duonos ir mėsos. Atrodė, kad viso pasaulio laivai skubėjo į Londoną. Viso to aš nebeatsimenu. Neišlaikiau bandymo, ir mano protas aptemo. Atsipeikėjau kažkokių gerų žmonių namuose, jie mane surado į trečią dieną. Aš ėjau Sent Džons Vudo gatvėmis visiškai paklaikęs, šaukdamas ir verkdamas. Man pasakojo, kad aš dainuodamas šūkavęs beprasmiškus žodžius: „Paskutinysis žmogus, išlikęs gyvas, valio! Paskutinysis žmogus, išlikęs gyvas!"

Kad ir turėdami begales savo rūpesčių, tie geri žmonės (negaliu paminėti jų vardų, nors ir labai norėčiau pareikšti jiems savo dėkingumą) vis dėlto nepaliko manęs likimo valiai ir priglaudė pas save.

Turbūt jie ką nors sužinojo apie mano nuotykius tomis dienomis, kai aš gulėjau pas juos be sąmonės. Kai atsipeikėjau, jie atsargiai man papasakojo, kas jiems buvo žinoma apie Lederhedo likimą. Dvi dienos po to, kai aš patekau į spąstus namo griuvėsiuose, Lederhedas buvo vieno marsiečio sunaikintas su visais gyventojais. Marsietis nušlavė miestą nuo žemės paviršiaus be jokios priežasties — taip vėjavaikis berniukas išdrasko skruzdėlyną.

Buvau vienišas, ir jie man buvo labai malonūs. Buvau slegiamas sunkaus sielvarto, ir jie sielojosi drauge su manim. Pasveikęs gyvenau pas juos dar keturias dienas. Visą tą laiką kažkodėl troškau — tas jausmas vis didėjo — pažvelgti dar kartą į tai, kas beliko iš buvusiojo gyvenimo, kuris man atrodė toks šviesus ir laimingas. Tai buvo tiesiog liūdnas noras paminėti žuvusią savo praeitį. Jie mane atkalbinėjo. Jie darė visa, ką galėdami, kad aš ją užmirščiau. Bet aš negalėjau ilgiau spirtis savo nenugalimam

troškimui. Pažadėjęs būtinai sugrįžti pas juos, ašarodamas atsisveikinau su savo naujais bičiuliais ir nuėjau gatvėmis, kurias dar neseniai mačiau tokias tamsias ir tuščias.

Dabar gatvėmis vaikštinėjo žmonės, kai kur jau buvo atidarytos krautuvės; iš fontano tryško tyras vanduo.

Atsimenu, kokia pašaipiai skaisti atrodė diena, kai aš it liūdnas piligrimas grįžau prie savo namelio Vokinge. Aplinkui virte virė atgimstantis gyvenimas. Visur buvo tiek daug judrių ir veiklių žmonių, jog nesinorėjo tikėti, kad tokia daugybė jų žuvo. Paskui pastebėjau, kad sutinkamų žmonių veidai pageltę, plaukai sutaršyti, kad plačiai atvertos jų akys blizga lyg karštligėj ir kad beveik visi vilki skarmalais. Visų veidų išraiška vienoda: arba džiugiai gyva, arba rūsti ir susikaupusi. Jeigu ne ta akių išraiška, tai Londoną lengva būtų buvę palaikyti valkatų miestu. Visose parapijose nemokamai buvo dalinama duona, atsiųsta Prancūzijos vyriausybės. Nedaug teišliko arklių, ir tie patys buvo išsišovusiais šonkauliais. Ties visais kampais stovėjo sulysę policininkai su baltais ženkleliais. Marsiečių padarytų sunaikinimų beveik nemačiau, kol nepasiekiau Velingtono gatvės, kur raudona žolė dar tebekopė Vaterlo tilto atramomis.

Prie tilto pastebėjau popieriaus lapą, šakele prisegtą prie raudonos žolės brūzgyno. Įdomus to nepaprasto laikotarpio groteskas. Tai buvo pirmo naujai išėjusio laikraščio „Deili meil" skelbimas. Už laikraščio numerį daviau pajuodavusį šilingą, surastą kišenėje. Beveik visas laikraštis buvo su baltais tarpais. Skelbimų vietoje raidžių rinkėjas, pats vienas išleidęs laikraštį, įdėjo jausmingą kreipimąsi į skaitytojus. Nesužinojau nieko naujo, nebent tik tai, kad paskutinę savaitę atlikta marsiečių mechanizmų apžiūra jau davė nuostabių rezultatų. Be to, buvo pranešta,— tuomet aš tuo netikėjau,— kad „skraidymo oru" paslaptis jau susekta. Vaterlo geležinkelio stotyje stovėjo trys pasirengę kelionei traukiniai. Žmonių antplūdis, reikia pasakyti, jau sumažėjo. Traukinyje keleivių buvo nedaug, ir aš pats nebuvau tokios nuotaikos, kad būčiau linkęs su bet kuo pradėti pokalbį. Atsisėdau savo vietoje, sunėriau rankas ir paniuręs žiūrėjau į saulės šviesos nužertus pro vagono langą šmėžčiojančius griu-

vėsius. Už didžiosios galinės stoties traukinys perėjo į laikinąjį kelią; abipus geležinkelio pylimo juodavo namų griuvėsiai. Iki Klephemo mazginės stoties Londonas buvo nubarstytas juodomis dulkėmis, kurios vis dar neišnyko, nors dvi dienas lijo. Ties Klephemu, prie suardyto geležinkelio, kartu su žemkasiais dirbo šimtai be darbo likusių klerkų ir pardavėjų, ir traukinys buvo nuvestas į paskubomis nutiestą laikiną kelią.

Apylinkių vaizdas buvo nejaukus ir keistas. Ypač nukentėjo Vimbldonas. Voltono pušynai liko nesunaikinti, todėl ir pats miestas atrodė mažiau sugriautas. Vendlis, Moulis, net ir menki upeliai buvo prižėlę raudonos žolės ir atrodė lyg būtų pilni žalios mėsos arba raudonų sukapotų kopūstų. Serėjaus pušynai buvo per daug sausi raudoniesiems vijokliams. Daržuose už Vimbldono buvo matyti krūvos aplink šeštąjį cilindrą. Viduryje kažką kasė pionieriai, aplink stovėjo smalsuoliai. Ant stiebo linksmai plevėsavo britų vėliavos. Daržai nuo žolės atrodė raudoni. Skaudėjo akis, žiūrint į tą raudoną plotą, kertamą purpurinių šešėlių. Buvo malonu nukreipti akis nuo išdeginto pilkai peleninės ir raudonos spalvos peizažo priešais į melsvai žalius rytinių kalvų tonus.

Prie Vokingo stoties geležinkelių susisiekimas dar nebuvo atstatytas, todėl aš išlipau Baiflito stotyje ir nuėjau Meiberio link pro tą vietą, kur mudu su artileristu kalbėjomės su husarais, ir pro tą vietą, kur audros metu pamačiau marsietį. Smalsumo dilginamas, pasukau į šalį ir pastebėjau raudonuose brūzgynuose apverstą ir sudaužytą savo vežimėlį šalia pabalusių ir apgraužtų arklio griaučių. Sustojau ir apžiūrėjau tuos likučius. . .

Paskui nuėjau per pušyną; raudonos žolės brūzgynai vietomis siekė man iki kaklo; „Dėmėto šuns" šeimininko lavonas buvo turbūt jau palaidotas: niekur jo neradau. Nuėjau pro koledžą. Kažkoks žmogus, stovintis ant savo namo slenksčio, pašaukė mane vardu, kai ėjau pro šalį.

Pažiūrėjau į savo namą su neaiškia tučtuojau užgesusia viltimi. Užraktas buvo išlaužtas, ir vėjas nuolat trankė duris.

Mano kabinete užuolaidos pleveno atdarame lange, pro kurį mudu su artileristu stebėjome saulėlydį. Nuo to

laiko niekas lango neuždarė. Išlaužyti krūmai liko tokie pat kaip ir tada, kai aš išėjau beveik prieš keturias savaites. Įžengiau į namą; jis buvo tuščias. Kilimėlis ant laiptų buvo sujauktas ir pajuodęs toje vietoje, kurioje aš sėdėjau, ligi kaulų permirkęs, siaučiant audrai katastrofos naktį. Ant laiptų tebežymėjo purvinų kojų pėdsakai.

Nuėjau tais pėdsakais į savo kabinetą; ant rašomojo stalo po selenitiniu slėgtuvu gulėjo prirašytas popieriaus lapas, kurį aš palikau tą dieną, kai atsivožė pirmasis cilindras. Truputį pastovėjau, skaitydamas savo nebaigtą straipsnį apie dorovės pažangą augant civilizacijai. „Galimas daiktas, kad po dviejų šimtų metų,— rašiau aš,— prasidės..." Pranašiškas sakinys buvo nebaigtas. Prisiminiau, kad tą rytą (nuo to laiko jau praėjo beveik mėnuo) jokiu būdu negalėjau susikaupti ir, metęs rašyti, nuėjau nusipirkti iš berniuko laikraščių pardavėjo „Deili kronikl" numerio. Atsimenu, kaip, priėjęs sodo vartelius, nustebęs klausiausi jo keisto pasakojimo apie „žmones iš Marso".

Nulipau žemyn į valgomąjį. Tenai radau jau supuvusią avieną bei duoną, parvirtusį alaus butelį. Viskas buvo taip, kaip mudu su artileristu palikome. Mano namas buvo tuščias. Aš supratau, kokia beprotiška buvo viltis, kurią slapta taip ilgai puoselėjau. Ir staiga suskambo kažkieno balsas:

— Tai negalimas daiktas. Name niekas negyvena. Čia bent dešimt dienų nieko nebuvo. Nesikankink veltui. Tu tik viena išsigelbėjai...

Aš apstulbau. Ar tik ne aš pats garsiai pasakiau tuos žodžius? Atsigręžiau — balkono durys buvo atdaros iki galo. Žengiau į jas ir pasižiūrėjau.

Sode, ne mažiau už mane nustebę ir išsigandę, stovėjo pusbrolis ir mano žmona, išblyškusi, be ašarų. Ji silpnai šūktelėjo.

— Aš atėjau,— pratarė ji,— aš žinojau... žinojau...

Ji pakėlė rankas prie kaklo ir susvyravo. Prišokau prie jos ir pakėliau ant rankų.

## EPILOGAS

Dabar, savo pasakojimo pabaigoje, man belieka tik apgailestauti, kad taip maža tegaliu prisidėti, sprendžiant daugelį ginčijamų, neaiškių klausimų. Už tai, be abejo, būsiu smarkiai kritikuojamas. Mano specialybė — spekuliatyvinė filosofija. Mano pažintis su lyginamąja fiziologija apsiriboja viena ar dviem knygomis, bet man atrodo, kad Karverių nuomonė dėl greitos marsiečių mirties yra tokia patikima, kad ją galima pripažinti kaip įrodytą. Tatai aš jau išdėsčiau savo pasakojime.

Šiaip ar taip, ištirtuose po karo marsiečių lavonuose buvo rasta tiktai mums žinomų bakterijų. Toji aplinkybė, kad marsiečiai nelaidojo lavonų ir kad beprotiškai naikino žmones, parodo, kad jie visiškai nepažinojo puvimo procesų. Tačiau visa tai tėra spėliojimai, tiesa, labai įtikėtini.

Iki šiol nesužinota, iš ko susidariusios juodosios dujos, kurias marsiečiai taip pražūtingai naudojo prieš žmones, kol kas lieka mįslė ir šiluminio jų spindulio generatorius. Baisios katastrofos, įvykusios Ilingo ir pietų Kensingtono laboratorijose, privertė mokslininkus nutraukti bandymus. Spektrinė juodųjų dulkių analizė parodė, kad jose esama mums nežinomo elemento — grupės iš keturių ryškių linijų žaliojoje spektro dalyje; galimas daiktas, kad drauge su argonu tas elementas duoda junginį, kuris naikina sudėtines kraujo dalis. Bet tie neįrodyti spėliojimai vargu ar sudomins eilinį skaitytoją, kuriam yra parašyta ši mano apysaka. Tuo metu nebuvo ištirta nė viena dalelė juodųjų putų, kurios po Šepertono sugriovimo plaukė pasroviui Temzės upe; dabar tai padaryti jau neįmanoma.

Apie anatominį marsiečių lavonų tyrimą (kiek tas tyrimas buvo įmanomas po išbadėjusių šunų) aš jau pasakojau. Tikiuos, visi yra matę puikų ir beveik nepaliestą egzempliorių, užkonservuotą spirite Gamtos istorijos muziejuje, kaip ir daugybę jo nuotraukų. Fiziologinės ir anatominės smulkmenos gali būti įdomios tiktai specialistams.

Daug svarbesnis ir daug įdomesnis klausimas, tai — naujo marsiečių įsibrovimo galimybė. Man atrodo, kad į

šią klausimo pusę vargu ar atkreipta pakankamai dėmesio. Šiuo metu Marso planeta yra nutolusi nuo mūsų, bet opozicijos laikotarpyje, bent aš taip manau, jie gali pakartoti savo bandymą. Man atrodo, kad būtų galima nustatyti cilindrus išmetančios patrankos padėtį; reikia atsidėjus stebėti tą planetos dalį ir užkirsti kelią naujam marsiečių įsibrovimui.

Cilindrą galima sunaikini dinamitu arba artilerijos ugnimi, kol jis dar nėra pakankamai atvėsęs ir marsiečiai dar negali iš jo išlįsti; galima taip pat juos visus sušaudyti, kai tik atsisuks antvožas. Man atrodo, jie jau prarado didelį savo pranašumą, nepasisekus pirmam netikėtam įsiveržimui. Galimas daiktas, kad ir jie patys tai suprato.

Lisingas pateikė beveik nesugriaunamų įrodymų, kad marsiečiams jau pavykę išsilaipinti Veneroje. Prieš septynis mėnesius Venera ir Marsas buvo vienoj tiesioj linijoj su Saule; kitaip sakant, Marsas buvo opozicijoje, stebint jį iš Veneros. Tuojau po to neapšviestoje planetos pusėje pasirodė keistas šviesos pėdsakas, ir beveik tuo pačiu metu Marso nuotraukoje aptikta vos pastebima juoda vingiuota dėmė. Reikia pamatyti abiejų reiškinių nuotraukas, ir bus lengva nustatyti jų visišką analogiją.

Ar mes turime laukti naujo įsiveržimo, ar ne, mūsų pažiūra į žmonijos ateitį dėl visų šių įvykių, be abejo, žymiai pasikeitė. Dabar mes žinome, kad savo planetos mes negalime laikyti visiškai saugia žmogaus buveine. Mes negalime numatyti tų neregimų draugų ar priešų, kurie gali nusileisti pas mus iš beribės erdvės. Galbūt marsiečių įsiveržimas nepraėjo žmonėms be naudos: jis sugriovė mūsų perdėm tvirtą tikėjimą ateitimi, kuris taip lengvai veda į smukimą, jis suteikė mūsų mokslui plačiausių žinių, jis padėjo propaguoti vieningos žmonijos organizacijos idėją. Galimas daiktas, kad ten, už beribės erdvės, marsiečiai stebėjo savo pionierių likimą, pasimokė iš pirmo nepasisekimo ir, nusileisdami į Venerą, pasielgė daug atsargiau. Šiaip ar taip, neabejotina, kad dar daugelį metų Marsas bus rūpestingai stebimas, o ugninės dangaus strėlės — krintantys meteorai — dar ilgai gąsdins žmones.

Žmonijos akiratis dėl įvykusio marsiečių įsiveržimo gerokai prasiplėtė. Iki nukrintant cilindrui visi buvo įsitikinę, kad už mažyčio mūsų sferos paviršiaus, erdvės gilumoje, nėra gyvybės. Dabar mes matome toliau. Jeigu marsiečiai galėjo nusikelti į Venerą, tai kodėl to nepabandyti ir žmonėms? Kai pamažu vėsdama mūsų Žemė pasidarys nebegyvenama,— o tai vis dėlto neišvengiama,— gal gyvybės *siūlas, prasidėjęs čia, perskris ir savo* tinklu apraizgys kitą planetą. Ar mes sugebėsime kovoti ir laimėti?

Neaiškus ir keistas yra tas regėjimas, kuris kyla mano vaizduotėje: gyvybė iš šio Saulės sistemos grūdelio pamažu išplinta *visoje negyvenamoje ir neišmatuojamoje* žvaigždžių erdvės begalybėje. Bet tuo tarpu tai yra tik svajonė. Galbūt marsiečius mes tik laikinai nugalėjome. Gal ateitis priklauso jiems, o ne mums.

Turiu prisipažinti, kad po visų patirtų baisumų mano sąmonėje liko daug abejonių ir netikrumo. Kartais sėdžiu savo kabinete ir rašau prie lempos šviesos; ir staiga man rodosi, kad žydintis slėnis apačioje visas liepsnoja, o namas paliktas tuščias. Einu Baiflito plentu, pro šalį zuja ekipažai, berniukas mėsininkas su vežimėliu, kebas su ekskursantais, darbininkas ant dviračio, vaikai, skubą į mokyklą — ir staiga viskas tarytum išnyksta, virsta vaiduoklių pasauliu, ir aš vėl vogčiomis sėlinu su artileristu įkaitusioje mirtinoje tyloje. Naktį sapnuoju juodas dulkes, gedulo šydu dengiančias tylias gatves, ir susirietusius lavonus, susuptus į juodas mirties marškas. Jie pakyla, baisūs, šunų apgraužti, kažką murma, daužosi, blanksta, išnyksta,— sudarkyti žmonių likučiai, ir aš pabundu nakties tamsoje, išpiltas šalto prakaito.

Kai važiuoju į Londoną ir matau judrias minias Flito gatvėje bei Strende, man į galvą ateina mintis, kad tai tik praeities vaiduokliai juda gatvėmis, kurias aš mačiau tokias tuščias ir tylias, kad tai tik mirusiojo miesto šešėliai.

Taip keista stovėti Primrouzo kalvoje,— buvau ten dieną prieš parašydamas šį paskutinį skyrių,— matyti žmones, vaikštinėjančius atšlaite tarp gėlynų; matyti žioplių minią prie nejudančios marsiečių mašinos, kuri čia taip ir liko; girdėti žaidžiančių vaikų bruzdesį ir prisi-

minti tą laiką, kai visa tai buvo sugriauta, nusiaubta, ir aš tai mačiau didžiosios paskutinės dienos rytmečio spinduliuose...

Bet visų keisčiausia — vėl savo rankose spausti žmonos ranką ir prisiminti, kad **mudu** laikėme vienas antrą žuvusiais.

# ŽMOGUS, GALĖJĘS DARYTI STEBUKLUS

Vargu ar šis sugebėjimas buvo įgimtas. Aš pats manau, kad jis jį įsigijo netikėtai. Šiaip ar taip, iki trisdešimties metų amžiaus jis buvo skeptikas ir netikėjo stebuklais. Ir dabar, naudodamasis patogia proga, aš sau leisiu pastebėti, kad jis buvo mažo ūgio, tamsiai rudomis akimis, tankiais rudais plaukais, turėjo ūsus, kuriuos riesdavo aukštyn, ir strazdanotą veidą. Jis buvo vadinamas Džordžu Maku Virteriu Foderingėjum,— vardas, kaip matote, anaiptol neduodąs pagrindo tikėtis iš jo kokių nors stebuklų,— ir jis tarnavo klerku pas Homšotą. Jis aistringai mėgo dogmatinius ginčus. Ir kaip tik tada, kai neigė stebuklus, jis pirmą kartą sužinojo turįs antgamtinę jėgą. Tas nepaprastas ginčas įvyko „Ilgojo drakono" bare, ir Todis Bimišas oponavo jam savo monotonišku, tačiau labai reikšmingu „tai jūs taip sakote", ir todėl misterio Foderingėjaus kantrybė jau baigėsi.

Be jų, tame dispute dalyvavo kiaurai dulkinas dviratininkas, „Ilgojo drakono" savininkas Koksas ir mis Meibridž, labai garbinga ir gana apkūni bufetininkė. Mis Meibridž stovėjo nusigręžusi nuo misterio Foderingėjaus ir plovė stiklines; visi kiti sekė ginčą, gardžiuodamiesi tuo, kad toks neefektingas mūsų laikais yra dogmatinis metodas. Suerzintas taktikos, tinkamos nebent Toresui Vedrasui[3], kurią naudojo misteris Bimišas, misteris Foderingėjus *pagaliau nutarė griebtis neįprasto retorikos šuolio.*

— Klausykite, misteri Bimišai,— tarė jis,— tiksliai išsiaiškinkime, kas gi pagaliau yra stebuklas. Taigi stebuklas — tai kažkas priešinga gamtos dėsniams, kažkas, kas padaroma valios įtempimu, tai, kas negalėtų įvykti, nepavartojus tam tikrų valios pastangų.

— Tai jūs taip sakote,—atsikirto misteris Bimišas.

Misteris Foderingėjus kreipėsi pagalbos į dviratininką, kuris ligi šiol klausėsi tylėdamas, ir gavo jo pritarimą, parodytą neryžtingu kostelėjimu ir žvilgsniu į misterio Bimišo pusę. Šeimininkas nepareiškė jokios nuomonės, ir misteris Foderingėjus, vėl kreipdamasis į misterį Bimišą,

---

[3] Priešininką varginanti partizanų taktika, kurią ispanai panaudojo prieš prancūzus 1805—1806 m. (ypatingai Toreso Vedraso miesto rajone).

maloniai nustebo, išgirdęs, kad šis pasiryžęs sutikti su tokiu stebuklo apibrėžimu.

— Pavyzdžiui,— tarė misteris Foderingėjus, gerokai įsidrąsinęs,— štai ką būtų galima pavadinti stebuklu: ši lempa pagal gamtos dėsnius negalėtų degti, jeigu ją apverstum dugnu į viršų, ar ne taip, Bimišai?

— Tai jūs taip sakote, kad negalėtų,—tarė Bimišas.

— O jūs?— paklausė Foderingėjus.— Ar tik jūs nenorite pasakyti, kad...

— Taip,— nenoromis atsakė Bimišas.— Taip, negalėtų.

— Puiku,— tarė misteris Foderingėjus.— Tai va, čia ateina kas nors, sakykime, aš, ir stovi, sakykime, čia ir, sukaupęs visą savo valią, sako lempai, kaip, sakykime, aš darau dabar: apsiversk dugnu aukštyn nesuduždama ir dek kaip degusi, ir... Oho!

Buvo ko ir visiems kitiems sušukti „Oho!" Visų akivaizdoje atsitiko negalimas, neįtikėtinas dalykas. Lempa apsivertė, pakibo ore ir degė toliau lyg niekur nieko, tiktai liepsna žemyn. Tai buvo paprasčių paprasčiausia lempa — proziška, eilinė lempa „Ilgojo drakono" bare.

Misteris Foderingėjus, suraukęs antakius ir į priekį atkišęs smilių, stovėjo, tarytum pasiruošęs išgirsti smarkų dženktelėjimą. Dviratininkas, arčiausiai sėdėjęs prie lempos, pasilenkė ir peršoko per baro stalą. Visi krūptelėjo nustebę. Mis Meibdridž atsigręžė ir suspiegė. Bent tris sekundes lempa kabojo nejudėdama. Pasigirdo silpnas lyg skaudamos širdies aiktelėjimas,— tai suvaitojo misteris Foderingėjus.

— Aš negaliu jos ilgiau laikyti,— tarė jis. Jis pasviro atgal, ir apvirtusioji lempa staiga blykstelėjo, užkliuvo už prekystalio kampo, atšoko į šalį, trinktelėjo į grindis ir užgeso.

Laimė, kad jos rezervuaras buvo metalinis, kitaip liepsna būtų apėmusi visą kambarį. Pirmas prabilo misteris Koksas: jo replikos turinys, išskyrus nebūtinus jausmažodžius, buvo tas, kad Foderingėjus — kvailys. Foderingėjus nepajėgė protestuoti net dėl tokio pareiškimo. Jį be galo nustebino tai, kas atsitiko. Po to vykęs svarstymas nė kiek nenušvietė to vaidmens, kurį šiame dalyke suvaidino misteris Foderingėjus. Visi ne tik sutiko su misteriu

Koksu, bet ir karštai jam pritarė. Jie už kits kito kaltino Foderingėjų negudriu pokštu ir vadino jį kvailu ramybės ir saugojimo drumstėju. Jis iki širdies gelmių suglumo ir sumišo, pats buvo bepritariąs savo kaltintojams ir beveik nesipriešino, kai jam pasiūlė pasišalinti iš baro.

Jis išėjo namo įkaitęs, tarytum drugio krečiamas, jo apsiausto apikaklė buvo susiglamžiusi, akys spindėjo, ausys svilo. Jis įtariai apžiūrinėjo kiekvieną iš dešimties gatvės žibintų, pro kuriuos jam teko eiti. Ir tik atsidūręs mažame savo miegamajame prie Čerčo gatvės, jis įstengė atsiminti viską iš eilės ir save paklausti: „Kas gi iš tikrųjų atsitiko?"

Jis nusimetė apsiaustą, nusiavė pusbačius ir atsisėdo ant lovos krašto, susikišęs rankas į kišenes, dvidešimtą kartą teisindamas save: „Aš nenorėjau, kad ta prakeiktoji lempa apsiverstų",— ir staiga jam pasidarė aišku, kad kaip tik tą momentą, kai jis ištarė įsakomąjį žodį, jis nenoromis geidė, jog įsakymas būtų įvykdytas, ir kai jis pamatė ore lempą, tai pajuto, kad jo valioje buvo ją ten palikti, visai neįsivaizduodamas, kokiu būdu galima tai padaryti. Jis nebuvo gilesnio proto žmogus, kitaip jis būtų susimąstęs dėl to „geidimo nenoromis"— dėl tos sąvokos, kuri apima ir labiausiai miglotas, valios priklausomo veiksmo problemas; ir vis dėlto ši mintis jam dingtelėjo labai neaiškiai, tai ir atitiko jo išmanymo laipsnį. Ir iš čia, nors ir nesilaikydamas kokio loginio ir aiškaus kelio, jis priėjo išvadą, kad visa tai reikia patikrinti bandymu.

Jis ryžtingai kreipėsi į žvakę ir sukaupė visą savo valią, nors ir jautė, kad jo poelgis yra kvailas.

— Pakilk į orą,— tarė jis.

Kitą akimirką jo nepasitikėjimas savim dingo. Žvakė pakilo, tam tikrą svaiginantį momentą kabojo ore ir, kai misteris Foderingėjus nustebęs šūktelėjo, ji nukrito ant tualetinio stalelio, ir viskas pasinėrė tamsoje, kurioje dar ilgai švietė smilkstantis dagtis.

Kurį laiką misteris Foderingėjus sėdėjo tamsoje, visiškai nejudėdamas.

— Taigi tatai įvyko,— tarė jis pagaliau.— O kaip tai išaiškinti — aš nežinau.

Jis sunkiai atsiduso ir ėmė graibytis po kišenes, ieškodamas degtuko. Nė vieno neradęs, jis pakilo ir paieškojo ant stalelio.

— Kaip aš norėčiau turėti degtuką,— tarė jis. Pagraibstė apsiauste, bet ir ten nerado nė vieno, ir čia jam dingtelėjo mintis, kad stebuklus galima daryti ir su degtukais. Jis pakėlė ranką ir rūsčiai žiūrėjo į ją tamsoje.

— Tegu rankoje atsiranda degtukas,— tarė jis, ir tučtuojau pajuto, kad kažkoks lengvas daiktas nukrito jam į delną, ir jo pirštai apčiuopė degtuką.

Po kelių nepavykusių bandymų jį įžiebti jis pastebėjo, kad tas degtukas yra ne savaime užsidegantis, o dėžutės jis neturi. Jis jį numetė, bet čia jam dingtelėjo į galvą panorėti, kad degtukas užsidegtų. Jis taip ir padarė ir pamatė jį užsidegusį vidury tualetinio stalelio. Jis skubiai jį pagriebė, tačiau degtukas užgeso. Jo sąmonėje iškilo nauji galimumai, ir, užčiuopęs patamsyje žvakę, jis vėl ją įstatė į žvakidę.

— O dabar įsižiebk,— tarė jis. Žvakė užsidegė skaisčia liepsna, ir tualetinio stalelio staltiesėlėje jis pamatė nedidelę juodą skylutę ir iš jos kylantį siūlelį dūmų. Kurį laiką jis žiūrėjo čia į ją, čia į mažą liepsnelę, o paskui kilstelėjo galvą ir veidrodyje susitiko su įdėmiu savo žvilgsniu. Neatitraukdamas akių nuo veidrodžio, jis kurį laiką mintimis kalbėjosi pats su savimi.

— Na, ką gi tu dabar manai apie stebuklus?— tarė jis pagaliau savo atvaizdui.

Tolimesni misterio Foderingėjaus samprotavimai buvo gilūs, tačiau labai migloti. Jo supratimu, šis atsitikimas buvo grynai priklausomas jo valios. Įgytas patyrimas nesugundė jo toliau daryti eksperimentus, nebent pabandyti pačius nekalčiausius. Vis dėlto jis privertė pakilti popieriaus lapą, paskui nudažė stiklinėje vandenį iš pradžių rausva, paskui žalia spalva. Jis sukūrė sraigę, kurią čia pat stebuklingai sunaikino, ir stebuklingu būdu gavo sau naują dantų šepetėlį. Po vidurnakčio jis priėjo išvadą, kad jo valia ypatingai tvirta — faktas, kurį jis, žinoma, ir anksčiau nuvokė, bet tik miglotai. Išsigandęs ir suglumęs, kai nepaprastas jo sugebėjimas pasireiškė pirmą kartą, dabar jis drąsinosi išdidžia nuovoka, kad yra ypatingas

žmogus, ir neaiškia viltimi turėti iš to naudos. Jis išgirdo, kaip bokšto laikrodis išmušė pirmą valandą, ir kadangi dabar jam į galvą neatėjo, kad jis stebuklingu būdu gali nusikratyti kasdieninių savo pareigų pas Homšotą, tai nusprendė nusirengti ir nieko nelaukdamas atsigulti. Besimaunant per galvą marškinius, jį nušvietė nuostabi mintis.

— Tegu aš atsiduriu lovoje,— tarė jis, ir jo noras tučtuojau įvyko.— Nusirengęs,— pridūrė jis ir, pastebėjęs, kad jo lovos paklodės šaltos, greit pridėjo:— Ir su naktiniais savo marškiniais... ne, su puikiais minkštais vilnoniais marškiniais. Štai šitaip,— tarė jis be galo patenkintas.— O dabar tegu aš ramiai užmiegu...

Jis pabudo įprastą valandą ir pusryčių metu buvo didžiai susimąstęs: jį kankino klausimas, ar praėjusio vakaro įvykiai apskritai nebuvo tik ryškus sapnas. Pagaliau jis vėl ėmė galvoti apie nekaltus bandymus. Štai, pavyzdžiui, pusryčiams jis gavo tris kiaušinius — du gerus, tačiau paprastus, kuriuos jam padavė šeimininkė, ir vieną nuostabiai šviežią žąsies kiaušinį, padėtą, išvirtą ir įgytą stebuklingos jo galios. Jis nuskubėjo pas Homšotą, apimtas didelio, bet rūpestingai slepiamo susijaudinimo, ir trečiojo kiaušinio kevalą prisiminė tiktai vakare, kai jį paminėjo buto šeimininkė. Galvodamas apie taip netikėtai paaiškėjusį naują savo sugebėjimą, jis visą dieną negalėjo dirbti, bet dėl to nepatyrė jokių nemalonumų, nes, stebuklo padedamas, per paskutines dešimt minučių jis spėjo atlikti viską, ko nebuvo padaręs anksčiau.

Dienai slenkant, jo nuostaba pavirto dvasios pakilimu, nors jam vis dar buvo nemalonu atsiminti, kaip jis buvo išvarytas iš „Ilgojo drakono", o iškraipytas pasakojimas apie tą įvykį, pasiekęs jo bendradarbius, davė jiems progos geraširdiškai iš jo pasišaipyti. Žinoma, jis turi būti apdairus, kilnodamas dūžtančius daiktus, tačiau visais kitais atžvilgiais, kai Foderingėjus apie tai pagalvodavo, jo sugebėjimas atrodė teikiąs vis didesnių ir platesnių galimybių. Be visa kita, jis nutarė pamažu padidinti savo turtą. Jis pareikalavo sau poros puikių briliantinių segtukų, bet tučtuojau juos panaikino, pastebėjęs, kad prie jo rašomojo stalelio ateina jaunesnysis Homšotas. Jis pa-

būgo, kad Homšotas gali paklausti, iš kur jis gavo tuos segtukus. Dabar jam pasidarė visiškai aišku, kad naudotis savo sugebėjimu reikia labai atsargiai, tačiau, kiek jis galėjo spręsti, būsimieji sunkumai, besimokant juos panaudoti, neturėtų būti didesni už tuos, kurių jis turėjo, pratindamasis važinėti dviračiu. Turbūt skatinamas šios analogijos, taip pat ir nujausdamas, kad vargu „Ilgojo drakono" bare jis bus maloniai priimtas, popiet jis nuskubėjo į skersgatvį už dujų fabriko, kur nutarė vienas sau parepetuoti keletą stebuklų.

Labai galimas daiktas, kad jo bandymams trūko originalumo, nes misteris Foderingėjus šiaip buvo niekuo nepasižymintis žmogus. Jis atsiminė pasakojimą apie stebuklingą Mozės lazdą, bet naktis pasitaikė tamsi, ir tai būtų sunkinę tinkamai prižiūrėti didžiulius stebuklingus žalčius. Paskui jis prisiminė „Tanhoizerio" istoriją, apie kurią kartą skaitė filharmonijos programos viršelyje. Tie dalykai pasirodė jam nepaprastai viliojantys ir visiškai nekalti. Jis įsmeigė savo lazdą — grakštų indėnų erškėtmedžio gaminėlį — į veleną prie šaligatvio ir įsakė pražysti. Oras bematant pakvipo rožėmis, o įbrėžęs degtuką, Foderingėjus savo akimis įsitikino, kad žavus stebuklas įvyko. Jo džiaugsmas dingo, pasigirdus kažkieno žingsniams. Bijodamas, kad jo galia per anksti nepaaiškėtų, jis skubiai šūktelėjo pražydusiai lazdai: „Atgal!" Jis, žinoma, turėjo galvoje —„atgal į buvusią būklę", tačiau, kaip matote, susimaišė. Lazda kaip žaibas pašoko, bet tuojau kažkas piktai sušuko ir išsiplūdo.

— Kaip jūs drįstate svaidytis erškėčiais, padauža! — suriko balsas.— Jūs man sudavėte į koją.

— Prašau atleisti, bičiuli,— tarė Foderingėjus ir paskui, supratęs, kaip nevykusiai teisinasi, nervingai čiupo sau už ūso. Šalia savęs jis pamatė Vinčą, vieną iš trijų Imeringo policininkų.

— Ką jūs čia veikiate?— paklausė policininkas.— A! Tai — jūs? Džentelmenas, kuris „Ilgajame drakone" sudaužė lempą!

— Aš nieko neveikiu,— atsakė misteris Foderingėjus.— Visiškai nieko.

— Jeigu taip, tai kam jūs svaidėte tą lazdą?

— Ką jau čia, liaukitės,— tarė Foderingėjus.

— Dar ko! Tai gal jūs nežinojote, kad lazda suduos? Kodėl jūs taip darėte?

Dabar misteris Foderingėjus niekaip negalėjo sugalvoti, kodėl jis taip padarė. Jo tylėjimas, matyt, supykino misterį Vinčą.

— Jūs teikėtės įžeisti policiją, štai ką jūs padarėte, jaunuoli.

— Ką jūs sakote, misteri Vinčai,— tarė Foderingėjus, netekęs drąsos ir suglumęs.— Aš labai apgailestauju. Matote, kaip čia atsitiko...

— Na?

Nieko daugiau, kaip tik tiesa, neatėjo jam į galvą.

— Aš padariau stebuklą.— Jis labai stengėsi kalbėti nerūpestingu tonu, tačiau jam tai nevyko.

— Padarėte stebuk... Neplepėkite niekų! Padarė stebuklą, sakykite jūs man! Ne, tai tiesiog juokinga. Jūs, jūs, žmogus, kuris netiki stebuklais. Dar vienas kvailas jūsų pokštas — štai kas. Taigi aš jums pasakysiu...

Misteris Foderingėjus taip ir neišgirdo, ką jam norėjo pasakyti Vinčas. Jis suprato, kad pats išsidavė, vėjais paleido brangią savo paslaptį. Smarkus apmaudas paskatino jį veikti. Jis staiga ir žiauriai atsigręžė į policininką.

— Taigi,—tarė jis.— Gana jau! Aš jums parodysiu kvailus pokštus, parodysiu. Prasmekite pragaran. Ir tučtuojau!

Jis liko vienas.

Tą naktį misteris Foderingėjus daugiau nebandė daryti stebuklų ir nesirūpino sužinoti, kas atsitiko pražydusiai jo lazdai. Jis grįžo į miestą išsigandęs ir susigūžęs ir tiesiai nuėjo namo.

— Viešpatie,— tarė jis,— tai labai didelis sugebėjimas, nepaprastai didelis. Aš nė nepagalvojau taip toli nužengti, iš tiesų... Norėčiau žinoti, kaip atrodo tas pragaras!

Jis sėdėjo ant lovos, audamasis nuo kojų pusbačius. Laimingos minties nušviestas, jis perkėlė policininką į San Franciską, paskui, daugiau nebeardydamas natūralios dalykų eigos ir kiek aprimęs, atsigulė į lovą. Jam pasisapnavo įsiutęs Vinčas.

Kitą dieną misteris Foderingėjus išgirdo dvi įdomias naujienas. Prie vyresniojo misterio Homšoto vilos Lalaboro plente kažkas pasodino vešlų laukinių rožių krūmą, ir upėje, iki pat Raulingo malūno, buvo ieškoma policininko Vinčo lavono.

Nors misterio Foderingėjaus galvoje it bičių spiečius ūžė įvairiausios mintys, jis visą dieną buvo išsiblaškęs ir susimąstęs ir neparodė jokių stebuklų, nebent tik tai, kad padarė kai kuriuos Vinčą liečiančius patvarkymus ir stebuklingai, bet vis taip pat kruopščiai dirbo kasdieninį savo darbą. Daugiausiai jis galvojo apie Vinčą. Apsiblaususį jo žvilgsnį ir jo elgsenos romumą daugelis pastebėjo, ir dėl to kilo įvairių kalbų.

Sekmadienio vakare jis nuėjo į bažnyčią, ir taip jau keistai susiklostė aplinkybės, kad misteris Meidigas, šiek tiek domėjęsis okultizmo dalykais, kaip tik tą dieną sakė pamokslą „apie tai, ko nereikia daryti". Misteris Foderingėjus nebuvo iš uoliųjų bažnyčios lankytojų, bet dabar dogmatinio skepticizmo doktrina, kurią minėjau anksčiau, jau nebeatrodė jam taip nepajudinama. Pamokslas visai naujai nušvietė nepaprastą jo sugebėjimą, ir jis staiga nusprendė tuojau po pamaldų pasitarti su misteriu Meidigu. Šitaip apsisprendęs, jis net nustebo, kodėl apie tai nepagalvojo anksčiau.

Misteriui Medigui, išdžiūvusiam nervingam vyrui, nuostabiai ilgų rankų ir kaklo, maloniai padilgino savimeilę, jauno vyriškio pareikštas pageidavimas pasikalbėti su juo asmeniškai. Juoba kad jam buvo gerai žinoma menka jaunuolio pagarba religiniams klausimams, kelianti įvairių kalbų apie jį. Baigęs kai kuriuos būtinus reikalus, jis nusivedė misterį Foderingėjų į savo darbo kabinetą namelyje greta bažnyčios, patogiai jį pasodino ir, stovėdamas prie linksmos židinio ugnelės,— nuo jo kojų ant kitos sienos nutįso šešėlis kaip nuo Rodo milžino,— paprašė misterį Foderingėjų išdėstyti savo reikalą.

Iš pradžių misteris Foderingėjus truputį jaudinosi ir nežinojo, nuo ko pradėti. „Jūs vargu patikėsite, misteri Meidigai, bijau, kad..." ir kitais panašiais žodžiais. Pagaliau jis nusprendė pradėti klausimu ir pasiteiravo misterį Meidigą, ką jis mano apie stebuklus.

Misteris Meidigas vis dar tebekartojo „t-aa-ip" visiškai abejingu tonu, bet misteris Foderingėjus jį nutraukė:

— Juk jūs netikite, kad kažkoks visai paprastas žmogus — sakykime, toks kaip aš, gali va šitaip, čia sėdėdamas, savo valios pastangomis sukelti vienokius ar kitokius reiškinius?

— Ką gi, galimas dalykas,— tarė misteris Meidigas.— Kas nors panašaus yra galima.

— Jeigu leistumėte pasinaudoti čia kuriuo nors daiktu, aš gal sugebėčiau jums tatai parodyti,— tarė misteris Foderingėjus.— Imkime, sakysime, štai šitą tabakinę. Man įdomu, ar galima laikyti stebuklu, ką aš ketinu dabar padaryti. Valandėlę, misteri Meidigai, būkite malonus.

Jis suraukė antakius ir, rodydamas į tabakinę, tarė: „Pavirsk žibučių vaza".

Tabakinė padarė tai, kas jai buvo įsakyta.

Misteris Meidigas krūptelėjo nustebęs ir pastiro, žiūrėdamas čia į stebukladarį, čia į gėlių vazą. Jis nepratarė nė žodelio. Pagaliau jis surizikavo pasilenkti ant stalo ir pauostė žibutes; jos buvo labai gražios, tarytum tik dabar nuskintos. Paskui jis vėl įbedė akis į Foderingėjų.

— Kaip jūs tai padarėte?— paklausė jis.

Misteris Foderingėjus kedeno ūsą.

— Tik ištariau žodžius ir daugiau nieko — ir matote, prašau! Kas čia yra, jūsų nuomone, stebuklas, juodoji magija, arba dar kas nors? Ir kaip, jūsų manymu, reikia žiūrėti į mane? Štai ko aš norėjau jūsų pasiklausti.

— Tai visiškai neįprastas reiškinys.

— O prieš savaitę aš, visai kaip ir jūs, nė nepagalvojau, kad galėčiau daryti tokius dalykus. Tai įvyko visai netikėtai. Matyt, kažkas atsitiko mano valiai, taip bent aš sau vaizduojuosi.

— O ką, ar čia viskas? Ar jūs galite ką nors daugiau padaryti?

— O, žinoma! — atsakė misteris Foderingėjus.— Viską, ką tik norite.— Jis susimąstė, o paskui vėl atsiminė pokštininką, kurio kadaise ėjo pasižiūrėti.

— Taigi žiūrėkite! — jis ištiesė ranką.— Pavirsk žuvies dubeniu... Ne, ne taip — pavirsk pilna vandens sti-

kline vaza ir kad joje plaukiotų auksinės žuvytės. Šitaip. Na, ar jūs matote, misteri Meidigai?

— Tai negirdėta. Neįtikėtina. Jūs esate arba nepaprasčiausias... Bet ne...

— Aš galėčiau vazą paversti kuo tiktai norite,— tarė misteris Foderingėjus.— Absoliučiai kuo tiktai norite. Štai! Pavirsk balandžiu, girdi!

Ir bematant purptelėjo ir ėmė skraidyti po kambarį melsvas balandis, ir kiekvieną kartą, jam praskrendant, misteris Meidigas kreipė galvą į šalį.

— Sustok čia, girdi! — tarė Foderingėjus, ir balandis kaip negyvas pakibo ore.— Aš vėl galėčiau jį paversti gėlių vaza,— pareiškė misteris Foderingėjus ir, įsakęs balandžiui nusileisti ant stalo, padarė ir tą stebuklą.

— Jūs turbūt norite prisikimšti pypkę,— tarė jis, ir vėl ant stalo stovėjo tabakinė.

Misteris Meidigas, netardamas nė žodžio, stebėjo tuos pasikeitimus, tik retkarčiais sušukdamas iš nuostabos. Jis pasižiūrėjo į misterį Foderingėjų, kuo atsargiausiai paėmė tabakinę, apžiūrėjo ir vėl padėjo ją ant stalo. Tik nuostabos žodelis „ta-aip" buvo vienintelis jo jausmų rodiklis.

— Dabar po to viso, ką jūs matėte, man bus lengviau paaiškinti, ko aš pas jus atėjau,— tarė misteris Foderingėjus ir ėmė plačiai ir nesklandžiai pasakoti apie nepaprastus savo išgyvenimus, pradėjęs nuo įvykio su lempa „Ilgajame drakone" ir nuolat painiodamasis nepabaigiamose savo užuominose apie Vinčą. Įsitikinimas, kad jis yra kažkoks ypatingas žmogus, įsitikinimas, kurį jam sužadino misterio Meidigo nusistebėjimai, jam bepasakojant išnyko. Jis vėl tapo paprastas ir kasdieniškas Foderingėjus. Misteris Meidigas atsidėjęs klausėsi, iš rankų neišleisdamas tabakinės, ir, pasakojimui besiplėtojant, jo jausmai taip pat keitėsi. Kai misteris Foderingėjus pradėjo pasakoti apie stebuklą su trečiuoju kiaušiniu, kunigas jį nutraukė, mostelėdamas į priekį ištiesta ranka.

— Toks dalykas visiškai galimas,— tarė jis.— Tai visiškai įtikėtinas dalykas. Žinoma, tas viskas labai nuostabu, bet kartu leidžia mums suprasti daugelį sunkiai išaiškinamų dalykų. Sugebėjimas daryti stebuklus yra talentas, visiškai ypatinga savybė, panaši į genialumą arba aiškiare-

gystę, kadangi ir nepaprasti žmonės be galo retai ją tetu-ri. Šiuo atveju... mane visuomet ypačiai stebindavo Mahometo stebuklai, jogų stebuklai arba madam Blavackos stebuklai. Bet, žinoma... Taip, tai yra tiesiog talentas. Tai kuo puikiausiai patvirtina didžiojo mūsų mąstytojo,— misteris Meidigas tarė tylomis,— jo šviesybės Argilo hercogo išvados. Čia mes susiduriame su kažkokiu paslaptingu dėsniu, kur kas didesniu negu natūralūs gamtos dėsniai. Taip... Taip. Kalbėkite toliau!

Misteris Foderingėjus pradėjo pasakoti apie savo nemalonumus su Vinču, o Meidigas, jau atsipeikėjęs nuo išgąsčio, ėmė skėtruoti rankomis ir šūksniais reikšti savo nusistebėjimą.

— Štai dėl to aš labiausiai ir rūpinuos,— kalbėjo misteris Foderingėjus.— Čia man kaip tik ir reikia patarimo. Vinčas, žinoma, San Franciske, vis tiek, kad ir kur būtų tasai San Franciskas, bet, žinoma, ir tai yra ypatingai apmaudu mums abiem, kaip ir jūs įsitikinsite, misteri Meidigai. Aš negaliu įsivaizduoti, kaip jis išsiaiškins, kas jam atsitiko, ir, žinoma, jis be galo išsigando ir perpyko ir norės man atkeršyti. Ir tikriausiai jis jau ne kartą bandė leistis į kelionę. Aš, žinoma, kas kelios valandos vis stebuklingu būdu siunčiu jį atgal, jeigu tik neužmirštu. Bet, žinoma, jis to negalės suprasti, ir tai, be abejo, jį veda iš kantrybės, ir, žinoma, jeigu jis kiekvieną kartą perka bilietą, tai šis dalykas jam brangiai kaštuos. Aš padariau viską, ką tik galėjau, bet, žinoma, jam vargu ar įmanoma įsivaizduoti mano būseną. Paskui aš pagalvojau, kad jo drabužiai veikiausiai apdegė, kol spėjau jį iš ten išvaduoti,— jeigu pragaras yra toks, kaip jį vaizduojamės. Jeigu taip, tai jį turėtų laikyti ten, tame San Franciske, užrakintą. Žinoma, kai aš apie tai pagalvojau, tai ir palinkėjau, kad ant jo atsirastų nauja rūbų eilutė. Bet jūs patys suprantate, kaip aš velniškai susipainiojau...

Misteris Meidigas atrodė susirūpinęs.

— Taip, jūs, matau, labai susipainiojote. Taip, padėtis kebli. Kaip jūs iš jos išsikapstysite...— Jis susimąstė, nežinodamas, ką sakyti.— Tačiau kurį laiką palikime Vinčą ir apsvarstykime padėtį iš esmės. Nemanau, kad visame

tame galima įžiūrėti magiją ar ką nors panašiai. Taip pat nemanau, kad čia galima įžiūrėti kokį nors nusikalstamą darbą, misteri Foderingėjau. Be abejo, ne, nebent tik tuo atveju, jeigu jūs nutylėjote kurias kitas rimtas aplinkybes. Taip, tai yra stebuklai, neabejotini stebuklai — aukštesnės rūšies stebuklai, jeigu galima taip pasakyti.

Skėsčiodamas rankas, jis ėmė vaikštinėti po kambarį, o tuo tarpu misteris Foderingėjus, labai susirūpinęs, sėdėjo, padėjęs rankas ant stalo ir parėmęs jomis galvą.

— Tiesiog negaliu sugalvoti, kaip man galutinai baigti su tuo Vinču,— tarė jis.

— Sugebėjimas daryti stebuklus,— tarė misteris Meidigas,— sugebėjimas, matyt, ypatingos galios,— ras būdų susitvarkyti su Vinču, galite dėl to būti ramus... Brangusis mano bičiuli, jūs esate nepaprastai galingas žmogus, nuostabiausių galimybių žmogus. Štai, pavyzdžiui, teisme, jeigu reikia daiktinių įrodymų... Bet ir be to, dalykai, kuriuos jūs galite padaryti...

— Aš ir pats esu šį tą sugalvojęs,— tarė misteris Foderingėjus.— Bet... ne viskas išeina taip, kaip norėtum. Juk jūs matėte tą žuvį pradžioje? Visai ne ta vaza ir ne ta žuvis. Ir aš pagalvojau, kad man reikėtų su kuo nors pasitarti.

— Teisingai galvojate,—tarė misteris Meidigas,— visiškai teisingai, absoliučiai teisingai.— Jis susimąstė ir pažvelgė į misterį Foderingėjų.— Tai yra, tiesą sakant, begalinis sugebėjimas. Nagi išbandykime jūsų jėgą, jeigu tik ji... Jeigu ji iš tikrųjų tokia, kaip galima spėti.

Ir štai, nors tas atrodytų neįtikėtina, kabinete, nedideliame namely už protestantų bažnyčios, sekmadienio vakare, 1896 metų lapkričio 10-tą dieną, misteris Foderingėjus, misterio Meidigo drąsinamas ir skatinamas, pradėjo daryti stebuklus. Ypatingą skaitytojo dėmesį kreipiame į datą. Jis, žinoma, pareikš, o gal jau ir pareiškė, kad kai kurie šio pasakojimo faktai neatlaiko kritikos, bet jeigu iš tikrųjų būtų kas nors panašiai atsitikę, tai šis dalykas tada būtų buvęs išgarsintas visuose laikraščiuose. Ypatingai mažai patikimi atrodys faktai, kurie tuojau bus pateikti, nes, nepaisant viso kito, jie reikalauja išvados, kad menamas skaitytojas ar skaitytoja daugiau kaip prieš

metus yra žuvę tragiškiausiomis ir neįsivaizduojamomis aplinkybėmis. Bet kadangi stebuklas nėra stebuklas, jeigu jis įtikėtinas, tai susitarsime, kad skaitytojas iš tikrųjų žuvo 1896 metų tragiškiausiomis ir neįsivaizduojamomis aplinkybėmis. Vėliau pasakojime tai pasidarys visiškai aišku ir suprantama, ir tuo kiekvienas protingas ir sveikai galvojantis skaitytojas galės pats įsitikinti. Bet dabar dar ne metas baigti pasakojimą, nes mes išdėstėme tik truputį daugiau negu pusę visų įvykių.

Taigi misterio Foderingėjaus padaryti stebuklai pradžioje buvo kuklūs, visokie menkniekiai — įvairūs pokštai su arbatiniais puodeliais ir kitais namų apyvokos daiktais, paprastučiai kaip ir teosofų stebuklai. Nors jie buvo ir menki, klausytojas žiūrėjo į juos kupinas didžiausios pagarbos. Tiesa, misteris Foderingėjus pats būtų norėjęs kaip nors baigti su Vinču, bet misteris Meidigas šį kartą jam sutrukdė. Bet po to, kai jie padarė bent dešimt tokių mažų, sakytume, šeimyninių stebuklų, misteriui Foderingėjui subrendo savo galios pajautimas, atgijo vaizduotė, pabudo ir garbės troškimas. Pirmą rimtesnį jų sumanymą sužadino alkis ir tai, kad misis Minčin, misterio Meidigo šeimininkė, buvo visiškai abejinga savo pareigoms. Vakarienė, kuriai kunigas pakvietė misterį Foderingėjų, žinoma, buvo gana kukli ir neviliojo šių dviejų patyrusių stebukladarių. Vis dėlto jiedu susėdo prie stalo, ir misteris Meidigas ėmė skųstis, veikiau liūdnai negu piktai, savo šeimininkės nerūpestingumu, bet tuo tarpu misterį Foderingėjų apšvietė mintis, kad jis kaip tik čia turi naują galimybę.

— Kaip jūs manote, misteri Meidigai,— tarė jis,— jeigu jums tai nepasirodys įžūlu iš mano pusės, aš, galbūt...

— Mano mielas misteri Foderingėjau! Žinoma! Jokiu būdu ne...

Misteris Foderingėjus mostelėjo ranka.

— Tai ką gi mes pasirinksime? — paklausė jis vaišingo šeimininko tonu ir mielai padėjo misteriui Meidigui paruošti valgių sąrašą.— Kai dėl manęs,— tarė jis, kada užsakytieji patiekalai atsirado ant stalo,— man visuomet teikia ypatingą malonumą taurė porterio ir vališkai pa-

ruoštas triušis, juos aš sau ir užsakysiu. Nesu labai didelis burgundiško vyno mėgėjas.— Ir bematant, jam įsakius, ant stalo atsirado vališkai paruoštas triušis ir taurė porterio. Jiedu ilgai sėdėjo prie stalo, šnekučiuodamiesi kaip lygus su lygiu (misteris Foderingėjus nustebęs ir pasididžiuodamas dėjosi tai į galvą) apie tuos naujus stebuklus, kuriuos jie ketino padaryti.

— Beje, misteri Meidigai,— tarė misteris Foderingėjus,—gal aš galėčiau jums padėti... tvarkyti jūsų namų reikalus?

— Kažkaip ne visai suprantu,— tarė misteris Meidigas, pildamasis į taurę stebuklingai atsiradusio seno burgundiško vyno.

Misteris Foderingėjus iš niekur gavo sau porciją triušio ir prisikimšo pilną burną.

— Aš manau,— tarė jis,— kad galėčiau (šmaukšt, braukšt) padaryti stebuklą su misis Minčin (šmaukšt, braukšt)— priverscčiau ją pasitaisyti.

Misteris Meidigas pastatė stiklą ant stalo, ir jo veide atsispindėjo abejonė.

— Ji... ji, žinote, nemėgsta, kad kas kištųsi į jos reikalus, misteri Foderingėjau. Ir... be kita ko, dabar dvylikta valanda, ji jau guli lovoje, ir turbūt užmigo. Ar jums neatrodo, kad...

Misteris Foderingėjus apsvarstė visus šiuos samprotavimus.

— Nesuprantu, tiesą sakant, kodėl negalima to padaryti, kol ji miega.

Iš pradžių misteris Meidigas buvo bepriештaraująs tam sumanymui, bet pagaliau nusileido. Misteris Foderingėjus davė savo įsakymus, ir jiedu vėl atsisėdo prie vakarienės, nors, galimas daiktas, jautėsi ne taip laisvai. Misteris Meidigas apsčiai samprotavo apie pasikeitimus, kuriuos jis tikėjosi rytoj pastebėsiąs savo šeimininkės elgsenoje, kalbėjo kupinas optimizmo, kuris Foderingėjui, net turint galvoj, kad dabar jis buvo taikingai bei geraširdiškai nusiteikęs, atrodė šiek tiek dirbtinis ir apsnūdęs, bet tuo tarpu viršuje prasidėjo kažkoks nesuprantamas bruzdesys. Jiedu nustebę pažvelgė vienas į kitą, ir misteris Meidigas pakilęs skubiai išėjo iš kambario. Misteris Fode-

ringėjus išgirdo, kaip jis pašaukė šeimininkę ir tyliais žingsniais nuėjo pas ją į viršų.

Po valandėlės kunigas sugrįžo, jo veidas švytėjo.

— Koks nuostabus,— tarė jis,— ir jaudinantis dalykas! Nepaprastai jaudinantis! — Jis ėmė žingsniuoti po kambarį.— Atgailavimas, nepaprastai jaudinąs atgailavimas... Pro durų plyšelį... Vargšelė! Nuostabus pasikeitimas. Ji pabudo. Ji, matyt, tučtuojau pabudo. Atsikėlė iš lovos, pasiryžusi sudaužyti brendžio butelį, kurį slapta laikė savo skrynioje... Ir pati man prisipažino!.. Ir kokios gi mums atsiskleidžia perspektyvos! Jeigu mes galėjome taip stebuklingai ją pakeisti...

— Taip, atrodo, iš tikrųjų neaprėžtos galimybės,— tarė misteris Foderingėjus.— Štai kad ir dėl Vinčo...

— Visiškai neribotos.— Ir, stovėdamas ant kilimėlio prie židinio, nubloškęs į šalį visus rūpesčius dėl Vinčo, misteris Meidigas išdėstė begalę nuostabių projektų, kurie juo labiau ryškėjo, juo ilgiau jis kalbėjo apie juos.

Beje, mūsų pasakojimo esmės visai neliečia tų projektų turinys. Užteks pasakius, kad jie buvo sukurti visiško nusiraminimo nuotaikoje, tokio nusiraminimo, kuris paprastai vadinamas popietiniu. Gana bus pridūrus, kad Vinčo problema taip ir liko neišspręsta. Neverta pasakoti, kiek tie projektai buvo įgyvendinti. Prasidėjo nuostabūs pasikeitimai. Tą pačią naktį, švelniai mėnuliui šviečiant, misteris Meidigas ir misteris Foderingėjus švaistėsi po šaltą turgavietės aikštę, apimti kažkokios stebukladariškos ekstazės: misteris Meidigas — visas tik bruzdąs ir krutąs, o misteris Foderingėjus — trumputis, pasišiaušęs ir jau nebeslegiamas savo didybės. Jiedu atvedė į doros kelią visus Parlamento rajono girtuoklius, visą alų ir alkoholį pavertė vandeniu (šiuo klausimu Meidigui pavyko įkalbėti misterį Foderingėjų); paskui jiedu gerokai pagerino geležinkelių susisiekimą savo apygardoje, nusausino Flinderio pelkes, pagerino dirvas Vienišo Medžio kalvoje ir vikarui išgydė karpą. Jiedu jau buvo besitarią, kaip suremontuoti sugadintą Pietinio tilto polį.

— To miesto,— tarė svaigdamas iš džiaugsmo misteris Meidigas,— rytoj nebepažinsi. Kaip visi bus nustebę ir

kaip jie bus dėkingi! — Tuo tarpu bažnyčios laikrodis išmušė trečią valandą.

— Girdite,— tarė misteris Foderingėjus,— trečia valanda! Man jau metas namo. Aštuntą valandą reikia būti tarnyboje. Ir misis Vims...

— Juk mes dar tik pradedame,— tarė misteris Meidigas, svaigdamas nuo neribotos galybės.— Juk mes dar tik pradedame. Tik pagalvokite, kokį gėrį kuriame. Kai žmonės pabus...

— Bet...— tarė misteris Foderingėjus.

Staiga misteris Meidigas pagriebė jam už rankos. Jo akyse sužibo beprotiška liepsna.

— Mielas mano bičiuli,—tarė jis.— Kurgi mums skubėti? Pažiūrėkite,— jis parodė aukštai iškilusį mėnulį.— *Jėzus Navinas*[4]!

— Jėzus Navinas?— paklausė misteris Foderingėjus.

— Jėzus Navinas,— atsakė misteris Meidigas.— Kodėl gi ne? Sustabdykite jį.

Misteris Foderingėjus pažvelgė į mėnulį.

— Ar tik nebus jau per daug? — tarė jis, valandėlę patylėjęs.

— Kodėl? — atkirto misteris Meidigas.— Jis, žinoma, nesustos. Jūs tik šiaip sustabdykite Žemės sukimąsi. Laikas sustos. Jokios bėdos čia nebus.

— Hm! — tarė misteris Foderingėjus.— Ką gi,— jis atsiduso.— Pabandysiu. Taigi...

Jis užsisegiojo visas švarko sagas ir, stengdamasis kalbėti savim pasitikinčiu tonu, kreipėsi į paslaptingąjį šviesulį.

— Liaukis sukęsis, girdi! — tarė misteris Foderingėjus.

Kitą akimirksnį jis galvotrūkčiais nulėkė oru dešimties mylių greitumu per sekundę. Nors kiekvieną sekundę jis sukosi nesuskaitomą daugybę kartų, jo mintis veikė, nes mintis yra nuostabus dalykas — kartais ji slenka lėtutėliai kaip derva, kartais lekia šviesos greitumu. Per vieną sekundę jis pagalvojo ir palinkėjo: „Kad aš nusi-

---

[4] Anot biblijos legendos, izraelitų ir amoriečių mūšio metu Jėzus Navinas sustabdė saulę ir mėnulį, kad izraelitai turėtų laiko mūšiui laimėti.

leisčiau žemyn sveikas ir nesužalotas. Kad ir kas atsitiktų, tegu aš atsiduriu žemai, sveikas ir nesužalotas."

Jis to palinkėjo kaip tik laiku, nes jo drabužiai, įkaitę nuo greito skridimo, jau ėmė svilti. Jis smarkiai, bet visai nepavojingai žnektelėjo į kažkokį minkštą daiktą, ir pasirodė, jog čia buvo krūva neseniai sukastos žemės. Netoliese ant žemės griuvo didžiulė masė metalo ir plytų mūras, nuostabiai panašus į varpinę turgaus aikštėje, apdrabstęs jį purvais ir žemėmis, ir tartum kokia sprogusi bomba išlakstė į šalis sienų liekanos, plytos ir skalda. Skrendanti karvė smarkiai atsitrenkė į vieną didelę nuolaužą ir susiplojo kaip sklindis. Paskui driokstelėjo trenksmas, su kuriuo palyginti visi iki šiol jo girdėti trenksmai atrodė tylūs kaip sėdančios dulkės, po to, pamažu silpnėdami, sekė mažesni sprogimai ir trenksmai. Baisus viesulas šėlo tarp dangaus ir žemės, neleisdamas misteriui Foderingėjui kilstelėti galvos. Kurį laiką jis buvo toks nustebęs ir suglumęs, kad negalėjo susivokti, kur ir kas jis esąs ir kas iš tikrųjų atsitiko. Pirmiausia jis griebėsi už galvos, norėdamas įsitikinti, ar išsitaršę jo plaukai dar tebėra ant pakaušio.

— Viešpatie! — suvaitojo misteris Foderingėjus, vos tegalėdamas pajudinti lūpas, šėlstant peršiam vėjui.— Juk per plauką aš ir pats būčiau žuvęs. Čia kažkas ne taip atsitiko, kaip reikėjo. Griausmas ir audra, o ką tik buvo puiki naktis. Tai vis to Meidigo užgaidos. O, koks vėjas! Reikia sustabdyti tas kvailystes, kitaip neišvengsiu nelaimės! .. Kur tas Meidigas? .. Kokia prakeikta makalynė!

Jis apsidairė, kiek leido plevėsuoją jo švarko skvernai. Iš tikrųjų, viskas atrodė baisiai keistai.

— Šiaip ar taip, dangus tebėra tvarkoje,—tarė misteris Foderingėjus.— O daugiau nieko. Bet ir ten lyg prasideda audra. O antai ir mėnulis aukščiau galvos. Toks pat, kaip ir buvo. Ir šviesu tarytum dieną. O štai visa kita... Kurgi miestas? Kur... kur viskas? Ir iš kur atsirado tas vėjas? Juk aš neįsakiau vėjui pūsti.

Misteris Foderingėjus veltui stengėsi atsistoti ir po kelių nepavykusių bandymų pasiliko keturpėsčias. Jis žiūrėjo pavėjui į mėnulio nutviekstą pasaulį, ir jo švarko skvernai plevėsavo virš galvos.

— Vadinasi, kažkokie rimti dalykai negerai,— tarė misteris Foderingėjus.— O dėl ko tai yra — vienas dievas težino.

Kur pažvelgsi, pro šėlstančio viesulo blaškomų dulkių šydą klaikioje prieblandoje nieko nebuvo galima matyti — tiktai krūvos suraustos žemės ir griuvėsiai; nei medžių, nei pastatų, jokių pažįstamų kontūrų — nykus chaosas, kuriame jau darėsi tamsu, šėlo baisūs smėlio sūkuriai ir viesulai, žaibai ir perkūnas rodė greit artėjančią audrą. Netoliese blyškioje šviesoje šmėkšojo kažkas, kas anksčiau, galimas daiktas, buvo guoba,— į šipulius suskaldyto kamieno ir šakų liekanos, o toliau iš suverstų griuvėsių kyšojo sulankstytos geležinės sijos — veikiausiai ten buvo viadukas.

Mat Foderingėjus, sustabdęs Žemės sukimąsi, nedavė jokių nurodymų dėl visų tų smulkmenų, kurios egzistuoja Žemės rutulio paviršiuje. O Žemė sukasi tokiu greitumu, kad jos paviršius ties pusiauju skrieja daugiau kaip tūkstantį mylių per valandą, o mūsų platumose — daugiau kaip pusę to kelio. Taigi miestas ir misteris Meidigas, ir misteris Foderingėjus, ir visa kita galvotrūkčiais lėkė bent devynių mylių greitumu per minutę, nepalyginti griečiau negu iš patrankos iššautas sviedinys. Ir visi žmonės, visi gyvi daiktai, visi pastatai ir medžiai — visas mums pažįstamas pasaulis — viskas ėmė skrieti tokiu neįtikėtinu greitumu ir susidaužė į šipulius ir iki pamatų sugriuvo. Tai ir viskas.

Misteris Foderingėjus, žinoma, visų tų aplinkybių aiškiai nesuprato. Bet jis jautė, kad jo stebuklas nepavyko ir jį apėmė didžiausias pasišlykštėjimas stebuklais. Dabar jis atsidūrė visiškoje tamsoje, nes debesys susiglaudė ir uždengė valandėlei blykstelėjusį mėnulį, o vėjas, pūtęs smarkiais nelygiais gūsiais, įsiutęs suko ore krušą ir sniego dribsnius. Nuo vandens ir vėjo kaukimo drebėjo dangus ir žemė, ir žaibui blykstelėjus, dangstydamasis ranka, Foderingėjus pro dulkes ir šlapdribą pamatė artėjančią milžinišką vandens sieną.

— Meidigai! — sušvokštė pro staugiantį gamtos gaivalą tylus, silpnas misterio Foderingėjaus balsas.— Meidigai! Čionai!

— Sustok! — sušuko misteris Foderingėjus artėjančiam vandeniui.— Dievaži, sustok!

— Valandėlę,— tarė misteris Foderingėjus žaibui ir griausmui.— Palaukite valandėlę, kol aš susivoksiu... Ką man dabar daryti? — tarė jis.— Ką man daryti! Viešpatie! Kaip norėčiau, kad čia būtų Meidigas.

— Sugalvojau,— pagaliau tarė misteris Foderingėjus.— Ir, dievaži, tegu nors dabar išeina teisingai.

Jis tebestovėjo keturpėsčias, nusisukęs nuo vėjo, karštai geisdamas, kad viskas pavyktų be klaidos.

— Aha! — tarė jis.— Tegu nė vienas mano įsakymas nebūna vykdomas, kol aš pasakysiu: „Galima!.." — Viešpatie! Kodėl gi aš anksčiau apie tai nepagalvojau?

Silpnu savo balsu jis stengėsi perrėkti viesulą, rėkė iš visos gerklės vis garsiau ir garsiau, veltui stengdamasis pats save išgirsti.

— Taigi! Atsimink, ką aš tik dabar pasakiau. O paskui, kai viskas, ką aš dabar čia pasakysiu, įvyks, tegu aš nebetenku stebukladariškos savo galios, tegu mano valia pasidaro tokia kaip ir visų žmonių, ir tegu baigiasi visi tie pavojingi stebuklai. Aš jų nenoriu. Verčiau aš jų nebūčiau daręs. Tai pirma. O antra — tegu aš vėl pasidarau toks, koks buvau prieš pradėdamas daryti stebuklus; tegu viskas pasidaro taip, kaip buvo prieš tai, kai apvirto ta nelaimingoji lempa. Tai, žinoma, didelis darbas, bet jau paskutinis. Ar viskas aišku? Daugiau jokių stebuklų, viskas, kaip buvo anksčiau: mane atgal į „Ilgojo drakono" barą, kaip buvo ir seniau, prieš tai, kai išgėriau pusę pintos. Tai ir viskas!

Jis rankomis įsikibo į žemę, užsimerkė ir tarė: „Galima!"

Užėjo gūdi tyla. Jis pasijuto bestovįs ant kojų.

— Tai jūs taip sakote,— pasigirdo balsas.

Jis atsimerkė. Jis buvo „Ilgojo drakono" bare ir ginčijosi su Todžiu Bimišu apie stebuklus. Neaiškus nujautimas, kad pamiršta kažkas labai svarbaus, suknietėjo ir tučtuojau išnyko. Juk neminint, kad jis prarado antgamtinę savo jėgą, viskas pasiliko, kaip ir buvę, ir dėl to mintis ir atmintis buvo lygiai tokie pat kaip ir šio pasakojimo pradžioje. Ir jis visiškai nieko nežinojo apie visa tai, kas

čia papasakota, nežino ligi šios dienos. Beje, jis po senovei netiki stebuklais.

— Sakau jums, kad stebuklai, kaip mes juos vaizduojamės, yra negalimi,— tarė jis,— ir aš esu pasiryžęs jums tai įrodyti kiek tik norite.

— Tai jūs taip manote,— tarė Todis Bimišas ir pridūrė:— Įrodykite, jeigu galite.

— Klausykite, misteri Bimišai,— tarė misteris Foderingėjus.— Imkime ir tiksliai išsiaiškinkime, kas gi yra stebuklas. Taigi stebuklas — tai kažkas priešinga gamtos dėsniams, kažkas, padaroma valios įtempimu...

TURINYS

Герберт Джордж Уэллс
ЧЕЛОВЕК НЕВИДИМКА
Романы и повесть
Серия «Зенит»
На литовском языке
Перевел с английского К. Вайрас-Рачкаускас
Издательство «Витурис», 232600, Вильнюс, пр. Ленина 50

ИБ № 187

**Herbertas Džordžas Velsas**
**NEMATOMAS ŽMOGUS**
Romanai ir apysaka
Serija ,,Zenitas"

Redaktorius V. Čepliejus
Viršelio dail. ir men. redaktorius A. Dakinevičius
Techn. redaktorė E. Vaičiulienė
Korektorės D. Dubickaitė ir L. Vasiliauskaitė

Duota rinkti 85.10.25. Pasirašyta spaudai 86.02.13. Leidinio Nr. 160. Formatas 84×108¹/32. Popierius spaudos Nr. 2. Garnitūra ,,Baltika", 10 punktų. Iškilioji spauda. 16,8 sąl. l. 17,28 sąl. spalv. atsp. 17,6 apsk. leid. l. Tiražas 30 000 egz. Užsakymas Nr. 2509. Kaina 1 rb 60 kp

Leidykla ,,Vyturys", 232600, Vilnius, Lenino pr. 50
Spaudė Motiejaus Šumausko spaustuvė, 232600, Vilnius, A. Strazdelio 1

**Velsas H. Dž.**

Ve 82 Nematomas žmogus: /Romanai ir apysaka/ Iš anglų k. vertė K. Vairas-Račkauskas.— 2-asis leid.— V.: Vyturys, 1986.—318 p.— (Zenitas).

Turinys: Nematomas žmogus; Pasaulių karas; Žmogus, galėjęs daryti stebuklus.

Knygoje pateikiami trys anglų rašytojo, fantastikos klasiko kūriniai. Pirmajame romane pasakojama apie talentingą mokslininką, kuris sugeba pasiversti nematomu. Antrasis — apie marsiečių įsiveržimą į Žemę. Apysakoje „Žmogus, galėjęs daryti stebuklus" žaismingai pasakojama apie nevykusį stebukladarį.

V $\frac{4703000000—034}{M856(08)—86}$ 128—86

BBK 84.4DBr
U (Anglų)